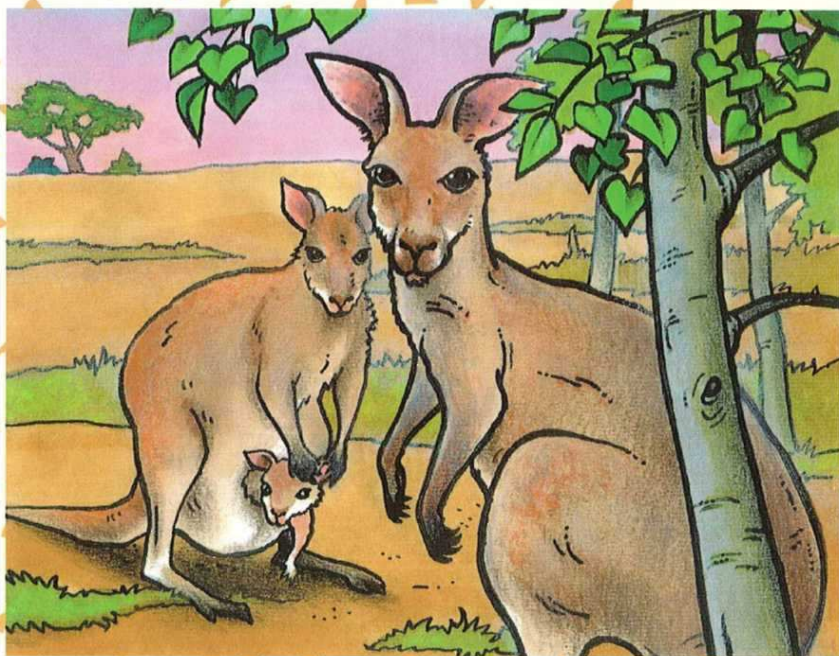

Gerald Durrell

Autor bestselleru „Výročí Archy“

DVA V BUŠI

DVA V BUŠI

PRVNÍ VYDÁNÍ

Vydalo nakladatelství BB art v roce 1997

Copyright © Gerald Durrell 1966

**Z anglického originálu *Two in the Bush*
přeložil © 1997 Gerik Císař
odborný konzultant Mgr. Petr Šmerák**

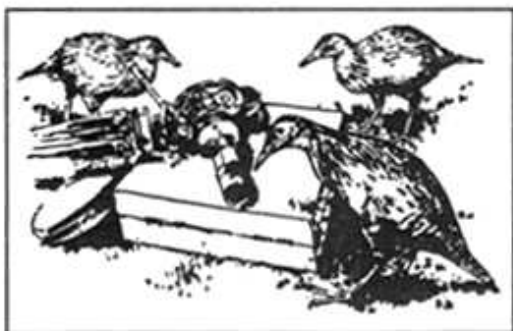
**Obálka © 1997 Bohumil Fencel
Grafická úprava © 1997 Bohumil Fencel
s použitím ilustrací B. L. Driscolla**

**First published in Great Britain by
Collins, Glasgow 1966**

Vytiskla Polygrafia, a. s.

První vydání v českém jazyce

Gerald Durrell

DVA V BUŠI

CHRISOVI A JIMOVÍ
v upomínku na pijavice, velechvosty
a bicykly v komíně
(o světluškách nemluvě)

O B S A H

Slovo na úvod.....	8
--------------------	---

DÍL PRVÝ - ZEMĚ DLOUHÉHO BÍLÉHO OBLAKU

<i>Příjezd</i>	9
1. Gejzíry, chrástalové weka a nestoři kaka	15
2. Tříoká ještěrka.....	31
3. Mizející ptačí druh.....	48

DÍL DRUHÝ - PODKROVÍ SVĚTA

<i>Příjezd</i>	71
4. Velechvosti a vačice Leadbeaterovy	75
5. Strom plný medvídků	91
6. Zázračný výstup	106

DÍL TŘETÍ - MIZEJÍCÍ DŽUNGLE

<i>Příjezd</i>	119
7. Pěvci ve větvích	122
8. Obří líheň.....	133
<i>Rekapitulace</i>	147

SLOVO NA ÚVOD

Toto je kronika šestiměsíční výpravy, jež nás zavedla na Nový Zéland, do Austrálie a Malajska. Naše cesta měla dvojí účel: zaprvé jsem se chtěl přesvědčit o úrovni ochrannářské a konzervátorské praxe v těchto zemích, a zadruhé se BBC chystala na toto téma natočit televizní seriál. Moc dobře vím, že doba, kterou jsme mohli v jednotlivých zemích strávit, odpovídá spíš velice letmému turistickému zájezdu, takže jsem možná leckterou skutečnost zkreslil a řadu pozoruhodných věcí pominul.

Je neobyčejně obtížné psát knihu tohoto druhu a šťastně se přitom strefit někam doprostřed mezi dílo s názvem dejme tomu Dva a půl dne v Jakartě či Poznáváme jihovýchodní Asii a doslovně pravdivým líčením, které by se mohlo dotknout mnohých, jimž přitom vděčíme za velkorysou pomoc i vřelé pohostinství; neboť ať už se nám to líbí či nikoli, lidé často berou věci hrozně osobně.

Využívám proto téhle příležitosti, abych se zaštilil před dopisy rozhněvaných novozélandských, australských a malajských obyvatel, kteří mi docela určitě napíší, že nikdo, kdo v jejich zemi strávil pouhých šest neděl, nemá právo se k ní kriticky vyjadřovat. Já si ale myslím, že když člověk někde pobyl třeba jen pět minut, může klidně tamní poměry kritizovat. Je na čtenáři, aby uvažil, nakolik je jeho kritika oprávněná. Jedno však mohu s klidným svědomím říci už teď: byl to přenádherný výlet a každá jeho minuta mi přinesla neskonalý požitek.

I

ZEMĚ DLOUHÉHO BÍLÉHO OBLAKU

Měl dvaadvaceticet pečlivě zabalených krabic
s tištěnou jmenovkou na každé z nich.

Lewis Carroll - Hon na Obludáka

PŘÍJEZD

Na Nový Zéland jsme se měli vplížit co nejnenápadněji, obhlédnout a natočit vše, co nás zajímá, a pak se stejně nepozorovaně odplížit. Ale když naše loď zakotvila v aucklandském přístavu, zjistili jsme, že nám ministerstvo životního prostředí, které o našem příjezdu předem vědělo, připravilo pompézní přivítání. Jako předzvěst se na palubě zjevilo malé, podsadité stvoření (tak trochu připomínající svalnatého bumbrlíčka) s kulatýma, blankytně modrýma, dětsky nevinnýma očima a s papulou od ucha k uchu.

„Já jsem Brian Bell ze Správy chráněných oblastí,“ pravil a bolestivě mi stiskl pravici. „Ministerstvo mě pověřilo, abych vás provedl po Novém Zélandě a postaral se, abyste viděli všechno, co budete chtít.“

„To... to je od vašeho ministerstva náramně laskavé,“ odpověděl jsem rozpačitě, „ale my bychom strašně neradi obtěžovali...“

„Přivezl jsem vám z Wellingtonu landrover,“ přerušil mě nelítostně Brian, „a včera jsem pozval dva vaše kolegy z BBC - co nevidět jsou tady.“

„Je to od vás moc milé, ale...“ koktal jsem, jenže Brian mi okamžitě skočil do řeči:

„Takže,“ pokračoval, jako bych vůbec nic neřekl, a provrtával mě zářivě modrým pohledem, „vypracoval jsem vám itinerář. Stačí, když z něj jednoduše vyškrtnete všechno, co vám nebude vyhovovat.“

S těmito slovy mi vložil do ruky hromadu strojem popsaných lejster, která byla kombinací podrobného rozpisu programu královské

státní návštěvy a plánu na nějaké gigantické manévry. Hemžilo se to tam fantastickými údaji typu: „5. června 5,00 hod. mys Taiaroa - zhlédnutí albatrosů královských“. Napadlo mě, jestli těm albatrosům dali týž itinerář, a pokud ano, zda budou přelétat v těsné formaci a mávat nám křídly na pozdrav. Ale navzdory těmto zajímavým představám mě nečekaná situace trochu poplašila, protože jestli jsem o něco z té duše nestál, tak to byly kýmkoli organizované průvodcovské služby. Než jsem se však zmohl na slovo, Brian mrknul na hodinky, strašlivě se zakabonil, něco si jen tak pro sebe zamumlal - a odkvačil. Lehce se mi zatočila hlava. S objemným itinerářem v hrsti jsem se opřel o zábradlí, když tu se objevila má žena Jacquie.

„Co to bylo za chlápka v tom hnědém kvádru, co jsi se s ním bavil?“ zeptala se.

„Nějaký Brian Bell,“ odušil jsem a podal jí itinerář. „Je z Ministerstva životního prostředí a poslali ho, aby nám organizoval život. Organizoval. S velkým O, pochopitelně.“

„Ale to ty jsi přece vůbec nechtěl?“ podivila se Jacquie.

„Samosebou, že ne,“ přikývl jsem.

Krátce prolistrovala itinerář a maličko zvedla obočí.

„Jak dlouho si myslíš, že se tu zdržíme - deset let?“ zeptala se.

Ale to už se Brian vrátil, a tak jsem je seznámil.

„Jo - těší mě,“ poznamenal roztržitě a hned pokračoval: „Zavazadla už máte na břehu. Na celnici jsem všechno zařídil. Hodíme věci do auta a jedeme do hotelu. První tiskovku jsem vám domluvil na jedenáctou a druhou na půl třetí. Večer máte rozhovor pro televizi, ale s tím se teď trápit nemusíme. Takže jestli jste pro, můžeme vyrazit.“

Hnal nás na břeh takovou rychlostí, že jsme chvílemi nevěděli, čím jsme. A pak to pokračovalo: následujících pár hodin patří k nejztěšnějším chvilím mého života. Když jsme dorazili do hotelu, předhodil nás vládnímu tiskovému mluvčímu Terryemu Eganovi, drobnému chlápku s podobeným obličejem a trvale dobrou náladou.

„Svěřím vás teď Terryemu,“ řekl, „a my se uvidíme později. Musím ještě leccos zorganizovat.“

Co zase chce ten člověk pro Kristovy rány Organizovat? napadlo mě. Čestnou stráž deseti tisíc Novozélandců, kteří budou lemovat ulice a mávat nám? Od první chvíle, kdy jsem Briana Bella poznal, mi bylo jasné, že pro něj by to byla hračka. Jen co zmizel, obklopilo nás první hejno novinářů. A pak začal hotový blázeň. Fotili nás ze

všech stran a každou pitominu, která z nás vypadla, si okamžitě zapisovali, jako by šlo o bůhvíjaké moudro. Pak nám dopřáli vítanou, ale bohužel krátkou pauzu na polední přesnídávku, a hned po ní to všechno začalo znovu. Pozdě odpoledne, když za posledním reportérem konečně zapadly dveře, pohlédl jsem na Terryho jako tonoucí na stéblo trávy.

„Terry,“ zachroptěl jsem, „nenašel by se tu někde koutek, kam bychom mohli zapadnout, dát si něco k pití a v klidu si popovídat? Nějaká oáza, kam novináři nesmějí?“

„Ale samosebou,“ opáčil hbitě Terry. „Nechte to na mně... Vím o perfektním zapadáku.“

„Fajn,“ řekla Jacquie, „než se vrátíte, tak já si dám sprchu.“

„Neboj, dlouho tam nezůstanem,“ ujistil jsem ji. „Potřebuju si jen trochu uklidnit nervy. Jestli se mě ještě jen jedinkrát někdo zeptá, co si myslím o Novém Zélandu, tak začnu ječet.“

„Ty, poslyš,“ vzpomněla si náhle Jacquie, „co jsi vlastně řekl tý reportérce, co ti naposledy položila tuhle otázku? Nějak jsem to přeslechla.“

„Že ten kousek přístavu, co zatím viděl, se mu náramně líbil,“ odušil Terry kuckaje se smíchy.

„Takhle bys ale novinářům odpovídat neměl,“ poznamenala Jacquie.

„Slabomyslná otázka si zaslouží slabomyslnou odpověď.“

„Tak jdeme na to pivo,“ rozhodl Terry. „Už to oba potřebujeme.“

Vyšel jsem za ním z hotelu. Vydali jsme se po ulici, párkrát jsme zahrnuli za roh, až jsme konečně došli k hnědým dveřím, do kterých Terry zapadl. Toužebně jsem ho následoval, protože jsem se už nemohl dočkat nebeského klidu a míru tiché hospůdky.

Nejistotu mých prvních krůčků na novozélandské půdě docela určitě zavinila skutečnost, že jsem byl příliš brzy seznámen s tím, čemu se tam říká „odpolední žbrunírna“. Když se nad tím zamyslíte, tak tenhle výraz zní docela roztomile, člověk by řekl až idylicky. Žbrunit... Při tom slově si člověk představí macaté, ale čistounké čuníky, jak si s hladovým nadšením rochnají u korýtky a “žbruní” vlažnou šlichtu z rukou drsného, leč laskavého hospodáře, šelmovsky pomrkávajícího zeměhryza. Nic není pravdě vzdálenější...

„Odpolední žbrunírna“ je dítkem slabomyslného živnostenského zákona, který platí na Novém Zélandě. Aby se lidé neopíjeli, výčepy zavírají v šest, tedy krátce po skončení úřední doby. To znamená, že Novozélandci vypadnou z kanceláří a úprkem se ženou do nejbližší hospody, kde do sebe zoufalou rychlostí nalijí takové množství piva,

jaké se dá v tak krátké době stihnout. Jako prostředek boje proti alkoholismu je tohle opatření největší pitomost, jakou jsem kdy poznal.

V údajně poklidné hospůdce, do níž mě Terry zavedl, právě vrcholila odpolední žbrunírna. To, co jsem spatřil, se vymyká jakémukoli popisu. Mračna žíznivých Novozélandčanů se v dvacetihlavých řadách tísnila u výčepu, všichni na sebe vzájemně hulákali a zoufalým kvaltem si lili do hrdla tolik piva, kolik jen stihli. Aby výčepní stačil neustále doplňovat takovou spoustu prázdných sklenic, čepoval pivo dlouhou hadicí s pípou na konci. Jak prázdné püllitry dopadaly na kovovou desku, hospodský běhal se šlauchem v ruce podél dlouhého výčepu a znovu je plnil. Nebyla to snadná práce a je pochopitelné, že spoustu piva vycvrndal přímo na pult. Terry mě postupně představil nejmín šesti lidem, ale já jsem si ani jedno jméno nezapamatoval. Zato mi každý z nich okamžitě koupil sklenici piva. V jednu chvíli přede mnou stálo osm püllitrů a další tři jsem svíral v náručí, takže jsem ani nebyl s to potřást si rukou s novými známými. Kdekdo co chvíli zvolal: „Pijte, pijte! Za momentík zavírají!“ Z kraválu a piva mě brzy rozbolela hlava. Podařilo se mi skutečně vypít svých osm piv, ale díky jakési hrůzné eska-motáži se na jejich místě okamžitě objevilo osm dalších. Novozélandská pohostinnost je obdivuhodná, ale strašlivě vyčerpávající. Pak se z ničeho nic lokálem rozlehl ohlušující zvuk mosazného zvonu, připomínající jekot sílence či bědování nešťastně zamilované hasičské střičky. V první chvíli jsem si myslel, že v hospodě vypukl požár a mlhavě jsem uvažoval, zda na jeho uhašení použijí tu pivní hadici. Pak jsem si všiml, že Terry na mě hledí smutnýma očima.

„Je to směla, Gerry,“ pravil rozladěně, „ale zavírají. Měli jsme se sem vypravit o něco dřív.“

„Jo, je to hanba,“ řval jsem mu v odpověď, snaže se překřiknout bušení zvonu.

Vyšli jsme na ulici a motali se zpět k hotelu, kde mě Terry opustil. Čerstvě vykoupaná Jacquie mi připadala odporně svěží a odpočatá.

„Chutnalo vám?“ zeptala se nevinně.

Místo odpovědi jsem se svalil na postel a zavřel oči.

Zrovna jsem sladce usínal, když se ozvalo zaklepání a do pokoje vstoupil Brian Bell, překypující organizátorským nadšením.

„Ahojky,“ pozdravil bujaře. „Odpočinuli jste si trochu?“

„Připadám si,“ odpověděl jsem, „že mě někdo v poslední chvíli před utopením vytáhl z bečky malvazu.“

„Tak prima,“ odušil Brian, který mě zjevně vůbec neposlouchal. „Poněvadž zítra brzy ráno odjíždíme, máte teď poslední příležitost vidět kulíky křivozobé. Ale musíme sebou hodit, abyste stihli ten večerní rozhovor v televizi.“

Už dávno jsem zjistil, že člověk se může naučit spoustu věcí jen tehdy, když dokáže otevřeně přiznat svou neznalost. Řekněte na rovinu, že něco nevíte, a v ten okamžik se začnou lidé předhánět, aby vám to objasnili. Tento postup jsem zvolil i nyní.

„Co je to kulík křivozobý?“

Brianovy kulaté modré oči se nad mou nevědomostí ještě víc rozšířily, ale byl natolik slušný, že ji nekomentoval.

„Kulík křivozobý, čili *Anarhynchus frontalis*, je takový malý brodivý ptáček,“ začal zvolna a pečlivě, jako bych byl dvouletý nablblík, „a říká se mu tak proto, že má zobák uhnutý na stranu. Vyskytuje se jen na Novém Zélandě a i tady je dost vzácný - odhadoval bych to na nějakých pět tisíc kusů - ale přesně se nám je zatím spočítat nepodařilo. Menší kolonie žije na pobřeží tady ne-daleko, tak mě napadlo, že by stálo za to si tam odskočit.“

Možnost poznat na vlastní oči ptáka se zobákem na stranu je pro přírodovědce (dokonce i pro přírodovědce v mém tehdejší stavu) natolik lákavá, že jí nelze odolat. A tak jsme za pár okamžiků opouštěli předměstí Aucklandu a projížděli venkovskou krajinou. Čím hlouběji jsme se nořili do přírody, tím větší tíseň se mě zmocňovala, neboť scenérie, která nás obklopovala, nápadně připomínala krajinu na hranici dorsetského a devonského hrabství: šťavnatě zelené pahorky s bílými skvrnami ovčích stád, drobná, živými plůtky ohraničená políčka s remízky větrolamů; dokonce i ptáci, kteří tu poletovali, byli špačci, kosové či drozdi a vysoko nad našimi hlavami notoval skřivan svou podvečerní melodii. Vypravit se na tak strašlivou vzdálenost jen proto, aby se člověk dostal znovu do Anglie, mi připadalo jako zbytečně vynaložená námaha, jež se vinou spousty vypitého piva měnila v téměř nesnesitelná muka. Ve chvíli, kdy jsme po hrbolaté cestě sjížděli k moři, má deprese vrcholila. Kladl jsem si otázku, proč jsme jen, u všech všudy, museli jezdit zrovna na Nový Zéland. To jsme mohli zrovna tak dobře zůstat doma a pozorovat své vlastní kosy a skřivany.

Brian se landroverem proplétal mezi ovci, jež klusaly před námi, až se na nich chuchvalce vlny otřásaly. Nakonec zastavil u křovinatého plotu, za kterým se táhla hrbolatá pláň porostlá chomáčky trávy. Dál se rozprostírala jen holá vyschlá bažina a pak už jen kamenitá pláž a šedé nehostinné moře. Normálně, jak nám Brian

vysvětlil, pobývají kulici křivozobí támhle vlevo na protáhlém, oblázky posetém ostrohu, ale když ho pokryje příliv, přesunou se na bažinatou plošinu před námi. Namáhali jsme si oči, ale ať jsme dělali co chtěli, žádné ptáky jsme neviděli. Brian, který si pod vousy brblal nadávky Organizátora, jemuž Organizace nevyšla, se zvolna pustil podél křoví, a nám nezbylo než ho následovat. Zvedl se ostrý rezavý vítr provázený drobným mrholením. Začal jsem snít o teplé koupeli a měkkém lůžku. Náhle se Brian zastavil a zvedl dalekohled.

„A hele!“ zajásal. „Tady je máme! Kapánek mimo, ale jsou tady.“

Ukázal mi, kam mám zamířit polní kukátko. Nejdřív jsem neviděl nic než velikánskou plochu odporného bahna bez jakékoli známky života. Pak jsem si všiml něčeho, co na první pohled vypadalo jako obrovský pavučinový závoj, lehce tančící nad bažinou. Když jsem zaostřil dalekohled, pochopil jsem, že je to hustě sražené hejno drobných ptáčků, kteří se podivným způsobem stále na jednom místě nepřetržitě vrtí. Vzdálenost však byla příliš velká, a tak jsme se opatrně vydali po hrbolaté travnaté pláni, až jsme došli do vzdálenosti nějakých dvě stě metrů od hejna, aniž nás ptáci zaregistrovali. Teď jsme konečně jasně viděli, co to provádějí: šlo o snad nejpodivnější hromadný pohyb ptačích jedinců, jaký jsem kdy spatřil.

Kulici křivozobí jsou velcí zhruba jako čejky, navrch modrošedí a zespodu bílí, na čele a nad očima mají bílý proužek a pod bradou rozkošnou černou náprsenku. Malé zobáčky mají zahnuté doprava, takže připomínají zahradnickou „žabku“, což jim ve spojení s elegantně klenutou hlavou a tmavýma očima dodává poněkud tuponosé vzezření. Ale víc než neobvyklý tvar zobáků mě fascinovaly jejich podivné pohyby. Kulíků křivozobých bylo kolem padesáti a zabírali prostor zhruba deset krát šest metrů. Všichni byli otočeni proti větru a stáli na jedné noze. Všiml jsem si, že si mezi sebou důsledně udržují asi třiceticentimetrové rozestupy. Jak tam tak stáli s načechraným peřím a balancovali proti větrným poryvům, vypadali dost posmutněle. Pak najednou, bůhsud' proč, jeden z nich doskáká (stále na jedné noze) asi patnáct centimetrů vpřed. Tím narušil pečlivě udržovaný systém rozestupů celé skupiny, takže ptáci, kteří stáli okolo, museli rychle změnit stanoviště, čímž donutili další, aby učinili totéž - atakdále. Tím se v pravidelných intervalech celá skupina kulíků dostávala do vlnivého pohybu, ačkoli hejno jako celek zůstávalo stále na stejném místě. Ať jsem se snažil sebevíc, nepodařilo se mi objevit příčinu těch náhlých přesunů; ptáci neroztahovali křídla, ani se nekrmili. Jen tam tak stáli jako parta sklíčených chudých sirotek a každou chvíli - snad aby zahnali nudu -

se pouštěli do své nekonečné, ale stále znovu přerušované hry na „škatule hejbejte se“. Brian tvrdil, že ty podivně zahnuté zobáky jim pomáhají dostat se snáz pod kameny, kde loví malé korýše a jinou mořskou havěť, jež se tam skrývá.

Asi hodinu jsme vydrželi pozorovat prostydlé, neustále se vlnící hejno kulíků křivozobých. Navzdory nepřetržitému vnitřnímu pohybu se celá skupina ptáků za tu dobu posunula sotva o metr. Nebyli jsme s to od nich odtrhnout oči, ale začalo se smrákat, a tak jsme nasedli do landroveru a zvolna se vraceli vytrvalým drobným deštěm do Aucklandu. Pohled na kulíky křivozobé mi udělal obrovskou radost. Pokládal jsem to za dobré znamení a začal se utěšovat, že jsme na Nový Zéland nejeli tak docela zbytečně a že tu nakonec přece jen leccos zajímavého uvidíme.

kapitola 1.

GEJZÍRY, CHŘÁSTALOVÉ WEKA A NESTOŘI KAKA

Potkáme-li Džudžubáka, strašlivého ptáka,
musíme si všechny svaly jaksepatří namastit!

Lewis Carroll - Hon na Oblud'áka

Nazítří jsme vstali po mém soudu odporně brzy (pořád jsem ještě trpěl následky včerejší „žbrunírny“), vyjeli z Aucklandu a vnořili se do krajiny podobné Anglii, oplývající tísnivým množstvím kosů, špačků i drozdů. Řídil Brian a dělal to - jako konečně všechno - neobyčejně zručně. Během týdnů, kdy jsme měli možnost se s ním blíž seznámit, si mě čím dál tím víc získával a můj respekt k němu den ze dne sílil. Byl to klidný, ale rozhodný člověk a svou práci měl v malíčku. Upřímně se snažil, aby to, co dosud zbylo z původní novozélandské fauny, nevymřelo vinou nevhodných či nedostatečných ochranných zákonů a opatření. Cestou mě seznamoval s úsilím, jež zdejší ministerstvo životního prostředí vynakládá na ochranu vzácné zvěře.

Musíte si především uvědomit, vysvětloval nám, že Nový Zéland je - geologicky vzato - neobyčejně mladá země s výjimečně měkkými horninami. Jsou tu místa, kde můžete kameny doslova drtit v hrsti. Toto měkké podloží kryje tenounká vrstva půdy, kterou drží pohromadě lesy a travní porosty. Prvními obyvateli tu byli příslušníci kmenů, jimž se říkalo „lovci moa“, podle názvu vyhynulého novozélandského obřího pštrosa, jehož masem se živil. Lovci moa lesům nijak zvlášť neškodili, i když je tu a tam káceli a vypalovali. Pak přišli Maorové, kteří vyhubili lovce moa. Rozsáhlým kácením a vypalováním poškozovali lesy i travnaté oblasti v daleko větší míře než jejich předchůdci. Nato dorazili Evropané, ti dílo zkázy dovršili, takže se brzy začaly objevovat obrovské holé pláne, a eroze pak dokončila, co kolonisté započali. Prvním a patrně nejstupidnějším činem Evropanů bylo, že sem - převážně ze staré vlasti - dovezli zvěř a ptactvo. Až do té doby matka příroda (která tuhle práci mistrovsky ovládá) udržovala místní faunu v dokonalé rovnováze. Krom pár netopýrů tu nežili žádní savci, vyskytovalo se tu však několik druhů

drobných, půvabně barevných, ale naprosto neškodných plazů a hejna nádherných ptáků. Nový Zéland byl před příchodem lidí - a zvláště pak Evropanů - doslova rájem ptactva, jež tu nacházelo husté lesy i lučiny, spoustu hmyzu, ale žádné přirozené nepřátele v podobě dravců. Do tohoto harmonického ráje nasadili Evropané kosy, špačky, drozdy, divoké kachny labutě, velké, pěnkavy, pávy, zvonky zelené, pěvušky modré, vrabce domácí, stehlíky i strnady - abychom jmenovali jen některé evropské druhy - a spolu s nimi i řadu exotických ptáků, k nimž patří indický špaček z čeledi Sturnidae, straka, papoušek rozela a labuť černá. A jako by na téhle trestuhodné pitomosti nebylo dost, přivlekli sem ještě savce: vysokou zvěř, daňky, jeleny sika, jelence viržinské, klokánky wallaby, kamzíky, myši, sambary, vačice a antilopy. Mezitím osadníci dál mýtili lesy a jejich stáda spásala lučiny na holých stráních. Proto vlastně není divu, že ve zdecimovaném životním prostředí a v soutěži s podivnými, dosud nevidanými živočichy spousta nádherného novozélandského ptactva vymřela a zbylé druhy jsou na pokraji vyhubení. Řada naprosto unikátních druhů obývá malé ostrůvky podél pobřeží, a i když je tam nikdo neobtěžuje, jejich celkové stavy nebyly nikdy zvlášť vysoké. Mnohé padly za oběť záměrně či nedopatřením zavlečeným kočkám, jež tu posléze zdivočely, podobně jako ovce a kozy, které se nekontrolované množí a spásáním vegetace ničí životní prostředí vzácného ptactva. Brian barvitě líčil, s jakou námahou se ministerstvo životního prostředí snaží zbavit ostrůvky nebezpečných škůdců dřív, než další druhy vzácných ptáků v tomto nerovném boji podlehnou a navždy zmizí z povrchu Země. Cestou nás upozorňoval na jednotlivé příklady toho, co má na mysli.

„Mrkněte se třeba tamhle,“ řekl, zajel na krajnici a ukázal na holý skalnatý kopec, ze kterého zmizela všechna tráva a v důsledku eroze i tenká půdní vrstva, takže měkká hornina se v lavinách sesouvala do údolí. „To všechno je důsledek nadměrné pastvy. Je sice zakázáno pást ovce ve výšce tři sta metrů nad mořem, ale nikdo to nedodržuje. A tady máte výsledek: nejdřív zmizí tráva, pak humus a nakonec kamení - bác - rovnou do údolí! To zase způsobuje záplavy, které odnášejí úrodnou půdu i z údolí, kde by - čistě teoreticky - měla být v bezpečí.“

Jindy zase zastavil u okraje lesa a ukázal nám mladé stromky kolem dokola ohlodané vysokou zvěří, kterou sem lidé nasadili. Ta okusuje jemnou kůru mladých stromků a tím je zahubí. Ale snad nejabsurdnější byl pohled na telegrafní sloupy a stožáry elektrického vedení s pásem zinkového plechu, přibitým vždy zhruba v polovině

jejich výšky.

„To je kvůli vačicím,“ vysvětlil nám Brian. „Jednoho chytráka kdysi napadlo, že vačice mají kožišky, na kterých by se dalo něco trhnout, a tak si zařídil farmu. Z Austrálie si nechal poslat zvířata k chovu a dal se do díla. Jenomže zkrachoval, vačice pustil na svobodu a ty tu dnes patří k nejhorším škůdcům. Nejen proto, že ničí lesní porosty, ohlodávají pupence, kůru i výhonky, ale lezou dokonce i na sloupy a způsobují zkratky. Sice je to zabije, ale města jsou pak bůhvíjak dlouho bez proudu. Proto se sloupy pobíjejí plechem, aby se ty mrchy nedostaly až k drátům.“

V deset hodin jsme dorazili do městečka na okraji jezera Whangape, kde jsme se měli setkat s režisérem Chrisem Parsonsem a kameramanem Jimem Saundersem. Ale když jsme zastavili před malým bistroem u jezera, nebylo po nich vidu ani slechu. Brian se našťavaně podíval na hodinky.

„To nechápu,“ zavrčel. „Touhle dobou už tu na nás měli čekat.“

„Třeba se šli podívat k jezeru,“ poznamenal jsem.

„Třeba,“ připustil pochybovačně Brian, „ale řekl jsem jim, že se sejdem tady před tím bistroem. Co se dá dělat - půjdem to tu zatím trochu omrknout.“

Vystoupili jsme z vozu a vydali se vzhůru na travnatý kopec, ze kterého se v jasném slunečním světle otevíral překrásný pohled na vodní plochu, v níž se odrážela blankytně modrá obloha. Jezero se skládalo ze dvou až tří velkých přirozených nádrží, propojených úzkými vodními koryty s rákosovými ostrůvky. Líbezně zvlněná okolní krajina zářila smaragdovou zelení, tu a tam přerušovanou štíhlými topoly, kterým šikmé sluneční paprsky dodávaly zlatavý nádech. Ale nejvíc mě přitahoval pohled na jezerní hladinu s tak obrovskými hejny labutí černých, že jsem doslova oněměl. Jedny pluly osaměle, jiné ve skupinách a čas od času se některé menší či větší hejno vzneslo a přeletělo nad hladkou vodní plání. Labutí bylo tolik, že se nedaly spočítat; kam oko pohlédlo tam pluly či letěly, takže to chvílemi vypadalo, jako by celé obrovské jezero bylo v neustálém pohybu. Nedovedl jsem pochopit, jak je možné, že tu tak obrovské množství ptáků vůbec najde dostatek potravy.

„Odhadujeme,“ konstatoval lakonicky Brian, „že na jezeře žije zhruba deset tisíc labutí. Samosebou, že jednou za čas pořádně odstřel, abychom jejich počet udrželi v přijatelných mezích, ale je to dost obtížný zápas.“

„Tak mě napadá,“ řekl jsem, „že nebyt těch labutích vetřelců, rozmnožily by se vám tu pro změnu novozélandské kachny, ne-

myslíš?“

Brian pokrčil rameny.

„Asi jo,“ připustil. „To je u nás ta největší potíž. Jak jsem říkal, sami jsme sem ta zvířata zavlekli, ale nějak se nám to vymklo. Dnes s tím máme jenom problémy.“

První labuť černé se z Austrálie dovezly roku 1864, ale z pohledu na jezero je jasné, že na Novém Zélandě dokonale zdomácněly. Největší potíž s těmito elegantními ptáky je ta, že labuť hledají obživu převážně podél břehů, kde spásají vodní rostlinstvo - a pochopitelně se pro ně dokáží potopit do větší hloubky než divoké kachny. A tak tím, že labuť kachny vyhladověly a zároveň jim zablokovaly břehy a mělčiny při okrajích, zbavily se jednou provždy jakékoli konkurence. Na jezeře pod námi nebyla široko daleko ani jediná kačena - jen labuť, labuť a zase labuť.

Mé úvahy o lidské omezenosti přerušil zvuk motoru od silnice. Když jsme slezli z kopce, Chris a Jim zrovna vystupovali z vozu.

„Nazdáár! Čauvajs, lidi!“ hulákali už z dálky a běželi nám v ústřety. Režisér Chris je středně velký brunet s hluboko posazenýma zelenýma očima a raťafákem, který by mu sám vévoda Wellington mohl závidět. Ač je normálně tichý a skromný, tentokrát překypoval nadšením ze své první velké zámořské výpravy a horlivě nám potřásal rukama. Kameraman Jim je drobný člověk s tmavými vlasy, odzbrojujícím šelmovským úsměvem a souměrnými rysy, jaké vídáme na římských medailonech. Hovoří sympatickým nářečím jihozápadní Anglie, ze kterého na vás dýchne ospalý podvečerní klid bzučících včelínů i chladivý stín jablečných hájů za horkého letního dne.

„Tak co říkáte? Senzace, co?“ liboval si Chris a zářil, jako by celý Nový Zéland byl dílem jeho vlastních rukou. „Kdyby mi někdo před osmi nedělemi tvrdil, že se příště setkáme na Novém Zélandě u jezera Whangape přesně...“

„Přesně tu nejste,“ zarazil ho nelítostně Brian. „Máte třicet minut zpoždění.“

„To tedy nemáme,“ bránil se dotčeně Chris. „Náhodou jsme tu byli už před půl hodinou, ale když jsme vás tu nenašli, jeli jsme kousek po silnici a pořídili si několik panoramatických snímků jezera.“

„Tak dobře,“ odušil trochu smířlivěji Brian. „Zajdeme si teď na šálek čaje a pak se můžeme vydat na jezero.“

Nad čajem a hromadou topinek jsme s Chrisem prodiskutovali, co budeme především na jezeře točit. Ústředním tématem celého seriálu

bude - jak taky jinak - ochránářská a konzervátorská činnost. Rozhodli jsme se seznámit diváky s tím, co se v zemích, které navštívíme, dělá pro záchranu a uchování volně žijících živočichů, a zároveň poukázat na nutnost ochrany nejen samotné fauny, ale i jejího přirozeného životního prostředí. Jelikož jsem v žádné ze zemí, do kterých jsme měli namířeno, dosud nikdy nebyl, stál jsem před poměrně obtížným úkolem. Věděl jsem, že musím vždycky hned po příjezdu získat co největší množství informací o konzervátorských snahách v té které oblasti, abych byl s to narychlo vypracovat alespoň hrubý scénář, podle kterého budou Chris s Jimem natáčet.

„Cestou z Aucklandu jsem se pokoušel tahat tady z Briana rozumy,“ řekl jsem, „a myslím, že prvním tématem tohoto dílu bude neuvěřitelně stupidní zavlékání cizí a pro Nový Zéland naprosto nevhodné fauny, která se tu mění ve škodnou. Ty labutě černé na tomhle jezeře jsou přímo klasickým příkladem. Zadruhé bychom měli divákům ukázat, že nevhodné zásahy do přírody, jako třeba mýcení lesů, ke kterému tu docházelo dřív, nebo rozsáhlý chov ovcí dnes, neblaze ovlivňují život zvěře i člověka. Večer načrtnu hrubý scénář, ale myslím, že nic nezkazíme, když si předem natočíme pár záběrů tady těch labutí, protože ty sem byly zavlčeny a jsou škodná, navzdory tomu, že jsou pozoruhodné a neobyčejně krásné. Tak co vy na to?“

Chris se zachoval jako vždy, když přemýšlel: přihmouřil oči jako jestřáb, zkrabatil nos a zatvářil se jako tibetský lama, trpící zaživacími potížemi.

„Ehm...“ pravil konečně. „Moc mě pochopitelně bude zajímat ten tvůj scénář, ale poněvadž ty zavlčený zvířata, co se změnily na škodnou, v něm budou docela určitě hrát hlavní roli, myslím, že nemůžeme nic zkazit, když si do foroty natočíme co nejvíc záběrů těch černých labutí.“

„Černý labutě mají v bristolský zoo,“ vmísil se s plnou pusou Jim. „To jsme je mohli klidně natočit tam a nemuseli jsme se kvůli tomu štrapacírovat až na Nový Zéland. Je to vyhazování peněz... Zmáknul bych to v Bristolu a šmytec.“

„Vůbec ho neposlouchej,“ ozval se důstojně Chris. „Kameramani jsou ta nejhorší pakáž pod sluncem.“

„Tak hele,“ ohradil se Jim, „Možná, že jsem pacholek, ale aspoň to o sobě vím a nestydím se za to. Člověk má vědět, co je zač. Koukni tady na Chrise - dělá jednu levotu za druhou, ale jakživ si to nepřizná. Já se řídím heslem, že člověk má hřešit, dokud může, protože co ty víš? Zejtra někdo přijde, polepší tě - a jakej seš? Namydlenej.“

„Ten by se teda nadřel, než by tě polepšil,“ odsekl Chris.

Nasedli jsme do aut a po hrbolaté cestě sjeli k jezeru, kde už nás v mohutném člunu se závěsným motorem čekal správce jezera Henry. Vybalili jsme kameru i zvukařské zařízení a vše naložili do lodi; Henry nastartoval a za okamžik jsme už po klidném jezeře mířili k největšímu houfu labutí. Nejdřív jsme chtěli pořídit záběr vzlétajících labutí, ze kterého by bylo patrné jejich impozantní množství, a tak Henry stočil člun do míst, kde bylo tolik tmavých ptáků, že úplně kryli vodní hladinu, roztočil motor na nejvyšší obrátky, ale pak ho vypnul a nechal člun tiše splývat vlastní setrvačností. Labutě před námi prchaly jak nejrychleji mohly, ale náš člun je přesto doháněl, takže po chvíli několik nervóznějších ptáků vzlétlo nad hladinu. Tím vzbudili paniku a během několika vteřin se už nějakých šest set labutí pokoušelo naráz vystartovat. Naskytl se nám úchvatný pohled, když ta obrovská masa popelavě šedého a černého peří a temně rudých nohou i zobáků zvířila dosud poklidnou hladinu jezera a pak se s rachotem, připomínajícím bouřlivý aplaus v přeplněné koncertní sále, majestátně vznesla k obloze. Labutě s dlouhými, kupředu nataženými krky nám jako stovky černých křížů letěly přímo nad hlavami a bělostné okraje rozepjatých křídel ostře kontrastovaly s tmavou šedí jejich těl. Slunce se zatmělo, jako by pod ním explodovala sprška černých konfet, a my jsme s úžasem sledovali omračující podívanou, jež byla výsledkem neuváženého vypuštění několika ojedinělých párů před více než sto lety. Na celém světě snad neexistuje efektnější důkaz packalství, jehož se dopouští člověk, když zasahuje do vyváženého chodu přírody.

Křížovali jsme sem a tam po jezeře, až jsme natrefili na několik mladších labutí, které se pevně rozhodly, že se námi nedají vyprovokovat. Proplouly kolem nás typicky vznosným labutím způsobem s křídly elegantně složenými tak, že vynikl vlnitý okraj jejich těl, a dlouhé krky držely stočené do půvabné křivky ve tvaru S. Ale jak je naše loď postupně doháněla, přece jen začaly trochu panikařit: nejdřív vzpřímily krky a pak zvolna roztáhly křídla, až krky s tělem tvořily rovnou přímku. Poté, když se člun dál neodvratně blížil, pohoršeně zakejhaly a několikrát křídly prudce udeřily do hladiny, až se voda kolem změnila v bělostnou pěnu, kterou při startu dál čerily zářivě rudýma nohama.

Nakonec, když jsme měli všechny záběry, které jsme potřebovali, zamířili jsme ke břehu. Sotva jsme však uvázali člun, mračno labutí černých znovu dosedlo na rozčeřenou hladinu. Sbalili jsme nádobíčko

a radovali se z ulovených snímků, abychom po dalším hrnku čaje a porci topinek pokračovali v cestě za poznáváním novozélandských krás. Naším dalším cílem bylo město zvané Rotorua, jež docela určitě patří nejen k nejpodiv-nějším, ale i nejnebezpečnějším městům na světě, neboť je vybudováno na vulkanické půdě. Když tam vstoupíte, máte dojem - podobně jako v celé řadě jiných novozélandských měst - že jste se ocitli v umělé hollywoodské scénérii, připravené k natáčení nějakého westernu. Vnucuje se vám představa, že dřevěným domům kolem hlavní ulice nejspíš chybějí zadní stěny. Ale to, čím je Rotorua nejnapadnější, je pach, který zprvu přičítáte milionům hnijících pukavců, abyste si po několika nadechnutích uvědomili, že jde o sirný zápach. Člověk má chvílemi dojem, že tenhle smrad se dá přímo nahmatat. Pak si všimnete dalšího hroživého jevu, kterým se toto město liší od kteréhokoli jiného. Na různých místech vystupují ze škvír a trhlin v dláždění - dokonce přímo ze středu makadamové silnice - bílé obláčky páry, jako byste se z ničeho nic ocitli na nějakém pohřebišti starodávných parních lokomotiv. Taková ulice nejen že vypadá dost strašidelně, ale je taky svým způsobem nebezpečná. Brian nám vyprávěl, že krátce před naším příjezdem se jakýsi člověk pustil do přestavby sklepa svého domu, ale při prvním kopnutí vyrazil ze země tak silný gejzír vřelé vody, že chudáka na místě usmrtil. Měl smůlu, že ostrým krumpáče prosekl cosi, co bychom mohli nazvat hlavní tepnou vulkánu, a zaplatil to životem. Po této informaci se Jim začal hlasitě dožadovat spěšného odjezdu a trval na tom, že tady docela určitě nehodlá přenocovat, jak jsme si předem naplánovali.

„Všichni jste se zbláznili,“ opakoval stále dokola. „Dejte na mě, zítra nás všechny odvezou jako vařený herinky. A ten smrad všude kolem! Copak se v takovém puchu dá pozřít jediný sousto? Všechno bude chutnat úplně stejně!“

Musím připustit, že v tom měl naprostou pravdu. Ať jsme si dali cokoli, všechno zde chutnalo po pukavcích. Je však bohužel nutno přiznat, že průměrnou hospodskou stravu, jakou vám na Novém Zélandě naservírují, může tenhle sirný smrad leda vylepšit.

Když jsme si našli ubytování a složili zavazadla, Brian slíbil, že nás odvede k místním termálním pramenům. Připouštím, že mě tahle myšlenka dvakrát nenadchla, protože až dosud jsem si pod tímto pojmem představoval jen pár odporných lázeňských míst, kde se neduživí starci a stařeny v proutěných kolečkových křeslech motají od jednoho pramene k druhému, aby tam srkali, chlemtali a kloktali nejhnusnější patoky, jež tryskají (aspoň dle pachu soudě) přímo ze

střev naší milé matičky Země. Každému, kdo si myslí, že čarodějnictví už dávno odzvonilo, mohu aspoň krátkou návštěvu některého z těchto vyhlášených léčebných míst vřele doporučit. Brzy však vyšlo najevo, že moje představa o termálních pramenech se od Brianovy diametrálně liší, protože to, co jsem uviděl, bylo tak neuvěřitelné, že bych si to nedal ujít za nic na světě. Zajeli jsme na okraj města, vystoupili z landroveru a pěšky se vydali do blízkého údolí. Pach hnijících vajec se ztisícínásobil a vzduch nám připadal vlhčí a teplejší. Pak, když jsme prošli poslední zátočinou, měli jsme náhle neodbytný pocit, že jsme se jakýmsi zázrakem přenesli do doby před miliony let, kdy země byla ještě mladá, žhavá a beztvará. Skaliska se tu kroutila do nejbizardnějších tvarů a skrze otvory a průrvy z nich tryskaly sloupce páry; některé malé, sotva dva až dva a půl metru vysoké, vystřelovaly v pravidelných intervalech jako krev, tryskající z poraněné tepny, poslušný tajemného pulsu v hlubinách země. Z každé sebenepatrnější štěrbiny ve skalách líně vystupovaly drobné obláčky, takže vzduch byl provlhlý a všudypřítomný opar halil tuto fantastickou krajinu. Některé větší gejzíry - tři a půl až čtyři a půl metru vysoké - udržely parní sloupec skoro deset minut, aby posléze tajemně zanikly v hlubinách země, ale po chvíli znovu za podivného hukotu a svistu vyrazily nad povrch. Pokud byste nad takovým otvorem stáli v okamžiku erupce, mohlo by to pro vás být osudné, protože teplota žhavé páry daleko převyšuje běžnou koupelovou normu.

Opatrně jsme postupovali po kluzkém a místy i nebezpečném terénu, až jsme dospěli k břehům bublajícího potůčku, nad jehož kamenitým korytem se vznášel mlžný opar sražené páry, neboť voda tam měla dobrých pětatřicet stupňů. Když jsme ho překročili a postoupili dál do údolí, narazili jsme na bahnitá jezírka, která mě tak zaujala, že jsem u nich vydržel nejmíň půl hodiny. Velikostí se lišila: od poměrně rozlehlých tůní až ke kalužím velikosti menšího stolu. Bahno hrálo rozmanitými barvami. Některé louže byly světlounce hnědé jako káva se smetanou, jiné temné skoro do černá. Hustotou bahno připomínalo vřící mléčnou čokoládu - a také se tak chovalo. Ve skutečnosti bylo ovšem jen vlažné, a dojem vření způsobovaly bubliny, jež zvolna a pravidelně stoupaly k hladině vazké kašovitě hmoty. Povrch kaluží byl lesklý a tak neposkvrněný, že byste měli chuť do něj smočit lžící a ochutnat. Pak se náhle z něčeho nic dosud klidná hladina maličko vzedmula drobnou bublinkou velikosti košího vejce. Ta velice zvolna stoupala nad hladinu, až dosáhla rozměrů pingpongového míčku, nebo tam, kde bylo bahno

dostatečně husté, vyrostla do velikosti pomeranče. Poté s podivným žbluňknutím praskla a místo ní se na povrchu bahna utvořila kulatá prohlubeň v podobě miniaturního měsíčního kráteru, jenž se zvolna vyplňoval, takže za okamžik byla hladina jezírka opět lesklá, jednolitá a neporušená - až do okamžiku, kdy se začal celý proces opakovat. V některých kalužích, kde páry vystupovaly mohutněji, vznikaly současně celé shluky takových bublin; někdy jich bylo šest či sedm v kruhu, kde - věřte či nevěřte - sborově pěly. Pripomínalo to zvonkohru, neboť bubliny se lišily velikostí a tedy i "laděním". Když pukaly, vystupovaly z nich drobounké obláčky, a jelikož praskaly v pravidelných intervalech, znělo to skutečně jako písnička: Pam... plam... pim... plum... pidydyplum... pam... plum... pim... plam... pidydyplam... atakdále. Z té duše okouzlen jsem dřepěl na bobku nad bahnitými kalužemi a poslouchal jejich bublinový orchestr. Objevil jsem jezírko s celkem sedmnácti bublinami, jež koncertovaly cosi natolik složitěho a zároveň harmonicky dokonalého, že to mohlo klidně pocházet z pera Johanna Sebastiana Bacha. Jejich produkce byla tak přesná a dokonalá, jako by mě vyzývaly, abych je vzal s sebou do Anglie a zprostředkoval jim vystoupení ve Festival Hall (nejlépe pod taktovkou sira Malcoma Sargenta). A přesně v tu chvíli mě z uměleckého zanícení surově vytrhl příchod Chrise, jenž se vynořil z mlhy jako zběsilý Dante z pekelných par.

„Tak jdeme, kamaráde, jdeme,“ povykoval. „Přestaň si tu hrát s bábovičkama. Našel jsem šest senzačních gejzírů v jedné řadě a chci udělat pár záběrů tebe a Jacquie, jak před nimi špacírujete.“

„Ty máš vždycky bezva nápady,“ poznamenal jsem trpce, zvedl se od koncertujících bublin a následoval ho do mlhy.

Měl pravdu. Bylo tam šest gejzírů v řadě za sebou a všechny za veselého houkání a pohvizdování chrlily zhruba čtyřmetrové sloupce páry, jako by si mezi sebou o čemsi živě rozprávěly.

„Tak pozor,“ pravil Chris důležitě, „vy mi teď s Jacquie půjdete táááhle odtud a přehrajete se táááhle tam, takže půjdete podél těch gejzírů a skončíte tady na tom fleku.“

„Máme nárok na kaskadérskou prémii?“ zeptala se Jacquie. Tmavé vlasy měla postříbřené krůpěmi mlhy, takže vypadala, jako by předčasně zešedivěla.

„Na tu byste měli nárok, jen kdyby spustila Tlustá Berta,“ ušklíbl se Chris.

„Jaká Tlustá Berta?“ zeptal jsem se.

Chris mlčky ukázal na značně velký otvor ve skále nedaleko míst, kudy jsme měli projít.

„Tlustá Berta spí tamhle v tý díře,“ vysvětlil nám. „Je to vůbec největší zdejší gejzír, ale chrlí naprosto nepravidelně - většinou tak jednou za deset nebo patnáct let. Lidi říkají, že stříká až patnáct metrů vysoko. Paráda, co?“ Rekl to tak roztouženě, že mi nezbylo, než ho zpražit pohledem.

„Tak aby bylo jasno,“ oznámil jsem mu. „Za žádných okolností nemám ani nejmenší chuť žertovat s patnáctimetrovým gejzírem!“

Pak jsme se ale s Jacquie vypravili na místo, které nám Chris určil, a trpělivě čekali, až bude kamera i zvuková aparatura v pohotovosti. Na daný signál jsme vykročili po skále, z níž za našimi zády vesele tryskaly menší gejzíry, dotvářejíce tak vskutku efektní scénérii.

Byli jsme asi v půli cesty, když se nám pod nohama zachvěla zem, pak se ozval zvuk podobný řihnutí obra, následovaný sykotem, po němž se z otvoru Tlusté Berty vychrlil jako kláda silný sloupec žhavých par. Stoupal stále výš a výš, syčel pořád hlasitěji, až se jeho vrchol zaoblil do tvaru fontány, z níž nám na hlavy přely kapky vřelé vody. Nedbajíc na důstojnost, vzali jsme s Jacquie okamžitě do zaječích. Od doby, kdy mě honil rozzuřený pakůň, jsem takhle rychle neutíkal. Bez dechu jsme doběhli na místo, kde Chris i Jim tonuli v nadšení a Brian stál se zářivým úsměvem na rtech, jako by se jen díky jeho geniálním organizačním schopnostem Tlustá Berta předvedla v plné kráse.

„Ná-dhe-ra!!“ vyřvával Chris unesen obdivem. „To je supr! Špice! To nemá chybu!“

Dřepli jsme si s Jacquie na skálu a civěli na sebe.

„Tedy velevážený pane,“ neodpustila si Jacquie sarkastickou poznámku, „takhle zajímavý život aby vám člověk fakt záviděl.“

„Ovšem,“ přisvědčil jsem a utřel si vodu z obličejů. „Je to kolotoč slasti a napětí, vážená dámo,“ dodal jsem, pokoušeje se zapálit si promočenými sirkami cigaretu.

„Nechápu, na co si pořád stěžuješ,“ divil se Chris. „Nic se ti přece nestalo.“

„Jo,“ přikývl jsem. „Jenže tys mi tvrdil, že ten zatracenej krám chrlí jednou za sto let - nebo tak nějak. A teď si představ, že by mě napadla taková klukovina jako postavit se přímo nad kráter. To by byl klystýr, že bych už v životě další nepotřeboval.“ Zatímco Chris s Jimem pořizovali další záběry Tlusté Berty z nejrozličnějších úhlů, vrátili jsme se s Jacquie k mým oblíbeným bublinovým jezírkům. Nakonec jsme spakovali nádobíčko a vydali se na cestu z údolí. Na jejím konci jsem se ještě jednou zastavil a pohlédl dolů na podivně zkroucená skaliska, sloupce syčících gejzírů a žhnoucí oblast

blátivých jezírek, jež se teď halila do závoje mlžných par, vyvržených z nitra země erupcí Tlusté Berty. Vypadalo to jako oživlá ilustrace Gustava Doré, takže by mě ani trochu nepřekvapilo, kdybych znenadání za některým skaliskem zahlédl dinosaura, nořícího se do bahnitého jezírka.

Po noclehu ve městě Rotorua (při kterém jsme se v postelích za živa neuvařili, jak Jim chmurně předpovídal) jsme zamířili směrem k Wellingtonu na horním konci Severního ostrova. Po několikahodinové jízdě, při níž jsme do omrzení na sebe volali „koukni tamhle“ a „podívej se sem,“ abychom pokaždé znovu zjistili, že to, nač ukazujeme, je jen obyčejný vrabec či pěnkava, nás Brian zavezl ke břehům velkého klidného jezera obklopeného vzrostlými lesy, kde jsme konečně měli prvou příležitost poznat alespoň některé typicky novozélandské ptáky. I tohle jezero bylo sem tam zaneřádně labutěmi, ale nebylo jich zdaleka tolik, aby vytlačily ostatní vodní ptactvo, a tak jsme plni nadějí vystoupili z landroveru a vyzbrojeni kamerami i dalekohledy jsme se pustili do plnění rozličných úloh: Chris s Jimem do natáčení, zatímco Jacquie a já jsme pozorovali ptáky, které Brian pojmenovával a stručně nás poučoval o jejich zvycích a způsobu života. Mezi nejrozšířenější a zároveň nejkrásnější patří husice rajská (*Tadorna variegata*). Několik párů husic hledalo obživu v mělké vodě asi deset až dvanáct metrů pod námi. Na těchto ptácích je snad nejzajímavější rozdíl mezi samci a samičkami, protože na první pohled vypadají jako dva úplně odlišné druhy. Samec má hlavu, krk i prsa leskle černá; záda rovněž, jenomže jemně bíle čárkovaná, zatímco břicho má zrzavé jako liška a taky bíle čárkované. Samička má záda černá a bíle čárkovaná jako sameček, avšak hrud' i břicho zrzavé s bílými pruhy a úplně bílou hlavu a krk. Protože jsem tyhle půvabné husice nikdy předtím neviděl, pokládal jsem zprvu samce za samici a naopak, Brian mě však vyvedl z omylu. Ale stejně mi připadá zvláštní, že samice je barevně křiklavější než její druh, protože sedí-li na vejcích, potřebovala by daleko nenápadnější ochranné zbarvení. Vedle husic rajských patří k nejběžnějším novozélandským vodním ptákům čírky hnědé, jenomže ty byly mnohem opatrnější a plavaly v menších skupinkách dál na jezeře, takže jsme se museli spokojit s tím, že jsme si je prohlédli pomocí dalekohledu. Jsou to hezcí, robustní drobní ptáci s krátkými silnými zobáky, a na vodě se pohybují rychle a ostražitě. Hlavu a krk mají černé s purpurovým leskem na temeni a zelenkavým nádechem níže, zatímco část těla, která vyčnívá nad hladinu, je jen černá. Tohle poněkud chmurné zbarvení roztomile oživuje bílý pruh na křídlech,

dále břidlicově modrý zobák a žluté oči.

Po několika příjemně strávených hodinách u jezera jsme znovu nasedli do landroveru a pokračovali v cestě směrem na Wellington. Tam jsme se ubytovali v hotelu, který, jako většina ubytovacích zařízení na Novém Zélandě, nebyl nic moc. Tahle skutečnost ostře kontrastuje s nelíčenou a upřímnou pohostinností a laskavostí, s níž jsme se jinak v této zemi na každém kroku setkávali.

Nazítří jsme si přivstali a hned ráno vyjeli směrem k moři. Brian trval na tom, že dřív, než opustíme Severní ostrov, musíme navštívit Kapiti, drobný ostrůvek při pobřeží, který slouží jako ptačí rezervace. Protože Briana už moje věčné stesky na tisíce kosů a špačků začaly unavovat, dušoval se, že na Kapiti skutečně uvidím podstatný vzorek původního novozélandského ptactva. Zaparkovali jsme tedy náš terénní automobil na písčité pláži, omývané táhle zpěněnými vlnami příboje. Přímo proti nám se tyčil Kapiti, podlouhlý, jakoby hrbatý, hustě zalesněný ostrov, který v bledém ranním světle nepůsobil nijak přitažlivě. Jim skepticky pozoroval široké příbojové vlny a očima odhadoval vzdálenost mezi námi a nehostinným ostrůvkem.

„Jak se tam dostaneme?“ zeptal se trochu nervózně. „To tam máme doplavat?“

„Ale kdež. George Fox - to je správce chráněné oblasti na ostrově - pro nás přijede motorovým člunem,“ odpověděl Brian a pohlédl na hodinky. „Za chvíli je tady.“

Vyložili jsme zařízení a srovnali je na hromadu vedle paty vlnolamu, když tu jsme spatřili siluetu člunu, který se vyloupil od okraje ostrova a mířil k nám. Jim vyděšeně sledoval jeho houpavý pohyb po vlnách.

„Lidi, mně bude zle,“ oznámil ponurým hlasem.

„Blbost,“ opáčil Chris. „Moře je dnes jako rybník - a vůbec: na tak krátkou vzdálenost mořskou nemoc nedostaneš.“

„Mně se náhodou udělalo blbě i na vojenským nákladáku při přejezdu Rýna,“ povzdechl si Jím s upjatě důstojným výrazem ve tváři.

Po tomto překvapivém sdělení jsme se všichni na okamžik odmlčeli.

„Víš, nechtěl bych, abys mě měl za většího pitomce, než doopravdy jsem,“ začal jsem opatrně, „ale dost dobře nechápu, jak se ti mohlo udělat zle na vojenským nákladáku cestou přes Rýn... To bylo obojživelné vozidlo či co?“

„Ne,“ opáčil Jim. „Vezli nás po pontonovém mostě, rozumíš? Jenomže jak jsme jeli, tak se pod náma všechny ty pontony po-

hupovaly.“

„Fakt?“ zeptal se užasle Chris.

„No - a já z toho dostal mořskou nemoc,“ suše konstatoval Jim.

Mlčky jsem mu potřásl pravicí.

„Jsem hrdý,“ dodal jsem, „že jsem měl možnost poznat muže, který trpěl mořskou nemocí v nákladě áku cestou přes pontonový most na Rýně. Není divu, že jsme vyhráli válku.“

Tou dobou už se špice člunu nořila do příbojových vln a za okamžik pod ním jemně šustilo písčité dno na okraji pláže. George Fox se vydrápal z kormidelní budky, přehoupl se přes okraj člunu a vystoupil k nám na pláž. Byl to menší, podsaditý chlápek se snědým, větrem ošlehaným obličejem a modrýma očima. Choval se zdrženlivě a moc toho nenamluvil, ale Brian mě včas upozornil, že takhle jedná zprvu se všemi. Je to pochopitelné, protože na ostrov jezdí spousta lidí, kteří se zajímají o tamní přírodu a ptactvo, z většiny se však časem vyklubou pěkní otravové. A tak každou novou návštěvu přírodovědců či filmařů vítá George s notnou dávkou apriorní nedůvěry, dokud se sám nepřesvědčí, s kým má tu čest.

Zatímco se člun vesele houpal na vlnách asi osmisetmetrové úžiny, která dělila ostrov Kapiti od pevniny, Jim se našťavaně mračil na zadním sedadle kormidelní budky. Naštěstí jsme dorazili k drobnému molu dřív, než se mu přihodil nějaký malér. Ostrůvek působil zblízka ještě nevlídněji než z dálky. Přímě nad námi se tyčila temným bukovým lesem porostlá stráň, která vypadala podivně ztichlá a bez života. Vyložili jsme filmařské náčiní, naložili si je na ramena a zvolna stoupali úzkou pěšinou na kopec. A vtom se to prvně ozvalo...

Zprvu to působilo, jako by v mlázi po naší levici nějaký lesní skřítek vyhrával na malý bubínek tichounké čepobití. Zvuk zněl sotva pár vteřin a pak ztichl. Ale po krátké pauze spustil jiný trpaslík kdesi vpravo od nás: krátké čepobití - a zase nic... A pak se nejspíš zpráva o naší přítomnosti roznesla po lese, protože drobounké tamtamy začaly bušit všude kolem, vytvářejíce zvláštní a komplikovanou zvukovou kompozici plnou otázek i pohotových odpovědí, jako by šlo o jakousi živou bubínkovou konverzaci.

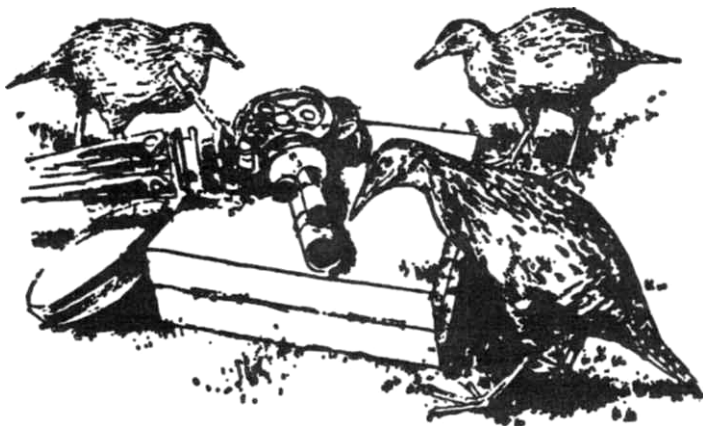
„Kdy na nás ti zdejší trpajzlíci zaútočí?“ zeptal jsem se Briana, protože to skutečně znělo jako válečné bubny jakýchsi bojechtivých Pygmejů. Ale Brian se jen pousmál.

„Říkal jsem ti, že tu poznáš pár původních novozélandských ptáků, ne?“ odpověděl. „Tohle je chřástal weka, snad nejzvědavější pták pod sluncem. Ti se vždycky o každého nového návštěvníka

hrozně zajímají. Za minutku je uvidíš.“

Stoupali jsme dál po pěšině a náhle se před námi otevřela prosluněná mýtiny, na níž stál přízemní domek George Foxe. Uvítala nás jeho sestra a okamžitě si nás získala horkou kávou s domácí bábovkou. Když jsme se vyhřívali na slunci před domkem a pochutnávali si na nečekané hostině, najednou jsem si všiml hnědé hlavičky, jež opatrně vykoukla zpoza skaliska, upřela na mě velké tmavé oči a pak zase rychle zmizela.

„Briane,“ upozornil jsem našeho průvodce, „tamhle za tím kamenem je nějaký hnědý pták.“

„Jasně,“ přikývl Brian s plnými ústy. „To je chřástal weka. Za minutku je tu máme. Ti si nedají ujít žádnou novinu.“

Jen domluvil, tak z blízkého podrostu vykoukla další hnědá hlava, mudrlantsky si nás prohlédla a také vzápětí zmizela. Ptáci po nás chvíli takhle pokukovali - tu zpoza kamene, tu z mlází a jindy opět z trsu kapradí, ale po několika minutách zřejmě došli k závěru, že jsme neškodní a jako mávnutím kouzelného proutku nás náhle obklopili. Vynořovali se z nejnečekanějších míst a náramně zvědavě prozkoumávali naši kameru i příslušenství; jemně oklovovali kožená pouzdra i kulaté plechové krabice s materiálem, s hlavičkou na stranu si prohlédli stativ a po celou tu dobu mezi sebou vedli nekonečnou tamtamovou konverzaci, jako by byli celními úředníky zkoumajícími zavazadla podezřelých pašeráků. Chřástalové weka jsou hezcí, i když střízlivě vyhlížející ptáci, hodně podobní velkým chřástalům polním. Mají také typickou chřástalí chůzi: nohy kladou na zem opatrně, jako

by trpěli kuřimi oky. Horní polovinu těla mají chřástalové weka hnědočervenou jako podzimní listí, tu a tam stříknutou černými tečkami, zatímco krk a spodek těla (včetně fešáckého pruhu přes oči) je šedivý. Zobák mají červený, právě tak nohy. Ukázalo se, že oči, které nám z dálky připadaly tmavé, mají ve skutečnosti hnědočervené.

Když chřástalové weka prozkoumali naši výbavu, přicupkali blíž, aby si prohlédli naše boty a ošacení. Jemně nás oklobávali a velice důstojně přitom mezi sebou rozprávěli. Tenhle hluk měl zblízka zvláštní „břichomluveckou“ vlastnost: když se ozval weka u vašich nohou, zdálo se, že jeho hlas přichází odjinud. Navzdory jejich mírnosti jsme brzy zjistili, že hromada bábov-kových drobků na cestičce je povzbudila k nelítostné pranici všech proti všem, plné strkanic, bodyčeků a vzrušeného bubnování. Po celou dobu, kterou jsme strávili na Kapiti, nás chřástalové weka provázeli, cupitali kolem nás jako hnědí lesní skřítkové a musím připustit, že byli kouzelnými, i když někdy trochu únavnými společníky.

Nejdřív to vypadalo, že chřástalové weka jsou jedinými ptačími obyvateli Kapiti, ale jen co jsme postavili stativ a umístili kameru, objevili se i další. První se na hostinu, kterou George Fox přichystal na ptačí krmítko, dostavila květosavka zvonková. Otálela chvíli ve větvích blízkého stromu, než se odhodlala slétnout na krmítko, ale zatímco jsme na ni čekali s připravenou kamerou, bavila nás přenádhernou flétnovou melodií, divokou a zároveň i líbezně zpěvnou. Když se objevila, skoro nás svým zjevem zklamala, neboť vypadala - alespoň na první pohled - jako docela běžný evropský zvonek zelený, až na to, že měla temně purpurovou hlavu. Jakmile se najedla i napila, usadila se na větvi přímo nad krmítkem a odměnila se nám dalším koncertem, pro který jsme jí rádi odpustili vcelku nenápadné vzezření, jelikož svou úchvatnou Panovu flétnu ovládala s virtuózní lehkostí a elegancí.

Další ptačí návštěvník mě doslova šokoval, protože vypadal úplně jinak, než jak jsem si ho původně představoval. Byl to holub maorský (*Hemiphaga novaeseeladiae*), který nejdřív párkrát ve vznešených kruzích obletěl správčův dům, pak sletěl na trávník a zobal tam cosi sotva pár metrů od mých nohou. Z nějakého nejasného důvodu jsem si odjakživa holuba maorského představoval jako obyčejného holuba hřivnáče, nebo v nejlepším případě jako hrdličku. Vůbec jsem však nebyl připraven na setkání s ptákem dvakrát větším, než je holub hřivnáč, a tak zářivě pestrým, že mohl soutěžit s kterýmkoli z tropických holubů z rodu *Trenon*. Hlavu, krk a horní část prsou měl

jasně zlatozelenou s měděným nádechem, který mu na peří vytvářel cosi na způsob patiny, zatímco záda byla kaštanově purpurová, ale rovněž s onou měděnou patinou. Spodní část zad, zadeček a část ocasního peří měl kovově nazelenalé, avšak některá krycí pera bronzově nazelenalá. Ocas byl hnědý s jemným zelenkavým nádechem. Ale korunu všeho tvořil dílem rudý a dílem žlutý zobák a k tomu červená oční víčka. Peří tohoto ptáka, jenž se tu hrdě procházel jako přehnaně vyšňořená vévodská vdova, způsobilo, že tráva kolem vypadala šedě jednotvárná.

Sotvaže jsem se nasýtil obdivem k maorskému holubovi, už se na scéně objevil tui zpěvný. Od první chvíle, co jsem ho spatřil, mi bylo jasné, že mám tu čest s pravým umělcem. Náhle se z ničeho nic zjevil na keři, nedbale elegantní ve svém kovově zeleném peří, tu a tam vrhající purpurové odlesky. Zelenkavé peří na krku měl jemné a dlouhé a na hrdle dva bílé chuchvalečky, jež připomínaly vázanku, kterou by mu i proslulý elegán Beau Brummel docela určitě záviděl. Tui zpěvný je velký asi jako kos, ale zatímco kos je hrubý neotesanec, tui je křehký, šarmantní a pohybuje se s lehkou grácií profesionálního tanečníka. Chvilí si nás prohlížel a pak si zvolil jeviště pro svou produkci. Z našeho hlediska si nemohl vybrat líp, protože větev, na kterou usedl, byla holá a jen nějakých šest metrů od kamery, takže se na ní proti blankytnému nebi skvěle vyjímal. Ještě jednou si nás změřil letným pohledem, aby zjistil, zda jsme připraveni, a pak se dal do zpěvu. Slyšel jsem do nebe vychvalovat zpěv tohoto ptáčka ještě předtím, než jsme na Novém Zélandě přistáli, ale skoro všechny země na světě mají nějakého takového maličkého pěvce, o kterém jejich obyvatelé tvrdí, že se mu žádný jiný pták nevyrovná, takže jsem si už zvykl brát podobné řeči s rezervou. Po pěti minutách jsem však musel připustit, že Novozélandané ani trochu nepřehánějí, neboť tuiův zpěv patří k tomu nejkrásnějšímu a zároveň nejrozmanitějšímu, co jsem kdy v životě slyšel. Melodické trylky, švitoření a pobrukování, do něhož se obratně mísí jiné podivné zvuky, jež občas znějí jako drsné pokašlávání či dokonce kýchání. Podbarvovat takto melodický zpěv a přitom vytvářet dojem, že tam ty zvuky skutečně patří, pokládám za vrchol uměleckého mistrovství.

Byli jsme tak zabráněni do tuiova zpěvu, že jsme málem zapomněli na hlavní důvod, pro který jsme se vlastně na Kapiti vypravili, takže nám ho nakonec Brian musel připomenout. Šlo totiž o hejno nestorů kaka, největších novozélandských papoušků. Žijí v lesích, ale zvykli si přilétat na lidské zavolání. George na okamžik zmizel v domě, aby se vzápětí vrátil s několika plnými hrstmi lepkavých sušených datlí.

Pak, když jsme si nachystali kamery, postavil se k ptačímu krmítku a začal papoušky svolávat.

„Sééém, všichni sééém!“ vyřvával na celé kolo, až se jeho hlas odrážel od okolních lesů a strání. „Henry, Lucy... všichni sééém! Tak leťte, leťte, miláááčkovééé! Henry... Lucy... svačiná-áá!“

Prvních pět minut svolávání se nic nedělo, ale pak se znenadání vysoko nad blízkými lesy objevila malá tečka, která se rychlými pohyby perutí přibližovala a zvětšovala. Nestor kaka střemhlavým letem perfektně přistál na vlnité střeše Georgova domku, kde jsem si ho polním kukátkem mohl dokonale prohlédnout. Byl to velký pták s dlouhým, zahnutým a na papouška dost štíhlým zobákem; čelo měl šedé a peří kolem očí přecházelo od rudooranžova do purpurova. Záda měl hnědá, ale s hedvábným leskem, v němž se odráželo celé spektrum dalších odstínů, zatímco ocasní pera byla purpurová. Náprsenka přecházela z šedi nahoře do purpurové barvy břicha a spodku ocasu. Pokoušel se typicky papouščím ťapáním procházet po hřebenu střechy; jednou či dvakrát mu uklouzla noha, takže byl nucen rozevřít křídla, aby získal ztracenou rovnováhu. Zesponu je měl jasně červená s hnědými pruhy. Balancoval po šikmém zvlnění k okraji střechy, až došel k okapu. Tady se měl konečně čeho zachytit, takže si nás mohl pohodlně prohlédnout.

Pár minut na nás koukal světlehnědýma očima, nedbaje Georgových žádostivých výzev, aby slétl dolů. Pak ovšem došel k závěru, že z jiného úhlu by získal zajímavější pohled, a tak se na okap zavěsil hlavou dolů a civěl na nás pro změnu obráceně. Po dalších deseti minutách tohoto způsobu pozorování usoudil, že jsme navzdory své výstřední podobě neškodní, a několika rázy purpurových křídel slétl na krmítko. Tam se naparoval a tančil, zatímco ho George krmil sušenými datlemi. Mezitím se nad lesem objevili další dva nestoři kaka, a po obdobné proceduře, kdy si nás nejprve dobře prohlédli ze střechy, nakonec také slétli na krmítko. Bylo mezi nimi i mládě, které se hned nato, co ukořistilo kus datle, nervózně vrátilo na střechu domu a dva zbývající ptáky - evidentně své rodiče - nechalo, aby na ně řezavými hlasy volali z bohatě zásobeného krmítka. K Chrisově náramné radosti se mi z ničeho nic - patrně v záchvatu náhlého nadšení - samec usadil ve vlasech. Jenomže brzy jsem zjistil, že mít na hlavě obrovského papouška, který vám do kůže zatíná ostré drápy a do vlasů vám drobí ublemtané kousky polorozmat-laných datlí, rozhodně nepatří k nejvýhodnějším způsobům pozorování ptactva. Jeho zobák vypadal dost nebezpečně, a tak jsem raději svého návštěvníka trvale zásoboval dalším a dalším

přisunem krmiva, abych neriskoval amputaci ucha. Zatímco jsem se zabýval touto bohulibou činností, George mi vyprávěl o nestorech kaka.

Běžně se sem slétá sedmnáctičlenné hejno, ale většina ptáků je touto dobou bohužel nejspíš na druhém konci ostrova, takže Georgovo volání neslyší. Zdejší „stolní společnost“ se zprvu skládala ze dvou či tří papoušků, kteří bydlili v přilehlém lese. Ti vbrzku zjistili, že obyvatelé domku jsou nejen neškodní, ale že je dokáží zásobovat lahůdkami, jaké papoušci v lese nenajdou, a tak se z nich stali pravidelní návštěvníci. Zpráva o této štedrosti se jakousi ptačí šuškanou (či jak bychom to měli nazvat) brzy roznesla po okolí, takže posléze se na Georgovo zavolání začalo slétat sedmnáct nestorů kaka.

Zatímco mi George tohle všechno vyprávěl, ke svému pobavení jsem zjistil, že papoušci mládě, jež se nejistě drželo střechy a nemělo dost odvahy přidat se k rodičům, mává křídly a vydává naříkavé hrdelní zvuky. Jeho máma, která se mezitím dostatečně najedla, nabrala do zobáku zásobu datlí a zaletěla s nimi na střechu, kde je hladovému mláděti nacpala rovnou do volete. Papoušče u toho vzrušením astmaticky chrčelo a tak nadšeně mávalo křídly, že málem spadlo ze střechy. Čtyřikrát za sebou se tenhle rituál opakoval, dokud se mládě tak nenaducalo, že málem nebylo s to vzlétnout. Nakonec Georgovi došla zásoba datlí, a když se papoušci přesvědčili, že se opravdu už dalších lahůdek nedočkají, vrátili se do lesa. Jejich mládě se rozletělo za nimi, i když ještě cestou vrnělo a kňouralo jako řádně rozmazlené děcko.

Mezitím se natolik setmělo, že jsme museli další natáčení vzdát. Sbalili jsme tedy fidlátka a chystali se na zpáteční cestu. Když nás motorový člun vezl přes úžinu, ještě jednou jsem se ohlédl na ostrůvek, jehož temná silueta se rýsovala proti obloze ozářené zelenozlatým odleskem zapadajícího slunce. Uvědomil jsme si, že krotcí ptáci ostrova Kapiti nejsou žádnou zvláštní výjimkou. Pokud bychom totiž ptáky a divoká zvířata všude na světě nechali žít v míru a pokoji, aby poznali, že lidem, s nimiž přijdou do styku, mohou důvěřovat, takových ostrovů Kapiti by mohlo být daleko víc; celý svět by se mohl stát jedním gigantickým ostrovem Kapiti, na němž by život byl obrovským štěstím. Ale současně jsem si s trpkostí uvědomoval, že tenhle sen je strašně vzdálený a stěží splnitelný.

kapitola 2.

TŘÍOKÁ JEŠTĚRKA

Hned na prvý pohled se posádka zlekla kraje,
jenž plný byl roklí a skal

Lewis Carroll - Hon na Oblud'áka

Z Wellingtonu jsme se na Jižní ostrov přepravovali trajektem, a zatímco jsme trpěli radostmi bouřlivé plavby, Brian nám vysvětloval, co bychom podle něj měli především na Jižním ostrově zhlédnout. Šlo o dva nesporné ochránářské úspěchy. Tím prvním je rezervace albatrosů královských na mysu Taiaroia a druhým kolonie tučňáků žlutookých. „A potom,“ pravil s očima rozzářenýma organizátorskou posedlostí, „navštívíme přilehlý ostrůvek, kde žije nejfantastičtější plaz na světě, haterie novozélandská.“ Ať jste to vzali z kteréhokoli konce, byl to nesporně itinerář, který musel u každého přírodopisného fandy vyvolat nepotlačitelné sbíhání slin, takže na půdu Jižního ostrova jsme vstupovali plni nadšeného očekávání.

Už cestou na jih směrem k poloostrovu Otago a mysu Taiaroa jsme si uvědomili, že Jižní ostrov se od Severního podstatně liší, ačkoli se ten rozdíl dá jen těžko definovat. Jižní ostrov mi připadal divočejší a méně obydlený, přitom farem i obdělávaných polí je tam zhruba stejně. Po mém soudu to způsobují rozeklané hřbety hor, jež se táhnou podél jedné strany celého ostrova; i když je zrovna nevidíte, stále je kdesi tušíte a uvědomujete si jejich divokou blízkost. Chvillemi nás cesta vedla přímo podél romantického pobřeží, kde mohutné vlny zpěněného příboje omývaly zvláštní ploché balvany, připomínající z dálky jakousi rozházenou zkamenělou knihovnu. Na některých se jednotlivě či ve skupinkách slunili lachtani medvědí a co chvíli z nich seskakovali s tak bouřlivým plesknutím, až jsme se divili, že to vůbec přežijí.

Poloostrov Otago se rozkládá nedaleko města Dunedin a na jeho nejzazším konci je mys Taiaroa. V Dunedinu jsme se stavili pro Stana Clarka, strážce albatrosí rezervace, a pak jsme už rovnou vyrazili na poloostrov, mohutný flák země, připomínající obrácený lodní trup, obklopený divokými útesy. Vypouklá část poloostrova je porostlá trsy travnatého drnu, a právě zde si albatros královský (*Diomedea epomorphora*), snad nejpozoruhodnější mořský pták na světě, založil

své přirozené hnízdiště.

Stan, vysoký, mírný a sympatický člověk, nám s hrdostí vyprávěl fascinující příběh zrodu této rezervace. Za normálních okolností si albatrosi za hnízdiště volí odlehlé a nedostupné ostrovy, kde jsou v bezpečí před rozličnými dravci - včetně toho nejhoršího, kterým je člověk. Avšak mezi lety 1914 a 1919 se tito vzosní ptáci objevili nad mysem Taiaroa, jako by chtěli obhlédnout, nehodil-li by se jim za královské jesle. Roku 1919 se tam skutečně našlo vejce albatrosa královského, což pochopitelně vzbudilo mezi ornitology náramný rozruch, neboť to bylo prvně, kdy se albatrosi královští usadili na některém z hlavních novozélandských ostrovů. Jistý doktor Richdale spolu s otagskou pobočkou Královské ornitologické společnosti se rozhodli udělat, co bude v jejich silách, aby toto nové hnízdiště zachránili před dvojím nebezpečím: surovci, kteří by kradli vzácná vejce a házeli kamením po hnízdících ptácích (procento takových idiotů je celosvětově překvapivě vysoké), ale i před zaujatými milovníky přírody, kteří by si chodili prohlížet albatrosi hnízda, vejce i mláďata a znervózňovali tím obyvatele této vzácné kolonie. Krom lidí by mohli hnízdící ptáky ohrožovat i fretky, kočky a psi, kteří rdousí albatrosí mláďata, a dokonce i králíci, kteří jen svou holou přítomností lákají ostatní škůdce, a navíc ničí vegetaci a v důsledku toho i půdu; navzdory všem těmto úskalím však roku 1938 vzlétlo z mysu Taiaroa první tam narozené mládě. Vedení přístavu Otago i ministerstvo vnitra přislíbili albatrosí rezervaci podporu a dunedinští občané pod vedením místního rotary klubu vybrali 1 250 liber, za něž ustanovili Stana profesionálním strážcem nově vyhlášené rezervace. Celý prostor bylo třeba oplotit, aby se tam nikdo nepovolný nedostal. Toto opatření se snad některým lidem, kteří osobně přispěli na vybudování rezervace, mohlo zdát nespravedlivé, ale přesto bylo bezpodmínečně nutné. Postupně se počet hnízdících ptáků zvyšoval až na dnešních dvanáct párů. Při dostatečné ochraně se kolonie bude dál rozrůstat, takže snad jednou natolik zmohutní, že naučí-li se albatrosi lidem důvěřovat, bude možné tam pouštět návštěvníky. Ale povolit už dnes přístup větším skupinám, by znamenalo vážné ohrožení dosavadních výsledků dlouholetého úsilí.

Stan otevřel mohutný visací zámek a zavedl nás vstupní branou na pěšinu, jež se klikatila mezi drnovištěm a strmým okrajem útesu. Hluboko pod námi bylo ocelově šedé, poryvy větru zčeřené moře, nad jehož vlnami se proháněla hejna vodního ptactva - racků, chaluh i různých kormoránů. Posléze se cesta stočila na vrchol mysu, kde byl drnový porost hustší a posetý chomáči vysokých travin. Náhle se Stan

zastavil a ukázal před sebe. Pár metrů od cesty se na zemi choulilo cosi, co na první pohled vypadalo jako koule chmýří. Ukázalo se, že je to albatrosi mládě, trůnící na halabala naházené hromádce větévek, kterou albatrosi královští pokládají za hnízdo. Mládě bylo velké zhruba jako kulatá tykev pokrytá sněhobílým peřím, jež ostře kontrastovalo s tmavými kukadly a banánově žlutým zobákem. Bucloušek dřepěl v hnízdě a čučel na nás jako labutěnka z dámské pudřenky. Když jsme se však přiblížili, znervózněl a s velikou námahou se vztyčil na placatých nohou, pozvedl křídla a zaklapal zobákem jako kastanětami. Při filmování a fotografování jsme se museli držet v bezpečné vzdálenosti, protože kdybychom ji překročili, potřísnil by nás i svou bělostnou náprsenku proudem černých, odporně páchnoucích olejnatých zvratků, které jsou jedinou obranou albatrosího mláděte.

Poté jsme dali ptáčeti pokoj a pokračovali po pěšině, až jsme na zdusáném chomáči trávy pod plochým skalnatým převísem narazili na další hnízdo. Mládě v něm bylo daleko flegmatictější než to předchozí; změřilo si nás lhostejným pohledem a pak se věnovalo jednotvárné činnosti, kterou si nejspíš pro dnešní den naplánovalo. Když jeho rodiče budovali hnízdo, roztrousili kolem spoustu větévek, a mrňous se bavil tím, že je - alespoň kam dosáhl - sbíral a přidával do svého hnízda. Zřejmě to dělal už hezkou chvíli, protože prostor v nejbližším okolí hnízda byl jako vymetený, cvalík se tedy musel natahovat do stále větší vzdálenosti, chtěl-li se zmocnit dalších větévek, a vystavoval se tak nebezpečí, že vypadne a skutálí se z hnízda jako opeřená fotbalová míčuda. Lehl jsem si na zem a z bezpečné vzdálenosti tiše sledoval jeho stavitelské úsilí. Zásoba materiálu mu však zvolna docházela, takže malý budovatel tu nakonec jen dřepěl a zadumaně hleděl na nedostupné větévký, jako kdyby v duchu řešil nějaký děsně závažný problém. Našel jsem vhodně dlouhou snítku, potichu se přisunul blíž, natáhl se a opatrně mu ji podal. Nejdřív na mě čučel trochu vyjeveně, ale pak se vyklonil a vzal větvičku do zobáku s tak nonšalantně lhostejným výrazem, s jakým dáma z vyšších aristokratických kruhů přejímá lehce pomáchanou kytici od vesnického usmrkánka. Chvíli ji držel před sebou a posléze ji pečlivě uložil na okraj hnízda, který toto doplnění dle jeho mínění patrně nejvíc potřeboval. Povzbuzen jeho blahosklonností našel jsem další větvičku, přisunul se ještě o kousek blíž a nabídl ji ptáčeti. Vzalo si ji tentokrát mnohem pohotověji. Nejdřív ji umístilo na jednu stranu, pak si to ale rozmyslelo a přendalo ji jinam. Nakonec zřejmě došlo k závěru, že takhle je to

v pořádku, a vyzývavě se na mě zahledělo. Nejspíš usoudilo, že i když vypadám dost odporně, jako dodavatel větévek mám své nesporné přednosti. Během deseti minut přidal malý albatros do hnízda několik dalších větviček a milostivě svolil, abych zůstal ležet v jeho poměrně těsné blízkosti, aniž ho napadlo zaplivnout mi oči. Po půl hodině se z nás stali blízcí přátelé, takže mi dokonce dovolil přerovnat několik větévek, které neobratně propletl (jednu si dokonce omylem strčil pod křídlo). Jak jsem se tak díval na tuhle trochu neohrabanou kuličku bílého chmýří, připadalo mi neuvěřitelné, že se jednoho krásného dne změní v nádherného bílého ptáka se žlutým zobákem, jenž se díky třímetrovému rozpětí černých křídel bez námahy vznese nad bouřlivou mořskou hladinu. Až mu (nebo jí?) bude nějakých devět let, dosáhne dospělosti, nalezne si druhu či družku a vrátí se na mys Taiaroa, aby si tu vybudovali hnízdo pro přesně takovouhle kuličku bílého chmýří. Rodiče budou střídavě sedět na vejci a o mládě se společně postarají; až odroste, odletí zpět na moře, aby se po dvou letech znovu vrátili a celý cyklus zopakovali. Královští albatrosi žijí v celoživotně nerozlučných párech. Nejstaršímu příslušníku téhle kolonie je pětatřicet let, ale vzhledem k mnohaletému dospívání i dlouhé inkubační době (jedenáct týdnů - nejdelší ze všech ptáků) i ke skutečnosti, že každý pár vyvede vždy za dva roky jen jedno jediné mládě, je vybudování takovéhle albatrosi kolonie neobyčejně zdlouhavou záležitostí, která vyžaduje notnou dávku trpělivosti.

Když jsme váhavě opouštěli albatrosi mláďata a vraceli se po klikaté pěšině, spatřili jsme nízko nad obzorem jednoho z rodičů, který se jako černobílý kříž vznášel nad šedivou mořskou hladinou. Plachtil v elegantních obloucích, a využívaje rozličných větrných proudů, klouzal vzduchem na nehybných perutích jako kámen vržený na ledovou plochu. Stáli jsme bez hnutí a s obdivem sledovali jeho mistrně suverénní let, až nám zmizel z dohledu. Ještě jednou jsme symbolicky zamávali hnízdícím mláďátům a opustili rezervaci.

Nato jsme po okraji poloostrova dojeli na místo, o němž Stan tvrdil, že je oblíbeným stanovištěm tučňáků žlutookých. Ti jsou snad ze všech tučňáků nejhezčí a kdysi byli na tomhle pobřeží naprosto běžní, ale jakmile se tu objevili lidé, tučňáci na to doplatili. Hnízdí zpravidla v lese či křovinách a svá hnízda z trávy a větviček umisťují pod kmeny či převislá skaliska. Lidé však spoustu lesů i křovin vymýtili, aby získali nová pastviska pro ovce. Tím tučňáky žlutooké připravili o jejich přirozené životní prostředí, takže se jejich počet začal prudce snižovat. Když k tomu přičtete, že venkované

rozkopávali tučňáci hnízda, rozbíjeli vajíčka a zabíjeli jejich bezbranné rodiče, získáte obrázek toho, co se děje po celém světě stovkám neškodných druhů ptactva, savců i plazů.

Oblast, do níž nás Stan zavedl, patřila k ovčí farmě, ohraničené vysokými útesy poloostrova, přetátými sráznými údolími, na kterých rostou právě takové křoviny, jaké tučňáci pro svá hnízda s oblibou vyhledávají. Majitel farmy (jenž dozajista patřil k nejosvícenějším farmářům v zemi) svolil ponechat tato údolí nedotčená jako ptačí rezervaci, a dokonce souhlasil s tím, že jelikož tu stejně bydlí, stane se jejím neplaceným správcem. Před tímto moudrým a hluboce humánním rozhodnutím poklesl počet tučňáků žlutoookých na sotva několik set kusů; po vzniku rezervace opět vzrostl na současných pár tisíc.

se

Stan

obával, že žádné tučňáky neuvidíme, protože letošní hnízdění už skončilo a ptáci tráví většinu času lovem mořských ryb. Přesto jsme se však do jednoho z těchto údolí vypravili a došli jsme až na rozlehlou pláž, hojně posetou vodou omletými balvany, mezi nimiž hustě rostla rozmanitá mořská vegetace. Protože jsme neměli ani ponětí, kde tučňáci zrovna jsou, motali jsme se mezi kameny a bedlivě nahlíželi do jednotlivých údolí i na mořskou pláž. Půl hodiny uplynulo, a my jsme krom několika racků a kormoránů na žádného živého tvora nenarazili. Už jsem si začal myslet, že to bude poprvé, kdy na Novém Zélandě nenajdeme živočichy, které jsme se rozhodli natočit. Pak ale Stan, který se rozhlížel z vrcholu jednoho balvanu, náhle ukázal kamsi na moře.

„Tahle jeden plave,“ hlásil vítězně, „a míří rovnou ke břehu.“

Brian i já jsme se rychle vydrápali po kluzké stěně ke Stanovi.

„Jasně,“ přisvědčil spokojeně Brian. „Nejspíš vyleze na břeh ani ne padesát metrů odtud.“

Marně jsem vyhlížel na moře, protože Brianovu a Stanovu zraku jsem bez dalekohledu nemohl konkurovat. Když jsem však tím směrem namířil kukátko, spatřil jsem cosi, co na první pohled vypadalo jako hromádka slámy, rychle mířící ke břehu.

Trpělivě jsme čekali na balvanu, až tučňák dorazil na mělčinu a - jak Brian správně předpokládal - vkolébal se na břeh nějakých pětáctyřicet metrů od nás. Důstojně se valil směšnou ploskonohou chůzí tučňáků a my jsme ho dle Stanovy rady nechali nerušeně dojít až k okraji údolí. Přešel pláž a dorazil ke skupině menších balvanů, na jejímž vrcholu začínala trávou a křovinami porostlá stráň. Místo aby tučňák prošel - jak bych očekával - mezi balvany, před prvním se zastavil, sebral všechny síly a vyskočil na něj. Na vrcholu sice maličko opilecky zavrával, ale vcelku se tvářil nesmírně triumfálně. Pak odhadl vzdálenost k nejbližšímu valounu, znovu se chvilku odhodlával a přeskočil na něj. Spíš díky štěstí než bůhvíjaké obratnosti se mu na něm podařilo šťastně přistát. Takhle pokračoval v sériích dlouhých skoků od jednoho kamene ke druhému, tu a tam vzdálenost dost přesně neodhadl a s rozpjatými křídly chvíli vrával na okraji kamene, načež z něj sklouzl a zmizel nám z očí. Vzápětí se však vždycky znovu objevil, statečně se vydrápál na další valoun, aby pak stejným stylem pokračoval. Nemám ne-jmenší ponětí, proč se rozhodl pro tento komplikovaný a namáhavý způsob, protože kdyby zvolil cestu mezi kameny, došel by k cíli rychleji a daleko pohodlněji. Byl už teď tak daleko od moře, že by nestačil utéci, i kdyby nás zaregistroval. Pustil jsem se tedy za ním a po čtyřech se mezi balvany

doplížil k místu, o kterém jsem předpokládal, že se tam vzápětí objeví. Lehl jsem si do trávy a snažil se co nejvíc vypadat jako kus nehybné vegetace. Odhadoval jsem, že tučňák se brzy ukáže na vrcholu nízkého útesu nějakých šest metrů od mého stanoviště.

Nehnutě jsem zíral na kámen, kde jsem tučňáka očekával, a rozvažoval, jak ho nejsnáze chytit, abychom mohli pořídit pár detailních záběrů z bezprostřední blízkosti, když tu na mě z ničeho nic vykoukl za chomáčkem trávy asi metr dvacet ode mne. Dodnes neodhadnu, koho z nás dvou to víc překvapilo. Koukal na mě dost nevěřicně a já na něj civěl s otevřenými ústy, protože až dosud jsem ho měl možnost pozorovat jen z dálky a netušil jsem, jaký je fešák. Pera na temeni měl jasně žlutá, každé s černým proužkem uprostřed; skvrna kolem očí, jež se mu v podobě pásu táhla i vzadu kolem hlavy, byla sírově žlutá; zobák měl hnědý s břidlicově modrými skvrnami a k tomu citronově žluté oči. Ležel jsem co neklidněji a doufal, že mě bude pokládat za kámen, i když jsem se obával, že mám jen slabou naději na úspěch. Avšak tučňák si mě prohlédl s hlavičkou na stranu, pak odhlédl a vzápětí se na mě znovu podíval, aby zjistil, jestli jsem mezitím nějak změnil polohu, a pak nejspíš došel k závěru, že jsem nějaká dost podivná, ale vcelku neškodná naplavenina, kterou sem moře vyvrhlo. Jedním skokem se přenesl přes okraj útesu a zaplácal křídly. Ted jsem viděl, že záda má kouřově modrá a křídla černá, zdobená žlutým okrajem, zatímco náprsenka mu září tak neposvrněnou bělostí, že by nejjeden výrobce pracích prostředků docela určitě zbledl závistí. Velké placaté nohy má tenhle tučňák růžové a vyzbrojené pozoruhodně velkými hnědými drápy, jež mu patrně pomáhají při akrobatických skocích po hladkých kamenech. Když si krátce odpočinul a znovu nabral dech, otočil se a začal odhodlaně stoupat údolím. Tiše jsem se postavil, několika rychlými kroky jsem ho předběhl a bleskurychle po něm hmátl. Záměrně jsem ho chytil za zátylek, protože jsem právem předpokládal, že ostrý zobák rozhodně nemá jen tak pro okrasu. Jak jsem ho držel, otočil se, vrhl na mě zděšený pohled a polekaně zavřeštěl. Pokusil jsem se ho mírným hlasem uklidnit, vzal jsem jeho baculaté tělo do podpaží, a drže ho druhou rukou stále za zátylek, vydal jsem se za ostatními, kteří na mě čekali na pláži. Když jsem si nechal za svou loveckou obratnost jaksepatří gratulovat, rozhodli jsme se, že milého tučňáka požádáme o krátkou spolupráci při natáčení. Měli jsme už pár záběrů jak připlouvá, několik větších celků, na nichž se špacíruje po pláži, ale ještě jsme chtěli získat pár detailních záběrů jeho skoků po valounech. K našemu úžasu si počínal skvěle. Postavili jsme ho do

písku poblíž skupiny kamenů a on se odhodlaně vydal rovnou k nim. Dobrých pět minut jsme ho natáčeli, jak skáče z jednoho kamene na druhý s grácií, kterou zřejmě pokládal za přímo kamzičí, ačkoli sem tam škobrtнул a skulil se tu na záda, tu zobákem napřed do prohlubně mezi valouny, aby se vždycky vzápětí s náramným plácáním a třepotáním vydrápal zpět na svou pout' po kamenných vrcholech. Jakmile se nám podařilo natočit tolik záběrů, kolik jsme potřebovali, usoudili jsme, že by bylo krajně nevděčné nechat ho za jeho obětavou námahu znovu podstoupit celou namahavou pout' přes balvany. Vzal jsem ho tedy do náruče a vynesl až na vrchol útesů do míst, kam měl původně namířeno. Když jsem ho postavil do trávy, tázavě na mě pohlédl, několika vrávoravými kroky se odkolébal a znovu se ohlédl, jako by se chtěl ujistit, má-li smysl pokračovat, nebo zda ho beztak hodlám zase odchytit. Protože jsem se nehýbal, pochopil, že je v bezpečí, a rychlým klusem si to přes drnoviště metelil k nejbližšímu křoví a vzápětí mi zmizel z očí. Jak jsem se tak za ním díval, uvažoval jsem, jak může být někdo natolik bezcitný, že zabíjí takhle roztomilé a neškodné ptáky; nakonec jsem však našel útěchu aspoň ve vědomí, že přinejmenším na tomto kousku divokého pobřeží s mírnými, řídko zalesněnými údolíčky, našli tučňáci žlutoocí klidné a bezpečné útočiště.

Zajeli jsme zpět do Dunedinu, odvezli domů Stana a pak zamířili landroverem znovu k moři. Naším cílem byl tentokrát Picton, přístav na severním konci Jižního ostrova, protože právě odtud jsme měli plout na dvojstrůvek Brothers.

Nazítří ráno jsme se vydali na pictonské molo, kde na nás čekala bárka, aby nás odvezla na Brothers. Byla to značně zchátralá šalupa s tak malou kormidelní budkou, že spíš připomínala škatulku od sirek. Jim, ověšený filmařskou výbavou jako vánoční stromek, se na ni nervózně zahleděl.

„To máme jet v tomhle?“ zeptal se nevěřičně.

„Jasně. A co má být? Je to senza lodička, ne?“ zasmála se Jacquie, až se oči kapitána šalupy štěstím rozzářily.

„Ale strašlivě malá,“ zaúpěl Jim. „Vždyť nemá ani kabinu.“

„Poplujeme sotva pár hodin. Na co, k čertu, potřebuješ kabinu?“

„Když mi bude špatně, tak si přece musím jít někam ulevit, ne?“

„Tak si holt ulevíš přes palubu,“ opáčil necitelně Chris. „Já na to potřebuju soukromí,“ pravil důstojně Jim. „V tom případě si hodíš přes hlavu kabát,“ vyřešil Chris jeho problém.

„Tak jedem, jedem,“ pobízel nás Brian a začal snaživě nosit věci do člunu. Za posledním rancem jsme nastoupili i my. Kapitán odrazil

a za okamžik už nás lodní motor hnál po hladině Charlottina zálivu, po níž naše šalupa vlekla ve zvířené brázdě malý, vesele poskakující gumový člun, který se nás držel jako štěně mámina ocasu.

Voda zálivu byla klidná a jako v bleděmodrém zrcadle se v ní na obou stranách odrážely hnědozelené vyschlé kopce. Ulehli jsme na úzkou palubu po obou stranách kormidelní budky, vyhřívali se v mdlých paprscích slunce a vyhlíželi mořské ptactvo. Tady si přišel na své především Brian, který díky svému fenomenálnímu zraku byl s to rozeznat a identifikovat kteréhokoli ptáka na hladině daleko dříve, než my jsme ho vůbec zahlédli. Naštěstí však byli tito ptáci dostatečně krotcí, takže nám dovolili připlout do bezprostřední blízkosti, než se vznesli a odletěli. Daleko nejrozšířenějšími mezi nimi byli malí, křehce vyhlížející tmavohnědí buňňáčci z čeledi Hydrobatidae s bílým spodkem těla a popelavě šedým peřím na hlavě. Posedávali na hladině ve čtyř až pětičlenných skupinkách a zpravidla nás nechali přiblížit na šestimetrovou vzdálenost, než se vznesli a s charakteristicky hlučným třepotáním se rozletěli nízko nad zálivem. Zrovna jsme se pokoušeli získat co nejvíc záběrů těchto malých buňňáčků, když nás Brian upozornil na jakýsi podivný předmět na hladině.

„Tučňák,“ oznámil suše.

Nevěřicně jsem se na tu kulatou věc zahleděl, ale zdaleka mi nepřipomínala nic, nač jsem byl v ptačí říši zvyklý. Náhle se ten pumlíč otočil a já jsem spatřil, že má zobák. A opravdu, byl to tučňák, který plaval s tělem kolmo ponořeným do vody a jen hlavu držel nad hladinou jako periskop ponorky. Když se náš člun přiblížil, uviděl jsem v průzračné vodě, jak pilně vesluje křídly i nohama. Patřil k druhu tučňáků, který jsem si vždy přál poznat: tučňák páskovaný (*Eudyptula albosignata*). Měří zhruba čtyřicet centimetrů, má zářivě bílou náprsenku a ostatní peří temně modré, oddělené půvabným bílým pruhem na přední straně obou křídel. Ten, kterého jsme potkali, byl spíš opatrný než bázlivý, protože dovolil, abychom se mu přiblížili na nějakých sedm až deset metrů, než se náhle ponořil, a zanecháváje za sebou pruh stříbrných bublin, vzdaloval se jako vystřelené torpédo. Vynořil se notný kus před námi, otočil se a zvědavě pozoroval, jak se znovu přibližujeme. Po chvíli se k němu připojilo šest či sedm dalších a společně nás pak jako čestná stráž provázeli několik mil daleko. Byli to okouzující ptáčci a čím víc jsem je poznával, tím jsem je měl raději, i když - jak jsme se mohli vbrzku přesvědčit - jejich přílišná blízkost může člověku jít někdy pěkně na nervy.

Poté, co jsme asi hodinu křižovali zálivem, zamířili jsme k jeho ústí. Tady vstoupíme do otevřených vod Cookova průlivu. Už zdálky jsme viděli, že jeho hladina se nijak nepodobá klidnému povrchu Charlottina zálivu, ale je temně modrá a plná zpěněných hřebenuů vzdouvajících se vln.

„Vypadá to na drsnější moře,“ houkl na nás vesele kapitán. Jim, který si až dosud hověl na zádech s blaženým úsměvem na rtech, se s leknutím posadil a zahleděl se před sebe.

„Krutíbrko,“ pravil, „tam chcete na týhle skořápce?“

„Mně spíš dělá starosti, že při tomhle počasí se nám bude těžko přistávat na ostrovech Brothers a White Rocks,“ poznamenal Brian.

„Pro mě za mě,“ navrhl Jim, „se můžeme vrátit do Charlottina zálivu a točit tučňáky.“

„Tak hrozný to snad nebude,“ snažil se nás uklidnit kapitán. A přesně v tu chvíli jsme překročili hranici, jež nás dělila od bouřlivých vod průlivu. Šalupa se zachovala jako jankovitý kuň a okamžitě se pokusila stoupnout si na hlavu, takže sprška pěny v mžiku zaplavila palubu, na níž jsme seděli. Jako jeden muž jsme se zvedli a šli se schovat do kormidelní budky, jež skýtala alespoň jakous takous ochranu.

„Jsme blázni - hotoví cvoci,“ naříkal Jim, snaže se udržet rovnováhu, zatímco zoufale otíral mořskou vodu z objektivu kamery.

„Trošku to hází, co?“ zasmál se kapitán. „Bude kapánek fuška, vylodit se na White Rocks.“

„Jak se tam tedy dostaneme?“ zajímal se Jim.

„V tamtom člunu,“ odušil kapitán a ukázal palcem za sebe.

Jim pohlédl přes okraj zádě na zmítající se gumový člun, jenž se tu a tam vynořil a zase mizel ve zpěněných vlnách.

„Kapánek fuška,“ opakoval trpce kapitánova slova. „To je fakt nejslabší výraz, co se dá pro tohle šílenství použít.“

Ačkoli pro kohokoli, kdo přivykl malým plavidlům, nebylo naše kymáčení ničím neobvyklým, připouštím, že člověk náchylný k mořské nemoci musel mít dojem, že se ocitl uprostřed tajfunu. Nicméně jsem v duchu dával kapitánovi za pravdu, že pokus o vylovení bude opravdu „kapánek fuška“. Ale teprve když jsem ostrůvek White Rocks prvně spatřil skrze slanou vodu pocákané sklo kormidelní budky, začal jsem si plně uvědomovat, jak obtížné bude se vydrápat na bílé skály, po nichž se tento pustý ostrov jmenuje. Čněly z moře jako středně velké pyramidy s bílou šošolkou na vrcholu, a díky trusu nesčetných ptačích generací vypadaly jako deformovaná vánočka s nepovedenou cukrovou polevou. Naše šalupa

objížděla kolmo čnějící stěnu, která v jednom místě nepatrně ustupovala, takže tam vzniklo cosi, co se vzdáleně podobalo miniaturní zátocce. V těch místech kapitán snížil obrátky motoru a jeho pomocník přitáhl k boku kolébající se šalupy gumový člun. Dostat se do něj z paluby neklidného plavidla byl sám o sobě dost úctyhodný výkon, ale pokusit se o to i s těžkou a neobvykle cennou filmařskou výbavou, vyžadovalo doslova opičí zručnost. V jednu chvíli jsem se obával, že Jim klopýtne, spadne po hlavě do moře a jeho náklad ho neodvratně stáhne rovnou ke dnu. Jeden po druhém jsme se Chris, Jim, Brian i já s pomocí kapitánova lodníka přeplavili na trpasličí pláž u paty útesu, která nebyla větší než běžný jídelní stůl; když jsme se konečně sešli na souši, měli jsme co dělat, abychom se tam i s nákladem všichni vtěsnali.

Jak nám Brian vysvětlil, hnízdiště kormoránů bradavičnatých (*Phalacrocorax carunculatus*) je na malé plošině na vrcholu skaliska, na něž se budeme muset vyšplhat přímo po útesu. Jim pohlédl vzhůru a obrátil oči v sloup. Ve skutečnosti ovšem nebyl výstup zvlášť obtížný, protože vítr s deštěm vydlabaly do skalnaté stěny cosi jako schodiště, na kterém bylo tolik všelijakých jamek a výběžků, že ruce i nohy se vždycky měly čeho zachytit.

Nebezpečné bylo jen to, že tyhle útesy jsou tak křehké a drolivé, že se dají drtit rukama, a bylo tedy třeba každý schůdek a výčnělek předem pečlivě prozkoumat. Vítr je však i náležitě obrousil, takže některé hrany byly ostré jako břitva a člověk si musel dát pozor, aby se o ně neporanil. Když jsme se konečně dostali nahoru, vítr udeřil takovou silou, že nás málem i s celým filmařským vybavením smetl do moře. Tiskli jsme se k vrcholu skály nějakých padesát metrů vysoko. Po naší pravici čněl nad vlnami kamenný převis, který svým tvarem i velikostí připomínal rakev, a po levici se nám v délce asi šedesáti metrů táhl rozeklaný skalní hřbet, který ústil do malé plošiny o rozměrech asi patnáct krát šest metrů - a právě tam byla kolonie kormoránů bradavičnatých. Asi dvacet jich posedávalo mezi hnízdy, ale když se naše hlavy objevily nad okrajem skaliska, vrhli se z útesu a vzlétli. Pak kolem nás několikrát zakroužili a ukázali nám dva zvláštní bílé flíčky na zadečcích, které vypadaly jako rozsvícené automobilové reflektory. Párkrát nás obletěli ve stále širších kruzích, až se celé hejno změnilo v jen nepatrnou tečku na modré obloze. Brian nás ujistil, že se docela určitě vrátí, a tak Jim využil možnosti, jež se mu jako kameramanovi nabízela, a rozhodl se zaujmout výhodnou polohu na onom rakev připomínajícím převisu nad mořem po naší pravici, a to navzdory našim protestům, neboť skály jsou tam

zvětralé a kamenný špalek by se pod ním mohl snadno utrhnout a zřítit se do padesátimetrové hloubky. Jenže to je celý Jim: nejdřív se po celou dobu chová jako nejhorší zbabělec, ale jakmile ucítí v rukou kameru, okamžitě si počíná tak odvážně, až vám tuhne v žilách krev. Krčili jsme se tedy dál v řezavém větru, snažíce se vypadat jako nehybné kusy kamení, a čekali na návrat vzácných kormoránů. Mezitím jsem namířil dalekohled na hnízdiště, abych si prohlédl hnízda. Byly to kulaté stavby o průměru asi šedesáti centimetrů a něco přes dvacet centimetrů vysoké, uplácené z rozmanitého rostlinstva, ztuženého ptačími exkrementy. Ptáci svá hnízda každoročně vylepšují, proto byla některá daleko vyšší než ostatní. Bílé skály stejnojmenného ostrova jsou ovšem holé jako kulečnickový stůl, takže kormoráni musí materiál na svá hnízda přinášet z okolních ostrovů. Jména rodů těchto slanomilných rostlin znějí jako fantastické názvy bylin a zvířat z pera Lewise Carrola: Coprosma lžičník a kosmatec.

Kormoráni se stále nevraceli a Brian si už začal dělat starosti, protože počasí se zhoršovalo a my se brzy budeme muset vrátit na šalupu bez jediného natočeného záběru, nebo se vydat v nebezpečí, že zůstaneme jako parta opuštěných trosečníků na holém skalnatém útesu. Ta poslední možnost se nám rozhodně nezamlouvala, neboť představa noci strávené na tomhle nehostinném místě, by patrně otřásla i tou nejspartánštější náturou. Ale pak jsme náhle nad sebou spatřili několik párů oněch „automobilových reflektůrků“ a vzápětí už nejodvážnější z kormoránů bradavičnatých přistál na svém hnízdišti a brzy si dodali odvahy i ostatní a následovali jeho příkladu.

Zatímco Jim pilně natáčel, měl jsem dost času si ptáky s pomocí kukátka dobře prohlédnout. Velcí byli zhruba jako terejové bílí, ale s typicky vzpřímeným postojem kormoránů; měli kovově modrozelené hřbety a bílé náprsenky, avšak holou kůži okolo zobáků i očí měli zářivě oranžovou a modrou. Ťapali a kolébali se mezi svými hnízdy, tu a tam k nim nějaké to stébko přidali a sem tam ukradli něco sousedovi, když se zrovna nedíval. V jednom rohu hnízdiště se už dostatečně vyspělé mládě, opeřené zatím jen šedavým chmýřím, pustilo do vytrvalého pronásledování mámy. S rozepjatými křídly ji honilo kolem hnízda a úpěnlivým pipáním se dožadovalo potravy. Nakonec to chudák mamina vzdala a rozevřela na své mládě zobák. Kormoráně se jí s divoce radostným výkřikem vrhlo celou hlavou hluboko do volete, až v něm po krk zmizelo. Po celou dobu nadšeně mávalo křídly, takže máma měla co dělat, aby udržela rovnováhu. V jednu chvíli to vypadalo, že ji snad mládě hodlá obrátit

naruby jako starou rukavici. Nakonec, když se dostatečně nasýtilo, vynořilo hlavu, šťastně zaklapalo zobákem, dřeplo si a spokojeně pokníkávalo a řihalo. Máma, které se viditelně ulevilo, spěšně sebrala ze sousedního hnízda jakousi snítku a vyspravila jí svoje vlastní.

Mezitím vítr ještě zesílil a my jsme hluboko pod sebou viděli, jak se naše šalupa kýve v kružích před miniaturní zátočinou. Měli jsme tolik záběrů, kolik jsme potřebovali, a zdálo se tedy rozumné pomýšlet na návrat, dokud to ještě vůbec jde. Sestup se ukázal neskonale riskantnější než výstup, ale nakonec jsme se všichni zmýcení, leč v pořádku a nezranění shromáždili na miniaturní pláži. Když jsme se konečně šťastně ocitli na palubě šalupy a vyrazili na moře, malé hejno kormoránů bradavičnatých vzletlo ze skály, zakroužilo nám nad hlavami a pak se znovu vrátilo na své hnízdiště. Přemýšlel jsem, jak dlouho se ještě tito nádherní ptáci ubrání naprostému vyhubení, protože ostrůvek White Rocks je jedním ze dvou posledních hnízdišť kormoránů bradavičnatých na světě, a to navíc značně nespolehlivým, neboť dravý vítr a moře každoročně ukusují z jeho skalisek svůj díl. Krom toho žije na Novém Zélandě několik druhů kormoránů, z nichž některé pokládají rybáři za škodnou, a mají proto povolen jejich odstřel. Průměrný rybář ovšem těžko rozeznává jednotlivé druhy - a koneckonců se o to ani nesnaží. Pokud jde o něho, všichni kormoráni se živí rybami, a proto je na místě se jich zbavit.

Naše šalupa plula zhruba hodinu, kolébána vlnami Cookova průlivu, když se nám za vodou potřísněným sklem kormidelní budky zjevily na obzoru dva nestejně vysoké skalnaté vrchy, nápadně připomínající hřbet dvouhrbého velblouda. Vyšel jsem na palubu a zamířil tím směrem dalekohled. Menší z obou kopců vypadal jako holá skála oživená zpěnou krajkou příbojových vln, útočících na její úpatí; avšak na větším kopci jsem zaznamenal vegetaci a všiml si i štíhlé věže majáku na jeho okraji. To tedy je dvojostřůvek Brothers, kde bych se měl (podaří-li se nám tam vystoupit na břeh) setkat s plazem zvaným *Sphenodon punctatus*, čili haterie novozélandská. Brian poslal Alanu Wrightovi, který se dvěma kolegy obsluhuje tamní maják, dopis se žádostí, aby nás na pár dní ubytoval a zároveň aby se pokusil pro naše účely předem odchytnout několik haterií. Důvodem té druhé prosby byl fakt, že doba našeho pobytu na Novém Zélandě se už krátila a nechtěli jsme v těch pár dnech, které na Brothers strávíme, ztrácet čas hledáním haterií pro natáčení. Vzápětí jsme od Alana Wrighta obdrželi lakonickou odpověď, že se vším souhlasí, a aby prý byl Brian tak laskav a vsadil jeho jménem deset

šilasů na koně jménem High Jinks, který v příštím derby sto ku jedné vyhraje. Briana tahle odpověď potěšila, ale já jsem její poněkud frivolní tón nepokládal za zvlášť dobré znamení. Ať tak či onak, teď jsme však už připlouvali k Brothers a nezbývalo než čekat, jak to všechno dopadne.

Když jsme se přiblížili, ukázalo se, že asi šedesát metrů vysoké útesy většího z obou kopců spadají prakticky kolmo do moře. Přes okraj horní plošiny čnělo cosi, co se podobalo menšímu jeřábu a vzdáleně připomínalo jakousi surrealistickou žirafu. Šalupa zamířila rovnou pod rameno jeřábu, pod nímž stály tři postavy a mávaly na nás.

„Předpokládám,“ obrátil jsem se na Briana, „že tenhle jeřáb používají na dopravu zásob, nemám pravdu?“

„Na dopravu všeho,“ odtušil úsečně náš průvodce.

„Všeho?“ zeptal se podezřívavě Jim. „Co myslíš tím všeho?“

„Inu, dostat se tam můžeš jenom s pomocí toho jeřábu. Pravda, na útes vede i cesta, ale za takového počasí, jako je dnes, se u ní nedá přistát. Takže nám spustí síť, ty si do ní vlezeš a co by dup jsi nahoře.“

„Ty si myslíš, že se nechám vytahovat v síti jako balík?“ zděsil se Jim.

„Jasně,“ odpověděl Brian.

V tu chvíli už kapitán šalupy vypnul motor a naše plavidlo se začalo tiše pohupovat na vlnách. Z paluby jsme jasně viděli pěnu příboje, která se asi šest metrů daleko tříštila o patu skály. Z křehce vyhlížejícího ramene jeřábu nad námi viselo lano, na jehož konci se klátilo cosi, co připomínalo síť, jaká se používá při nakládání jatečných vepřů. Náhle to v jeřábu strašlivě zaskřípělo a za hlasitého vrzání se síť na konci lana začala snášet na naši palubu. Jim na mě vrhl ustrašený pohled, a musím se přiznat, že jsem ho plně chápal. Jednak odjakživa nesnáším výšky a zadrhé jsem vůbec nestál o to, dát se zvedat v síti na prasata a ještě ke všemu na nejistě vyhlížejícím špagátu, upevněném na zřejmě sto let starém a bůhvíjak dlouho nenaolejovaném přístavním jeřábu. Chris, který se choulil do dlouhého velbloudího pláště s kapucí a ještě víc než kdy jindy připomínal krajně namíchnutého vévodu z Wellingtonu, začal zařizovat metodu výstupu způsobem, jenž si nijak nezadal s organizační zběsilostí Brianovou.

„Tak koukni, Jíme,“ rozhodl, „ty pojedeš první, abys mohl nahoře natočit příjezd Gerryho a Jacquie. Pak pojedu já a budu cestou ze sítě natáčet naši šalupu z ptačí perspektivy a jako poslední pojedou Gerry

a Jacquie se zbytkem zavazadel. Je to jasný?“

„To těžko,“ bránil se Jim. „Proč bych zrovna já měl na tý potvoře jezdit jako první? Co když se ta mrcha urve? Všimli jste si těch skal tady dole?“

„No právě,“ opáčila s úsměvem Jacquie. „Když se to urve, tak budeme vidět, že to není dost bezpečný, a vrátíme se do Pictonu.“

Jim se jí odvděčil zdrcujícím pohledem a s odporem se začal soukat do sítě, která už mezitím ležela na palubě šalupy. Kapitán mávl pravicí, ozvalo se strašlivé zaskřípění a za dalšího uší rvoucího vrzání týraného ocelového stroje se Jim začal jako živý balík zvolna zvedat do vzduchu, kde opisoval majestátní křivky a obloučky.

„Zajímalo by mě,“ poznamenala Jacquie, „jestli když trpí mořskou nemocí, dostane taky ‚síťovou chorobu‘, nebo jak by se to dalo nazvat.“

„Určitě,“ odpověděl bezcitně Chris. „Pokud vím, tak Jim trpí mořskou nemocí, vlakovou nemocí, leteckou nemocí i steskem po domově. Nechápu, proč by neměl trpět i síťovou chorobou.“

Jim byl nyní zhruba v poloviční výšce, točil se na konci lana jako čamrda a pobledle na nás zíral širokými oky sítě.

„Všichni jsme se úplně zbláznil,“ vrískal do hluku příboje a vrzání pekelné mašiny, která ho zdvíhala na vrchol skaliska. Jeho zoufalé volání ztichlo teprve v okamžiku, kdy zmizel za okrajem útesu. Za malý okamžik se prázdná síť znovu snesla na palubu a Chris do ní se stoickým klidem nastoupil. Okem v síti prostrčil objektiv kamery a od okamžiku startu začal natáčet. Stoupal stále výš a výš, až se náhle pohyb jeřábu zastavil a Chris zůstal třet přesně v polovině cesty. S úzkostí jsme čekali, co se z toho vyvine, ale dobrých pět minut se nedělo vůbec nic, až na to, že chudák Chris opisoval na konci lana stále menší a menší kružnice.

„Co se to jen mohlo přihodit?“ zeptala se Jacquie.

„Nemám ponětí,“ odpověděl jsem. „Možná, že Jim nějak ten jeřáb porouchal, aby Chrise našťaval.“

Ledva jsem to dořekl, dal se jeřáb znovu do pohybu a Chris pokračoval ve své cestě vzhůru, až nám také zmizel za okrajem útesu. Později jsme zjistili, že Jim umístil stativ s kamerou tak nešťastně, že Alanu Wrightovi znemožnil manipulaci s jeřábem, jenže Alan si myslel, že to tak Jim z nějakých důvodů potřebuje, a proto přerušil práci a čekal na kameramanův pokyn. Teprve když viděl, že Jim znuřeně poodešel, dřep si na bobek a začal se cpát kouskem čokolády, pochopil, že nechává Chrise viset jako pajduláka na špagátu úplně zbytečně. Přesunuli tedy stativ jinam a Alan

pokračoval v práci s jeřábem. Chris se pak neobyčejně hlučně vyptával, proč si s ním tak nejapně zahrávali.

Poté se síť znovu snesla na palubu. Naložili jsme do ní svou výbavu a váhavě nastoupili.

„Řeknu ti, že se mi to ani trošku nelíbí,“ přiznala se Jacquie.

„Jestli se bojíš, tak se nekoukej,“ poradil jsem jí.

„Ta výška mi ani tak nevadí,“ vysvětlovala. „Spíš mi dělá starosti to lano. Moc bezpečně nevypadá.“

„Tím se netrap,“ těšil jsem ji s úsměvem. „Řekl bych, že takhle už zvedají náklady celá léta.“

„To mě právě taky napadlo,“ odušila Jacquie ponuře.

„Stejně už je pozdě,“ usoudil jsem filozoficky a v tom okamžiku se lano napjalo a my jsme začali stoupat z paluby rychlostí expresního výtahu. Široká oka sítě způsobovala, že člověk měl dojem, že se vznáší bez jakékoli opory. Jak jsme se tak protáčeli stále dokola, měli jsme možnost z výšky pozorovat příboj, tříštící se o rozežrané skály pod námi. Šalupa vypadala z ptáčích perspektivy jako dětská hračka, ale když jsme pohlédli vzhůru, vrcholek útesu nám připadal vyšší než Everest. Nakonec jsme tam však přece dospěli a brzy to s námi nedůstojně žuchlo o zem.

Když jsme vymotali sebe a zavazadla, přistoupil k nám podsaditý chlápek, který obsluhoval jeřáb, a podal nám ruku. Měl pihovatý obličej, veselé modré oči a ryšavé vlasy.

„Alan Wright,“ představil se. „Moc mě těší, že vás poznávám.“

„Byly chvíle,“ opáčil jsem s pohledem na staříčkový jeřáb, „kdy jsem ani moc nevěřil, že se kdy poznáme.“

Poslední strmý úsek cesty k majáku jsme zavazadla dopravili s pomocí primitivní úzkokolejné lanovky, tažené rumpálem u paty majáku. Ostatní sice šli pěšky, ale mě napadlo, že by bylo docela prima se ten kousek cesty ještě svézt. Uvelebil jsem se tedy ve vozíku na hromadě zavazadel a dal se s nimi vytáhnout. Asi v půli cesty jsem se ohlédl a pochopil, že tohle je rozhodně ta nejnebezpečnější pitomost, jaká mě mohla napadnout. Kdyby se totiž vlečné lano přetrhlo, těžký vozík by se raketovým letem přehoupl přes okraj útesu a zmizel kdesi v hlubinách. Byl jsem šťasten, když jsem konečně u majáku ucítil pevnou půdu pod nohama.

Jakmile jsme všechny věci uklidili do dřevěné boudy, která nám měla sloužit za noclehárnu i dílnu, zeptal jsem se pln zájmu Alana:

„Povězte mi, podařilo se vám pro nás chytit nějakou haterii?“

„Jo,“ opáčil zrzek lhostejně, „jasně že jo.“ „Senzace!“ zajásal jsem. „Můžu se na ni jít kouknout?“ Alan se na mě podíval spíš

trochu pobaveně. „Co by ne,“ odpověděl. „Pojďte.“

Jacquie, Chris a já jsme tedy vykročili ke kůlně, která stála poblíž naší chatrče, Alan otevřel dveře a my jsme do ní nahlédli

Život mi už přichystal nejedno zoologické překvapení, ale nepamatuji se, že by mě cokoli tak zaskočilo, jako pohled do otevřených dveří kůlny na dvojostrůvku Brothers. Namísto jedné haterie, kterou jsem čekal, byla jimi podlaha doslova poseta. Byly tu haterie nejrůznějšího věku i velikosti, od šedesát centimetrů dlouhých pradědečků až po patnácticentimetrové prcky. Alan, který si můj konsternovaný pohled špatně vyložil, se s obavou zeptal:

„Doufám, že jich není moc? Víte, neříkal jste, kolik jich budete potřebovat, ani jak mají být velké, tak jsem si říkal, že jich nachytám radši trochu víc, abyste měl na výběr.“

„Poslyšte, kamaráde,“ odpověděl jsem se staženým hrdlem, „větší radost jste mi ani nemohl udělat. Myslel jsem, že budeme rádi, když natrefíme na jednu jedinou haterii, a vy jste mi jich obstaral takovouhle záplavu. To je k nevíře! Trvalo vám moc dlouho, než jste je nachytl?“

„Ani ne,“ odpověděl Alan. „Šel jsem na ně včera večer. Nechával jsem to na poslední chvíli, abychom je nemuseli zbytečně dlouho držet zavřený. Snad vám to bude na to filmování stačit, ne?“

„Kolik jich vlastně je?“ zeptal se Chris.

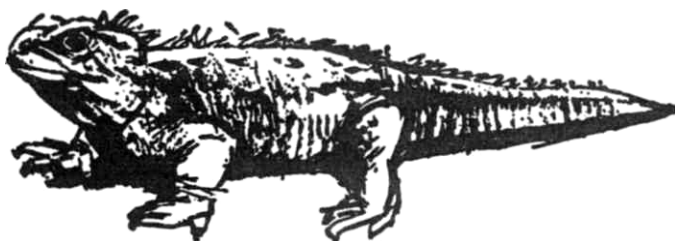
„Asi třicet,“ odpověděl Alan.

„Jo... myslím... ale jo, třicet nám jich snad stačit bude,“ připustil blahosklonně Chris.

Ve skvělé náladě jsme se vrátili do majáku, kde jsme báječně poobědvali. Pak jsme znovu zašli do kůlny, abychom si vybrali hlavní představitele pro svůj chystaný film. Dřepěli jsme v polosvětle na podlaze obklopeni hateriemi a přiznám se, že to byly nádherné chvíle. Mladé měly čokoládově hnědé ochranné zbarvení, ale z barev dospělých jedinců jsem upřímně žasl. Až dosud jsem haterie znal jen z oddělení plazů v nejrůznějších zoologických zahradách, kde je zpravidla drží při stálé teplotě 26 až 29°C, která je pro tahle nešťastná zvířata absolutně nevhodná a při níž trpící haterie dostávají špinavě hnědé zbarvení. Tihle divocí jedinci však vypadali přesně tak, jak má zdravá haterie vypadat - a byly vskutku nádherné. Základní barva kůže je zelenohnědá, hustě posetá šedozelenými a širově žlutými skvrnami a proužky; jak samci, tak samice mají na hřbetě hřebenovité šupiny, které jsou však u samců větší a nápadnější. Hřeben se skládá z trojúhelníkových šupinek silných asi jako tlustší papír a běží od zátylku až ke kořeni ocasu. Ocések zdobí tvrdší hroty zhruba stejného

tvaru, ale jsou v barvě ocasu, kdežto hřbetní šupiny jsou bílé jako čerstvě vybělené prádlo. Samci mají masivní vladařskou hlavu s tmavýma očima, které jsou tak velké, že připomínají spíš oči sovy než cokoli jiného. Po dlouhém váhání jsme nakonec vybrali statného samce, jedno mládě a jednu roztomile zbarvenou, čipernou samici. Zbytek haterií jsme zatím ponechali v kůlně: jednak jsme je nemohli pustit na svobodu před setměním, ale i proto, že kdyby nám některá z vybraných „hvězd“ při natáčení utekla, měli bychom zásobu náhradníků, kteří by za ni mohli kdykoli pohotově zaskočit. Nakonec jsme však žádné takové potíže neměli, protože haterie si při filmování počínaly skvěle: ochotně dělaly vše, oč jsme je požádali.

Ačkoli nezasvěcenec by haterii mohl snadno pokládat za trochu větší a majestátně vyhlížející ještěrku, každý přírodovědec doslova slintá blahem právě proto, že to vůbec žádná ještěrka není! Ve skutečnosti se haterie od ještěrek liší natolik, že bylo třeba pro ně vymyslet zvláštní zoologickou podtřídu, zvanou *Rhynchocephalia*, což znamená cosi jako „zobákohlaví“. A nejen že bylo třeba je zařadit

do této specifické podtřídy plazů, ještě navíc se ukázalo, že haterie novozélandská je vůbec jediným dosud žijícím představitelem pravěkých oblud. Ona jediná přežila z celé široké škály jí podobných živočichů, kteří kdysi obývali Asii, Afriku, Severní Ameriku a dokonce i Evropu. Většina známých kosterních nálezů spadá do triasového geologického období před zhruba dvěma sty miliony let. Potvrzují, nakolik se dnešní haterie tehdejší *Rhynchocephaliím* nápadně podobá. Tím, že se za tak neuvěřitelně dlouhou dobu nijak nezměnila, stala se haterie novozélandská doslova rekordmanem v oboru přírodního konzervátorství. Dalším pozoruhodným jevem je skutečnost, že toto stvoření má ještě temenní „třetí oko“ zhruba uprostřed nad oběma normálníma očima. To ovšem samo o sobě není nic tak neobvyklého, protože i mnohé ještěrky a některá jiná zvířata mají podobné temenní oko. Když se mladá haterie vylíhne, má na

konci nosu podivný zobák (pomocí něhož protrhává pergamenovou slupku vajíčka) a její temenní oko je v té době zřetelně viditelné. Tvoří je ničím nekryté místo uprostřed šupinového okruží, jež září jako okvětní lístky nějaké rostliny. Tohle třetí oko posléze zarůstá šupinami, takže u dospělého jedince je už nenajdete. Proběhla celá řada experimentů, které měly prokázat, k čemu -a zda vůbec k něčemu - třetí oko haterii slouží. Zkoušely se paprsky nejružnějších vlnových délek, aby se zjistilo, bude-li na ně haterie reagovat, ale vše s negativním výsledkem. A tak haterie prochází životem s třetím okem jako věčná a dosud nerozluštěná přírodopisná hádanka. Kdysi se tito zvláštní tvorové vyskytovali i na hlavních novozélandských ostrovech, ale tam byli už před dlouhou dobou vyhubeni, takže dnes žijí jen na několika ostrůvcích, jako jsou například Brothers, kde jsou právem přísně chráněné.

Když jsme končili natáčení, slunce už se chýlilo k západu a my jsme si náhle uvědomili, že Brothers nejsou jen polopustým ostrovem, obývaným výhradně strážci majáku a hateriemi. V drobných skupinkách se tu objevovali tučníci nejmenší (*Eudyptula minor*), kteří poskakovali vzhůru po skalách ke svým norám, čas od času se zastavovali, zaklonili hlavičku a hlasitě zahýkali jako malí, ale neobyčejně bujaří oslíci. Hned po nich se objevili buňáci světlí, křehcí, vlaštovky připomínající ptáci. A právě s nimi uzavřely haterie zvláštní druh přátelství: buňáci světlí si vyhrabou hnízdní nory pro svá vajíčka, haterie se jim do nich nastěhují a žijí s nimi ve zcela harmonickém společenství. Vcelku jim to vychází, protože buňáci jsou většinu dne na moři, kde loví ryby, takže svých nor využívají výhradně v noci - pochopitelně s výjimkou období hnízdění. Haterie se zase v noci vydávají na lov brouků, cvrčků a podobných potravin, takže když za soumraku buňákům světlým končí denní směna, začíná noční směna haterií. Je to podivuhodné, byť trochu zvláštní společenství; haterie novozélandská je totiž schopná (a čas od času to také prokazuje) vybudovat si vlastní noru, ale zdá se, že buňáci proti jejímu pobytu ve svých hnízdech nic nenamítají. Zda jsou haterie natolik nevděčné, že tu a tam slupnou i vejce svého hostitele, může být tématem vědeckého sporu, ale zvlášť překvapivé by to nebylo: plazi se zpravidla příliš precitlivělým svědomím nevyznačují.

Ve chvíli, kdy se slunce dotklo obzoru, začali se v celých houfech vracet z moře tučníci nejmenší, a buňáci světlí v dlouhých řadách odcházeli jako bledí duchové do nízkého podrostu, kde podivně rychlými pohyby zalézali do svých hnízdních nor. Jen co zmizeli pod povrchem země, začali mezi sebou rozprávět hlasitým

pochrochtáváním, kníkáním a jakoby holubím vrkáním. A jelikož hnízdní nory nebyly daleko od sebe, mohli jste chvílemi slyšet až dvacet rozhovorů současně, což v kombinaci s typicky tučňáčím hýkáním budilo dojem, že se půda ostrova otřásá v základech. Ti nejbližší se pochopitelně ozývali nejhlasitěji, ale když člověk této polyfonii přivykl, brzy měl dojem, že se díky ptačímu podzemnímu sboru celý ostrov proměnil v jakousi gigantickou harfu.

Nakonec se slunce ponořilo do mořských vln, nebe se zbarvilo do krvava, aby posléze rychle ztemnělo a zaplnilo se hvězdami, pod nimiž se zvolna otáčel bdělý kužel žlutého světla, zářícího z vrcholu našeho ostrovního majáku. Dobře najedeni, znaveni, ale spokojeni s dnešní prací, vydali jsme se na cestu ke své chatrči. Zatímco se ostatní dohadovali, kde bude kdo spát, šel jsem se projít po okraji útesů. Buřňáci a tučňáci dál koncertovali s neztenčeným nadšením, když tu náhle jsem ve světle kapesní svítilny spatřil haterii. Byl to mohutný samec, bílé hřebenové šupiny mu pevně trčely ze zad a impozantní hlavu s velkýma očima zvedl, aby si mě prohlédl. Jakmile jsem si ho všiml, zhasl jsem baterku, protože měsíční světlo k pozorování úplně stačilo. Samec stál chvíli bez hnutí, ale pak se rozvážně důstojným krokem vydal k nejbližšímu podrostu. Kol dokola se země chvěla vrkáním, hýkáním, kníkáním a krákáním ptactva, zatímco samec haterie se majestátně jako pohádkový drak procházel po svém měsíční září zalitém království. Ještě jednou se zastavil, aby si mě znovu změřil nadutě povýšeným pohledem, jehož zdrcující důstojnost poněkud oslaboval zastydlý úsměv, kterým ho příroda vybavila, a pak mi definitivně zmizel do křoví.

Ospale jsem se vrátil do chatrče, kde už ostatní pokojně spali na polních lehátkách.

„Poslyš, Gerry,“ oslovil mě Jim, povystrčiv hlavu zpod hromady příkrývek, „ty máš přece rád ptáky, že? Tak ti možná udělá radost, když ti povím, že tu máme přímo pod podlahou dva tučňáky, co se k nám nastěhovali jako spolubydlíci.“

Jen co domluvil, ozvalo se mi rovnou pod nohama zběsilé hýkání. Bylo tak hlasité, že jsme přes ně neslyšeli vlastního slova, a nebýt tak unaveni, docela jistě bychom oka nezamhouřili, protože tučňáci každých pět minut přidávali novou sloku ke své nekonečně užvaněné písni. Dal jsem si polštář přes hlavu a pomyslel si, že i kdybych na tomhle ostrově nezažil nic jiného než noční setkání se vznešeně krácející haterii, stál tento výlet doopravdy za to.

kapitola 3.

MIZEJÍCÍ PTAČÍ DRUH

Leč údolí stále se úžilo dál
a s večerem sílilo šero i chlad.

*Lewis Carroll - Hon na
Oblud'áka*

Roku 1948 došlo na Novém Zélandě k události, která nevídaným způsobem otřásla dosud netečným ornitologickým světem. Byl tam objeven - či spíše znovuobjeven - pták, o němž se už padesát let předpokládalo, že zcela vyhynul. Je to slípka takahe (*Porphyrio mantelli*) a její příběh patří k nejpozoruhodnějším v celých dějinách světové ornitologie.

První slípka takahe byla objevena roku 1850 a tehdejší přírodovědce neobyčejně zaujala. Tohoto ptáka znali Maorové jak ze Severního, tak z Jižního ostrova, ale na Severním ostrově se podařilo najít jen jeho zkamenělé pozůstatky. Na Jižním ostrově se podle Maorů slípka takahe vyskytovala hojně, zvláště pak v oblasti velkých ledovcových jezer Te Anau a Manapouri. Vědělo se také, že v zimním období, kdy sníh v horách nutí ptáky, aby si hledali potravu v nižších polohách, Maorové na ně pořádali pravidelné hony, ale v době příchodu Evropanů už po slípce takahe zbývaly jen stopy v podobě zkamenělin. Roku 1849 našli lovci tuleňů v průlivu Dusky na ostrově Resolution první živou takahe, se kterou provedli přesně to, co lidé za podobných okolností dělávají: snědli ji. O dva roky později byla objevena další takahe, kterou nejspíš potkal stejný osud, avšak kůže obou slípek se naštěstí dostaly do rukou jistého pana Mantella, a ten je poslal do Přírodopisného muzea v Londýně. Osmadvacet let poté však takahe stejně záhadně znovu zmizela, aby se posléze roku 1879 další exemplář této podivné slípky objevil poblíž jezera Te Anau, kde pak roku 1898 pes zakousl ještě jednu. Teď to však vypadalo, že slípka takahe je definitivně vyhubena a odešla ve stopách jiného slavného nelétavého ptáka, holuba dronte, dříve nazývaného blboun neapný, do světa věčného zapomnění, neboť následujících padesát let se nenašel ani jediný živý exemplář.

Avšak jistý dr. G. B. Orbell nechtěl uvěřit, že slípku takahe stihl osud holuba dronte, a proto zorganizoval roku 1948 výpravu, která po

ní měla pátrat. Rozhodl se prozkoumat staré ledovcové údolí, ležící vysoko v horách na západ od jezera Te Anau. Jeho expedice neuspěla, protože až na bližší nespecifikovatelné stopy a neobvyklé ptačí hlasy se žádný přímý důkaz, že takahe dosud existuje, najít nepodařilo. Doktor Orbell se ale nedal odradit a za sedm měsíců se do tohoto údolí znovu vrátil a skutečně tam malou kolonii těchto stále unikajících ptáků našel. Byl to objev, o jakém sní každý přírodovědec, ale jen jednomu z milionu se jeho touha vyplní, takže si dovedu představit radost, jakou měl doktor Orbell, když spatřil první živou takahe. Zpráva o této události se pochopitelně hned příštího dne dostala na titulní stránky světového tisku, a proto novozélandská vláda, která se právem obávala náhlého přílivu turistů, ornitologů, zvědavců i přírodopisných nadšenců, s chvályhodnou pohotovostí vyhlásila celou oblast za chráněnou přírodní rezervaci a zakázala do ní přístup všem nepovolaným osobám s výjimkou seriózních vědců, ale i ti podléhají přísnému vládnímu dozoru. Tak se stalo, že vzácná slípka takahe (jejíž počet se odhadoval na třicet až padesát kusů) se konečně ocitla ve vlastní rezervaci, měřící něco přes osmnáct set čtverečních kilometrů.

Krátce po našem příjezdu do Wellingtonu jsem se seznámil s Gordonem Williamsem, biologem ve službách Správy novozélandských chráněných oblastí. Ten mi pověděl o druhé, snad ještě pozoruhodnější rezervaci vzácných takahe.

Ve svém rodném stejnojmenném údolí Takahe totiž ptáci rozhodně nebyli v bezpečí, a to i navzdory skutečnosti, že celá oblast byla chráněnou přírodní rezervací, do níž nesměl vstoupit nikdo nepovolaný. I nenadálý vpád hranostaje či lasice by mohl vyhubit celou kolonii, a stejně osudově by zapůsobila škoda na životním prostředí, napáchaná vačicemi. A tak se původní novozélandská fauna znovu ocitla v ohrožení importovanými živočichy. Prakticky se totiž nedalo nijak zajistit, aby se do oblasti nedostali dravci, vysoká či vačice, protože ti všichni - každý svým způsobem - vzácné ptáky ohrožovali. Jedinou možností, jak jim zajistit přežití, byl pokus o vybudování chovné kolonie v zajetí, ale to zdaleka nebylo tak snadné, jak to na první pohled vypadalo. Zaprvé bylo třeba vyhledat oblast, která by se co nejvíc podobala domovskému údolí, z něhož slípka takahe pochází; druhým problémem se pak stalo veřejné mínění, jež se zpravidla ostře staví proti podobným experimentům, neboť neinformovaní lidé často v dobré víře protestují proti „zavírání zvířat do klecí“, aniž si dovedou představit tragické důsledky, které z jejich postoje vyplývají. První problém se vyřešil nalezením

vhodného stanoviště na Mount Bruce, asi sto třicet kilometrů od Wellingtonu, a nakonec se i veřejnost podařilo přesvědčit, že celý projekt je ku prospěchu ohrožených ptáků. Byla tedy zahájena „Operace takahe“.

Jenomže tím, jak nám Gordon Williams vysvětlil, nejtěžší fáze teprve začala. V oné době totiž vedla od břehů jezera Te Anau do hnízdiště vzácných ptáků jediná přístupová cesta příkrým, hustě zalesněným a velice neschůdným terénem, jenž přechází do stísněné rokle a ústí do údolí Takahe, ležícího o sto padesát metrů výše. To je (jak prokázaly předchozí expedice) dost obtížným podnikem i tehdy, vypravíte-li se tam jen kvůli natáčení či za vědeckými poznatky; ale vyšplhat se tam, odchytit pár exemplářů takahe a v bezpečí je dopravit dolů, to je úkol, před nímž by se stáhlo hrdlo i nejzkušenějšímu lovcí. Bylo jasné, že tyto potíže vylučují odchyt dospělých ptáků, neboť jejich transport by se musel dít v zavazadlech, a to by pravděpodobně nepřežili. Zbývala jediná možnost: pokusit se přepravit mláďata. Tím ovšem vyvstala celá řada dalších problémů. Mláďata totiž bezpodmínečně potřebují náhradní matku. Tou by se nejnáz mohla stát osvědčená slípka bantamka. Ale ani od nejflegmatictější kvočny se nedalo čekat, že jen tak z ničeho nic vezme pod křídla několik kuřat slípky takahe a bude je zahřívát po celou cestu k jezeru Te Anau. Něco jiného by bylo podložit jí oplodněná vejce, ale - jak prý kdosi trefně podotkl - i po sebemateřtější slípce nemůžete chtít, aby trpělivě seděla na vejcích v bedně, jež se cestou necestou kodrcá členitým terénem. Smutná beznaděj obestřela mysl inspirátorů „Operace takahe“, neboť přepravit vzácné ptáky z jejich horského sídliště se náhle jevilo zcela nemožné. Pak prý kohosi napadlo (podle mě to musel být sám Williams, kterému na uskutečnění projektu nejvíc záleželo), že několik bantamek by se dalo cíleným brainwashes k podobnému účelu speciálně vycvičit: to znamená získat skupinu kvočen, ochotných sedět na vejcích za všech myslitelných okolností. Byla to sice sázka do loterie, ale za zkoušku to určitě stálo, takže se organizátoři akce pustili do pečlivého hledání vhodných slepicích adeptek. Ze stovek kvočen vybrali skupinu nejpitoměších či nejflegmatictějších, které pak podrobili stejně náročnému tréninku, jakým procházejí vojenští piloti. Každou z nich posadili na pár slepičích vajec do kartonové krabice, v níž je vystavili stejně drsnému nakládání, jaké se dalo předpokládat při přepravě divočinou. Všelijak jimi házeli, vozili je po hrbolatých silnicích na korbách nákladňáků, převáželi ve vlcích, námořních člunech i letadlech. Slabší povahy to nevydržely

a postupně svěřená vejce opouštěly, až na konci celého experimentu zbyly jen tři nejodolnější slípky. Z těch pak vybrali tu, kterou v době, kdy v kartonové krabici seděla na vejcích, nedopatřením smetla větev ze střechy auta, na kterém ji z cvičných důvodů převáželi - což byla akce, kterou pochopitelně předem nikdo neplánoval. Škatule s nebohou kvočnou se pár metrů bezmocně kutálela a posléze zůstala ležet na silnici dnem vzhůru, ale když ji otevřeli, statečná kvočna dál seděla na vejcích, z nichž se ani jedno nerozbilo nejspíš proto, že je slípka během havárie vlastním tělem ochraňovala. Proto byla tato navýsost svědomitá bantamka vybrána pro plnění nejdůležitějšího úkolu „Operace takahe“.

Pro všechny členy výpravy to musel být strašlivý nervák. Jednak nikdo s jistotou nevěděl, zda slípka, která se tak skvěle chovala v nížině, bude stejně starostlivou kvočnou i v horském údolí; a navíc bylo všem jasné, že nezdar akce by ve veřejnosti nejspíš vyvolal tak nepříznivé emoce, že další pokus by už vůbec nepřicházel v úvahu. K jejich nesmírné úlevě však celá akce proběhla bez jediné komplikace. Účastníci výpravy našli vhodná vejce, bantamka se jich ujala a po jednom či dvou dnech odpočinku se s náhradní kvočnou v krabici vypravili na kluzký a riskantní horský sestup k jezeru Te Anau. Tam je už čekal člun, který cenný náklad dopravil k nejbližší silnici, kde kvočna i s vejci naložili do auta a převezli do Pictonu, zde je přeložili do letadla, a to je odvezlo do Wellingtonu; pak následovala další část cesty vozem, až nakonec statečná bantamka šťastně dorazila do vyhrazené rezervace na Mount Bruce. Po takto dobrodružné cestě si celý tým mohl oddechnout a jen s napětím čekat, až se vyklubou drahocenná kuřata - přitom ovšem vysílat k nebesům modlitby, aby získaná vejce byla vůbec oplodněná. Ve vhodném čase přišla na svět dvě zdravá mláďata, takže účastníci celé akce mohli být na výsledek své práce jaksepatří hrdí. Zdálo se, že zvítězili na celé čáře. Jenže brzy před nimi vyvstala další nečekaná obtíž. Náhradní matka samosebou jednala s kuřaty takahe stejně, jako by jednala s vlastními. Vodila je za sebou, rozhrabávala listovku, vyklobávala z ní kdejakou lahůdku v domnění, že se adoptivní potomstvo - podobně jako by to učinila její kuřata - pokusí ji napodobit. Takahe však nejsou domácí slepice a jejich mláďata nedokáží napodobit mámin způsob zobání. Bylo sice jasné, že jejich matky svá mláďata osobně krmí, místo aby je učila samostatně zobat. Problém však byl v tom, že kuře slípky takahe si nepočiná jako některá jiná ptáčata, která rozevírají zobáček a dávají se od svých rodičů krmit, ale očekává, že mu kvočna přinese stravu v zobáku

a ono si ji odtud samo odebere. Nakonec se podařilo vypracovat uspokojující metodu: chovatelé napichovali masařky a podobné pochoutky na špičku tužky a tímto způsobem je nabízeli mláďatům, zatímco bantamka je zahrnovala péčí, teplem i mateřskou láskou, takže kuřata zdárně rostla a prospívala.

I kdyby se nejednalo o tak vzácného ptáka, pak tenhle dobrodružný příběh by sám o sobě dokázal podnítit naši touhu spatřit takahe v jejím přirozeném životním prostředí, a proto jsem hned po příjezdu do Wellingtonu zažádal o povolení vstupu do rezervace - samosebou v Brianově doprovodu, aby mě nemohl nikdo podezřívát, že tam hodlám štípnout nějaké vajíčko, nebo pod pláštěm propašovat párek vzácných takahe. Nakonec jsme k mé velké radosti příslušné svolení obdrželi, takže jsme se plni nadějí vypravili k jezeru Te Anau. Jak jsem už řekl, kdysi existovala jen jediná, značně svízelná cesta do ptačí rezervace, ale v současné době je možné se tam dostat daleko pohodlněji. Na jezeře Te Anau můžete nasednout do malého hydroplánu, který vás odveze do šestisetmetrové výšky a přistane s vámi na vodní ploše, pokrývající větší část horského údolí Takahe. Brian zařídil vše potřebné, ale museli jsme čtyřadvacet hodin čekat v přepychovém hotelu na břehu Te Anau, jež svou vlídností připomíná melancholická skotská jezera. Celý den a noc jsme si tedy užívali skvělých jídel i prvotřídního ubytování. Průměrný novozélandský hotel bývá zpravidla značně odpudivý; o to víc jsme si vážili tohoto vládou provozovaného pohostinství.

„Užij si toho, jak nejlíp dovedeš,“ řekl Brian, když viděl, jak se s číšníkem dohaduji o správném odstínu bordóského vína, „protože tam nahoře to bude mnohem drsnější.“

Po tomto varování jsem si objednal raději tři, místo původně zamýšlených dvou lahví.

Nazítí ráno nám hned dvě věci pokazily náladu. Zaprvé jsme se dozvěděli, že chatrč v údolí Takahe obývá parta lovců vysoké, takže Jacquie s námi nepojede, protože bychom se tam všichni nevešli. Zadruhé hrozilo, že budeme nakonec nuceni celý zájezd odvolat, jelikož oblohu nad jezerem Te Anau zahalily těžké mraky, které by mohly leteckou přepravu v horském terénu zcela znemožnit. Celé ráno jsme nervózně chodili sem a tam po břehu jezera a proklínali nepřízeň počasí. Před polednem se mlha maličko zvedla, ale příliš nadějně to nevypadalo. Pak se náhle před hotelem objevil Brian, který byl s leteckou základnou ve stálém telefonním spojení. Spokojeně se usmíval a volal na nás:

„Jdeme na to! Zavazadla na břeh - během půl hodiny startujeme.“

„Senzace,“ opáčil Chris. „Ale fakt se dá v tomhle počasí létat?“

„Jak se to vezme,“ odušil Brian. „Říkají, že je lepší to risknout hned, protože za pár hodin by mlha mohla klesnout úplně, takže na přepravu do údolí Takahe by už nebylo ani pomyslení. Pilot je ochoten startovat.“

„Nádhera!“ zajásal trpce Jim a zeptal se Jacquie: „Poslyš, zlato, není ti tak trochu líto, že s námi nepoletíš? Umíš si představit tu nádheru, zahučet rovnou do mraků a hledat z nich údolí, který není vidět, a v tom údolí nějaký pitomý ptáky, který taky jakživi ne-najdeme? Tak tuhle sérii požitků bych si nedal ujít za nic na světě.“

Nanosili jsme všechna zavazadla na molo, kde nám teprve Brian prozradil, že letadlo je tak malé, že krom pilota pobere jen dva další pasažéry.

„Rád bych, abys jel první, Jíme,“ rozhodl Chris, „a vzal s sebou zavazadla...“

„Proč zase já?“ bránil se popuzeně Jim. „To se tu nenajdou jiný dobrovolníci?“

„Vezmi si co nejvíc materiálu,“ pokračoval Chris, který Jimovým námitkám nevěnoval nejmenší pozornost, „a hned po přiletu si nachystej fídlátka, abys moh natočit přilet ostatních.“

„A co se stane, jestli mě tam vysadí, a pak se už nebude moct vrátit?“ zeptal se Jim. „Myslel jsi vůbec na tuhle možnost? Zůstal bych bez jídla v opuštěném horským údolí, plným zběsilých ptáků - sám a bez pomoci... Možná, že po deseti letech tam někdo náhodou zabrousí a v mlze najde moje sluncem vybělený kosti... Jó Jim, chudák stará, řeknete si... Byl docela fajn... Měli bysme aspoň jeho ženě poslat čumkartu... hromský dílo...“

„To nic, Jíme,“ konejšila ho Jacquie. „Jestli poletíš napřed se zavazadly, tak tam budeš mít Gerryho flašky se skotskou.“

„Tak to jo!“ rozzářil se Jim. „To já tam rád chvíli počkám, jen když nebudu trpět hladem.“

Náhle se ozvalo vzdálené bzučení a krátce nato se objevil hydroplán, který se blížil k našemu jezeru a vypadal trochu jako rozzuřená vážka. Lehce dosedl na hladinu, otočil se a zamířil k molu. Nakládali jsme zavazadla, zatímco Jim se pilota vyptával, je-li skutečně jedním z bratrů Wrightů a zda se domnívá, že létací stroje jednou budou s to nahradit koně. Nakonec jsme protestujícího Jima nacpali do sedadla a sledovali, jak letadlo startuje z hladiny jezera, na níž za sebou zanechává zpěněnou stopu drobných vlnek. Během půl hodiny se pilot vrátil, a tentokrát byla řada na Chrisovi, aby odletěl s další várkou zavazadel. Od pilota jsme se dozvěděli, že podmínky

pro přistání i start jsou zatím v horském údolí skvělé, ale že se mohou rychle změnit, takže uděláme nejlíp, když si pokud možno pospíšíme. Chris odletěl za Jimem, zatímco Brian a já jsme na molu s úzkostí sledovali těžká mračna, která nad námi každou vteřinu stále víc houstla. Konečně se letadlo znovu vrátilo, spěšně jsme nasedli a vzápětí jsme se již řítili po hladině. Te Anau je dlouhé jezero, takže jsme drahnou chvíli letěli nad vodou a pozorovali strmé, hustě zalesněné stráně po obou stranách. Převažoval tam buk, který má temně zelené listí, a hory proto vypadaly dost ponuře a hrozivě. Poté pilot naklonil stroj a stočil ho proti horským stráním, jež mi v tu chvíli připadaly ještě děsivější a dvojnásob strmé. K létání mám vztah obyčejného smrtelníka: to znamená, že se vždycky obávám, že buď pilot v rozhodujícím okamžiku zemře na infarkt, nebo že se během startu či přistání - eventuálně mezi oběma manévry - ulomí jedno nebo obě křídla. To se však týká výhradně velkých letadel. V malých se cítím celkem v bezpečí; připadá mi to jako rozdíl mezi silným a výkonným automobilem a jízdním kolem. Když spadnete z kola, máte pocit, že se vám koneckonců nemůže nic tak hrozného přihodit, a stejně se zpravidla utěšuji poněkud směšnou představou, že havárie malého letadélka je čímsi, co až na pár modřin skoro ani nezaznamenáte. Teď se však pilot nebezpečně blížil k horské hradbě a já začal lehce pochybovat, může-li být zřícení malého letadla skutečně tak nevinnou záležitostí, jak jsem se až dosud domníval. A pak došlo k tomu, čeho jsem se v nejhorších snech obával: pilot se zbláznil. Ještě jednou prudce zatočil a namířil si to přímo proti zalesněné horské stráni. Nejdřív jsem si myslel, že hodlá pohoří přeletět, ale pak jsem si uvědomil, že směřuje rovnou proti horskému masivu. Zřetelně jsem viděl vrcholky stromů, k nimž jsme se děsivou rychlostí blížili. Teprve ve chvíli, kdy jsem se už začal smiřovat s nevyhnutelnou smrtí, všiml jsem si jakési škvíry (jinak se to opravdu nazvat nedalo) zející ve stráni, do níž jsme se řítili. A tahle škvíra byla onou roklí vedoucí do údolí Takahe, ze kterého prýští ledovcové vody do níže položeného jezera Te Anau. Rokle měla po obou stranách vysoké, vodou omleté stráně s bukovým porostem a byla právě tak široká (nebo spíš úzká), aby jí taktak mohlo proletět naše letadélko. V jednu chvíli se zdály stromy po obou stranách natolik blízko, že by snad stačilo vztáhnout ruku a utrhnout hrst listů z jejich korun. Naštěstí nebyla rokles příliš dlouhá, takže jsme ji během půl minuty proletěli a vzápětí se bez pohromy ocitli nad údolím Takahe.

Údolí je oválné, asi pět kilometrů dlouhé a obklopené bukovými

lesy. Jeho ploché dno z větší části pokrývají mělké vody Orbellova jezera, jež se táhne od ústí rokle, kterou jsme přiletěli, až k druhému konci, hustě porostlému trávě podobnou šáchorovitou rostlinou. Z letadla se nám naskytl překrásný pohled: v dálce se proti zachmuřené obloze rýsovaly vrcholy Murchisonových hor, věnčené sněžnými čapkami; jejich do údolí spadající úbočí, byla temně zelená, tu a tam se světlými šedozelenými skvrnami; samo jezero se stříbrně blyštělo jako nalakované, zatímco stráně porostlé šáchorem vypadaly ve slunečních paprscích, jež se prodíraly bouřkovými mračny, jako pozlacené. Museli jsme přeletět nad celým jezerem a na druhé straně se otočit, abychom na něm mohli bezpečně přistát. Ve chvíli, kdy se náš stroj blížil k trpytivé jezerní hladině, pilot lakonicky poznamenal (zřejmě očekával, že mě tato informace bude právě teď zajímat), že jezero je asi kilometr dlouhé, tedy přesně tolik, kolik činí minimální přistávací dráha našeho hydroplánu. Stačila by sebemenší chyba v odhadu, a zřítili bychom se do rokle, kterou jsme sem přiletěli. Dovedl jsem si to živě představit, protože když jsme dosedli na jezero a hnali se k jeho ústí na vrcholu rokle, zanechávající za sebou na hladině zpěněné rovnoramenné trojúhelníky zčeřených vln, bylo mi jasné, že jen taktak včas zastavíme. Nakonec pilot vypnul motor, ohlédl se přes rameno a řekl:

„Jsme na místě, pánové. Údolí Takahe.“

Otevřel dvířka letadla a první, co mě doslova udeřilo, bylo nápadné ticho, které tu panovalo. Nebýt jemného šplouchání vln o plováky našeho letadla, měl by člověk pocit, že náhle ohluchl. Ticho bylo tak nečekané, že jsem několikrát polkl v domněni, že mi změnou výšky zalehly uši. Šedesát metrů od nás stál na břehu jezera Jim, který náš přilet natačel, a já jsem tak zřetelně slyšel bzukot jeho kamery, jako bych stál vedle něho. Ticho nás zvláštním způsobem ovlivnilo: při vykládce zavazadel jsme bezděky tlumili hlas a každý nenadálý zvuk, který jsme způsobili, nám připadal mnohonásobně silnější, než ve skutečnosti byl. Na břeh se člověk mohl dostat jedině tak, že si zul boty a ponožky, vyroloval nohavice, zavazadla vzal na ramena a přebrodil mělkou vodu. Výstup z letadla do pouhých dvacet centimetrů hlubokého horského jezera je zážitek, na jaký je lépe zapomenout; nikdy by mě do té doby nenapadlo, že voda může být tak ledová, a přitom nezmrznout. Než jsme přenesli zavazadla, museli jsme s Brianem dvakrát přebrodit vzdálenost mezi břehem a letadlem, a za tu dobu mi chlad pronikl kostmi až do kolen, takže jsem měl nakonec pocit, že mi někdo obě nohy amputoval. To, že mi ještě ke všemu cestou spadla jedna bota do jezera, mou náladu rozhodně

nezlepšilo. Chris, který po celou dobu stál za Jimem s kamerou, se zase tvářil jako tibetský lama těžce sužovaný nadýmáním.

„Poslyš, Gerry,“ zavolal na mě, „potřeboval bych, abys mi to přebrodil ještě jednou. Tenhle úhel záběru se mi dvakrát nezamlouvá.“

Odpověděl jsem mu s cvakajícími zuby:

„Ale s radostí, kamaráde. Všechno pro umění! Nechceš, abych se svlík a přeplaval to jezero? Dnešní medicína si se zánětem plic dokáže poradit na to šup.“

„Jo - a tentokrát kapánek pomalejc, víš?“ opáčil Jim. „Aby bylo vidět, že tě to těší, chápeš?“

Neodpustil jsem si sice vzteklé gesto, ale pak jsme s Brianem poslušně přenesli náklad zpátky k letadlu a celý výstup na kameru ještě jednou zopakovali. Nakonec byl Chris spokojen a milostivě nám dovolil vylézt z vody. Pilot nám naposledy zamával, přibouchl dvířka, přeplul s letadlem na protější konec jezera a odstartoval naším směrem. Přeletěl nám dvacet metrů nad hlavami, zamířil do rokle a pak už jsme jen slyšeli, jak se zvuk jeho motoru rychle vzdaluje. Znovu nás obestřelo ono nápadné ticho, ve kterém údolí Takahe vypadá ještě odlehlejší a ztracenější.

Na protější straně jezera jsme uviděli malou chatrč zastřešenou vlnitým plechem, ne větší než běžná kůlna na zahradnické náčiní, která stála přesně na rozhraní lesa a šáchorového pásu kolem jezera.

„Co to tam asi je?“ zajímal se Jim.

„Přece ta chata,“ opáčil Brian.

„To jako ta, co v ní máme bydlet?“ zeptal se nevěřící Jim. „Mám dojem, že by nestačila ani pro jednoho, natož pro čtyři!“

„Dnes v noci nás tam bude sedm,“ opravil ho Brian. „Nezapomínej na ty lovce.“

„A kde jsou - jen tam mimochodem?“ zeptal jsem se, protože chatrč mi připadala úplně opuštěná a ani nad železným komínem, který vyhlížel, jako by ho kdosi ukradl z vyřazené parní lokomotivy, se nevznášel sebemenší obláček dýmu.

„Určitě jsou touhle dobou někde v horách,“ usoudil Brian. „Nejspíš se večer vrátí. Aspoň myslím.“

Když jsme později k chatrči došli, zjistili jsme, že je asi dva a půl metru široká a tři a půl metru dlouhá. Na jedné straně byly nad sebou připevněny dvě prkenné pryčny, které vypadaly, jako by je sem přemístili rovnou z některého méně známého, ale o to odpornějšího nacistického koncentráku. Daleko sympatičtější působilo poměrně velké zasklené okno na vedlejší stěně, z něhož se otevíral překrásný

výhled na celé údolí, a při stěně naproti pryčným obezděný krb. Na první pohled se zdálo, že až dovnitř nanosíme všechna zavazadla, nezbude nám, než i s těmi lovci přenocovat venku. Po velké námaze a vzájemném dohadování se nám však kupodivu podařilo naskládat věci tak, že pryčny i polovina prostoru na podlaze zůstaly prázdné. Ale stejně nám bylo jasné, že sedm lidí se tady vyspí jen - mírně řečeno - za velice stísněných podmínek. Lovci nám připíchlí na stůl lístek se vzkazem, že nás vítají a že nám přichystali vodu i dříví na topení, za což jsme jim byli neskonale vděční. A tak zatímco se Jim s Chrisem zabývali příslušenstvím kamery i zvukařskou výbavou, Brian a já jsme rozvěsili mokré šatstvo na improvizované prádelní šňůry nad krbem, rozdělali oheň a umístili nad něj kotlík s vodou na čaj.

Obloha byla minutu od minuty temnější a nad hladinou jezera se válely cáry mlhy. Zapálili jsme lampy a v jejich žlutavém mihotavém světle jsme se pustili do přípravy večeře. Náhle jsme zvenčí zaslechli hlasy, jež zněly, jako by kdosi hovořil přímo před chatou, ale když jsme vyhlédli do šera, spatřili jsme matné, asi čtyři sta metrů vzdálené postavy, které se k nám blížily po břehu jezera. Zamávali jsme jim na uvítanou a rychle postavili na čaj i pro ně. Za další čtvrt hodiny k nám lovci šťastně dorazili.

Je vždycky ošidné říci o někom, že vypadá jako typický obyvatel té či oné země, protože všude najdete spoustu naprosto rozdílných typů, ale o těchto lovcích mohu říci jen tolik, že opravdu vypadali na typické Novozélandčany. Byli vysocí, svalnatí, tváře i ruce měli opálené a větrem ošlehané a ve svých flanelových košilích, manšestrácích, těžkých bagančatech, pomačkaných kloboucích a s flintami přes ramena působili neobyčejně chlapácky. Nenesli žádný úlovek, ale to mě příliš nepřekvapovalo, protože Brian mi vysvětlil, že zvěř nechávají ležet na místě. Aby se stavy škodné, jakou jsou v těchto lesích vačice a vysoká zvěř, udržely alespoň v přijatelných mezích, musela by Správa chráněných oblastí zaměstnávat obrovské skupiny profesionálních střelců, což by bylo finančně velmi nákladné. Naštěstí však existuje dost lidí, kteří jsou vášnivými lovci a za pouhou úhradu vynaložených nákladů jsou ochotni zdarma provádět odstřel v oblastech, kde se škodná nebezpečně přemnožila. Taková výprava, z jaké se naši spolunocležníci právě vraceli (nepříliš úspěšná, jak vyšlo najevo, neboť složili „jen“ šestnáct kusů vysoké), plnila dva úkoly současně: střelcům skýtala požitek z lovu a zároveň snižovala stavy vysoké na jakž takž snesitelnou úroveň, při níž nehrozilo totální zničení

životního prostředí vzácných slípek takahe. Když jsme vypili dostatek čaje, uvelebili jsme se před krbem (noc byla pořádně chladná) a načali jednu z lahví whisky, kterou jsem vzal obezřetně s sebou.

Nazítří jsme se - ještě celí rozlámaní po noci strávené ve značně stísněné poloze - pustili do přípravy snídaně. Venku byla taková mlha, že když jsme vyhlédli ze dveří, neviděli jsme dál než na pár kroků před sebe, ale Brian pevně věřil, že mlha se brzy zvedne a nastane jasný, slunečný den. Po snídani nás všichni tři lovci opustili a vykročili směrem ke strži, jež vedla k jezeru Te Anau, kde na ně už čekal člun. Byli to příjemní společníci, ale přiznám se, že jsme byli rádi, když jsme je viděli odcházet, protože jsme ve stísněné chatrči získali o něco víc životního prostoru.

Brian měl pravdu: okolo osmé se mlha skutečně rozptýlila, takže jsme konečně viděli celé jezero i některé vrcholky okolních hor. Opravdu to začalo vypadat na docela hezký den, a tak jsme v dobré náladě a plni optimismu vykročili podél jezera k lukám porostlým šáchorem, kde - jak alespoň Brian tvrdil - se prvně podařilo najít hnízda vzácných slípek takahe. Jak jsem už řekl, vyrazili jsme s veselou myslí, protože v mléčně opalizujícím ranním světle se nám dosažení vytčeného cíle jevilo jako příjemná, sotva půlhodinová procházka. Brzy jsme se však měli přesvědčit, jak jsou v údolí Takahe podobné odhady klamné. Za celá léta, kdy jsem se zabýval odchytem zvěře v nejrůznějších částech světa, jsem se necítil tak mizerně, jako během namahavé pouti kolem horského jezera v tomto podivném údolí, kdy jsme hned první den poznali všechny strasti, jimž musí čelit přírodopisný nadšenec, pokud si usmyslí najít vzácné slípky. První svízelí byly mraky: každý z nich nejdříve nahlédl přes okraj horské hrady, a když spatřil naše údolí, usoudil, že vhodnější místo k delšímu odpočinku sotva nalezne. Co chvíli oblaka volným pohybem zahálila krajinu a v mžiku nás až na kůži promočila. To ale bylo to nejmenší. Šáchor, který rostl v hustých, po pás vysokých žlutavých chomáčích, nasával vodu jako mořská houba, a když jsme se jí prodírali, štědře se s námi o ni dělil. A jako by těch lahůdek nebylo dost, rostl tu všude rašeliník. Jeho měkký, zářivě zelený mechový koberec, pokrývající prázdná místa mezi trsy šáchoru, vypadal hladký a rovný jako upravené travnaté hřiště, jež láká k pohodlné procházce. Byl však místy patnáct až dvacet centimetrů tlustý; noha se do něj zabořila jako do polštáře, ale jakmile se tak stalo, nasáklý mechový koberec se zdráhal ji uvolnit k dalšímu kroku, takže už po chvíli chůze jsme měli boty plné vody. Každé namahavé vyproštění nohy z rašeliníku provázelo hlasité mlasknutí, jež

v ztichlém údolí znělo jako rána z děla, díky níž jsem si už po osmi stech metrech hlučného čvachtání byl naprosto jist, že v okolí nejmíň osmdesáti kilometrů nemohla zůstat jediná nevyplašená takahe. Tu a tam jsme opouštěli šáchorovou louku a činili krátké průzkumné výpravy do bukového lesa při okraji, protože v období mimo hnízdění je prý právě toto rozhraní oblíbeným místem pobytu slípek takahe. Temné šedo zelené větve stromů se leskly krůpějemi vody, stejně jako jejich drobné tmavozelené lístky. Tu a tam visely z větví jako výstřední korále mohutné trsy lišejníku, který byl na první pohled tak světlý, že některé stromy vypadaly zdálky jako zasněžené, ale zblízka měla tato filigránská ozdoba překrásný, bledoucí šedo zelený odstín.

Po celý zbytek dne jsme se plahočili mokřým šáchorem i ponurými lesy s jejich neskutečně fantastickými lišejníky. Byli jsme zmrzlí a na kůži promočení, našli jsme všechno možné i nemožné - jen ne vzácné takahe. Pravda, objevili jsme jejich čerstvý trus, kolem kterého jsme se shromáždili se stejným zájmem, jaký Robinson Crusoe věnoval právě nalezené lidské stopě; uviděli jsme i místa, kde se ptáci před krátkou dobou stravovali; dokonce jsme našli i prázdná hnízda, umístěná na zemi a spletená z šáchorových stébel; Brian se dokonce v jednu chvíli dušoval, že slyšel takahe, jenže večer se neodvratně blížil a všude panovalo takové ticho, že bychom slyšeli i špendlík spadnout na zem, a tak jsme nakonec došli k závěru, že to řekl jen proto, aby nám zvedl náladu. Počasí se stále zhoršovalo a světla ubylo natolik, že na nějaké fotografování či natáčení nebylo ani pomyšlení - bez ohledu na skutečnost, že zatím ani nebylo co fotografovat nebo filmovat. Byli jsme v tu chvíli na nejvzdálenějším konci údolí a Brian soudil, že bychom se měli vrátit, protože - jak nám vesele vysvětlil - kdyby se do údolí snesly mraky, mohli bychom se také celou noc marně motat v po pás vysokém šáchoru. Poháněni touto hrůznou představou, zamířili jsme čvachtavými kroky podél jezera k chatrči, kterou jsme dosud zřejmě podceňovali, neboť když jsme k ní konečně dorazili, byli jsme tak znaveni, že nám najednou připadala jako vrchol luxusu. Moci ze sebe shodit promočené šaty, usadit se před krbem s vesele praskajícími poleny a napít se horkého čaje bohatě říznutého skotskou, to byl takový požitek, že jsme brzy začali pokládat dnešní smolný den za naprostou výjimku. Ve špatném počasí nám vzácná slípka takahe připadala ještě tajemnější. Zítra, utěšovali jsme se, bude údolí tak plné těchto ptáků, že budeme mít co dělat, abychom některého nezašlápli.

Naši dobrou náladou nedokázala otrást ani Jimova mokrá ponožka, která spadla ze šňůry rovnou do kotlíku s polévkou. Kupodivu

tato otřesná ingredience polévce ani moc neublížila, zato Jimovi poskytla další téma pro jeho nekonečné remcání.

Nazítří vypadalo počasí snad ještě hůř než předchozího dne; přesto jsme se rozechvělí zimou odhodlaně nasoukali do stále ještě provlhlých šatů a statečně vykročili ke břehu jezera. A znovu jsme se prodírali mokrým šáchorem a čvachtali rašeliníkem, znovu jsme nacházeli stopy po slípkách takahe - a znovu jsme žádnou ani zdálky nezahlédli. Kolem poledního začalo být počasí doslova nesnesitelné, takže se nás zmocnila těžká deprese. Věděli jsme, že se už zítra budeme muset vrátit, a skličovalo nás vědomí, že jsme se vypravili do takové dálky, prochladli a promokli, a to všechno úplně zbytečně. Ne

že by tu snad ty slípký nebyly: ušlapaná tráva i trus neklamně svědčily o jejich přítomnosti, ale ty potvory si s námi zjevně hrály na

schovávanou, ačkoli v tak ponuré krajině a za tak úděsného počasí jsme na nějaké dětské hříčky rozhodně nebyli ani trochu zvědaví. Krátce nato, co jsem uklouzl a jak dlouhý tak široký sebou plácnul do zvlášť hlubokého a mlaskavě přilnavého rašeliníku, nám Brian pokynem ruky naznačil, abychom ztichli. Zůstali jsme tedy trčet na místě a ani nedutali, zatímco nohy se nám zvolna nořily stále hlouběji do vodou nacucaného mechu.

„Co je?“ zašeptal jsem po chvíli.

„Takahe,“ odtušil Brian.

„Víš to jistě?“ zeptal jsem se, protože sám jsem krom svého plácnutí do mechu neslyšel vůbec nic.

„Jo,“ zašeptal Brian. „Dávej pozor a uslyšíš je.“

Stáli jsme na okraji údolí přesně v místech, kde bukový les začal stoupat do horské stráně a kde chuchvalce šáchoru byly daleko hustší než v oblastech, kterými jsme až dosud procházeli. Strnuli jsme tedy beze slova, čtveřice smutných promočených postav, z nichž zvolna odkapávalo, a jen jsme napínali sluch. Náhle jsme zprava mezi buky zaslechli hlas, který měl Brian na mysli. Bylo to hluboké, bubnům podobné bušení, jež připomínalo zvuky, které vydávali chřástalové weka, ale mnohem plnější a s kontraaltovým nádechem. Nejdřív sedm či osm zabubnování, pak krátké ticho a posléze o kus dál nová série úderů. Něco se pohnulo v chomáči šáchoru přímo před námi a cosi jiného v lesním podrostu. Nevěnoval jsem pozornost námaze, kterou měli Chris a Jim s kamerou a stativem, a po špičkách jsem přeběhl k Brianovi, jenž postupoval směrem, kde se naposledy něco pohnulo. Říkám, že jsem přeběhl po špičkách, ale v tu chvíli jsem měl (zřejmě právem) dojem, že dělám rámus jako chromý hroch, čvachtající v kotli s ovesnou kaší. Postupně jsme se blížili k místu, kde jsme jakýsi pohyb prvně zaznamenali, pak se trs šáchoru znovu zachvěl a my jsme opět strnuli. A tu se náhle pár metrů od nás zpoza chomáče trávy vynořila živá slípka takahe.

Uplně mi to vzalo dech, protože až dosud jsem tohoto ptáka znal jenom z černobílých fotografií a představoval jsem si, že není větší, než je slípka bělokura horského, s peřím střízlivě kropenatým jako má chřástal weka; ale teď tu přede mnou stál pták velký jako krocan - ale mnohem zakulacenější - jenž na pozadí temně zeleného bukového listí zářil jako drahokam. Měl těžký zobák, jaký mívají pěnkavy, šarlatové nohy, hlavu a prsa temně modrá a záda i křídla křiklavě zelená. Stál rozkročen mezi trsy šáchoru, hlavu otočil ke mně a párkrát vydal svůj bubnový zvuk. Hleděl jsem na něj s obdivem, ale on na mě podezřívavě. Když si mě pořádně prohlédl, několikrát

trhaně kývl hlavou a pak důstojně odkráčel za nejbližší šáchorový trs. Kdybych zůstal stát na místě, nejspíš by se znovu objevil, ale já byl tak nedočkavý, že jsem udělal pár kroků stranou, abych ho neztratil z dohledu. To byla ovšem zásadní chyba. Pták se polekaně ohlédl, několikrát zděšeně zavrkal a rychlými kroky se uháněl skrýt mezi buky. Ještě jednou se mihnul ve šterbině mezi kmeny, dál jsme však slyšeli jen kradmý praskot větévek a vzrušené bubnování, ale žádnou další takahe se nám už zhlédnout nepodařilo.

Počasí se zatím pořád zhoršovalo a Brian trval na tom, abychom se urychleně vrátili do chatrče. Byli jsme sice mokří a prostydlí, ale nakonec šťastní, že se nám přece jen podařilo - byť na malý okamžik - zhlédnout ptáka, kvůli kterému jsme vážili takovou námahu. Došli jsme téměř na okraj jezera, takže do vyhráté chaty jsme to měli sotva osm set metrů (viděli jsme obláček dýmu, který se vznášel nad vysokým komínem), když tu se Brian ohlédl a ukázal za sebe.

„Koukněte,“ řekl, „to je přesně to, co bych moc nerad, aby nás chytilo.“

Na nejvzdálenějším konci údolí se za hradbou zalesněných hor vynořil hrozivý šedý oblak. Pozorovali jsme, jak obtáčí vrcholky hor a pak neuvěřitelnou rychlostí klesá po strmých stráních přímo do našeho údolí. Během několika vteřin neprodyšně zahalil celou oblast, kde jsme viděli takahe; za dalších pár vteřin zmizela pod jeho šedou nelítostnou tlapou i louka se šáchorem na konci jezera a vzápětí se již všežravý oblak valil po hladině směrem k nám, nelítostně pohlcujíc vše, co se mu postavilo do cesty. Ke dveřím chatrče jsme doběhli přesně v okamžiku, kdy nás dostihla první chapadla jeho mlžných cárů, a když jsme za sebou zavírali, údolí Takahe už zmizelo, jako by nikdy neexistovalo; místo něj tu byla jen neprůhledná stěna. Když jsme o tom hovořili, bylo nám náhle jasné, jaké jsme měli obrovské štěstí, že nás oblak nedostihl na protějším břehu jezera nebo někde stejně daleko. A zatímco se mlha tiskla k okennímu sklu naší chaloupky, svlékli jsme promočené šaty, rozložili se v růžové záři plamenů, a usrkávající čaj smíchaný půl na půl se skotskou, přemítali jsme o tajemném setkání se vzácnou slípkou takahe i o tom, jak jsme šťastně přelstili úskočné živly.

„Zítra,“ řekl nakonec Brian, „sestoupíme k jezeru Te Anau a pak se můžeme jet podívat na Mount Bruce. Slípky takahe si docela dobře natočíte i tam. Bantamkou odchovaní ptáci jsou i v dospělosti úplně krotcí, skoro jako domácí drůbež.“

„To tedy namouduši nechápu,“ poznamenal Jim, „proč jsme na Mount Bruce nejeli rovnou, a museli jsme se místo toho poplakovat

tady a riskovat, že si uženeme zápal plic.“

„Jde nám o autentický záběry, chápeš?“ vysvětlil mu přísně Chris. „Chtěli jsme ukázat původní prostředí, ze kterého ta slípka pochází... Cítit to místo na vlastní kůži, to je ze všeho nejdůležitější.“

„Tak to jo. To jsme tedy opravdu cítili, to je fakt,“ připustil Jim a zamyšleně si z ponožky vyždímal nejmíň deci vody.

Příštího jitra se mlha zvedla a údolí se před námi vylouplo křišťálově jasné, zalité šikmými paprsky rodícího se dne. Co nejrychleji jsme sbalili zavazadla a filmařskou výbavu, protože jsme měli před sebou těžkou a namáhavou cestu k jezeru Te Anau, kde na nás bude čekat člun. Když jsme sestupovali kluzkým povrchem bukového lesa, smýkající se po vysoké vrstvě mokrého listí, v duchu jsem obdivoval trpělivost a odhodlanost oné malé skupinky odvážlivců, kteří se vydrápali vzhůru po této skoro kolmé stráni s kvočnou na zádech, aby s její pomocí zachránili vymírající druh ptáků. A v okamžiku, kdy jsem už potřetí upadl a bezmocně klouzal po zádech bůhvíkolik desítek metrů, přál jsem si, aby na světě bylo víc takových lidí, kteří jsou ochotni věnovat čas i energii k záchraně ohrožených živočichů.

Potom, co se mi podařilo na vlastní oči spatřit slípku takahe v jejím rodném životním prostředí, jsem se nemohl dočkat, až nás Brian doprovodí na Mount Bruce, kam odvezli bantamkou vysezená kuřata. Rezervace je, pochopitelně, pod vládní ochranou a zaujímá zalesněnou, ale pečlivě oplocenou oblast, kam dokonce vysadili i šáchor, aby se tam slípky takahe cítily jako doma. Zde požívají naprosté svobody. Když jsme vstoupili do oplocené rezervace, zprvu jsme žádné neviděli, ale jakmile nás uslyšely, pádily se skloněnou hlavou nízkým podrostem přímo k nám. Obklopily nás, strkaly do nás a málem nám lezli na klín samou snahou, aby urvaly alespoň kousek banánu, které jsme jim přinesli. Moci zblízka vidět jejich zářivé barvy byl nádhernější zážitek, než jsem si vůbec dokázal představit, neboť zlatozelená a purpurová barva jejich hedvábného peří opalizovala ve slunečních paprscích. Je to neobyčejná výsada, smět vlastnoručně krmit zácné slípky takahe, které se kolem vás motají jako domácí drůbež, a přesto jsem tehdy netušil, že to největší privilegium mě teprve čeká.

V jedné části výběhu, kde jsme krmili slípky takahe, byla rozlehlá voliéra ve tvaru pŕlměšice. Natolik jsme se zabrali do hry se vzácnými slípkami, že jsem téhle stavbě nevěnoval téměř žádnou pozornost. Viděl jsem v ní pár peřiček a nějaké chuchvalce trávy, a tak jsem se domníval, že je opuštěná. Ale teď, když jsem se

s obtížemi vymanil ze zajetí slípek takahe, které si myslely, že ještě pořád mám někde schované další banány, zeptal jsem se Briana, jestli ta voliéra sloužila jim, když ještě byli pod ochranou své náhradní kvočny.

„Kdepak,“ opáčil Brian s neskrývanou hrdostí. „To je kakaporium.“

„Kaka - co?“ zeptal jsem se opatrně.

„Je to místo,“ pokračoval Brian a hleděl mi upřeně do tváře, „kde chováme kakapo soví.“

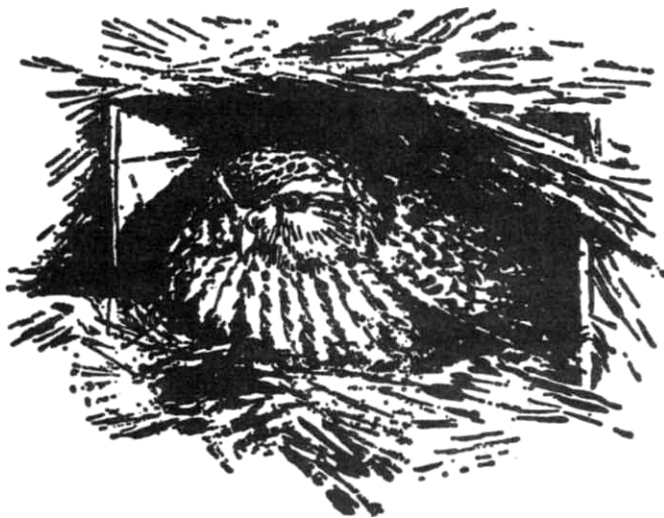
Dojem, který tím na mě učinil, byl stejný, jako kdyby mi z ničeho nic oznámil, že má maštal plnou mnohobarvých jednorožců, neboť kakapo soví je nejen jedním z nejvzácnějších novozélandských papoušků, ale zároveň patří i k nejzvláštnějším, a já jsem už léta marně toužil spatřit ho na vlastní oči.

„Chceš tím říct,“ zeptal jsem se, „že v téhle voliéře chováte kakapo soví, a že ses mi o tom dosud nikdy ani slovem nezmínil?“

„Přesně tak,“ usmál se Brian. „Překvapení, víš?“

„Honem mě tam odved,“ požádal jsem ho a chvěl se nedočkavostí. „Hned a okamžitě!“

Pobaven i potěšen mým zájmem otevřel Brian dveře voliéry a pustil mě dovnitř. V jednom rohu byla dřevěná bedna, pokrytá velkou otepí suchého vřesu. Přistoupili jsme blíž a opatrně vřes rozhrnuli. Z ani ne půlmetrové vzdálenosti jsem hleděl přímo do tváře skutečnému, živému kakapo sovímu.

Tomuhle ptáku se také někdy nesprávně říká „soví papoušek“, a dokonce i profesionálnímu ornitologovi lze prominout, splete-li si ho na první pohled se sovou. Je velký (větší než sova pálená) a má půvabné, mlžně šedozelené, černě skvrnitě peří. Stejně jako sova má zploštělou obličejovou masku, z níž na vás hledí pár enormně velkých tmavých očí. Koukal na mě stejně nevrle jako postarší plukovník, kterého si v jeho klubu dovolil probudit mladší opilý důstojník. Krom krajně zvláštního vzezření se kakapo soví vyznačuje ještě dalšími dvěma neobvyklými vlastnostmi. Tak zaprvé, ačkoli dokáže poněkud nemotorně létat, činí tak jen velice zřídka, a místo toho pobíhá značně nepapouščím způsobem po zemi. A jako by ani toho nebylo dost, je nočním ptákem. V přírodě si v trávě vyšlapává nesčetné pěšinky a uličky, takže kakapem sovím osídlená oblast vypadá jako cestami protkaná krajina z leteckého pohledu. Zatímco jsme kakapa natáčeli, Brian mi vysvětloval, že osud tohoto ptáka je ve volné přírodě tak nejistý, že není vyloučeno, že právě tehle je vůbec posledním žijícím představitelem svého druhu. Taková představa musí být pro každého - bez ohledu na to, zda se nějak zvlášť zajímá o ptáky - dost zdrcující, zvlášť když si uvědomí, že kakapo soví není zdaleka jediným představitelem ptačího, savčího či plazího světa, který je takto ohrožen. Pro ptáky, jako jsou kakapo či slípky takahe, znamenají odborně vedené rezervace jedinou naději, a čím více jich založíme, tím lépe.

Když jsme tedy nasbírali dostatek materiálu o osudech vzácné takahe, rozhodli jsme se, že poslední tři dny na Novém Zélandě strávíme ve Wellingtonu a jeho okolí natáčením všech místních zajímavostí, na které narazíme. Ale přesně v tu chvíli do našich plánů zasáhl osud v podobě drobného chlápka v jednom baru.

Už od samého příjezdu na Nový Zéland přiváděly Chrise k zuřivosti dvě věci. Jednak to vypadalo, že se nám nepodaří získat snad jediný kloudný zvukový záznam, protože kdykoli zapnul magnetofon, buď se pták, kterého hodlal zachytit, okamžitě vznesl nebo zrovna letělo letadlo či zafoukal ostrý vítr nebo se přihodilo cokoli jiného, co mu natáčení zhatilo. Druhá věc, která Chrise neobyčejně štvala, byl fakt, že kamkoli jsme přišli, tam se nás nejdříve vyptávali, co jsme v jejich zemi natočili, ale ať jsme odpověděli cokoli, setkali jsme se vždy se stereotypní udivenou otázkou: „Copak vy jste nenatáčeli papoušky kea? - Bez papoušků kea je přece film o novozélandské přírodě úplně nemyslitelný! - Říká se jim ledovcoví šašci... dají se tak snadno fotit i filmovat... jsou přirozeně krotcí a narazíte na ně prakticky všude.“

Inu, možná, že ostatní lidé se s tímto velkým a pozoruhodným papouškem, který se správně jmenuje nestor kea, setkávají na každém kroku, ale my jsme za celou dobu pobytu neviděli ani jediného, a to byl právě důvod Chrisovy krajní nespokojenosti. Proto když se nás ten malý nešťastník v onom baru zeptal, co jsme všechno natáčeli, už během mé odpovědi nasadil Chris svůj výraz buddhistického mnicha sužovaného kolikou i pálením žáhy zároveň.

„Cože??“ zvolal nevěřícně ten malý mužíček. „Vy jste nenatočili ani jednoho kea?“

„Ne,“ odsekl Chris tónem, který by mohl soutěžit s chladem horského ledovce.

„V tom pádě se musíte vypravit na Cookovu horu,“ opáčil chlápek z baru, aniž tušil, že se pohybuje na pokraji propasti. „Zrovna jsem se odtamtud vrátil - je jich tam strašná spousta! Nikde nemůžete nechat nic ležet, pokud nechcete, aby vám to v mžiku rozcupovali. Jak se říká, jsou to holt šašci... ty byste si fakt neměli nechat ujít.“

Rychle jsem Chrisovi dolil.

„Jo, tak my to tedy zkusíme,“ řekl jsem.

„Jasně,“ rozhodl Chris. „Hned zítra jedeme na Cookovu horu.“

Hodil do sebe sklenku a zahleděl se na naše zaražené obličaje.

„Ale to přece nejde,“ namítl Brian. „Na to už nemáme dost času.“

„Odmítám odjet z Novýho Zélandu, dokud tyhle papouchy nenatočíme,“ odpověděl Chris. Nezbylo nám tedy než se podřídit jeho ultimátu a vypravit se na Cookovu horu. Tam jsme se ubytovali v dalším vládou spravovaném přepychovém hotelu s nádhernou vyhlídkou na Cookovu horu s Tasmanovým ledovcem, abychom se ještě na poslední chvíli vydali na zběsilou honbu za nestory kea. Kdekdo nás ujišťoval, že to bude hračka; hory tady kolem se těmito papoušky přímo hemží, neexistuje údolí, kde by jich nebylo plno. Člověk nemůže nikde zaparkovat, nechce-li se vydávat v nebezpečí, že se ti šašci vrhnou na jeho vůz a jako šílení automechanici mu ho v mžiku rozeberou. Stačí prý, abyste se vypravili kamkoli do okolních hor - opravdu kamkoli - a zavolali „kea... kea... kea...“, což je přibližná napodobenina jejich křiku, a oni se vzápětí slétnou ze všech stran. Hned v den příjezdu jsme jezdili pořád kolem Cookovy hory, zastavovali, kde to jen trochu šlo, a do ochraptění vyřvávali „kea... kea... kea...“, ale žádný nestor kea se neobjevil. Toho večera mi Chris - navzdory vynikajícímu vínu a skvělému pečenému pstruhu - připomínal rozmrzelého velblouda, který ztratil cestu k nejbližší oáze.

Hned příštího rána jsme v neslušně časnou hodinu a za stísněného

mlčení vyjeli k úpatí Cookovy hory, do míst, kudy se táhne Tasmanův ledovec, abychom pokračovali v našem beznadějném honu na nestory kea. Cesta do této tajuplné oblasti, jež připomíná měsíční krajinu či vyschlé říční koryto, se nakonec vytrácí na skále, pod níž se táhne ledovec a nad níž ční sněhem pokrytý vrcholek Cookovy hory. V tomto místě je Tasmanův ledovec širokým pruhem zprohýbané ledové vrstvy, naplněné jako biskupský chlebiček nejrůznějšími troskami a úlomky, jež na své pouti nasbíral: kameny, valouny, větvemi i kmeny stromů a - zcela nepochybně - obrovským množstvím zmrzlých nestorů kea. Když jsme stáli nad ledovcem, zřetelně jsme slyšeli, jak se pohybuje, skřípe, vrže, úpí a rachotí na své pomalé, milimetr po milimetru postupující cestě do údolí a k závěrečnému dostaveníčku s mořem...

Napjali jsme hlasivky, abychom překřikli ledovec, a z plných hrdel hulákali své „kea“, jež se nám vracelo posměšnou ozvěnou. Pak se k našemu překvapení objevil jeden doopravdivý kea a usadil se na skalnatém výčnělku mimo dosah kamery. Chris s vypoulenýma očima stoupal proti papouškovi a jako smyslů zbavený vyřvával své „kea, kea“. Papoušek nevěřícně pohlédl na zběsilce, který se k němu blížil od ledovcové pláně, zděšeně vykřikl a uletěl. Když se nám konečně podařilo zvládnout záchvat nevycválaného smíchu, ke svému úžasu jsme zjistili, že místo aby tenhle zážitek Chrise odradil, pohled na skutečného nestora kea mu dodal novou dávku elánu. Byl si jist, že úspěch máme na dosah ruky, a proto se rozhodl, že než přiletí ostatní papoušci, natočíme si pár úvodních záběrů. To znamená příjezd landroveru k ledovci, nás, jak z něj vystupujeme a voláme na papoušky, a konečně i pár rozmanitých snímků okolí. Potom, až získáme detailní záběry nestorů kea, všechno to řádně sestříháme. Filmování je podivně bláznivá činnost, při níž často natáčíte nejdřív odjezd a pak teprve příjezd. I vybalili jsme všechno filmařské nádobíčko a Chris se ujal magnetofonu. S vážnou důstojností ho položil na hromadu kamenů a rozhodl o umístění mikrofónů.

Po nekonečném pobíhání sem a tam s kabely a mikrofony konečně oznámil, že je připraven. Náš úkol byl prostý: přijet s landroverem na určené místo, vystoupit a známým způsobem začít svolávat papoušky kea, kteréžto úsilí bude pohotově obrazem i zvukem navždy zachyceno pro budoucí generace, a to včetně velebné horské ozvěny našich hlasů. Jak už jsem řekl, opuštěnější a odlehlejší místo si snad ani nelze představit. Nejen že široko daleko nebylo ani človíčka, ale i ostatní živočichové se tomuto místu zřejmě vyhýbali. O to víc nás překvapilo, že když jsme vystoupili z landroveru a začali svolávat

nestory kea, uslyšeli jsme náhle hřmot, který zněl, jako kdyby se naráz zbláznily všechny Fordovy automobilky. Byl to rachot, lomoz a řinčení nevýslovně týraného motoru. Nikdo z nás nedovedl pochopit, co je zdrojem tohoto randálu a odkud se vlastně ozývá. Viděli jsme jen Chrise, jak dřepí u magnetofonu se sluchátky na uších a v očích má zoufale nechápavý výraz.

Poté se za nejbližším skaliskem vynořil obrovitý vehikl, jakýsi pra-pradědeček dnešních buldozerů, a tahle gigantická hora železa se k nám za ohlušujícího rachotu neodvratně blížila. Na vrcholu té stavební obludy seděl za volantem pomenší prošedivělý dědula, o němž jsme si nebyli tak docela jisti, má-li svůj podivný stroj dostatečně pod kontrolou. Když k nám dojel, vesele na nás zamával. Chris strhl sluchátka, a mávaje potrhle rukama, řítit se rovnou k železné příšeře.

„Vypněte to,“ ječel, „my tady natáčíme!“

„Co říkáte?“ zavolal dědek a zarachtal rychlostní pákou způsobem, při němž nám tuhla krev v žilách.

„Tady se filmuje! Nemůžete to vypnout?“ vrískal Chris celý rudý v obličejí.

„Musíte mluvit hlasitějc... Takle vás nemůžu slyšet,“ odpověděl mu prošedivělý chlápek.

„Vypněte tu zatracenou bestii... VY-PNĚ-TE TO!!“ ječel Chris, doprovázeje svá slova divokou gestikulací. Drobný dědula na něj ještě chvíli nechápavě koukal, pak znovu pohnul pákou, až to v rychlostní skříni zaskřípělo, jako by se v ní drtilo na tisíc šroubečků, naklonil se vpřed, zmáčkl nějaký knoflík, obluda si ještě jednou odfrkla a vzápětí se rozhostilo nečekané ticho.

„Tak co jste mi to vlastně říkal?“ zajímal se děda. „Víte, já jsem vám v tom kraválu dost dobře nerozuměl.“

Chris se zhluboka nadechl, aby se trochu uklidnil.

„Nemoh byste laskavě tu... tu věc... nechat pár minut vypnutou? My se tu snažíme natáčet film a snímáme přitom i zvuk.“

„To jako že filmujete?“ pravil pln zájmu dědula. „To víte že jo... Klidně s tím dám pokoj, když vám to tak vadí.“

„Moc vám děkuju,“ pravil rozechvělým hlasem Chris a vrátil se k magnetofonu. Znovu si nasadil sluchátka, a přesně v okamžiku, kdy dal paži znamení, dědek tu železnou mrchu znovu nastartoval, jenomže nyní z jakýchsi záhadných příčin zařadil zpátečku a za příšerného rachocení zvolna vycouval za útes, zpoza kterého se před chvílí vynořil. Chris, jehož obličej měl nyní barvu přezrálé broskve, třásknul sluchátky o zem a s ústy plnými tak jadrných kleteb, jaké

byste od kultivovaného režiséra BBC jaktěživi nečekali, se vyřítil za couvající obludou. Po chvíli se konečně rozhostilo kýžené ticho, Chris se zvolna vrátil k magnetofonu, utřel si zpoceně čelo a zavelel chraptavým hlasem: „Jedeme to celý znova.“

Tentokrát se nám záběr podařil, jenže chudák Chris už měl natolik pocuchané nervy, že sebou škulal jako postřelený jelen, kdykoli se ozval nějaký nečekaný zvuk. Náladu mu jistě nespravilo ani to, že jsme až do večera žádného dalšího papouška nezahlédli, a tak jsme se zmoženi a v ponurém rozpoložení vrátili do hotelu. Museli jsme vypadat natolik zničeně, že si toho všimla i půvabná maorijská pokojská, která se opatrně zeptala, co se nám přihodilo. Byli jsme rádi, že si alespoň někomu můžeme postesknout, a jeden přes druhého jsme jí popisovali své trápení. Když konečně z naší zmatené řeči pochopila, oč nám běží, pohlédla na nás s neskrývaným úžasem.

„Vám opravdu jde o papoušky kea?“ zeptala se vzrušeně. „Vy byste je chtěli nafilmovat? A proč jste mi to neřekli už dřív?“

„A proč, proboha?“ zeptal se trochu podezřívavě Chris.

„Já tady za hotelem každý ráno pět divokých papoušků pravidelně krmím,“ odpověděla. „Víte, mají strašně rádi chleba s máslem. Vždycky jsou tady.“

Větší úlevu jsme si snad ani přát nemohli.

Nazítří jsme se ještě za šera vyplížili za hotel vyzbrojeni kamerami, magnetofonem, mikrofony a obrovskou zásobou máslem namazaných krajíců, které se z jakýchsi záhadných příčin v jednom kuse lepily na každou součást filmařské výbavy, a jako by to nestačilo, i na naše oblečení; ale ať tak či onak, ledva se rozptýlila ranní mlha a sněžná čapka na vrcholu Cookovy hory se v paprscích vycházejícího slunce růžově zatřípytila, naše půvabná maorijská přítelkyně vydala divoký křik, jenž se ozvěnou vracel od horských svahů za hotelem. V zásadě se tomu křiku, o který jsme se včera s rizikem ochrptění pokoušeli, vzdáleně podobal, ale měl v sobě cosi zvonivého, divokého a nevázaného, čeho bychom my nikdy nebyli schopni. Brzy se objevilo všech pět nestorů kea. Přistáli na střeše hotelu a začali se tam pyšně špacírovat. Přitom nás čas od času oblažovali svým typickým „kea... kea... errer“. Nabubřele pompézní chůzí a naparováním, prokládaným stále stejnými výkřiky, připomínali skupinu manifestujících fašistů. Na první pohled se velmi podobali nestorům kaka, které jsme poznali na ostrově Kapiti, ale jak se den rozjasňoval, bylo zřejmé, že ač jsou zhruba stejně velcí, zbarvením se od nich liší. V zásadě je peří nestorů kea směsicí různých odstínů zeleně od trávové až po šedozelenou, ale

s purpurovým nádechem, pro který vypadají zdálky vcelku tmaví. Spodek křídel má nádhernou, plamenně oranžovou barvu, takže když pták křídla rozepne či vzlétne, vypadá jako by náhle celý vzplál.

Když se konečně ocitli na dosah kamery, předvedli nám nezapomenutelné představení. Dokázali spucovat neuvěřitelné množství chleba s máslem, běhali po hotelovém okapu a věšeli se z něj hlavou dolů, povykovali a pak postupně všichni sáňkovali po šikmé střeše jako děti na klouzačce. Výskali a ječeli a dožadovali se dalšího namazaného chleba a nakonec se statečně, byť naštěstí neúspěšně, pokoušeli zvednout střechu našeho landroveru. Znaveni tímto montérským úsilím, rozletěli se dva z nich podél hotelu a vrískavými hlasy zahulákali do každého okna své pronikavé „kea“, zatímco zbývající tři dokonale zdemolovali hromadu kartonových krabic vedle zadních hotelových dveří. Projevovali se jako parta nezodpovědných, hluchých, rošťáckých, ale přesto okouzlujících ptačích darebů. Pozoroval jsem dva z nich, kteří se máslem potřísněnými zobáky rvali o přednost na střešní skluzavce. Peří měli rozčepýřené a mávali křídly, až se jim spodní oranžová pera leskla v paprscích ranního slunce, takže připomínali dvě oživlé vatry. Napadlo mě, jaká je škoda, že tento kouzelný pták je na Novém Zélandě všeobecně pokládán za veřejného nepřítele číslo jedna. Nestoří kea totiž k smrti milují ovčí lůž; a ovce je zvíře, které je srdcím Novozéland'anů dražší než vlastní matka.

Jakmile papoušci kea někde naleznou ovčí kůži či padlý kus, okamžitě si začnou pochutnávat na loji. Farmáři ovšem často tvrdí, že nestor kea dokonce na ovce záměrně útočí a zabíjí je. Zda je to pravda - a pokud ano, jsou-li škody skutečně tak hrozné, jak farmáři tvrdí - to zatím nikdo vědecky nedoložil. Ale zkuste to povědět průměrnému chovateli ovcí, nebo se ho zeptat, zda těch pár kusů opravdu stojí za ztrátu tolika nádherných ptáků, a můžete si místo čekání na rozumnou odpověď rovnou počkat na sanitku. A přesto právě nestor kea - velký, fešácký, hluchý, sebejistý a rošťácký papoušek - snad nejlépe zosobňuje charakter této divoké hornaté země. Je to veselý a darebácký šašek, pták, na kterého by Novozéland'ané mohli být hrdí. Místo toho (jako je to s mnoha jinými hezkými věcmi tohoto světa) vypisují na jeho hlavu cenu a střílejí po něm, kde jen mohou.

Na rozloučenou s Novým Zélandem vám doporučuji, abyste si představili následující obrázek. Malované pozadí, znázorňující Cookovu horu s čapkou sluncem zruřovělého sněhu; cáry ranní mlhy, malátně obtáčející horská úbočí a něžně ovíjející bludné balvany;

a nad tím vším jako vystřelený šíp svižně letící hejno veselých papoušků, jejichž radostné „kea... kea... kea...“ se ozvěnou vrací od prastarých skal.

II

PODKROVÍ SVĚTA

Odlišit dlužno je pernaté tvory co koušou,
od těch, co vousiska mají a škrábou.

Lewis Carroll - Hon na Oblud'áka

PŘÍJEZD

Stará dobrá loď Wanganella, na níž jsme pluli z Nového Zélandu, byla docela určitě nejpozoruhodnějším plavidlem, na jakém jsem kdy cestoval. Nejspíš se zrodila v hlavách jakýchsi šetrných filmařů, kteří se rozhodli vytvořit univerzálně použitelnou námořní kulisu, obsahující veškeré slohy od alžbětinského až po uhlazeně technický styl dvacátých let, zahrnující jen tak mimochodem i sloh francouzských Ludvíků a edvardovský styl, a to vše na jedné jediné cestovní lodi. Kamkoli jste vstoupili, všude jste narazili na cedulky jako „Tudorovský salonek“ či „Palmový koutek“. Jen pohled na mozaikové sloupky jídelny stál za cestu na téhle lodi, neboť primitivní vulgárnost jejich výtvarného pojetí byla tak vlezlá, že mě svou kýčovitostí téměř dojímal. A právě v tomto prostředí, jež ztělesňovalo sen šíleného architekta, jsme se seznámili s Gertou.

Když jsme povečeřeli a dosyta se naobdivovali mozaikovým sloupům, odebrali jsme se do takzvané shakespearovské knihovny, zdobené dubovými trámy a vybavené mnoha svázanými ročníky *Punche*, abychom si tam v klidu vypili šálek kávy. Přitom jsme si nenápadně prohlíželi své spolucestující, protože po několikaletých zkušenostech s lodní dopravou si člověk vypěstuje cosi jako šestý smysl, pomocí kterého předem rozezná pasažéry, z nichž se docela určitě vyklubou náležitě otravové, od těch, kteří vás budou mocí mermo lákat ke společenským hrám na palubě. Po pečlivém průzkumu jsem se obrátil k Jacquie:

„Jen jedna osoba tu stojí za pokus o navázání přátelských styků,“ pravil jsem s jistotou.

„Kdo?“ zeptala se Jacquie, pro niž byla tato hra novinkou.

„Sedí tamhle pod tím tudorovským ohřívadlem.“

Chris i Jacquie pohlédli směrem, který jsem naznačil, ale tvářili se dost nechápavě. Ani jsem se jim dvakrát nedivil, poněvadž žena, kterou jsem měl na mysli, na první pohled připomínala hrocha navlečeného do růžových šatů a ozdobeného blond parukou, jejíž barva zářila jako celý lán přezrálé pšenice. Drobné tlusté ručky té dámy se blýskaly bezpočtem prstenů a svíraly sklenku s něčím, co mohl být jedině gin. Ta paní hleděla na svět kulatýma modrýma očima tak bohatě zvýrazněnýma líčidlem, že vypadala jako porcelánová panna.

„Ty jsi cvok,“ usoudil Chris.

„Gerry letí na blondýny všech rozměrů,“ vysvětlila mu s úsměvem Jacquie.

„Dokážu vám, že mám pravdu,“ řekl jsem a vydal se směrem, kde seděla naše spolucestující a zamyšleně civěla na dubové trámy.

„Dobrý večer,“ pozdravil jsem. „Moc se omlouvám, ale nemáte oheň?“

„Na co, krucinál?“ zeptala se dáma se zájmem. „Před pěti minutama jsem vás viděla, jak si to svý blbý žváro zapalujete zapalovačem.“

Měla zastřený hlas, jaký člověk získá jen dlouholetou aplikací notných dávek ginu na hlasivky. Pochopil jsem, že jsem objekt svého zájmu značně podcenil.

„Jednoduše jste mi padla do oka,“ připustil jsem, „a tak mě napadlo, že bych vás mohl pozvat na skleničku.“

„Teda čeče, vy musíte bejt pidlovokej nebo co, dyš si mě v mým věku chcete nabalit,“ odvětila dáma pobaveně.

„Ale o to přece vůbec nejde,“ odpověděl jsem pohotově. „Tamhle sedí moje paní.“

Rozložitá madam malinko přizvedla mohutné pozadí, aby přes odporně povadlou aspidistru viděla k našemu stolu.

„Tak jo,“ řekla a šelmovsky se na mě usmála. „Dám si s váma prcka... Vy aspoň nevypadáte jako ty nablblý chčipáčci na týhle lodi.“

Vstala a odkolébala se k našemu stolu. Poté, co jsme se vzájemně představili, napasovala se s jistými obtížemi do křesla a nezaujatě si nás všechny prohlédla. Když se na stole objevily nápoje, pozvedla číši.

„Tak vzhůru dolů!“ zvolala a naráz do sebe kopl celý obsah sklenky. Pak cudně odřihla, krajkovým kapesníčkem si způsobně otřela koutky rtů a pohodlným zavrtěním se tak vklínila do křesla, že jsem měl náhle pocit, že by ji odtud nevyrvala ani nálož dynamitu.

„Je to žůžo, dyš má čovek kámoše,“ pronesla tak hlasitě, že ji muselo být slyšet až k vedlejšímu stolu. „Tejkon zrovna sem si říkala, že na týdle lodi sou akorát samý libový honiprdi, a v tom ste se našťestí přibatolil vy.“

Tento okamžik definitivně zpečetil náš osud po zbytek plavby na Wanganelle, neboť z Gerty se vyklubala daleko zábavnější spolecestující, než jsem původně předpokládal. Byla celkem třikrát vdaná, dnes vdova, a za svého pobytu v Austrálii vystřídala snad všechna myslitelná zaměstnání, ale jen dvě z nich ji celoživotně poznamenala: sestra v lékařově ordinaci a barmanka. V tom druhém byla zřejmě natolik úspěšná, že dnes má v jednom odlehlém koutě Austrálie vlastní hospodu. Ale na nás přesto největší dojem udělaly její medicínské zkušenosti. Během své zdravotnické kariéry musela nespíš onoho nešťastného lékaře přivádět na pokraj šílenství, neboť byla skálopevně přesvědčena o jeho totální diagnostické neschopnosti i o naprosté nevhodnosti jím zvolené terapie, pramenící z absolutní neznalosti lidského ústrojí a způsobu jeho fungování. Od svého zaměstnavatele ovšem pochytila spoustu medicínských termínů, které užívala s okouzující nevhodností.

„Lidi mu holt nedůvěřovali, to byla jeho největší potíž,“ svěčila se nám. „Nebyl hloupej, ale co je to platný, dyš mu pacoši nevěřili. Dycky sem mu říkala: ‚Lidi na vás nedaj, pác na ně furt hrajete náký habadůry.‘ Tak třeba za nim jednou přišla ženská v jináči. Jasná páka, řekli byste. A co myslíte, že ten ňouma udělal? Poslal ji ke kynologovi!“

„Kam že ji poslal?“ zeptali jsme se téměř bez dechu.

„Ke kynologovi... to je... jak bysem vám to nejlíp vysvětlila... To je speciální znalec skrz ženský vnitřnostě, jako je třeba vakcína a takový ty věci.“

Každý Gertou popisovaný případ byl nanejvýš pozoruhodný.

„Jednou si to přihasil takovej Židáček, a že prej, abysme mu udělali ořízku. Řekla sem, sem si dycky myslela, že to se Židákum dělá hned po narození, to akorát těm duhejm jenom když mají mimózu, ale von že prej ne, že jeho rodina odpadla a šicí že sou pokřtěný, akorát von že se chce vrátit k židovskému náboženství, což je holt s nevoříznutým pidivousem absolutně nepřipustný. Tak sme mu to všecko zafírovali a já sem ho pak šla navštívit do tý nemocnice, co ho tam kupírovali. No hrůza, řeknu vám! Jak ho to eště bolelo, tak sem mu říkala, že může bejt rád, že nechtyl něco horšího, třeba elefantirádu, pác já sem viděla v doktorský knížce na vobrázku chlápka s elefantirádou, a ten měl kulečník naběhlej jako tendle fotel

a vozil si ho před sebou na takový kárce, nebo co to bylo. No tě prsk, řekla sem tomu Židáčkovi, ani nevíte, jakou máte kliku, že ste nedopad taky tak.“

Tehdy mi došlo, jakou kliku měli ti pacienti především v tom, že je v nemoci utěšovala právě Gerta.

A tak jsme v Gertině společnosti, obklopeni fantazmagorickým interiérem podivuhodného plavidla, strávili cestu hodnou Alenky v říši divů, až konečně Wanganella s velikou slávou zakotvila v sydneyjském přístavu. Ještě během vylodění nás Gerta oblažila jedním ze svých geniálních výlevů. Už během plavby jsme si všimli ženy neurčitého věku, jež se před každým mužem, na kterého třeba jen náhodou narazila, naparovala svými nápadně vyvinutými tvary, kteréžto počínání Gerta sledovala s přísnou nevolí. Stalo se, že právě když jsme sestupovali po lodní lávce, těsně před námi si ona vyzývavá dáma hrdě před sebou nesla své největší přednosti. Gerta, která nám přišla zamávat a jejíž růžový obličej vykukoval jako měsíc přes zábradlí, si pochopitelně dobře všimla této (ať už od přírody či uměle) převyvinuté madam. Nejdřív se při pohledu na to nadělení znechuceně ušklíbla, ale pak na nás šelmovsky zamrkala.

„Největší vemenice stěhuje svý mlíčný fláděry do Austrálie,“ volala za námi rozjařeně.

Náš vstup do země tím byl šťastně zahájen.

kapitola 4.

VELECHVOSTI A VAČICE LEADBEATEROVY

S nadějí všude je hledali,
toužíce proslídit kdejaký kout.
*Lewis Carroll - Hon na
Oblud'áka*

Do Austrálie jsme se všichni na první pohled zamilovali.

Kdybych byl (nedej Bože!) nucen se někde natrvalo usadit, Austrálie by patřila k těm několika málo zemím, o kterých bych uvažoval.

Ze Sydney jsme cestovali do Melbourne pod zářivě modrou oblohou, pokrytou křehkými cáry mlžných obláčků. Krajina, kterou jsme projížděli, byla sluncem sežehnutá travnatá pahorkatina, z níž místy prosvítala rezavě hnědá půda. Tu a tam rostly blahovičnický, jejichž kmeny - alespoň zdálky - svítily jako sluncem vybělené kosti. Jsou to přenádherné, často tak fantasticky pokroucené stromy, že vypadají, jako by tančily. Kůra na některých starších blahovičnících se odlupuje a visí na kmenech ve velkých, vousy připomínajících girlandách, zatímco nová kůra vespod má jemně narůžovělý lesk, takže při bližším pohledu máte dojem, že celý strom je vymodelován z masité tkáně. K večeru druhého dne jsme zastavili, abychom si v klidu vypili šálek čaje uprostřed rozlehlé, do zlata sežehlé travnaté pláně poblíž skupiny mrtvých blahovičníků s korálově bílými kmeny i větvemi, mezi kterými se klikatila hrbolatá, cihlově červená cesta, po níž jsme přijeli. Zapadající slunce zalilo kraj žlutavým oparem, a náhle se z ničeho nic objevilo hejno šesti kakadu růžových a sneslo se do větví odumřelých blahovičníků. V podvečerním osvětlení vypadali tito ptáci s bílou šošolkou, popelavě šedými křídly a matně růžovým tělem na pozadí bělostných stromů neuvěřitelně krásně. Zvolna se pohybovali mezi větvemi oním pro papoušky tak charakteristickým jakoby plazím způsobem, shlíželi na nás, nesouvisle si cosi navzájem sdělovali a napřimovali chocholy. Jelikož jsme je pozorovali naprosto bez hnutí, zřejmě nakonec usoudili, že jsme neškodní, a jako hrst růžových okvětních lístků slétli na zem.

Vykračovali si po červené cestě, až konečně došli k hlubší vyjeté stopě, v níž se udržela kaluž dešťové vody. S chutí se svorně napili, ale když jeden z nich objevil v chomáči trávy jakési lákavé sousto, bezohledně se o ně porvali. Vřeštěli na sebe dokořán rozevřenými zobáky a obléтали se, vztekle třepotající popelavě šedými křídly. Nakonec se zvedli a odletěli jako šíp mířící k blankytné obloze. Kakadu růžoví jsou sice menší, ale přesto patří k nejkrásnějším z australských kakadu. Jak jsem se tak za nimi díval, nechápal jsem, jak někdo může mít to srdce zabíjet je, i když jsem věděl, že v mnoha australských oblastech jsou kakadu růžoví pokládáni za škodnou a hromadně odstřelováni.

Blížili jsme se k Melbourne, vzduch se stále víc ochlazoval, a ve chvíli, kdy jsme vjížděli do města, počasí bylo stejné jako v Manchesteru za hodně sychravého listopadového dne. Připadal jsem si jako idiot, protože něco takového jsem v Austrálii ani ve snu neočekával. Domníval jsem se, že je to země věčného slunce, ačkoli pouhý pohled do atlasu a prostá úvaha by mě nutně musely přesvědčit, že se mýlím. Naštěstí jsme si do nevlídného novozélandského podnebí vzali dostatečnou zásobu teplého šatstva, které nám teď přišlo vhod.

Dva živočichové, na něž jsme byli nejvíc zvědaví a které jsme si chtěli v Austrálii natočit, byli velechvost nádherný (*Menura novaehollandiae*) a vačice Leadbeaterova (*Gymnodelidae leadbeateri*). Velechvosti jsou patrně nejpozoruhodnějšími australskými ptáky. Věděl jsem, že melbournská Správa ochrany zvířete pro ně v místě zvaném Sherbrookský les vybudovala speciální rezervaci, ale ani existence takové rezervace zdaleka neznamená, že se vám musí podařit její obyvatele spatřit či dokonce zachytit na filmový pás. Avšak pan Butcher, ředitel Správy ochrany zvířete, soudil, že máme šanci, a proto nás svěřil do péče zkušené slečny Iry Watsonové, která velechvosty studovala a celou rezervaci důvěrně znala. Ira nám pohotově zajistila ubytování v malém hotýlku na samém okraji ptačí rezervace, a tak jsme se za svěžího chladného jitra mohli i s horou filmařské výbavy vypravit za pátráním po velechvostech.

Les sestával z prastarých blahovičníků, ověšených závoji olupujících se kůry. Mezi nimi rostly velké stromovité kapradiny, jimž z chlupatých kmenů jako fontána vyrážely vějíře kapradinového listí. Les byl dost ponurý, tajemný jako prázdná opuštěná katedrála. Ira nás vedla úzkou klikatící se pěšinou, která posléze vyústila do široké jezdecké cesty přetínající celou rezervaci. Rostly na ní stromovité

kapradiny i nejrůznější nízká vegetace. Došli jsme na mýtinu, kde jsme nakupili filmařské nádobíčko a odkud jsme se vydali hledat velechvosty nádherné.

Tito ptáci nejsou na první pohled nijak zvláštní - vypadají tak trochu jako ošuntělí bažanti. Pozoruhodný je právě jen jejich ocas, zahnutý do tvaru starověké lyry. Na počátku období páření si každý kohout najde místo, které promění v taneční plácek. Silnýma nohama je udupe a z kupy spadaneho listí vybuduje uprostřed cosi jako pódium. Pak může zahájit snad nejpozoru-hodnější ptačí produkci na světě. Hlasovými projevy i rafinovanou hrou ocasního peří se snaží svést kdejakou samičku velevhosta v širokém okolí, která i kdyby odolala nádhře jeho peří, kouzlu jeho písni musí nepochybně podlehnout. Je to dokonale propracované scénické vystoupení, proložené imitací zpěvu nejrůznějších ptáků, které však navzdory této rozmanitosti není, jak byste snad čekali, zmatenou kakofonií, leč jímavou a působivou uměleckou produkcí.

Nějaký čas jsme se brouzdali vlhkým lesním podrostem a na mnoha místech nacházeli stopy po velevhostech v podobě trusu i rozhrabaných brázd ve spadaneém listí. Když jsme konečně našli i jeden z proslulých tanečních plácků, byl jsem překvapen jeho rozměry, protože v průměru měřil zhruba dva a půl metru a kupka uprostřed byla asi pětasedmdesát centimetrů vysoká.

„Tady to patří Punťovi,“ vysvětlila nám Ira. „To je jeden z našich nejstarších a nejkrotších velevhostů. Doufám, že ho najdeme, protože ten by se asi dal nejsáz nafilmovat.“

Ale jak jsme se dál brodili kapradím, po Punťovi či kterémkoli jiném představiteli jeho druhu nebylo široko daleko vidu ani slechu. Brzy jsme dorazili do malého údolí, kde stromovité kapradiny rostly zvlášť hustě a každá z nich se halila do mechového kožíšku. Mezi omletými kameny si razil cestu lesní potůček a v jeho zátočinách se leskly drobné písečné naplaveniny. A právě tady jsme spatřili svého prvního velevhosta. Ira, která šla napřed, se náhle zastavila a rukou nám dala znamení. Když jsme k ní opatrně došli, mlčky ukázala na asi patnáct metrů vzdálený písečný břeh. Stál tam velevhost nádherný a s hlavičkou mírně nakloněnou na stranu si nás pozorně prohlížel velkýma tmavýma očima. Mohutný splývavý ocas za sebou hrdě držel jako vodopád čerstvě naškrobených krajek. Chvilí nás pozoroval, a když posléze došel k závěru, že jsme zřejmě neškodní, vzosně odkráčel mezi statné kmeny stromovitých kapradin. Cestou se tu a tam zastavil a mohutnými pařáty energicky prohrábl spadané listí. Pustili jsme se za ním v naději, že dříve či později odbočí na

širokou jezdeckou cestu, protože v tomhle údolí bylo takové šero, že na fotografování či filmování se nedalo ani pomyslet, ale on se nořil stále hlouběji do temného lesa. Avšak skutečnost, že jsme alespoň jednoho velechvosta doopravdy spatřili, nás natolik potěšila, že jsme se s mnohem veselejší myslí vrátili na výchozí jezdeckou cestu. Po šálku kávy, která nás aspoň trochu zahřála, jsme se rozdělili a začali systematicky prohledávat okraje lesa podél cesty.

Tak jsme se soustředili na hledání velechvostů, že nás setkání s jinými obyvateli této rezervace doslova zaskočilo. První, na koho jsme narazili, byli ledňáci obrovští, či „chechtaví oslíci“, jak jim říkají Australané. Byli tři a seděli apartně bok po boku na větvi, oděni do svého elegantního čokoládového a šedého perí, zdobeného zářivě modrými skvrnami na křídlech. S temnou maskou kolem očí vypadali jako trojice malých kluků hrajících si na loupežníky. Když nás

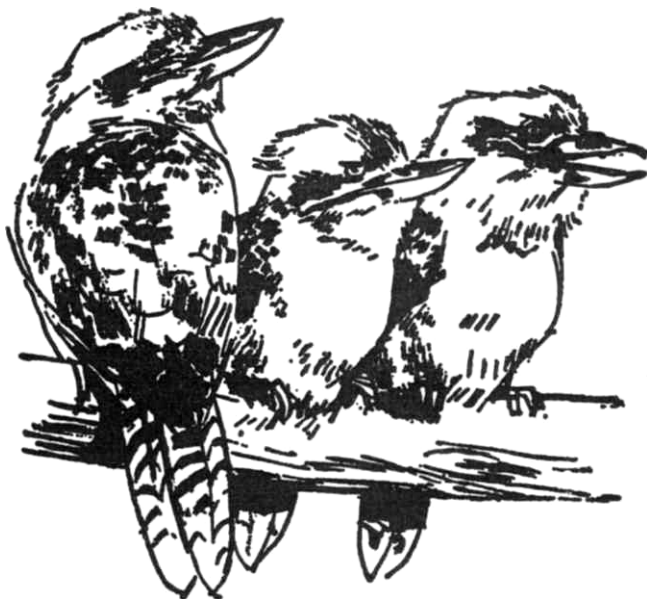

spatřili, ihned k našemu překvapení divoce zaštěbetali a slétli na cestu sotva pár kroků od našich nohou, mávali křídly a žádostivě rozevírali zobáky. Ira, která daleko lépe než my znala charakteristické jevy, s nimiž se lze setkat v Sherbrookském lese, pohotově vytáhla z kapsy velký kus sýra a jala se touto neobvyklou krmí sytit trojici ptačích loudilů. Když se ledňáci dostatečně napoucali a zároveň zjistili, že víc sýra z nás už nevymámí, vrátili se do lesního ukrytu, aby tam číhali na další oběti.

Jiný obyvatel tohoto lesa byl pro mě ještě daleko větším překvapením. Stál jsem zrovna na okraji podrostu a uvažoval, kterým směrem bych se měl pustit do dalšího pátrání po velevhostech, když tu jsem zaslechl jemné praskání větviček a vzápětí se z mlází vykulilo obtlouklé šedé zvíře velikosti statnějšího buldoka. Okamžitě jsem poznal, že je to vombat medvědovitý, neboť před mnoha lety, když jsem ještě působil ve whipsnadeské zoo jako ošetřovatel, neobvykle jsem si jedno z těchto milých zvířat zamiloval. Na první pohled vypadá vombat jako koala, ale je daleko robustnější a víc připomíná medvěda, neboť je lépe přizpůsoben pohybu na zemi. Má krátké, pevné, lehce vybočené nohy, na nichž se pohybuje trochu valivým, jakoby medvědím způsobem, ale hlavu s kulatýma knoflíkovými očima, plyšovou skvrnou na čumáku a rozřepený okraj uší má spíš jako koala. Vynořil se z podrostu, na okamžik se zarazil a s poněkud melancholickým výrazem mohutně zafrkal. Pak sebou škubl a zamířil ke mně loudavou, ploskonohou chůzí, takže trochu připomínal dětského plyšového medvídka, který truchlí, že si ho děti málo všímají. S tímhle posmutnělým výrazem došel až ke mně, zjevně pohřížen v nesmírně truchlivé myšlenky. Stál jsem úplně bez hnutí, proto mě zaregistroval, až když se ocitl v mé bezprostřední blízkosti. Avšak k mému překvapení nejen že neutekl zpět do lesa, ale dokonce se tam ani neohlédl. Místo toho si s ledabylým zájmem začal prohlížet moje boty a nohavice. Pak znovu zafrkal, bezohledně do mě šťouchnul a vykročil dál po lesní pěšině. Chvilí jsem šel za ním, jenže vombat nakonec zahrnul do lesa a ztratil se mi z dohledu. Od Iry jsem se pak dozvěděl, že tenhle vombat je tu už nějakých deset let pokládán za váženého lesního stařešinu. Často se objevuje ve dne, což je u nočního tvora dost neobvyklé. Víc zájmu, než kolik ho projevil v mém případě, však zpravidla návštěvníkům neprokazuje. Zřejmě byl toho mínění, že pokud se banda nemotorných dvounožců potuluje v honbě za urvanými ptáky „jeho“ lesem, je to - pokud mu dají svatý pokoj - jen a jen jejich věc. Ten den jsme se vrátili do hotelu rozladěni, prostydli a hladoví. Příštího jitra - byla zrovna

neděle - se počasí nepatrně zlepšilo, a tak jsme se vydali do lesa s novými nadějemi. Ira nás trochu postrašila tvrzením, že o nedělích bývá v rezervaci spousta návštěvníků, kteří ptáky daleko víc vyrušují. Stále ještě tvrdila, že Punt'a by byl na filmování daleko nejvhodnější, a tak jsme se vypravili k jeho nejhonosnějšímu tanečnímu plácku, který se nacházel na mýtince uprostřed po pás vysokého podrostu. Pokud by se Punt'a rozhodl právě dnes tento prostor využít k umělecké produkci, měli bychom pro natáčení ideální podmínky.

Zdálo se, že nám plán perfektně vyjde, protože ledva jsme dorazili na zvolené místo, Punt'a se objevil. Avšak k našemu zklamání na nás jen chvíli nepohnutě civěl a pak znovu zmizel v lese. Šestkrát za dopoledne si z nás takhle utahoval, šestkrát za dopoledne jsme nastavili mikrofony a postavili se ke kamerám, třesouce se nedočkavostí jako teriér před vstupem do nory - a pokaždé marně. Posedmé šel rovnou k nám, milostivě si vzal kousek sýra, ale na naši zdvořilou žádost o uměleckou produkci reagoval tím, že se opět stáhl do lesa. Trpělivě jsme čekali, až kolem našeho stanoviště projdou skupiny výletníků: starší dámy, několik mileneckých párů a celý skautský oddíl - ti všichni byli žádostiví spatřit proslulé vystoupení velechvostů. Uvědomil jsem si, jak je dobře, že existuje tato chráněná oblast, kam mohou lidé z města kdykoli pohodlně zajít, strávit tu pří-

jemně den a eventuálně z bezprostřední blízkosti sledovat pozoruhodnou ptačí produkci. Procházeli kolem nás se svačinou v balíčcích a s levnými foťáky v ruce, všichni vždy pěkně pozdravili a dotazovali se, kde by podle našeho mínění měli nejlepší příležitost zhlédnout velechvostí představení. Stroze jsme odpovídali, že to by nás taky zajímalo. Čekali jsme a čekali, ale Punt'a se pořád neukazoval. Náhle cosi na lesní pěšině zapraskalo a vzápětí se objevil postarší kněz s pomačkaným slamákem na hlavě a naditým chlebníkem v ruce. Uviděl nás, zastavil se, narovnal si brýle, dobromyslně pozdravil a se zájmem si prohlédl naše mikrofony, metry kabelů i kamery, jež shlížely ze stojanů jako podivné marťanské příšery na trojnožkách.

„Pokoušíte se filmovat velechvosty?“ zeptal se naší skleslé skupinky.

„Ano,“ odpověděli jsme, zaskočení jeho pronikavým důvtipem.

„Ale tam dál v lese je jich spousta,“ pravil s mnohoslibným gestem, „spousta, to mi můžete věřit...“

Když důstojný pán odešel s pocitem člověka, který udělal svůj dnešní dobrý skutek, Jim si zhluboka povzdychl.

„Jestli se mi dnes dostane do rukou nějaký velechvost, tak mu osobně zakroutím krk,“ řekl a po chvíli dodal: „A pro velebníčky to platí zrovna tak.“

Uběhla další hodina. Chris nervózně přecházel z místa na místo a vypadal jako vévoda z Wellingtonu v předvečer bitvy u Waterloo, když tu se téměř současně přihodily dvě věci najednou. Z lesa se ve vzdálenosti necelých tří set až tří set padesáti metrů ozval velechvostí zpěv. Jim okamžitě vyskočil, popadl kameru a bleskurychle zmizel mezi stromy. Jenomže skoro v témže okamžiku se znovu objevil Punt'a a rovnou zamířil ke svému tanečnímu plácku.

„Rychle, rychle,“ šeptal horečně Chris a chopil se rezervní kamery. „Gerry, běž dělat zvukaře.“

Prořítíl se podrostem až k samému okraji Punt'ovy manéže a začal horečně ustavovat kameru, zatímco já jsem ho zamotan do kilometrů kabelů škobrtavě následoval. Spíš díky štěstí než nějaké zvláštní obratnosti jsme byli na místě dřív než Punt'a. Stáli jsme asi dva metry od jeho kupy listí, což byla nejmenší možná vzdálenost, při níž snad ještě nehrozilo nebezpečí, že ho při jeho produkci budeme vyrušovat. Chris stiskl spoušť kamery a vzápětí se opona kapradí rozhrnula a Punt'a, jako by čekal na správnou nárážku, vkročil na svůj taneční plácek. Nejprve si nás povýšeně přeměřil a pak rovnou zamířil na pódium ze spadaneho listí.

Očekával jsem něco pozoruhodného, ale to, co Punt'a předváděl, bylo tak fantastické, že jsem měl co dělat, abych se aspoň jakž takž soustředil na své zvukařské povinnosti. Nejprve párkrát flétnově zaškáloval, jako by si chtěl procvičit hlasivky, pak lehce pozvedl křídla, ocas, který stočil nad záda, se mu proměnil ve vodopád bělostného peří, zaklonil hlavu a z hrdla se mu vydral zpěv, jenž se svou virtuozitou vymyká jakémukoli popisu. Krom trylků a jemně tremolových tónů se v něm ozývalo i hluboké kontraaltové vibrato, ale pod všemi těmito zvuky jsem rozeznával i drsný chechtot ledňáka obrovského, hlas kosovce, znějící jako hvizd a prásknutí karabáče, i jakési zvuky, které by se daly nejspíš přirovnat k řinčení plechovky plné oblázků, jež se kutálí po kamenité stráni. Ale jak jsem už řekl, všechny ty drsné zvuky byly tak rafinovaně vkomponovány do ústřední melodie, že její libozvučnost spíše podtrhovaly, než aby ji kazily. Myslel jsem, že si počínám bůhvíjak chytře, když jsem mikrofon umístil asi metr od Punt'ova pódia, ale jakmile mi oči padly na indikátor, který „šel za roh“, pochopil jsem, že množství zvuku, valící se mikrofonním kabelem do magnetofonu, hrozí vyvolat okamžitou explozi přístroje. Zuřivými gesty jsem se pokoušel Chrisovi naznačit potíže, s nimiž zápolím. Mluvit jsem nemohl, protože můj hlas by se okamžitě objevil na záznamu. Proto jsem se snažil dát mu na vědomí, že je bezpodmínečně nutné přemístit mikrofon do větší vzdálenosti od vášnivého ptačího zpěváka. Chris vrhl zděšený pohled na zběsile tančící indikátor a němě přikývl. Teď jsem ovšem stál před dvojitým problémem: pokusím-li se odtáhnout mikrofon, a přitom nevyplašit Punt'u, vlezu Chrisovi rovnou do záběru. Zbývalo mi jen plížení po způsobu indiánských bojovníků. Vrhл jsem se tedy na břicho a sunul se po zemi, jež byla k mé nesmírné radosti poseta snad všemi druhy pichlavých i trnitých rostlin a větévek, které v Austrálii rostou. O Punt'u jsem strach mít nemusel. Byl tak zabrán do své herecké kreace, že by snad nereagoval, ani kdybych ho zatahal za jeho fantastická ocasní pera, ale přesto jsem z obav, abych ho nevytrhl z narcistního transu, pohyboval mikrofonem co nejpomaleji. Tehdy jsem si také prvně uvědomil prostou životní pravdu, že zvolna zabodávaný trn je daleko bolestivější, než trn který si zarazíte prudce. Nakonec se mi však šťastně podařilo přemístit mikrofon do vzdálenosti, v níž už nehrozilo přehlčení magnetofonu Punt'ovým náruživým zpěvem. A tak jsme s Chrisem zkrouceni do nepřírozené polohy dobrou čtvrt hodinu statečně natáčeli Punt'ův galarecitál. Pěvec své vystoupení zakončil grandiózním trylkem, poté sklopil ocas, dvakrát zatřepotal křídly

a odkráčel ze scény.

Chris na mě pohlédl rozšířenými zraky s poněkud nevěřicným výrazem, který se mu na tváři objeví pokaždé, když se mu zdaří nějaký perfektní filmařský úlovek. „Myslím, že to bude dobrý,“ pravil skromně.

Vstal jsem a začal svinovat mikrofonní kabel, jímž jsem při té příležitosti orval polovinu vegetace v okolí.

„Jo, možná, že to bude stačit,“ odušil jsem. „Samosebou by bylo daleko lepší, kdyby s námi Punt'a uzavřel smlouvu a přijel to natočit do studia v Bristolu.“

Chris si mě přeměřil zničujícím pohledem. Sbalili jsme nádobíčko a vrátili se na jezdeckou cestu.

„Podařilo se vám něco natočit?“ zajímala se Jacquie.

„Jo, něco snad máme,“ připustil Chris a zatvářil se jako postarší politik, který nechce před novináři připustit, že ani on, ani jeho strana přesně nevědí, co vlastně mají v plánu, „ale jestli z toho něco bude, to se teprve pozná.“

„Byl to riskantní podnik,“ vysvětloval jsem Jacquie, „a okolnosti se spikly proti nám. Měli jsme štěstí leda v tom, že jsme se nachomýtlí asi metr dvacet od naprosto šíleného velechvosta a mohli od začátku do konce natočit jeho spektakl. Blíží to už s mikrofonem nešlo, když jsme mu ho nechťeli narvat rovnou do krku. Ale pokud jde tady o Chrise, tak se mu povedlo pár typicky náhodných přírodopisných záběrů.“

Chris se mi odvěčnil nenávisným pohledem, ale k odpovědi se už nedostal, protože v tom okamžiku se vrátil Jím, který si s blaženým výrazem ve tváři příšerně falešně pohvizdoval. Nezaujatě si nás prohlédl, odložil kameru a přátelsky ji poplácal. „Co záběr, to perla,“ pravil. „Neměj strach, rejžo, máme to v kabeli. Na mě se můžeš vždycky spolehnout.“

„Co máš?“ zeptal se trochu podezřívavě Chris.

„Nejprivátnější záběry z velechvostího života,“ chlubil se Jím. „Běhají sem a tam, dupou a provádějí nejrůznější skopičiny. V žádném baletu na světě něco takového neuvidíš.“

„Jdi ty?“ ušklíbl se kousavě Chris.

„Jak říkám,“ trval na svém Jím. „Je tam všecko. Cválající velechvosti, jak na sebe mávají ocasy a vůbec. Zatímco vy jste se tady poflakovali, já jsem se brouzдал podrostem a pilně natáčel. Mám všechno včetně rezervních záběrů. Ale jen klídek, o tu televizní cenu se s vámi podělím.“

Ještě chvíli to trvalo, než se nám podařilo Jima přimět, aby nám

souvisle pověděl, co vlastně natočil. Nakonec se ukázalo, že jeho záběry patří k nejlepším filmařským úlovkám celé naší expedice.

Roztrpčen nedostatečnou spoluprací ze strany velechvostů, vrhl se Jim do hustého podrostu, odkud zaslechl jejich hlas. Vydal se tím směrem a podařilo se mu být svědkem scény, kterou málokdo má příležitost spatřit, natož ji nafilmovat. V údolí s dostatkem světla k natáčení objevil velechvostího kohoutka, který omylem zabrousil do teritoria jiného samce. To, co následovalo, vskutku stálo za pozornost. Majitel teritoria pozvedl nad hlavu svůj mlžný ocasní závoj a okamžitě se hotovil k boji. Vykročil proti vetřelci, pohupoval se ze strany na stranu, dupal pařáty a škubal hlavou. Celé to tak trochu připomínalo indiánský válečný tanec. Vetřelec sice dobře věděl, že tam nemá co dělat, ale aby si zachoval tvář, musel projevit jistou dávku agresivity, a proto rovněž pozdvihl ocas a jal se stejně hrozivým způsobem tančit a podupávat. Oba ptáci přitom vydávali pronikavé, zvonivé výsměšné zvuky, jimiž si zjevně vzájemně vyhrožovali. S těly zahalenými do vodopádu ocasního perí vypadali jako oživlé peřeje bílé pěny na tančících nohou a šustění jejich per znělo jako vítr, ženoucí před sebou podzimní listí. Když vetřelec tímto projevem hrdé statečnosti dostatečně obhájil svou čest, rozhodl se ustoupit. Tím jejich bojový výstup skončil a Jim se mohl šťasten vrátit k nám na cestu. A tak navzdory neustálým dešťům a počasí tak chladnému, že jsem snad jemu podobné mimo Patagonii nezažil, v natáčení velechvostů jsme byli dokonale úspěšní.

Naším příštím úkolem měl být pokus o natočení vačice Leadbeaterovy. Tohle drobné, roztomilé zvířátko z ničeho nic - alespoň se tak zdálo - zcela zmizelo ze zemského povrchu. Prvně bylo zaregistrováno roku 1894, kdy několik muzeí získalo jeho kůži, ale pak zmizelo, a protože se beztak vyskytovalo jen v nepatrném počtu, vědci došli k závěru, že definitivně vyhynulo. Avšak k nesmírnému úžasu odborné veřejnosti se roku 1948 drobná kolonie vačic Leadbeaterových objevila v jednom blahovičnickovém lese nedaleko Melbourne. Přesnou lokalizaci tohoto lesa se podařilo udržet v tajnosti, jelikož hrozilo nebezpečí, že se sem vydají davy přírodopisných nadšenců i obyčejných zvědavců, kteří zvířata vyruší a celý terén pošlapou.

Je tedy jen přirozené, že když jsem se panu Butcherovi svěřil, že bychom rádi pořídili pár záběrů vačice Leadbeaterovy, objevila se v jeho očích směs soucitu i podezřívavosti. Vysvětlil mi, že ačkoli vědí o místě výskytu vačic Leadbeaterových, o rozloze této oblasti a počtu jednotlivých kusů nemají ani ponětí, takže se může docela

dobře stát, že se tím lesem budeme toulat po celé týdny, aniž zahlédneme jediné zvíře. Navzdory chladu Sherbrookského lesa, který jsem ještě pořád cítili v kostech, jsem se statečně usmál a opáčil, že to vůbec nevadí, jen budeme-li mít třeba jen sebeslabší naději, že spatříme tohoto tajemného a lidským pohledům unikajícího vačnatce. Dodal jsem, že přesné místo jeho výskytu uchováme samosebou v tajnosti, ale pár snímků této vzácné vačice by neobyčejně obohatilo náš přírodopisný seriál, věnovaný konzervátorské činnosti. Řekl jsem (bez ohledu na mínění Jacquie, Chrise a Jima), že jsme odhodláni se dnem i nocí brouzdat po lese, jen bude-li pan Butcher tak nesmírně laskav a milostivě nám prozradí jedinečné místo výskytu vačice Leadbeatrovy.

Dodnes nevím, udělal-li jsem na pana Butchera větší dojem svou slabomyslnou zaujatostí či zjevnou oddaností vytčenému cíli, ale jisté je, že si trpce povzdechl a slíbil, že nám v doprovodu mladého biologa, který se zabývá studiem vačnatců, umožní návštěvu oné lokality, za výsledek však pochopitelně neručí. Ale i v případě neúspěchu, jak dodal, má tu cosi, co by mě mohlo zajímat. Pak mě vyzval, abych ho následoval. Zavedl mě do výzkumné laboratoře Správy ochrany zvěře, kde měli spoustu v lihu naložených exponátů, grafů, diagramů i všelijakých dalších vědeckých nezbytností, a ukázal mi malou klíčku, která v podstatě vypadala jako krabice s drátěnými dvířky. Otevřel je a zanořil ruku do hnízdní budky uvnitř, odkud k mému úžasu vylovil párek vykulených, ale neuvěřitelně krotkých vačic Leadbeaterových.

Bylo to stejně neskutečné a vzrušující, jako kdyby by mi někdo z čistá jasna předvedl párek živých holubů dronte nebo mimino dinosaura.

Měkoučce jako dvě sametové kuličky mi dřepěly v dlani, krabatily čumáčky a hýbaly ušisky, velká kukadla stále ještě oslněná přemírou světla, v němž se tak náhle ocitly. Vačice byly velké zhruba jako komby ušaté, hladký a měkký kožíšek - podobný krtčímu - měly švihácky zdobený popelavě šedou, bílou a černou barvou; jemné chloupky mohutných ocásků vypadaly jako ze skelného přediava. Měly macaté, dobromyslné obličje a hebké, maličké packy. Jakmile se po tvrdém spánku jakž takž probraly k vědomí, posadily se mi v dlani na zadní a s klidnou vyrovnaností, provázenou blahosklonným výrazem, ode mne milostivě přijaly pár moučných červů. Pan Butcher mi pak vysvětlil, že poté, co se podařilo objevit kolonii těchto vačnatců, usoudili, že bude dobré jeden párek odchytit, protože kdyby volně žijící zvířata stihla nějaká pohroma, zachoval by se tento

živočišný druh alespoň v zajetí. Když jsme se s těmito roztomilými zvířaty dostatečně potěšili, vrátili jsme je do jejich malé ložnice a umožnili jim nerušeně pokračovat v přetrženém spánku. Pak nás pan Butcher představil Bobu Wanerkemu, sympatickému mladému Australanovi, který měřil nejmíň dva metry deset a byl rozložitý jako vrata od stodoly. Bob se zabýval studiem vačic Leadbeaterových a ochotně slíbil, že nás doprovodí do jejich hájemství, i když nám nemůže zaručit, že tam nějakou skutečně uvidíme. Ujistili jsme ho, že to plně chápeme, protože podobné zkušenosti jsme už udělali mnohokrát.

Byla temná, bezměsíčná a sychravě chladná noc, když nás Bob zavedl za vzácnými vačicemi. Všichni čtyři jsme se tísnilí v landroveru, na sobě jsme měli navlečeno kdeco, a přesto jsme jektali zuby. Následovali jsme Boba, který jel svým vozem před námi. Opustili jsme Melbourne a nějaký čas jsme se pohybovali otevřenou krajinou; pak cesta začala stoupat a za chvíli jsme vjeli do blahovičnickového lesa, jehož pokroucené větve vypadaly ve světle automobilových reflektorů ještě fantastičtěji než jindy. Jak silnice šplhala do hor, stále víc se ochlazovalo.

„Navštivte slunnou Austrálii,“ poškleboval se Jim. „Cestovky na svých plakátech uvádějí, že je tu v jednom kuse dvaatřicet ve stínu a všichni že jsou dozlatova opálení. Samý reklamní kecy...“

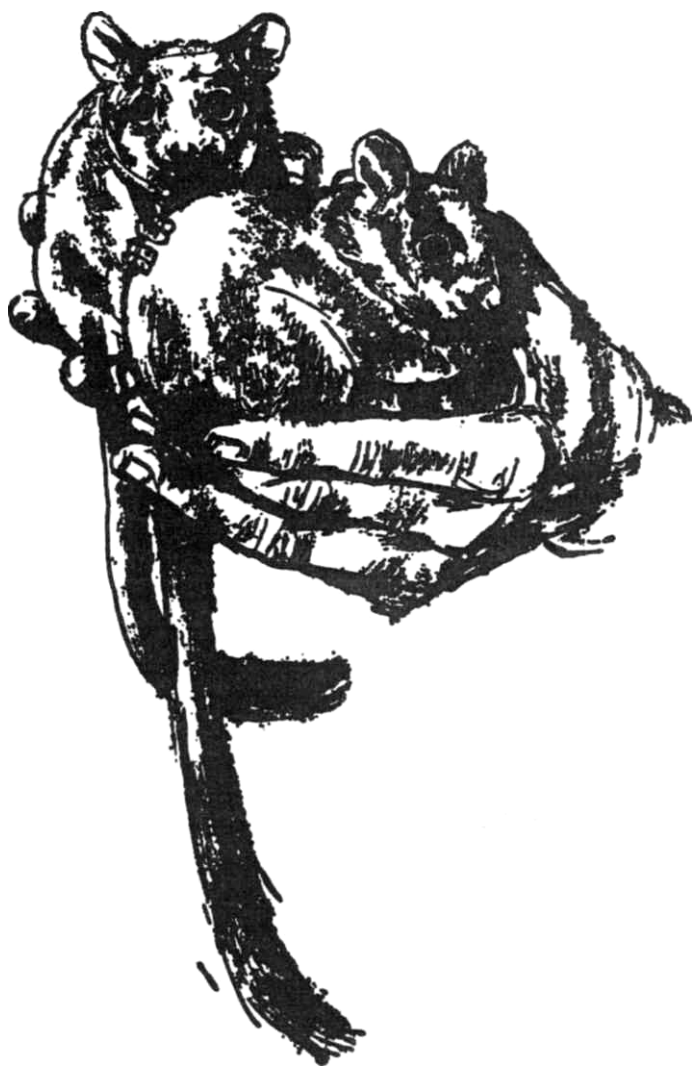
„Teď by se nám šiklo tak leda pár termoforů nebo elektrická dečka,“ zahuhlala Jacquie zpod ovčí kožešinové vesty.

Nastalo krátké ticho, během kterého jsem úporně přemýšlel, nezapomněl-li jsem na nezbytnou láhev skotské.

„Jednou se mi povedlo,“ poznamenal zadumaně Jim, „zapálit postel fénem na vlasy.“

Mlčky jsme tuto podivuhodnou informaci vzali na vědomí a uvažovali, jak se mu něco takového mohlo podařit.

„Jak to?“ pobídl jsem ho k bližšímu vysvětlení.

„Tenkrát jsem byl prvně ženatý. Bydleli jsme v zařízeném podnájmu. Bytná byla taková ta echt semetrika - znáte to: tohle nesmíte a tamto nedělejte a támhleto se taky nesmí; no co vám mám povídat, měl jsem z ní jaksepatří špundus. Byla tenkrát strašná zima, a tak jsme si postel vyhřívali manželčiným fénem na vlasy. Nebudete mi věřit, ale fungovalo to bezvadně. To jste museli takhle na obou stranách postel vypodložit polštářema, přes ně se natáhla deka a pod ní se doprostředka frknul ten fén - a hotovo dvacet! Za půl hodiny bylo v posteli jako v pokojíčku.“

Na tomto místě se Jim odmlčel a smutně si povzdechl.

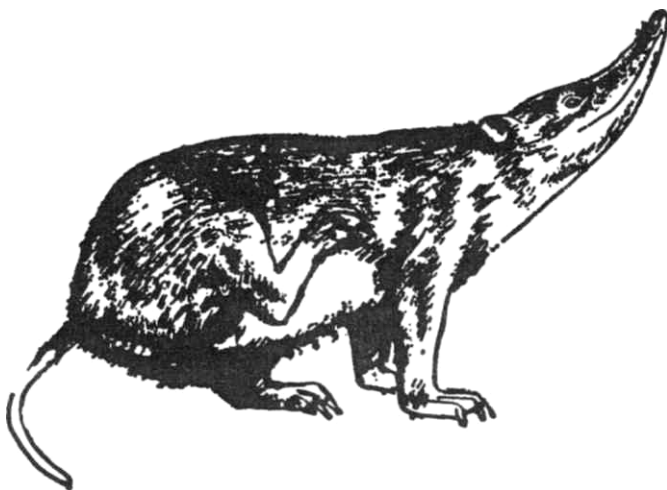
„Jenomže jednou večer,“ pokračoval, „se to nějak všechno zadrhlo, nebo co. Dřív než jsme si uvědomili, co se vlastně děje – bim ho! Celá postel byla v plamenech. Šlehaly z polštářů, v tu ránu všude mraky kouře a peří lítalo kam jste se koukli. Víc než čeho jinýho jsme se pochopitelně báli tý bytný, že nás, jestli to praskne, uprostřed noci vyhodí na ulici. Vylil jsem na tu postel kýbl vody, ale tím jsem to ještě víc pohnojil. Co vám budu povídat: do půlnoci jsme uklízeli a až do rána jsme spali na židlích. Hned příští den jsem musel propašovat tu ohořelou matraci z baráku a koupit novou. Proto nechci od té doby o fénu ani slyšet! Dneska nedám dopustit na obyčejnou gumovou flašku s horkou vodou.“

Mezitím jsme byli vysoko v horách, hluboko v blahovičnickových lesích a na míle daleko od Melbourne. Bobův vůz náhle před námi odbočil a namířil si to po hrbolaté cestě kamsi do hustého lesa, ale po několika stech metrech jsme dojeli na mýtinu, uprostřed níž stál malý srub. Tady jsme zastavili a vyložili zavazadla. Bob měl s sebou dostatek loveckých svítilen (ty si připevníte na čelo, od nich vám vede drát do kapsy, kde máte baterku), které jsme si pohotově rozebrali. Pak jsme husím pochodem vykročili po kamenité lesní stezce. Postupovali jsme zvolna a mlčky a co chvíli jsme si svítili do temného lesa po obou stranách. Všude panovalo naprosté ticho. Vypadalo to, jako by se všechny ty blahovičnický ještě před pár vteřinami oddávaly jakémusi zběsilému tanci, ale v okamžiku, kdy jsme mezi ně vkročili, strnuly v naprosté nehybnosti. Jen naše kroky ve spadaném listí rušily ticho, za kterého by byl slyšet snad i pád špendlíku. V tomhle tajemném tichu jsme ušli zhruba kilometr; chvílemi se nás zmocňoval pocit, že se pohybujeme v nitru jakési jeskyně, kde kolem nás jako stalagmity trčí větve blahovičníků. Náhle se Bob zastavil a pokynul mi.

„Tady odtud se asi půl druhého kilometru táhne oblast, kde je vídáme,“ zašeptal, ale pak dodal stísňující informaci: „Tedy pokud na

ně náhodou vůbec narazíme.“

Zvolna jsme pokračovali, ušli jsme však sotva pár metrů, když

Bob zamířil svítilnou na zem asi šest metrů před sebe. Zastavili jsme se a ani nedutali. Z křoví k nám doléhalo jemné šustění. Bob chvíli kroužil svítilnou jako maják. Zprvu se nedělo nic, ale pak náhle kuželem světla zachytil nejpodivnější zvíře, jaké si jen lze představit. Velké bylo asi jako králík, ale s dlouhým, protáhlým nosem, očima jako korálky a špičatýma skřítkovským ušima. Mělo drsný, žlutohnědý kožíšek a téměř krysí ocas. Motalo se ve spadaném listí, pilně v něm čenichalo a tu a tam je prohráblo drobnou tlapkou, zjevně pátrajíc po hmyzu.

„Co to je?“ zašeptala Jacquie.

„Bandikut,“ odpověděl jsem šeptem. „Přesně řečeno bandikut nosatý.“

„Nedělej si legraci.“

„Nedělám, je to fakt,“ zašeptal jsem podrážděně.

Bandikut si teď razil cestu hromadou listí, které před sebou rozrýval jako malý chlupatý buldozer; pak si náhle sedl a chvíli se soustředěně drbal zadní nohou. Když s tím byl hotov, okamžik upřeně čučel jako v transu, ale pak znovu začal před sebou hrnout listí, až nám zmizel v lesním podrostu.

Šli jsme dál a po několika stech metrech jsme dorazili na mýtinu mezi vysokými stromy, kde jsme si znovu ověřili, že tenhle les

zdaleka není bez života, jak by se snad na první pohled zdálo. Zastavili jsme se na okraji mýtiny a posvítili do větví jednoho obrovského blahovičníku, kde v paprscích našich svítilen zazářily dva páry oček jako čtveřice žhnoucích rubínů. Zvolna jsme obešli strom, abychom získali výhodnější úhel pohledu a mohli si prohlédnout zvířata ve větvích. Na první pohled vypadala jako dvojice velkých tmavých veverek s dlouhými, hladce ochlupenými ocásky; půlkou těla vykukovala z otvoru, jenž v kmeni vznikl odlomením velké větve. Vyrušena světlem, opustila zvířata svůj úkryt a vylezla na větev, kde jsme si je mohli lépe prohlédnout. Opravdu byla velká jako veverky - jenže tím také veškerá podobnost končila. Měla chlupatá ouška ve tvaru lístků, kulaté, skoro kočičí obličej s knoflíkovými čumáčky a podél těla jste si mohli všimnout bohatých záhybů volné kůže, jež jim od žeber visela jako volný závěs. Věděl jsem, že jde o jakési vačnatce, ale nedokázal jsem si je zařadit.

„Co to je?“ zeptal jsem se šeptem Boba.

„Vakoveverka poletuchovitá,“ odpověděl mi Bob. „Jsou to největší ze všech poletavých vačnatců a tady je jich spousta. Moment, zkusíme je donutit, aby plachtily.“

Sebral ze země klacek a přistoupil s ním ke kmeni. Vakoveverky ho se zájmem sledovaly. Ale když Bob klackem párkrát pořádně praštil do stromu, zatvářily se zděšeně. Pobíhaly sem a tam po větvi, švitořivými hlásky si cosi sdělovaly, připomínající dvojici starých panen, které našly pod postelí chlapa. To, že jsou přes dvacet metrů vysoko a že Bob na ně nijak nemůže, jim zřejmě vůbec nedošlo. Bob tedy vytrvale třískal do stromu a vakoveverky byly stále vyplašenější a vyplašenější; až jedna z nich krátce mňoukla jako kočka, odrazila se od větve a vrhla se do vzduchu. Při skoku roztáhla doširoka všechny čtyři končetiny, tím se převíslá kůže mezi nimi napjala na způsob jakýchsi „křídél“, takže vakoveverka zespodu připomínala hranatou krabici od bot s hlavou vpředu a dlouhým vlajícím ocasem vzadu. Tichým klouzavým letem ve vzduchu mírně zatočila, tajemně přelétla mýtinu a s lehkostí papírové šipky přistála na protějším kmeni. Druhá ji krátce nato následovala a přistála na témže kmeni, jen o kousek níž. Jakmile byly pohromadě, okamžitě hbitě vyšplhaly do nejvyšších větví a zmizely nám v hustém listí. Let těchto milých stvoření na mě udělal obrovský dojem - zvláště pak vzdálenost, kterou dokázala urazit, ale Bob mě ujistil, že hravě zvládnou větší dálku: jedním klouzavým skokem až sto metrů, šesti po sobě jdoucími lety pak někdy překonají víc než pětisetmetrovou vzdálenost.

Ačkoli tvorové, s nimiž jsme se do této chvíle setkali, rozhodně

stáli za podívanou, na svou hlavní kořist jsme dosud nenarazili, a proto jsme se odhodlaně vydali na další pouť nočním lesem. Velmi zvolna jsme kličkovali hustým podrostem a svítili si do každého houští; brzy se nám zdálo, že jsme museli ujít obrovskou vzdálenost, zatímco ve skutečnosti jsme se od svého výchozího bodu vzdálili sotva půl kilometru. Na okamžik jsme mylně propadli pocitu vítězství, když jsme na jednom stromě zahlédli vakomys. V paprscích našich svítilen opravdu vypadala jako vačice Leadbeaterova, ale z omylu nás vyvedla v okamžiku, kdy se vrhla do vzduchu a jako poletující vložka dřevěného popela nad ohništěm prokličkovala klouzavým letem mezi větvemi. Táhl už na jednu hodinu v noci a zima byla tak lezavá, až se mi zdálo, že mi kdosi amputoval ruce i nohy v zápěstí a u kotníků. Toužebně jsem snil o polenech praskajících v krbu a sklence whisky, když tu se náhle Bob zastavil a posvítil přímo do blahovičnickového houští před sebou, pak udělal rychlý úkrok stranou a z tohoto bočního stanoviště znovu posvítil do listí. Kužel jeho svítilny se nakonec soustředil do jednoho bodu, kde na větvi asi tři a půl metru od nás seděla pěkně macatá, chlupatá a naprosto nevšímavá vačice Leadbeaterova. To, že jsem měl příležitost spatřit toto zvíře živé už v laboratoři Správy ochrany zvěře v Melbourne, nijak nezmenšilo mé vzrušení z pohledu na tak vzácného živočicha v jeho rodném prostředí. Nehnutě jsem svítil přímo na něj a s rozkoší hltal každý detail jeho podoby. Vačice seděla bokem k nám a trochu vyčítavě mžourala do ostrého oslňujícího světla našich svítilen. Po chvíli se zkusila posadit jen na zadní, aby si mohla předními tlapkami pročísnout vousiska, ale větev, na které seděla, byla na podobný manévř příliš úzká, takže z ní chuděra spadla, a teprve v poslední chvíli se předníma nohama zachytila, aby tak na malý okamžik vypadala jako obtloustlý, poněkud neobratný amatérský artista na visuté hrazdě. Nakonec se vysoukala zpět, chvíli to trvalo, než se po svém sportovním výkonu náležitě vydýchala, a pak se zamyšleně prošla po větvi. Jenomže brzy bez jakéhokoli varování z ničeho nic - s rychlostí a svižností u tak obtloustlého zvířete vskutku nečekanou - přeskočila na jinou, skoro dva metry vzdálenou větev, na níž přistála s lehkostí pampeliškového chmýří. Tady se k naší velké radosti sešla se svým druhem. Pozdravili se navzájem jemným, udýchaným kníkaním. Pak sameček přisedl a začal něžně procesávat kožíšek své družky, která to strpěla s půvabnou grácií. Zdálo se, že si vůbec nevšímají našich svítilen i šeptaného hovoru, ale pak jsem chtěl pokročit o kousek blíž a přitom jsem nešťastně šlápl na suchou větévku, jejíž zvuk mi v tu chvíli

připadal jako rána z kanónu. Obě vačice strnuly uprostřed láskyplného objetí, pak se bleskurychle otočily a rychlými skoky zmizely v šeru lesa. Proklínal jsem svou neobratnost, ale utěšoval jsem se myšlenkou, že jsem měl to neuvěřitelné štěstí a mohl jsem na vlastní oči spatřit tato neobyčejně vzácná zvířata a dokonce být po celých deset minut svědkem jejich soukromého života. Vrátili jsme se na mýtinu, kde jsme zanechali vozy, a vešli do srubu. Tam jsme zažehli oheň a už brzy se radovali ze žhnoucích, eukalyptovým olejem vonících blahovičnickových polen a rozehřívali se blahodárnou směsí skotské, horké vody a cukru. Když jsme řádně zahřáli prokřehlé údy, nasedli jsme znovu do landroverů a zamířili na dlouhou cestu zpět do Melbourne. Byla to noc, jejíž zážitky bych nevyměnil za nic na světě.

kapitola 5-

STROM PLNÝ MEDVÍDKŮ

„Je to jen nešika, myslí je mdlé,“
jak zpravidla tvrdíval Bellman.

*Lewis Carroll - Hon na
Oblud'áka*

Teplota v landroveru se trvale pohybovala kolem pětatřiceti nad nulou a po celou cestu z Melbourne přes Nový Jižní Wales až do Queenslandu jsme trpěli vedrem, prachem a nepřetržitou únavou. Kontrast mezi bezmračnou oblohou se žhnoucím sluncem a mrazivým vlhkem, které jsme byli nuceni snášet v Melbourne, byl doslova fantastický. Ale nestěžovali jsme si, neboť jsme si dobře pamatovali, jak zarputile jsme před pouhými čtyřiceti hodinami proklínali sychravé počasí a vroucně se modlili za alespoň trochu slunečního svitu. Toho jsme nyní měli do sytosti, takže praménky potu nám nepřestávaly skrápět tváře. Konečně se silnice stočila do údolí plného šumících blahovičníků s narůžovělými kmeny a na velké tabuli při cestě jsme četli tato slova:

**JEĎTE SE ZVÝŠENOU OPATRNOSTÍ,
ZA TMY ZDE PŘECHÁZEJÍ KOALOVÉ**

Z toho jsem poznal, že se blížíme k cíli, jímž byla zvířecí rezervace Davida Fleaye v Barren Pines.

David Fleay je snad nejznámějším australským přírodovědcem. Publikoval řadu děl o fascinující místní fauně a je i prvním člověkem, kterému se podařilo v zajetí odchovat mláďata ptakopyska podivného. Už léta jsem věděl o jeho práci, a proto jsem také toužil ho poznat osobně. David Fleay se mnoho let staral o healsvilleskou rezervaci ve státě Victoria, ale před krátkým časem přesídlil do Queenslandu, aby na Zlatém pobřeží, jež je jakousi australskou Riviérou, založil vlastní zoologickou rezervaci. Po půlhodině jízdy, během níž jsme minuli tři další nápisy, vyzývající k ohleduplnosti vůči koalům, jsme dorazili k hezkému domu na stráni, jenž shlížel do údolí planoucího záplavou pestrobarevných subtropických květů. Zazvonili jsme a počkali, až nám majitel domu přijde otevřít.

Jestli se vůbec někdo dá označit za typického Australana, pak je to bezesporu David Fleay. Je zosobněním toho, jak si sice kdekdo Australany představuje, ale jak málokterý Australan doopravdy vypadá. Měří hodně přes metr osmdesát, má pevně stavěnou, i když ne přehnaně svalnatou postavu, takže spíš připomíná šlachovitého zápasníka než vzpěrače. Má větry ošlehanou tvář člověka, jenž strávil mnoho let pod širým nebem, a vlídně tolerantní pohled modrých, až šelmovsky jiskrných očí. A aby byl obrázek typického Australana dokonalý, měl David, když nám přišel otevřít, na hlavě široký kovbojský klobouk, takže vypadal, jako by se právě vrátil z výpravy

do australského vnitrozemí. Přivítal nás s vřelým nadšením a dojemnou skromností. Znam spoustu lidí, kteří, když dosáhnou určitého stupně proslulosti, mívají sami o sobě lepší mínění, než si doopravdy zaslouží; avšak David se choval tak skromně a zdrženlivě, že byla radost s ním diskutovat. Zásadně se nechlubil svými úspěchy, ale všechny zásluhy připisoval svým zvířatům, neboť pro ně vše dělal a je také pokládal za nejdůležitější. Krom odchovu ptakopyska, což je sám o sobě nadmíru pozoruhodný úspěch, choval David větší

množství drobných a vzácných australských vačnatců než kdokoli na světě a také o nich nejvíc věděl.

Radu těchto zvířat, jako jsou klokani i menší klokánci, jimž se zde říká wallabyové, australští pštrosové emu a mnohá další, choval v prostorných výbězích, do nichž návštěvníci mohli vstoupit samočinně uzavíranými dveřmi. Tak se ocitli ve stejném postavení se zajatým zvířetem a mohli s ním navázat daleko důvěrnější kontakt, než jaký je možný v běžných typech zoologických zahrad. David vzal kbelík plný chlebových kůrek a odvedl mě do největšího výběhu, kde měl smíšenou skupinu klokanů, wallabyů, ibisů a jednoho mladého kasuára, kterému říkal Claude. Ten byl necelý metr vysoký a porostlý chundelatým peřím, jež vypadalo, jako by si je v životě neupravoval; po pravdě řečeno, připomínal hodně rozčepýřené pérové oprašovátko. Měl dlouhé pštrosí nohy, zobák jako kačer Donald a divoce odhodlaný pohled. Navzdory tomu, že byl podstatně menší než klokani, s nimiž sdílel společný výběh, ani na chvíli nebylo pochyb, kdo je v něm pánem. Posadili jsme se s Davidem na kládu a jali se rozdílet přinesené dobroty. V ten moment nás obklopili velcí klokani i wallabyové, kteří nám horlivě, ale jemně brali z rukou chlebové kůrky. Claude stál ve vzdálenějším konci výběhu a dle jeho zadumaného výrazu se dalo soudit, že uvažuje o zkaženosti světa. Náhle se však probral, neboť si uvědomil, že se tu rozdává cosi k snědku a jemu hrozí, že tuto vzácnou příležitost propase. Prudkým škubnutím se vytrhl z transu a dlouhými skoky se hnál přímo k nám. Jakmile dorazil ke shluku vačnatců, ihned si začal klestit cestu do první řady kopanci, jež kolem sebe hlava nehlava rozdával. Klokani byli na toto bezohledné jednání zřejmě zvyklí a obratně mu uhýbali. Když se však Claude rozhodl, že jednoho klokana obrovského drsně nakopne oběma nohama současně, klokán v poslední chvíli podle uskočil, takže chudák Claude dopadl rovnou na zadek. Postavil se a vrhl se mezi ostatní klokany s takovou odhodlaností, že se před ním rozestupovali jako ovce před ovčáckým psem. Kterýkoli z klokanů obrovských by dokázal jediným kopancem Clauda zabít, ale na něco takového byli zřejmě příliš mírní a slušní. Když se tedy Claude zbavil veškeré konkurence, přistoupil k nám a začal se cpát chlebovými kůrkami tak závratnou rychlostí, že kdo to neviděl, nedovede si něco takového vůbec představit. Po chvíli se klokani začali vracet a Claudovi nezbylo, než přerušit své hody, aby je znovu zahnal. Až Claude dospěje, bude půl druhého metru vysoký, a tak mě napadlo, že zachová-li si svůj bezohledný přístup k ostatním živočichům, bude asi bezpečnější přidělit mu vlastní výběh.

Ve vedlejší ohradě choval David skupinu australských emu, velkých, zvolna se pohybujících ptáků s tupě sebejistým výrazem. Mezi nimi byl jeden bílý se světlýma, enciánově modrýma očima, který právě seděl na vejcích. Manželský život pštrosů emu by nejspíš nesmírně vyhovoval fanatickým sufražetkám. Když se totiž samice nasytí (dá-li se to tak nazvat) manželského lože, snese vajíčka a vzápětí celou záležitost pustí z hlavy. Samci pak nezbude, než vybudovat jakés takés hnízdo, uložit do něj vajíčka, oddaně na nich sedět (bez jídla!) dokud se nevyklubou a pak se o mláďata starat až do okamžiku, kdy si dokáží sama najít potravu. Samice se mezitím (jako vrchol vší emancipace) svobodně potulují blahovičnickovými háji.

Byl jsem zvědav na vajíčka, o něž onen bílý emu tak neúnavně pečoval, a David mi poradil, abych klidně vešel do výběhu a obětavého otce jednoduše odstrčil, protože je to velice krotký pták,

kteřý mi určitě neublíží. Dokud jsem se o to nepokusil, nikdy bych nevěřil, že odtrhnout emu od jeho vajíček je tak zoufale obtížný úkol. Tak zaprvé jsem měl dojem, že pták váží nejmín tunu, a zadruhé nebylo na jeho těle nic, zač by se dal popadnout. Prostě jen flegmaticky seděl, zatímco já jsem se zoufale pokoušel pohnout jeho nemotorným tělem, ale jediným výsledkem mé snahy byla hrst vytrhaného peří, která mi zůstala v ruce. Nakonec jsem mu narval

koleno pod prsa, využil je jako páku, a tak přiměl ptáka, aby se postavil. Když se mi to povedlo, odstrčil jsem ho a rychle jsem si sám dřepnul nad vajíčka, abych mu zabránil v návratu. Emu stál za mnou a smutně na mě shlížel. Ačkoli mě David ujistil, že je naprosto krotký, přesto jsem ho raději nepouštěl ze zřetele, protože dobře mířený kopanec od australského emu může člověka snadno zabít; a já si nedovedu představit víc pokořující smrt pro náruživého přírodovědce, než se dát ukopat ptákem.

Vajíčka vypadala jako z terakoty. Byla asi patnáct centimetrů dlouhá, půvabně olivově zelená s vystupujícím vzorkem, který připomínal jakýsi zvláštní basreliéf. Jak jsem se soustředil na vajíčka, zapomněl jsem na okamžik na jejich právoplatného vlastníka, a tak jsem se jaksepatří vyděsil, když mě celého zasedl. Náhle jsem cítil, jak se mi jeho mohutné tělo sune na záda a tiskne mě do hnízda s vejci. Pak si mi opřel dlouhý krk o rameno, hlavu otočil do protisměru a ze vzdálenosti patnácti centimetrů se mi zahleděl do očí. Současně se mu z prsou vydral klokotavý zvuk, který zněl, jako kdyby někdo v okovaných vojenských bagančatech stepoval na velkém bubnu. Protože mi nebylo tak docela jasné, co bych si měl v této zvláštní situaci počít, mlčky jsem hleděl do hypnotizujících modrých očí obrovitého ptáka a raději nedělal vůbec nic. Emu posléze protočil hlavu temenem dolů, snad aby si ověřil, zda z obrácené polohy nebude můj obličej o něco přitažlivější. Znovu kvokavě zabubnoval a neúprosně mě tlačil na hnízdo, neboť se zjevně rozhodl, že mě přinutí podílet se na jeho láskyplném rodičovském úsilí, avšak já měl tenkrát docela jiné plány, než trávit čas sezením na vejcích. Zvolna - abych ho neurazil - jsem se tedy postavil a poodstoupil. Emu se na mě smutně zahleděl, jako by mi chtěl naznačit, že měl o mně původně daleko lepší mínění. Pak si natřásl perí, což zašumělo jako listí dubu v letním větru, zacouval nad hnízdo a odevzdaně se posadil na svá milovaná vejce.

Když jsem se vzpamatoval ze svého milostného dobrodružství s Emu, David mě zavedl k dalším živočichům, na něž byl -plným právem - neobyčejně hrdý. Šlo o chovnou skupinu taipanů, nejnebezpečnějších australských hadů. Držet hady v zajetí není zrovna snadné, ale vybudovat chov tak vzácných a plachých hadů, jako jsou taipani, je skutečným uměním. Jsou to třetí největší jedovatí hadi na světě (hned po kobře královské a mambě černé); dorůstají délky přes tři metry a takový jedinec dokáže vyprodukovat až tři sta miligramů jedu, tedy značně nepříjemnou dávku, dostanete-li ji rovnou do krevního oběhu. Obsahuje dvojnásobné množství

smrtného jedu, než kolik ho produkuje kterýkoli jiný australský had, a do těla své oběti ho taipan vpraví jeden a čtvrt centimetru dlouhým jedovým zubem.

Davidovi hadi se elegantně plazili perfektně zařízeným teráriem a vypadali vskutku nádherně. Jejich těla měla sytě měděnou barvu, takže byla jako čerstvě naleštěná; břicha jim opalizovala jako perleť a hlavy měli světlounce hnědé. Vypadali přesně takoví, jací jsou: krásní a vražední. David mi vyprávěl o vzrušujících lovech, které podnikl, aby je získal; lovech, jež jsou nejen vzrušující, ale i značně nebezpečné, protože je prokázáno, že jediné taipanovo uštknutí dokáže během pěti minut zabít koně. Představil mi Alexandru, hrdou dvoumetrovou maminu, která naklade každoročně dvacet vajíček. David jí vejce odebírá a umisťuje je do speciálního inkubátoru, kde se z nich za sto sedm dní vylíhnou malí hádci. Nejpozoruhodnější je skutečnost, že ačkoli vajíčka měn pouhých šedesát tři krát třicet osm milimetrů, mladí hádci jsou po vylíhnutí téměř čtyřicet centimetrů dlouzí. Taipani tak jednoznačně popírají lidové rčení, že litr piva do püllitru nenaleješ. David své hady pravidelně „dojí“ a získaný jed odesílá do Státního ústavu sér, kde se z něj vyrábí účinný protijed, který už zachránil život nejednomu uštknutému nešťastníkovi. Tohle „dojení“ se děje pomocí sklenky či jiné vhodné nádoby, pokryté kouskem gázy. Had, kterého je třeba uchopit za hlavu, zatne jedové zuby do gázy, takže jed v důsledku tlaku na jedové váčky odkapává do nádoby.

V tu chvíli se ozvalo silné zvonění, na něž dva jeřábi australsí (*Grus rubicunda*), kterým se zde někdy říká domorodým názvem „brolgové“, v sousedním oddělení rozepjali křídla a pustili se do divokého tance, zvedali zobáky k obloze a zběsile vytrubovali.

„Čaj je připraven,“ oznámil lakonicky David. „Vždycky takhle tančí, když uslyší zvonek. Má to své výhody, když si je člověk chce vyfotit.“

Zatímco jsme popíjeli čaj, jeřábi pokračovali v divokém tanci a my jsme je pozorovali. Byli to nádherní ptáci, břidlicově šedí s jasně červenými a žlutými znaky na hlavách. Jako většina jeřábů jsou i brolgové vášnivými tanečníky, a tak tu poskakovali, točili se a vířili nejvábivějším způsobem. Ve volné přírodě často hromadně pořádají cosi jako letecký bál, při němž spolu tančí pod modrou oblohou, což mnozí označují za jednu z nejpozoruhodnějších podívaných, jaké můžete v Austrálii spatřit.

Po čaji nás David zavedl ke zvířeti, které ho nejvíc proslavilo - k ptakopysku podivnému. Ačkoli se o tomto zvláštním tvorovi už

psalo do omrzení, jde vskutku o tak výjimečného živočicha, že nebude na škodu, když se o jeho pozoruhodných rysech rozepíšu. Pružný zobák i plovací blány má ptakopysk jako kachna, tělo mu však kryje krátká a neuvěřitelně jemná, skoro krtčí srst; krátkým, trochu pádlovitým ocasem připomíná bobra; zadní končetiny má vyzbrojeny ostny, jež obsahují skoro stejně nebezpečný jed jako je hadí; a nakonec - jako by to všechno ještě nestačilo - je to savec (to znamená teplokrevný živočich, krmící své potomstvo mateřským mlékem), ale jeho mláďata se rodí z vajíček. Samice ptakopyska, jen tak mimochodem, nemá struky jako ostatní savci, ale houbovitou oblast kůže, jíž prosakuje mléko, které její mláďata olizují. Je to hmyzožravec a rád si pochutnává na sladkovodních ráčcích, červech a larvách, jichž dokáže za noc spořádat tolik, kolik sám váží. Právě pro jeho nesmírnou žravost je chov ptakopyska v zajetí tak obtížný

David choval svůj párek ptakopysků ve speciálním oddělení. Bylo v něm velké mělké jezírko, ke kterému přiléhaly dřevěné ložnice: mělké, senem vystlané bedýnky, spojené s jezírkem dlouhými dřevěnými tunely, vyloženými mechovou pryží. Důvodem tohoto opatření byl fakt, že v přírodě si ptakopysk buduje dlouhé úzké nory, a když se jimi prodírá do své ložnice, přebytečnou vlhkost srsti si otírá o stěny těchto chodeb. David zjistil, že v zajetí se k tomuto účelu nejlépe osvědčuje seno a mechová guma. Kdyby se totiž ptakopysk ukládal ke spánku tak mokrá, jak předtím vylezl z vody, nevyhnutelně by se nastydl a zahynul. Když jsme přišli do tohoto oddělení, ptakopyskové nebyli v jezírku, a tak David ochotně otevřel jejich ložnici, vsunul ruku do šustivého sena a jedno zvíře vytáhl, abychom si je mohli zblízka prohlédnout.

Ačkoli jsem se do té doby s živým ptakopyskem jaktěživ nesetkal, viděl jsem za dlouhá léta řadu filmů i fotografií, na nichž jsem se s ním mohl obeznámit; znal jsem jeho zvláštní anatomii, věděl jsem, kolik vajíček klade samice, čím se živí, atakdále. Byl jsem s ním tedy seriózně obeznámen, když jsem ho však spatřil, jak se Davidovi mele v rukou, pochopil jsem, že na jedno jsem připraven nebyl: na ptakopyskovu osobnost. Křivka zobáku mu dodává usměvavé vzezření a kulatá, hnědá, knoflíkům podobná očka září zdravou sebejistotou. Po pravdě řečeno, vypadal jako hezcí příbuzný kačera Donalda, oblečený do o tři čísla většího kožíšku. Málem byste čekali, že zakváká jako kačena - a skutečně, zvuk, který vydal, se nápadně podobal rozhněvanému kvákání. David položil zábavného tvorečka na zem, a ten se začal okamžitě energicky kolébat vpřed. Svými pohyby připomínal vydří mládě, zvědavě očišťávající každý předmět,

na který narazí.

David byl nejen prvním člověkem, jemuž se podařil odchov ptakopyska v zajetí, ale dosáhl i překvapivého rekordu tím, že dvakrát transportoval živého ptakopyska do sídla newyorské Zoologické společnosti. Když člověk zváží organizační potíže spojené s tak riskantním podnikem, nutně se mu musí zatmít před očima: tisíce červů, ráčků a žab, jimiž je třeba se na takovou cestu zásobit; speciální přepravní prostor, který je nutno pro tento účel vybudovat; zdlouhavé a opatrné přivykání na klimatické změny, na něž je ptakopysk neobyčejně citlivý, neboť jakýkoli náhlý šok či stres může snadno způsobit, že zvíře přestane žrát a zahyne. O Davidových schopnostech i o jeho nekonečné trpělivosti svědčí skutečnost, že v obou případech se mu podařilo drahocenný náklad v pořádku dopravit do Spojených států, kde pak jeho ptakopyskové spokojeně žili ještě dlouhou řadu let.

„Víte, za války kolovaly po Londýně podivné zvěsti,“ řekl jsem Davidovi. „Kdosi mi tehdy - tuším, že to bylo roku 1942 - tvrdil, že londýnská zoologická zahrada získala jeden exemplář ptakopyska. Jenomže pak jsem už o něm nic neslyšel, a tak si myslím, že muselo jít o nějakou podivnou fámu, či co. Nevíte o tom něco bližšího?“

„To nebyla vůbec žádná fáma,“ usmál se David, „ale skutečnost.“

„Chcete mi říct,“ zeptal jsem se ohromeně, „že za světové války někdo transportoval přes půl zeměkoule ptakopyska?“

„Ovšem,“ odušil David. „Zní to trochu potrhle, co? Ale skutečně si uprostřed války Winston Churchill umanul, že musí stůj co stůj získat ptakopyska podivného. Jestli si myslel, že tím nějak zvýší bojovou morálku, nebo to dělal z propagandistických příčin, to do dneška nevím. Ale dost možná, že jednoduše zatoužil po ptakopyskovi. Tak či onak, dostal jsem za úkol odchytil příslušné zvíře, přivyknout je na život v zajetí a nachystat je na cestu. Jednomu svému žákovi jsem zamluvil místo na lodi a dal jsem mu sáhodlouhé písemné instrukce o způsobu, jak o ptakopyska během plavby pečovat. Celá posádka nám tehdy fandila a skvěle spolupracovala, takže nakonec Churchillův ptakopysk šťastně vyplul z portphilipského zálivu.“

Tady se David odmlčel a zamyšleně se zahleděl na ptakopyska, který se mu právě pokoušel rozšněrovat tkaničky u bot. Sehnul se, opatrně ho uchopil za ocásek a šoupnul zpět do jeho ložnice.

„A tak náš ptakopysk,“ pokračoval David ve svém vyprávění, „šťastně překonal Tichý oceán, projel Panamským průplavem a plavil se přes Atlantik, kde - dva dny od Liverpoolu - se loď střetla

s německou ponorkou. Bylo třeba odpálit hlubinné nálože. Jak jsem už řekl, ptakopysk je nesmírně citlivý, a to nejen na výkyvy teploty, ale i na hluk. Ty hlubinné nálože znamenaly poslední kapku, při níž pohár přetekl a náš malý pasažér zahynul. Dva dny plavby od Liverpoolu!“

Pro mě je tenhle příběh jednou z nejkrásnějších donkichotských historek, jaké jsem kdy slyšel. V době, kdy bylo celé lidstvo rozerváno na dva nesmiřitelné tábory, uprostřed běsnění nejstrašnějšího válečného konfliktu v historii, Winston Churchill s doutníkem v puse tvrdě a nesmiřitelně požaduje neprodlenou dodávku jednoho živého exempláře ptakopyska podivného, a vzápětí na druhé polokouli David Fleay pečlivě a trpělivě připravuje mladého ptakopyska na dlouhou cestu přes nepřátelskými ponorkami prošpikované oceány. Je škoda, že tenhle příběh nemá happy end. Ale i tak - jaká to božsky nádherná kravina! Dovedete si představit třeba Hitlera (byť v méně šílených okamžicích, měl-li jaké) že projeví tak okouzující výstřednost mysli a uprostřed války požádá o ptakopyska podivného?

Po třech dnech natáčení v příjemné společnosti Davida Fleaye i jeho paní jsme váhavě sbalili filmařské nádobíčko a vydali se zpět na jih do Melbourne. Správa ochrany zvěře nás totiž pozvala, abychom se zúčastnili odchytu vakomedvídků koala, což byla vzácná příležitost, kterou jsme za žádnou cenu nechtěli promeškat. Krom toho jsme doufali, že se nám cestou přes Nový Jižní Wales podaří spatřit tabona holubího (*Leiboa ocellata*), jednoho z nejpodivuhodnějších a nejzvláštnějších australských ptáků. Rozloučili jsme se tedy s Davidem i jeho milou paní a vydali se na dlouhou cestu do Melbourne.

Naší prvou zastávkou bylo městečko Griffiths v samém středu Nového Jižního Walesu. Poblíž města je rozsáhlá oblast eukalyptového houští, nazývaná zde „buš maile“, která je životním prostředím tabona holubího. V Griffithsu jsme se setkali s Bevanem Bowanem z CSIRO, což je zkratka pro Spolkovou vědeckou a průmyslovou výzkumnou organizaci. Pod vedením Harryho Frithe, ředitele Sekce pro výzkum volně žijící fauny, se Bevan zabýval speciálním studiem života tabonů, takže jsme v něm získali zkušeného rádce a průvodce. Buš maile je složená nízkých druhů eukalyptů a akáciovými křovinami, jež na některých místech rostou tak hustě, že se jejich větve proplétají a tvoří souvislý baldachýn. Ačkoli na první pohled vypadají tyto kraje šedé, vyschlé a bez života, patří ve skutečnosti k nejzajímavějším územím v celé Austrálii,

protože mnohé druhy hmyzu i ptactva se právě těmto drsným podmínkám dokonale přizpůsobily, takže je jinde nenaleznete. Podobně jako na řadě izolovaných ostrovů tohoto světa (například na Galapágách) vznikly osobité, zcela unikátní druhy fauny, tak i buše maile, které se táhnou jako řetězec ostrovů napříč celým kontinentem, se mohou pochlubit vlastním, jinde nevidaným živočišstvím. Bezesporu nejzajímavějším představitelem této fauny je právě tabon holubí, půvabný, asi jako krocan velký pták, který si buduje (vypůjčím-li si příměr Harryho Frithe) speciální inkubátory. Bohužel jsme přišli v době mimo hnízdní sezónu, ale s Bevanovou pomocí jsme přesto měli to štěstí, že jsme viděli jak takový inkubátor, tak i jeho majitele.

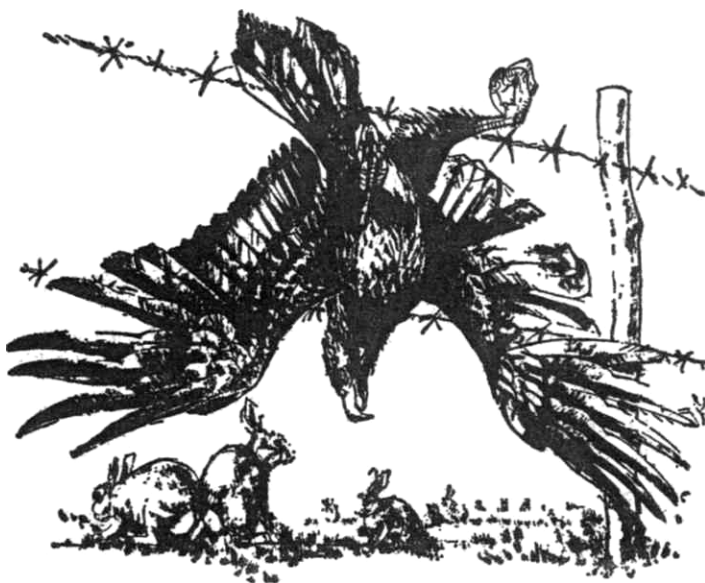
Sedozelené blahovičnickové houštiny, mezi nimiž jsme projížděli, byly žhavé, tiché a bez známek života. Když jsme se ponořili dostatečně hluboko do této pustiny, Bevan zastavil a rozhodl, že zbytek cesty půjdeme pěšky, abychom měli lepší příležitost spatřit tabony holubí, jsou-li tu jací. Během této procházky jsem si opět ověřil, že buš maile není zdaleka tak bez života, jak vypadá. Holubi s bronzově zbarvenými křídly splašeně vzletli, jakmile jsme se k nim přiblížili, drobné hnědé ještěrky se zlatými očky se nám mezi spadáným listím míhaly pod nohama, a když jsem nadzvedl poloshnilou kládu, našel jsem malého, neobvyčně zlověstného a nepřátelsky se tvářícího šúra. Prohrábl jsem půdu pod kládou a vylovil odtud dva malinké tvorečky; na první pohled vypadali jako třináct centimetrů dlouzí zlatí hádci, tencí jako sirka, ale když jsem si je lépe prohlédl, zaznamenal jsem čtveřici křehkých zakrnělých nožek, které přesně zapadaly do drážek po stranách těla. Tyto ještěřičky při pohybu vůbec nohou nepoužívaly, ale měly je vytečené do stran, plazíce se po břiše jako hadi. Můj nález mě doslova nadchl, ale Chris už netrpělivě přešlapoval, jak se nemohl dočkat, až konečně narazíme na tabony, a tak mi nezbylo, než se s oběma ještěrkami rozloučit a následovat ostatní. Konečně jsme došli na planinu, uprostřed níž zelo cosi jako kráter, vzniklý výbuchem malé, ale neobvyčně brizantní nálože. Díra byla velká asi jako menší popelnice, ale půda kolem byla rozházená do valu, jenž v průměru měřil dobrých tři a půl metru. Bevan nám řekl, že právě tohle je takový inkubátor, a hned nám také objasnil jeho funkci. V průběhu zimy vyhrabe samec (někdy za pomoci své družky) velkou jámu, tu až do poloviny vyplní tlející vegetací, kterou posléze pečlivě zakryje vrstvou písku. Déšť a slunce vykonají své, vegetace zkvasí, takže teplota v inkubátoru prudce stoupne. Pak sameček hnízdo odkryje,

jeho družka do něj naklade vajíčka, pečlivě je srovná do tlejícího rostlinstva širším koncem vzhůru a samec vše starostlivě opět zakryje pískem. Kdyby tabon holubí byl plaz, rodičovské povinnosti by tím pro něj skončily - jednoduše by se ztratil a zahřívání vajíček přenechal slunečním paprskům. Avšak tabon holubí je pták, který se o svá vajíčka řádně stará a udržuje je při konstantní teplotě 35°C. Řekli byste, že pro ptáka je takový úkol nesplnitelný, ale tabon to přesto perfektně zvládne. Buď pomocí jazyka nebo měkké blány uvnitř zobáku (dosud se neví, který z těchto orgánů je oním dokonale fungujícím teploměrem) dokáže měřit teplotu s neuvěřitelnou přesností. A tak se den po dni vrací ke svému hnízdu - inkubátoru, strčí otevřený zobák do písku, aby zjistil stávající teplotu a přidal či ubral materiál podle situace uvnitř i proměn počasí. Tímto způsobem pečuje o hnízdo po dobu šesti či sedmi měsíců, kdy úzkostlivě dohlíží, aby vajíčka ani nevystydla, ani se nepřehřála. Oddanost tabona holubího potomstvu je až neuvěřitelná. Jakmile se začnou stahovat mraky a hrozí bouřka, přicházejí ptáci vršit na hnízda kuželovitý kopeček písku, kterým vytvoří cosi jako střechu, po níž déšť odtéká mimo „inkubátor“. Zkusíte-li lopatou vajíčka odkrýt, vzápětí se samec ocitne vedle vás a stejnou rychlostí, jakou hnízdo odkrýváte, je hned zase neohroženě zahrabává. Nakonec se díky jeho námaze začnou z vajíček líhnout mláďata, jež se však nejdříve musí probojovat víc než půlmetrovou vrstvou horkého písku. To je nesmírně namáhavá činnost, a proto může mláděti trvat dvě až patnáct hodin, než se prodere na povrch. Když se mu to podaří, bývá úplně vyčerpané, takže jen taktak dokáže odvrátit někam do stínu, kde odpočívá, dokud neobnoví své síly. Ale za dvě hodiny už dost rychle běhá a za dalších čtyřiašest hodin začne létat.

Když jsme si prohlédli líheň, vydali jsme se dál do houští pátrat po vzácných ptácích. Asi hodinu jsme neúspěšně chodili křížem krážem z místa na místo, až právě ve chvíli, kdy jsme to už málem chtěli vzdát, Bevan se náhle zastavil a mlčky ukázal před sebe. Pohlédli jsme tím směrem a na malé mýtině jsme spatřili párek tabonů holubích, kteří na nás podezřívavě hleděli. Jejich základním odstínem byla půvabná šedorůžová barva, ale záda, křídla i ocas měli hnědočerveně, temně zlatě a šedě skvrnitě, přičemž zpod zobáku se jim přes prsa táhl pruh - jakási kravata - ve stejných barvách. Byli daleko krásnější, než jsem si je původně představoval, a hrozně jsem toužil prohlédnout si je z větší blízkosti. Pokusili jsme se k nim přiblížit podrostem, ale sotva jsme postoupili několik metrů, ptáci začali jevit známky strachu.

Asi minutu nervózně pobíhali sem a tam, aby se posléze rozběhli do houštin jako vyděšení krocani před Vánocemi, a vzápětí nám zmizeli z dohledu. S hrůzou jsem si uvědomil, že nedojde-li v nejbližších deseti letech k radikálním opatřením na jejich záchranu, tyto nádherní ptáci neodvratně vymřou. Jejich hnízdiště do jisté míry ničí importované lišky, které jim kradou vajíčka, ale daleko nejvíc jim škodí konkurenční ovce a králíci, kteří vpadají do křovinatých porostů a žerou semena i rostliny, jimiž se tabonové holubí živí, a svou nenasytností mění ekologické podmínky, jaké v buši panují. Ptáci se pak mohou buď odstěhovat (mají-li kam), nebo zahynout hladem.

Před nedávnem jim vyvstalo další nebezpečí v podobě zemědělství. Kdysi bývaly buše maile opuštěné, neboť jejich půda se pokládala za příliš chudou a neplodnou, ale s použitím vysoce účinných umělých hnojiv se daří na ní pěstovat obilí. To znamená, že rozsáhlé plochy buše maile, jež až dosud z nejneuvěřitelnějších ptáků naší planety, a proto má nárok na přežití. Na obranu jiných příslušníků australské fauny bylo plným právem vynaloženo mnoho námahy i osvětového úsilí; nebylo by tedy správné udělat také něco pro tabony holubí a tím tento jedinečný druh zachovat i příštím generacím?

Nedaleko Griffithsu se nám naskytl pohled drsným a nelítostným

způsobem ilustrující nutnost ochránářského úsilí. Na plotu z ostnatého drátu, který obklopoval rozlehlé pole při silnici, viselo osmadvacet orlů klínoocasých. Farmáři je postříleli, pak ukřižovali na ostnatém drátě a vytvořili z nich tak jakousi ptačí Golgotu. Většina orlů byla sotva opeřená mláďata. Právě když jsme natáčeli toto morbidní zátiší, projížděl kolem vůz plný australských venkovanů.

„Vykašlete se na to,“ volali na nás, „tohle nic není!“

„Jak to mysleli - že to nic není?“ zeptal jsem se našťavaně Bevana. „Řekl bych, že osmadvacet mrtvých orlů je i na zdejší drsné poměry dost, nemám pravdu?“

„Ne, bohužel,“ odtušil zachmuřeně náš průvodce. „Někdy jich takhle na plotě visí až padesát i víc.“

Orel klínoocasý je bezpochyby velký a mocný dravec, jenž dokáže farmářům napáchat mnoho škod na jehňatech, a jeho stavy je jistě třeba regulovat. Ale i když je v současné době značně rozšířen, jakou má naději na přežití, budou-li takové masakry pokračovat? V přírodě existuje jen málo natolik plodných a odolných druhů, které dokáží čelit tak masovému plenění. Ve stísněné náladě jsme pak pokračovali na cestě do Melbourne, kde nás čekalo natáčení bezkonkurenčně nejpopulárnější hvězdy australské fauny, již je vakomedvídek koala. Takzvaní „medvídci“ koalové nemají pochopitelně se skutečnými medvědy nic společného, neboť to jsou, podobně jako mnohá jiná australská zvířata, vačnatci. Kdysi se hojně lovili pro svou ceněnou kožešinu. Jako lovecká kořist jsou koalové těmi nejubožejšími nepolitováníhodnějšími tvory, protože se člověka nebojí, a tak posedávali na stromech a trpně shlíželi na lovce, kteří je pohodlně jednoho po druhém sestřelovali. Roku 1924 Austrálie vyvezla přes dva miliony kožešin nebohých „medvídků“. Tahle nekontrolovaná jatka skončila, až když počty koalů prudce klesly v důsledku neznámé virové epidemie, jež je kosila po tisících, a celý živočišný druh se ocitl na pokraji totálního vyhubení. Naštěstí zasáhla australská vláda, která včas vyhlásila přísná ochranná opatření, takže v průběhu let se počty tohoto australského národního zvířete začaly opět zvolna zvyšovat. Dnes čelí koalové spíš opačnému problému: vede se jim tak dobře, že v některých oblastech dochází k jejich přemnožení a v důsledku toho si ničí veškerou zásobu potravy. Právě tady pak zasahuje Správa ochrany zvěře tím, že organizuje odchyt koalů a transportuje je do jiných oblastí.

Dějištěm lovu, jehož jsme se mohli účastnit, byl blahovičnickový les nedaleko Melbourne, kterému říkají Stoney Pines. Byl pošmourný, větrný a deštivý den, když jsme se tam setkali se skupinou lovců, kteří dorazili na korbě nákladáku vyzbrojeni nezbytnými potřebami pro odchyt koalů, včetně většího množství dřevěných klecí na jejich přepravu. Za léta praxe vyvinuli pracovníci Správy ochrany zvěře perfektní metodu odchytu, při níž zvířatům nijak neublížili, a sami se přitom zbytečně nevystavovali nebezpečí pokousání. Nezbytnou součástí výbavy je dlouhá teleskopická tyč, na jejímž konci je stahovací smyčka, která je však zajištěná uzlem, aby nemohla krk chyceného koaly stáhnout přes míru a tím zvíře uškrtit. Dalším nutným předmětem je kulatá plachta, jakou používají hasiči při záchraně osob vrhajících se z vyšších pater hořící budovy. Když lovci najdou koalu, jeden z nich mu navlékne přes hlavu smyčku (jež je přesně vypočtená) a pak ho strhne rovnou do plachty, kterou ostatní drží nataženou pod stromem.

Posbírali jsme všechno lovecké i filmařské náčiní a vydali se na cestu lesem. Zanedlouho jsme narazili na osmičlennou skupinu koalů, z nichž tři byly mámy s mláďaty. Klidně posedávali na stromech, tupě na nás hleděli a neprojevovali ani nejmenší obavy. Neraď to říkám, ale podle mých zkušeností nestojí slavní „medvídci“ koalové

povahově a mentálně ani za zlámanou grešli. Jsou jako mnohé filmové divy: na pohled krásné, ale děsně pitomé. První, na koho jsme se zaměřili, byl velký samec, který si nechal navléci smyčku přes kebuli a dál na nás tupě zíral, protože naprosto nechápal, co máme v úmyslu. Jakmile ucítil, že se mu obojek kolem krku stahuje, chopil se zahnutými drápy pevněji stromu a začal vrčet tak, že ani tygr by se za takové zvuky nemusel stydět. Nakonec byl stejně tah provazu silnější než on, koala se pustil a spadl do předem připravené plachty. Ted před námi vyvstal nelehký úkol: zbavit ho smyčky a nasoukat do připravené klece. Lidé, kteří mají tyhle „medvídky“ za roztomiloučké přítulné tvorečky, by se měli někdy o takovou věc pokusit. Koala vrčel a prskal, sekal po nás jako břitva ostrými drápy, a jak to jen šlo, snažil se nás pokousat. Navzdory jeho zuřivým protestům jsme ho nakonec přece jen dostali do přepravní klece. Trvalo pár hodin, než jsme pochytili všech osm koalů a převezli je do jejich nového sídliště. Přišlo mi divné, že když jsme je vypustili, zůstali trčet na zemi, koukali na nás a vůbec se nepokusili o útěk. Museli jsme je doslova rozhánět, abychom je přiměli vylézt na nejbližší blahovičnick. Pak už se bez nejmenší námahy vyšplhali po hladké kůře, rozběhli se po větvích a vzápětí se naříkavě rozšveholili jako tlupa poplašených děcek. Strašně jsme si přáli natočit velmi zajímavý jev, kterým se tato zvířata vyznačují, ale bohužel se nám to nepovedlo. Mám na mysli způsob, jakým matky odstavují svá mláďata. Když mimino koaly definitivně opustí mámin vak a je připraveno se živit hutnou stravou, matka díky prapodivné přírodní alchymii začne vyměšovat napůl strávené blahovičnickové listí, které je obdobou průmyslově vyráběných ovocných přesnídávek a kašiček, jimiž my lidé krmíme své děti. Určitě je to nejpřekvapivější způsob odstavování potomstva.

Ačkoli koalové jsou na pohled opravdu líbezní, vlastně mě zklamali totálním nedostatkem jakékoli osobitosti a v podstatě tupým přístupem k životu. Ale jak mohli mít lovci kožešin to srdce hromadně zabíjet tak hloupě důvěřivá, neškodná a bezbranná zvířata, to nikdy nepochopím.

Když jsme tedy úspěšně dovršili natáčení lovu na koaly a já jsem si vyčistil a zafačoval ránu na palci, který mi až na kost prokousl roztomiloučký „medvídek“ koala, protože jsem měl tu drzost pomáhat mu vylézt na strom, nasedli jsme do vozu a zamířili do Canberry, kde má Spolková vědecká a průmyslová výzkumná organizace ústav, v němž chová celou řadu vačnatců, a já jsem doufal, že získáme pár zajímavých filmových záběrů. Nakonec se

nám ovšem podařilo natočit nejpozoruhodnější věc, jakou jsem kdy v životě viděl - a přitom k tomu došlo úplně náhodou...

kapitola 6.

ZÁZRAČNÝ VÝSTUP

V dalším pak divokou postavu zřeli,
jak v náhlé se křeči do hlubin vrhá.

*Lewis Carroll - Hon na
Oblud'áka*

Každý přírodovědec, který na sebe jen trochu drží, musí být australskou faunou naprosto unesen. Austrálii kdysi někdo označil za „podkroví světa“, tedy místo, kde bývají uloženy všechny staré věci; je to vtipný, i když ne úplně přesný příměr. Dva nejpozoruhodnější australské živočišné řády jsou vačnatci a ptakořitní. Ptakořitní patří k nejprimitivnějším savcům a jako takoví si zachovali mnohé charakteristické rysy, na nichž je patrný vývojový přechod od plazů k savcům. Při zběžném pohledu vykazují ptakořitní běžné znaky savců: dýchají plicemi, mají srst, patří k teplokrevným živočichům a svá mláďata krmí mateřským mlékem, ale s plazy je spojuje skutečnost, že se tato mláďata rodí z vajíček. Nejslavnějším z ptakořitných je samosebou ptakopysk podivný, ale dalším pozoruhodným představitelem tohoto řádu, na kterého nesmíme zapomenout, je ježura australská, zvláštní štětinaté stvoření, jež vypadá jako nějaký obří marťanský ježek, vybavený protáhlým, zašpičatělým čenichem a mohutně vyklenutými drápy předních končetin.

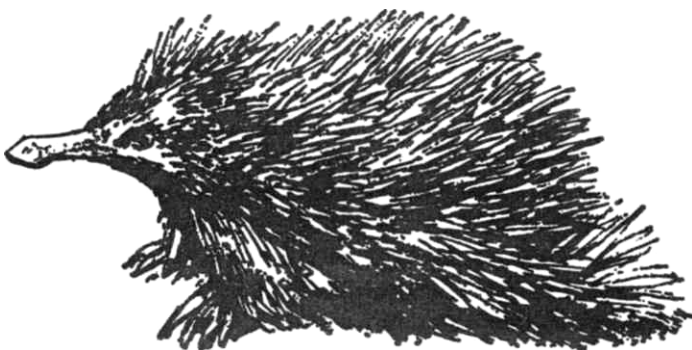
Váčnatci jsou pozoruhodní pro celou řadu vlastností, ale nejzajímavější z nich je bezesporu skutečnost, že drtivá většina těchto zvířat má neobyčejně krátké těhotenství a jejich mláďata se rodí takřka v embrionálním stavu. Po narození vyhledají mámin vak, v němž svůj vývoj dokončí. Váčnatci jsou neobyčejně primitivní tvorové, kteří za své zachování vděčí zničení pevnin-ského mostu, po němž se původně do Austrálie dostali, protože jinak by s nimi mnohem běžnější savci (jako tygři, leopardi, lvi atp.) udělali krátký proces. Avšak v naprostém odloučení a s celým obrovským kontinentem k dispozici se mohla australská fauna rozrůst do podivuhodných linií a vytvořit svým způsobem paralelní vývojové větve. Tak například místo velkých stád lichokopytníků, kteří se vyvinuli v Africe, Asii a Americe, tady zaplňují prázdný prostor

pasoucích se býložravců nejrůznější druhy klokanů. Místo komb ušatých či veverek, jež se vyskytují v jiných světadílech, má Austrálie vačice a kuskusy skvrnitě. Zvířeti typu jezevce zase odpovídá vombat, zatímco dravce reprezentují například vakovlci, kteří pochopitelně nejsou žádnými vlky, nýbrž vačnatci, přesto se svému pandánu nápadně podobají. A tak nejen že se vačnatci dokázali adaptovat na rozmanité životní podmínky, ale svými zvyklostmi a někdy i zjevem připomínají zcela nepříbuzné druhy fauny, jež se vyvinuly v jiných částech světa. Třeba takoví medosavci vačnatí vypadají na první pohled jako některé menší myši, vombat připomíná jezevce, vakovlk psohlavý zase psovitou šelmu, a existuje dokonce i mravencojed, který je protějškem mravenečníka. Jako ukázka evolučních proměn je australský kontinent se svými vačnatci a ptakořitnými stejně výjimečný jako Galapágy, jež inspirovaly Darwina k formulaci jeho vývojové teorie.

Vačnatci měli až do příchodu člověka naprosto idylické podmínky. Existovali tu sice i dravci jako třeba vakovlci psohlaví, orlové a z hadů někteří větší škrtiči, ale vcelku žili vačnatci na australském kontinentě bez podstatných problémů. Jenže pak se objevili první z prapůvodních lidských obyvatel Austrálie, kteří sem nejspíš přivedli psa dinga, nebezpečného dravce, jenž se spolu se svými pány brzy stal pro místní faunu nepřítelem číslo jedna. Ačkoli se zdívočeli dingové rychle množili, nedokázali podstatným způsobem zvratit přírodní rovnováhu, a dokonce ani původní domorodci, kterých bylo relativně málo, ji významně neohrozili. Teprve s příchodem bělochů se situace vačnatců radikálně zhoršila. Njen že je lidé hromadně vybíjeli, ale do jejich životního prostředí zavlekli kupříkladu lišky či králíky. Liška vačnatcům škodila jako dravec a králíci jim zase konkurovali spásáním vegetace. Když bílí farmáři nakonec dovezli ovce, začali velké vačnatce systematicky pronásledovat, protože je připravovali o píci. Farmáři totiž zúrodnili řadu nových oblastí, jež byly až do té doby pro klokany neplodné, ale které se díky studním a hlubinným vrtům proměnily ve šťavnaté pastviny. Brzy však ke svému roztrpčení zjistili, že klokani se do nově zúrodněných oblastí stahují v tak obrovském množství, že jejich počty dosahují - a někdy i přesahují - stavy ovčích stád. A tak se zrodil pojem „klokani hrozba“.

Dřív, než začnete zasahovat do počtů jakéhokoli živočišného druhu, musíte mít přesné znalosti o jeho biologii; jednoduché vybíjení totiž ohrožuje nejen samu existenci dotyčného druhu, ale může nenapravitelným způsobem ohrozit i ekologickou rovnováhu v dané

oblasti. Nevědecký přístup k podobným problémům už v jiných částech světa napáchal řadu neodčinitelných škod, proto pokládáte-li některé zvíře za škodnou, musíte se o něm dozvědět co nejvíc; jinými slovy - musíte „poznat svého nepřítele.“ A o to v Austrálii usiluje Spolková vědecká a průmyslová výzkumná organizace (CSIRO). Její Sekce pro výzkum volně žijící fauny se přímo zabývá řešením těchto otázek. Ve zdejší oblasti tedy plní úlohu jakéhosi nejvyššího soudu, jelikož už nejednou bylo některé zvíře považováno za škodnou, a pak se ukázalo, že je daleko míň nebezpečné, než se předpokládalo. V Canbeře má CSIRO perfektně vybavené vědecké pracoviště, které se v současné době zabývá dvěma největšími druhy klokanů, klokanem rudým a klokanem obrovským. Tam jsme také nejspíš mohli získat hodnověrné informace o největších a nejpobláznějších vačnatcích světa.

V čele vědeckovýzkumného týmu stojí Harry Frith, jeden z nejuznávanějších australských biologů a autor vynikajících ekologických studií, zabývajících se rozličnými druhy australských kachen, hus a tabonů holubích. Je to podsaditý pán s vlnitými vlasy, větrem ošlehanou tváří, jízlivým pohledem a sarkasticky ironickým postojem k vlastní práci. Už předtím jsme s ním byli v písemném styku a letmo se seznámil s Chrisem, který se u něj cestou na Nový Zéland zastavil, a jen díky jeho radám se nám podařilo získat řadu unikátních záběrů. Teď jsme ale chtěli natočit celou sekvenci o práci jeho týmu v Canbeře, a k tomu jsme pochopitelně potřebovali jeho souhlas i spolupráci. Dosud jsem ho osobně neznal, jakmile mě však uvedli do jeho kanceláře, zjistil jsem, že je to sice neobyčejně sympatický, ale zároveň respekt budící pán. Při rozhovoru s ním máme

pocit, že dopustíte-li se jediného chybného kroku, stane se rázem chladným a nedostupným jako Mount Everest. Když jsem ho žádal o svolení natočit film o práci jeho ústavu, zamyšleně si mě prohlédl a pak mi odpověděl:

„Odvedu vás na naše pozemky a představím vás mládencům. Nejsem proti natáčení, rozhodnutí však bude na nich. Mají spoustu práce a jestli budou ochotni ještě navíc ztrácet čas s vámi, záleží jenom na nich. Pokud vás pošlou k šípku, tak s tím nic nenadělám.“ Ale nakonec se na mě kupodivu dost povzbudivě usmál.

V naději, že „mládenci“ budou aspoň trochu přátelštější, následovali jsme Harryho na ústavní pozemky, sestávající ze skupiny výběhů, v nichž výzkumníci chovají nejrůznější druhy klokanů. Tam jsme se seznámili s Geoffem Sharmanem, sympatickým dlouhánem, který v Austrálii patří k nejvýznamnějším vědcům zabývajícím se výzkumem vačnatců. Když nás Harry tak říkajíc vrhl přímo do jámy lvové, vycouval do své kanceláře a nechal mě, abych se domluvil rovnou s Geoffem Sharmanem. To se k mé nesmírné radosti ukázalo daleko snazší, než jsem původně předpokládal, protože Geoff se projevil nejen jako neobyčejně milý a vstřícný člověk, ale především jako zapálený fanda, který je ochoten se o předmětu svého vědeckého zájmu bavit s každým, kdo o to projeví sebemenší zájem.

„Především se snažíme získat informace o stavech a věkové struktuře divoce žijících zvířat. Za tím účelem zjišťujeme váhové přírůstky mláďat v mateřském vaku, abychom poznali přesnou vývojovou křivku, která nám pak umožní určit věk odchycených mladých jedinců,“ vysvětloval mi Geoff. „Podobně se zajímáme o stav klokaních zubů. To je dost důležité, protože se zdá, že míra opotřebení přesně odpovídá stáří klokanů. Umožní nám to určit věkovou strukturu volně žijících skupin. Klokaný ve volné přírodě značujeme, abychom dokázali jednotlivé kusy přesně identifikovat. Kdykoli je pak odchytíme, máme možnost sledovat, zda u nich opotřebení zubů postupuje stejnou rychlostí, jako u jedinců v zajetí.“

„Jaká je rozmnožovací schopnost samic?“ zajímal jsem se.

„Fantastická,“ odpověděl Geoff. „Jako na běžícím pásu ve Fordovce. Klokaní máma může mít jedno mládě v břiše, druhé přisáté ke struku ve vaku a třetího dosud neodstaveného potomka u sebe.“

Požádal jsem ho, aby mi popsál zrození malého klokaně, jež mě odjakživa fascinovalo, ale netušil jsem, že v tom okamžiku na mě Geoff vypálí bombu, jakou jsem ani ve snu neočekával.

„Jo... myslíte jako porod? Tak to vám můžu ukázat na filmu, který jsme natočili.“

Civěl jsem na něj, jako by do mě hrom uhodil.

„Vy jste ten porod doopravdy natočili?“ zeptal jsem se nevěřičně. „Žil jsem v domnění, že zrození klokana až dosud skoro nikdo neviděl, natož aby se někomu podařilo je natočit!“

„Inu, nejspíš budeme asi první, kdo to dokázal,“ připustil Geoff. „Jsme totiž s to na pár hodin přesně určit, kdy bude samice rodit.“

Tou dobou stáli Chris s Jacquie u výběhu a mazlili se skrze drátěný plot s neuvěřitelně roztomilým wallabym. Přirtil jsem se k Chrisovi a vychrlil na něj neuvěřitelnou novinu:

„Chrisi, víš, co mi teď Sharman pověděl?“

„Copak?“ zeptal se bez velkého zájmu režisér a pokračoval v hrátkách s wallabym.

„Tvrdí, že mají filmový záběr zrození klokana!“

„Fakt?“ zahučel Chris, ale nejspíš míru mého vzrušení dost dobře nechápal, neboť se zřejmě domníval, že filmový záběr zrození klokana je něco úplně běžného. „A co jako?“

„Co - co jako?“ vybuchl jsem „Ty trdlo, copak nevíš, že jen neuvěřitelně málo lidí kdy vidělo zrození klokana, natož aby tuhle událost někdo nafilmoval? Dal bych krk na to, že Geoff je vůbec první člověk na světě, komu se to podařilo.“

„Hmm,“ konstatoval zadumaně Chris, ale už vypadal, že ho má zpráva konečně přece jen trochu upoutala. „Je to vážně tak zajímavý?“

„To si tedy piš!“ opáčil jsem. „Abys věděl, tak to mrně není po narození větší než lískový oříšek. Je to vlastně teprve embryo, a přesto se musí samo vyšplhat až do mámina vaku!“

„To by na filmu nemuselo vypadat zle,“ uvažoval Chris, kterého celá věc teprve teď doopravdy zaujala. „Rád bych věděl, jestli nám dá Geoff souhlas k použití těch svých záběrů.“

Zašli jsme tedy za Geoffem, jenž právě vytahoval z mámina vaku holé a dost odporně vyhlížející klokani mimino, aby je v plátěném pytlíku převážil.

„Geoffe,“ spustil jsem vemlouvavě, „myslíte, že bychom nějakým způsobem mohli získat svolení k použití těch vašich záběrů Klokaniho porodu?“

„Ale ovšem,“ odpověděl bez váhání Geoff, ale vzápětí mé naděje zdušil tím, že dodal: „Jenže k tomu budete nejdřív potřebovat Harryho souhlas.“

„Přirozeně, že se ho zeptám,“ souhlasil jsem. „Ale... jestli nám ty záběry z nějakého důvodu nebudou vyhovovat, myslíte, že by byla možnost, abychom si to sami znovu natočili?“

„Pochopitelně,“ přikývl Geoff, „to nebude problém. Máme tu pár samic těsně před porodem, takže vám můžu dát včas vědět - ovšem jen jestli s tím bude Harry souhlasit.“

„Ale,“ ujišťoval jsem se opatrně, „vy osobně proti tomu nic nemáte - za předpokladu, že Harry bude souhlasit?“

„Samosebou, že ne,“ odpověděl Geoff. „Rád vám s tím pomůžu.“

Domluvili jsme si setkání s Harrym při obědě, během kterého jsem o zrození klokánka obezřetně mlčel, dokud Harry nespořádal pár jehněčích žebírek, nevypil několik piv a nezačal se v důsledku toho tvářit méně nepřístupně. Teprve pak jsem se nadechl a spustil:

„Poslyšte, Harry, Geoff Sharman se mi zmínil, že máte film s narozením klokánka, je to pravda?“

Harry si mě jen nevlídně přeměřil. „Jo, to máme,“ zamručel.

„Myslíte, že bychom mohli dostat svolení zařadit tyhle záběry do našeho pořadu?“ zajímal jsem se.

„Proč ne?“ opáčil Harry. „Ale nejdřív by s tím musel souhlasit Geoff.“

„V tom případě,“ jásal jsem, „je všechno v pořádku. Nic proti tomu nemá, chce k tomu jen vaše svolení.“

Harry o tom chvíli uvažoval a pak s nepatrným přivřením víček přikývl.

„Ovšem, co když se ty záběry,“ pokračoval jsem a snaživě mu nalil další sklenici piva, „nebudou pro televizní použití hodit?“

„No... třeba... Ale co já s tím?“

„Mohli bychom si je v tom případě natočit sami?“

„Předpokládám,“ konstatoval suše Harry, „že i na tohle jste si už získali Geoffův souhlas, co?“

„Jenom podmíněný,“ připustil jsem. „Řekl, že poslední slovo musíte mít každopádně vy.“

„Já proti tomu nic nemám,“ odpověděl Harry. „Pokud si Geoff myslí, že to dokáže sladit se svými ostatními úkoly a zařídí vám to, tak pro mě a za mě...“

S úlevou jsem vydechl a pohlédl na Christophera.

„Tak tohle, kamaráde,“ řekl jsem, „bude vyvrcholení našeho seriálu... jestli nám to vyjde.“

Po obědě jsme se vítězně vrátili k Geoffu Sharmanovi, abychom mu oznámili výsledek našeho jednání. Geoffa to potěšilo a hned dal do své pracovny přinést plátno s promítačkou, aby nám kýžené záběry předvedl. Výsledek nás bohužel dost zklamal, protože na filmu byla řada detailních záběrů, které jsou z vědeckého hlediska nezbytné, ale pro účely televizního přírodopisného seriálu prakticky

nepoužitelné. To ovšem znamenalo uchýlit se k bojovému plánu číslo dvě - k novému natočení porodu.

„Myslím, že tady Pamela by nám mohla vyhovovat nejlíp,“ pravil Geoff s pohledem upřeným na šedou klokani samici s laníma očima, která třímala v poněkud opicích předních tlapách kus mrkve a náruživě ji chroupala. „Čeká to během týdne, a i kdyby nám to s ní nevyšlo, máme v záloze ještě Marilyn nebo Marlene, protože ty budou rodit brzy po ní.“

„Jak tedy budeme postupovat?“ zeptal jsem se.

„Krátko před porodem,“ vysvětloval Geoff, „si samice začne pečlivě čistit vak. K tomu většinou dochází několik hodin předem, takže budete-li někde na dosah, můžeme vám brnknout, abyste měli ještě čas nachystat si světla a kamery.“

„Nebude jí to nějak vadit?“ zeptal se Chris.

„To by mě ve snu nenapadlo,“ ujistil nás Geoff. „Pamela je klidšas.“

Nastalo nám tedy období čekání, v němž jsme kolem Pamelu kroužili jako tlupa netrpělivých tatínků kolem porodnice a natáčeli každé její hnutí. Chtěli jsme však divákům ukázat nejen zrození malého klokánka, ale i klokani problém v celé jeho šíři, a tak nás Harry s Bevanem Bowanem vzali na ústavní polnosti nedaleko Canberry (na australské poměry o nepatrné rozloze něco málo přes 80 000 ha), na kterých studovali další aspekty biologie klokánů.

„Snažíme se objasnit celou řadu rozmanitých jevů,“ vykládal Harry, zatímco jsme se v landroveru kodrcali po sluncem sežehnuté travnaté pláni mezi blahovičníky. „Jednak chceme zjistit, jak se tlupy klokánů pohybují a jaký prostor zaberou během řekněme týdne nebo měsíce. K tomu účelu je musíme pochyťat a označit tak, abychom je s pomocí dalekohledu dokázali identifikovat i na větší vzdálenost. Navlékáme jim tedy barevné obojky s číslem. Předvedeme vám, jak se to dělá. Dále hledáme přesnou odpověď na otázku, patří-li klokani mezi selektivní býložravce. Vezměte si například východní Afriku, kde jedna země produkuje obrovské množství lovné zvěře, která ji přesto nepromění v gigantickou poušť, protože zvířata se tam živí selektivně: jeden druh antilop spásá jen určité rostliny, zatímco jinému druhu slouží za potravu docela odlišné typy vegetace. K ničení země a katastofální erozi dochází teprve tehdy, když někam nasadíte býložravce, kteří si mezi plodinami nevybírají. Právě ve východní Africe působí největší spoušť stáda vyzáblého a nepřitažlivého skotu a kozy, žeroucí všechno, nač narazí. Není vyloučeno, že se s podobnou situací setkáme i u nás. Ale třeba

zjistíme, že klokan je selektivním býložravcem, a působí tudíž daleko méně škod než dejme tomu králík či ovce, i když připouštím, že chtít o něčem takovém přesvědčit naše farmáře, bude zatraceně těžká práce.“

Usmál se pod vousy při vzpomínce na událost, o které nám pak vyprávěl:

„Když jsem se na severu snažil vysvětlit tamním pěstitelům rýže, že husovec strakatý není zdaleka takovým škůdcem, za jakého jej pokládají, tak mě párkrát málem lynčovali. Jednou mě vytáhl z auta chlap jako hora, a myslím, že nebýt tady Bevana, byl by ze mě docela určitě udělal mastnou placku.“

„Nikdy by mě nenapadlo, že ochránářská činnost může být svým způsobem krvák,“ poznamenal jsem.

„To byste se divil,“ ujistil mě Harry. „Ale samosebou je pravda, že klokaní pro nás skutečně znamenají vážný problém. Víme o farmách, kde jejich počet trojnásobně převyšuje počty ovcí. Není divu, že to chovatelům vadí a je třeba pro ně něco udělat. Nám ovšem jde o to, naučit se kontrolovat stavy klokanů tak, abychom je přitom úplně nevyhubili. Jestli se nám to podaří, pak nevím, proč bychom nemohli mít jak klokany, tak i ovce.“

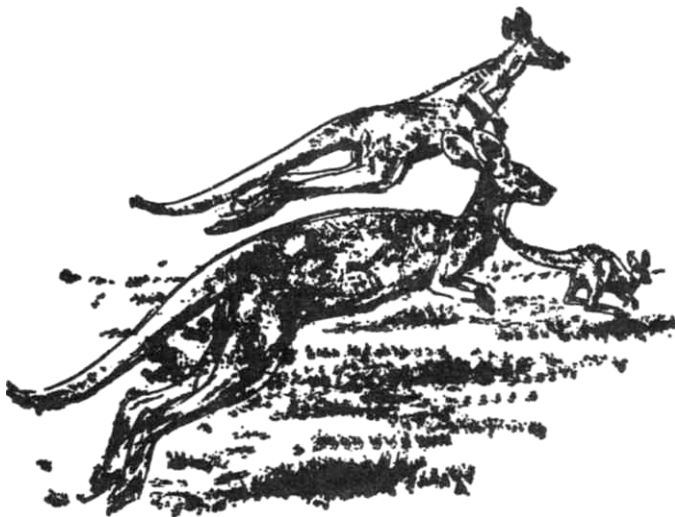
Už delší čas jsme jeli podél plotu z vodorovně natažených ostnatých drátů, až jsme v rohu gigantického pozemku dojeli k podivnému zařízení. Podél ohrady byla vybudovaná jakási zužující se nálevka, jejíž jednu stranu tvořil ostnatý plot a druhou drátěné pletivo. Tahle nálevka ústila do malého výběhu o rozměrech asi deset krát deset metrů.

„To je past,“ vysvětlil nám Harry. „Když chcete chytit klokany, musíte je nejdřív najít a pak nahnat tak, aby běželi podél plotu. Postupně zvyšujete rychlost, ale nesmíte to přehnat, protože kdyby klokaní zpanikařili, přeskočili by ohradu a utekli. Musíte je hnát přesně zvolenou rychlostí, až vběhnou do zužující se uličky, která je přivede do pasti; ale pak máte zatraceně plno práce, abyste je pochytili dřív, než vám z ní zase utečou.“

Vyklonil se z okénka a zavolal něco na Bevana, řídícího drahý landrover. Nato se oba vozy oddělily, aby křižovaly po rozlehlém výběhu a pátraly po klokanech. Jízda šedesátikilometrovou rychlostí na hrbolatém terénu, spojená s kličkováním mezi blahovičníky, je vskutku dost hrůzný zážitek. První, nač jsme narazili, bylo hejno australských pštrosů emu, kteří se chovali typicky přihloupým způsobem. Místo aby se před námi rozprchlí, obloukem nám vběhli do cesty, a protože v jakémsi hysterickém obluzení už nedokázali

uskočit, pelášili před námi, až se obrovskýmá nohama málem kopali do brady. Nakonec jsme dorazili k plotu, kde se ptáci k mému úžasu ani nepokusili přibrzdit, ale řítili se přímo proti ostnatým drátům. První emu mezi nimi proletěl, zanechav za sebou jen kopu orvaného peří, druhý však naběhl v nesprávném úhlu a dráty ho odpérovaly. Trochu se zapotácel, ale pak se znovu rozběhl proti plotu. Tentokrát se mu podařilo proniknout, i když peří, které nechal na naší straně, by stačilo na naplnění menšího podhlavníku.

„Vidíte, pro tohle je farmáři taky nemají dvakrát v lásce,“ poznamenal Harry. „Emu jim často poškozují ohrady.“

Asi čtvrt hodiny jsme jezdili sem a tam, až jsme zaslechli Bevanův klakson. Ohlédlí jsme se a spatřili tlupu asi deseti klokanů obrovských, kteří nehnutě seděli na pokraji lesa a s nastraženými ušima nás pozorovali. Harry se prudce vyhnul stromu a vzápětí jsme se už řítili přímo proti tlupě, již Bevan pohotově objel, aby klokanům zabránil v útěku jinam, než kam jsme je chtěli nahnat. Když jsme se k nim přiblížili, začali nedbale odskakovat, ale jak jsme přidali plyn, propadli zmatku a dali se na bezhlavý útěk. Je to fascinující pohled, sledovat jejich fenomenální skoky, při nichž rovnováhu vyrovnávají silnými ocasy. Brzy se nám je podařilo zahnat k plotu, podél kterého běželi přímo k nálevkovitému ústí pasti. V tom okamžiku obě vozidla přidala plyn. Nikdy bych nevěřil, že lze na takovémhle terénu vyvinout rychlost osmdesát kilometrů za hodinu, ale my jsme to

dokázali. Musíte se ovšem nejen pevně držet sedadla, nechcete-li se praštit o střechu kabiny nebo proletět předním sklem, ale zároveň musíte být připraveni na prudké myšky, jimiž řidič objíždí menší stromky, které se mu v travnatém terénu staví do cesty. Klokani byli teď úplně zdivočelí, kdykoli se však některý zastavil, aby se pokusil přeskočit ohradu, vždycky jsme mu v tom dalším zvýšení rychlosti zabránili. Konečně byla past v dohledu. Poslední nápor obou landroverů přiměl klokany vběhnout do ústí nálevky a zanedlouho dorazili do slepého vyústění drátěné chodby. Dupli jsme na brzdu, vyskákali z vozů a vrhli se do středu poplašené tlupy velkých vačnatců. Chcete-li bezpečně chytit klokana, musíte ho pevně držet za ocas, přitom se však za každou cenu vyhnout jeho mohutným a potenciálně vražedným zadním končetinám. Klokán pak s námahou hopsá vpřed, až se buď vyčerpá, nebo až vám někdo druhý přispěchá na

pomoc tím, že ho popadne za jinou část těla. To jsme provozovali tak dlouho, dokud se nám nepodařilo všechny polapené klokany bezpečně svázat. Ve žhavém slunci se ti chudáci mocně potili a sotva popadali dech. Brzy však každý obdržel barevný celuloidový obojek s číslem a pak jsme je jednoho po druhém vypouštěli z pasti. Většinou to akceptovali s povděkem a rychle odhopsali, ale jeden mrňous, když jsme ho rozvázali a postavili na zem, zůstal stát bez hnutí a jen čučel před sebe. Harry ho obešel a jemně plácnul po zadečku, jenže klokánek se v tu ránu otočil jako na obrtlíku, načež následovalo nejkomičtější boxerské utkání, jaké jsem kdy viděl: Harry se pokoušel klokana zahnat, mrňous si však vzal do hlavy, že si to s ním vyřídí. Jelikož ale klokaní šprček byl sotva metr vysoký, zatímco Harry měří hodně přes metr osmdesát, vypadalo to na hrdinný zápas Davida s Goliášem. Když prcek konečně pochopil, že se mu nepodaří Harryho rozcupovat, poněkud váhavě připustil porážku a odhopsal za ostatními.

Začala se blížit doba očekávaného klokaního porodu, i ubytovali jsme se v jednom výhodně položeném motelu necelý kilometr od laboratoří. A tehdy se Pamela rozhodla, že nás za naši zvědavost jaksepatří prožene. Po celé tři dny vyvolávala série falešných poplachů, načasovaných tak rafinovaně, aby na naší nervové soustavě zanechaly co nejnesmazatelnější stopy. Vždycky když jsme zrovna obědvali nebo se sprchovali nebo zrovna sladce usínali, telefonoval Geoff, že podle Pamelina chování je porod na spadnutí. Pokud jsme zrovna byli pod sprchou či v posteli, znamenalo to bleskově vletět do šatů, úprkem se hnát na dvůr pro filmařskou výbavu, jeden přes druhého naskákat do landroveru a jako parta šílenců vyrazit ve řvoucím autě vpřed. Naše podivné jednání začalo natolik budit pozornost majitele hotelu i ostatních hostů, že jsme ve vlastním zájmu pokládali za vhodné jim vysvětlit důvod těchto náhlých a ztřeštěných výjezdů. Od té doby nám obyvatelstvo motelu fandilo. Pokaždé, když jsme polooblečení hlava nehlava cválali k vozu, ztrácejíce cestou kusy oděvu i součásti filmařské výbavy, sbíhali se moteloví hosté k oknům, povzbuzovali nás a přáli nám mnoho zdaru. Když jsme ale dorazili na pozemky výzkumného ústavu, Pamela vždycky chroustala nějakou pochoutku a lehce udiveným pohledem nám dávala najevo, že nechápe, proč jsme se zase obtěžovali ji navštívit. Pak nadešel den, kdy se uprostřed večere majitel motelu vrátil do jídelny a udýchaně nám sděloval, že právě volal Geoff Sharman a vzkazuje nám, že tentokrát už docela určitě bude Pamela každým okamžikem rodit. Vystřelili jsme z jídelny takovým tempem, že se nám podařilo

převrhnout láhev červeného vína a ubrousky se za námi snášely na podlahu jako podzimní listí. Cestou jsme ještě zaslechli volání ostatních stolovníků, kteří nám přáli hodně štěstí, a krátce nato už Chris tak ztřeštěně startoval, že když se rozjížděl, stál jsem ještě jednou nohou na chodníku. Sice jsem si u toho málem vykloubil kyčel, ale nakonec se mi podařilo úspěšně se za jízdy nasoukat do vozu a vzápětí jsme již uháněli k výzkumnému pracovišti.

„Tentokrát to určitě bude,“ ujistil nás Geoff. „Dám na to krk.“

Lepší čas si Pamela opravdu vybrat nemohla. Byla tma jako v ranci, všude mokrá rosa a lezavý chlad. Rychle jsme nastavili obloukové lampy a nachystali kamery. Pamela seděla na zemi, zády se opírala o plot a pilně si předníma nohama čistila mateřský vak, který, není-li obydlen, vylučuje sekret podobný ušnímu mazu u Udí. A ten právě rodička odstraňovala, pečlivě drápky pročešávajíc chlupatý interiér svého vaku. Tuhle přípravnou činnost jsme tedy natočili a se zájmem čekali, co se bude dít dál. Asi půl hodiny ještě pokračovala v čištění vaku, pak se zadumaně rozhlédla, odskákala do vzdálenějšího kouta výběhu a dala se do jídla.

„Myslím, že budeme muset ještě chvíli počkat,“ usoudil Geoff. „Víte jistě, že to zase není falešný poplach?“ zeptal jsem se.

„Určitě ne,“ odpověděl mi. „Dneska je to doopravdy; takhle pečlivě by si vak nečistila, kdyby se už nechystala k porodu.“

Seděli jsme v sychravém večerním chladu, zatímco Pamela nás zkoumavě pozorovala, rytmicky pohybuje čelistmi.

„Pojďme se na chvíli schovat do boudy,“ navrhl Geoff, „tam bude přece jen trošku tepleji. S prokřehlýma rukama byste ani nedokázali ovládat kameru.“

Nacpali jsme se do těsné boudy, kde jsem se k všeobecnému uspokojení vytasil s lahví whisky, kterou jsem vzal prozíravě s sebou. Láhev jsme dali kolovat a mezi jednotlivými doušky se vždy někdo šel kouknout na Pamelu, ale nic se zatím nedělo.

„Je to náramná legrace,“ ušklíbl se Jim, „takhle tady prosedět noc a čekat na zrození klokana. Kdyby mi to někdo vyprávěl, tak mu nebudu věřit.“

„Aspoň budeš moci vykládat další neuvěřitelnou historku, jako je třeba ta s mořskou nemocí na pontonovém mostě, nebo o fénu na vlasy pod duchnou,“ poznamenal Chris.

„Co je to za historky?“ zajímal se Geoff.

Vysvětlili jsme mu, že Jim není obyčejný smrtelník, protože se celý život dostává do nejneuvěřitelnějších situací.

„Třeba to, jak narval bicykl do komína,“ přislíbil jsem si.

„Cože?“ podivil se Geoff. „Jak to, pro všechno na světě, dokázal?“

„To je lež,“ čertil se Jim. „Já jsem náhodou nikdy v životě neměl kolo, natož abych ho cpal do komína!“

Od té chvíle byli ovšem Geoff i jeho pomocníci skálopevně přesvědčeni, že Jim docela určitě měl v komíně jízdní kolo, a další hodinu k jeho nesmírnému vzteku dlouze diskutovali, jak se mu mohlo podařit je tam dostat.

Z tohoto hlediska pro něj bylo vysvobozením, když se ve dveřích boudy objevil jeden z Geoffových asistentů a hlásil, že porod už začíná.

Vyšli jsme ven a zaujali pozice. Pamela brouzdala nešťastně z místa na místo, až si konečně u plotu vyhrabala mělkou jamku, do níž si sedla tak, že ocas prostrčila mezi zadníma nohama dopředu a zády se opřela o pletivo. Pár minut tak seděla, pak se jí zjevně opět udělalo zle, protože si na chvilku lehla na bok, ale vzápětí se znovu zvedla a šla se trochu projít. Nakonec se vrátila do své jamky a znovu se s ocasem podsunutým mezi nohama opřela zády o plot. Světlo obloukových lamp, dvě kamery a pohledy tuctu lidí ji nijak nerušily.

„Myslím, že byste měli zapnout kamery,“ poradil nám Geoff.

Obě kamery začaly bzučet a hned nato, jako kdyby čekalo na narážku, se mládě narodilo. Vykulilo se na Pamelin ocas a zůstalo tam ležet jako světéloune růžový lesklý drobeček, ne delší než poslední článek malíčku.

Ačkoli jsem v hrubých rysech věděl oč půjde, divadlo, jehož jsem byl potom svědkem, byla snad nejzajímavější a zároveň nejzáračnější podívaná, jakou jsem za dlouhá léta, po která se zabývám pozorováním zvířat, měl příležitost spatřit. Novorozeně bylo prakticky ještě embryo, které přišlo na svět po pouhých třiatřiceti dnech těhotenství; bylo slepé a zadní nožky mělo bezmocně zkřížené. A aby ani toho nebylo dost, čekal je výstup po mámině břiše, kudy se mělo dostat k okraji vaku. Připadalo mi to, jako by někdo chtěl po slepci s přeraženými nohama, aby se hustým lesem vydrápal na Mont Everest, protože Pamela mu v jeho úsilí nijak nepomáhala. Všimli jsme si (a máme to doloženo na filmovém snímku), že matka nepřipravuje vy-lizováním srsti mláděti cestu do vaku, jak se to o klokanech běžně traduje. Jakmile se mládě narodilo, přesunulo se zvláštním, dalo by se říci „rybím“ vlněním z okasu na mámino břicho, kde se hustou srstí začalo šplhat vzhůru. Pamela ho naprosto ignorovala. Sehnula se a začala si nejprve olizovat spodní partii a poté si lízáním čistila srst za mládětem, protože za sebou nejspíš zanechávalo vlhkou stopu. Občas jazykem přelízla i mládě, ale jsem

si jist, že pokaždé to byla jen náhoda, nikoli záměr. Zvolna a statečně se roztřesené mrně soukalo hustou srstí. Od okamžiku zrození až do chvíle, kdy dosáhlo okraje vaku, uběhlo nějakých deset minut. Že může stvoření, které váží jediný gram (což je váha pěti či šesti špendlíků) zvládnout takovýhle výstup, je samo o sobě zázrak, a přesto je i pak čekal další nelehký úkol. Klokani vak má rozměry větší dámské kabelky. Do tohoto prostoru musí malý trpaslíček zalézt a v husté srsti najít mámin struk - činnost, jež mu někdy zabere dalších dvacet minut. Když konečně struk najde, přísaje se k němu takovou silou, že kdybyste se ho pokusili odtrhnout, poranili byste mu měkkou tlamičku. Odtud také pramení někdejší absolutně nesprávné tvrzení, že klokani se v podobě jakýchsi pupenců rodí přímo z matčina struku.

Nakonec tedy mládě dospělo k okraji vaku a přehouplo se dovnitř, takže jsme mohli vypnout světla i kamery. Měli jsme naprosto unikátní filmové záběry, ze kterých Chris i Jim šileli blahem. Pro mě to byl nezapomenutelný zážitek, a jsem si jist, že i srdce nejzatvrzelejšího a proti klokanům sebezaujatějšího chovatele ovcí by se při pohledu na odhodlaně statečný, přímo herkulovský výkon mláděte muselo zachvět pohnutím. Myslím, že poté, co bylo nehotové a zranitelné vrženo do chladného světa, kde hned po narození muselo podniknout tak fantastický horolezecký výstup, si malé klokáně plně zaslouží pohodlný život v kožíškem vystlaném a živočišným teplem vyhřívaném dětském kočárku se zabudovaným mléčným barem. Upřímně doufám, že dílo, které konají Harry Frith, Geoff Sharman a ostatní členové jejich týmu, pomůže najít způsob, jak zachovat v přírodě největšího vačnatce a jak zabránit jeho naprostému vyhubení.

III

MIZEJÍCÍ DŽUNGLE

Bobrovou největší zásluhou bylo, že výhodně obstaral
plášť,
který se probodnout nedá...

Lewis Carroll - Hon na Oblud'áka

PŘÍJEZD

Seděl jsem pod stromem obsypaným šarlatovými květy a zamyšleně popíjel pivo, když jsem hluboko pod sebou zaslechl zvuk motoru přijíždějícího člunu. Z prudkého srázu, pod nímž se mezi strmými břehy jako lesklý slepýš klikatila řeka Tembeling, rozevíral se výhled na tisíce mil měkkého pralesního koberce, utkaného v zelené, červené, zlaté a ryšavě hnědé barvě. Hověl jsem si před noclehárnou na okraji největšího malajského národního parku, obrovského pásma lesů, jež se táhly všemi směry.

Upil jsem piva, zaposlouchal se do blížícího se rytmického klapotu závěsného motoru říčního plavidla a uvažoval, kdo asi budou noví příchozí, kteří na něm přicestují. Konečně se člun objevil v zátočině, zahnul ke břehu a namířil si to k přístavišti hluboko pode mnou. Pokud jsem si mohl všimnout, cestovala na něm neobyčejně bujará parta sikhů, kteří si zdoluhavou říční plavbu vesele - byť nemoudře - krátili hojnou konzumací jakéhosi silně opojného nápoje. Se zájmem jsem pozoroval jak kodrcavě přistáli a za hlučného žertování a smíchu se motali vzhůru po stráni. Když kolem mne procházeli, vesele mi mávali, s žertovnou obřadností se mi ukláněli a já jsem jejich úklony opětoval. Všiml jsem si, že míří k další malé nocležně, stojící mezi stromy několik set metrů daleko. Poslední člen skupiny, který se zdržel v přístavišti udílením jakýchsi ne zcela souvislých pokynů člunaři, teď vysupěl ke mně na kopec. Byl to ušlechtilý šedesátník s turbanem maličko na stranu a s plnovousem, za jaký by se nemusel stydět ani Santa Claus.

„Dobré odpoledne přeji,“ volal, jen co se ocitl na doslech, a vlídně na mě zamával. „To se nám udělalo nádherně, vidíte?“

Absolvoval jsem sice žhavý, plahočivý a neplodný den v odporně ostnatém podrostu s miliony pijavic, ale neměl jsem to srdce kazit nadšením svého nového přítele.

„Nádherně,“ zavolal jsem na něj, abych mu udělal radost.

Došel až ke mně a udýchaně se na mě usmál.

„My přišli jsme sem chytat ryby, víte?“ vysvětlil mi.

„Vážně?“ zeptal jsem se. „Dá se tu dobře rybařit?“

„Páječně, pá-ječ-ně!“ jásal milý dědula. „Nejlepší rybářství v Malajsku!“

Uhranutě zíral na mou sklenici piva, jako by sice něco takového dosud v životě neviděl, ale přesto byl ochoten to okusit. „Dáte si se mnou?“ zeptal jsem se.

„Jste úžasně laskav, velevážený,“ odpověděl můj nový známý a hbitě se posadil.

Zavolal jsem správce noclehárny, který přinesl obrovský korbel piva. Můj host se ho okamžitě chopil tak pevně, jako by měl strach, že mu ho někdo odnese.

„Na váš zdraví,“ řekl a nalil do sebe bez jediného nadechnutí půl korbele.

Lehce si odříhl a cípem bezvadně čistého kapesníku si otřel knír.

„Moc, moc to potřeboval,“ pravil. „Cestovali strašně v horku.“

Další půl hodiny mě oblažoval neobyčejně složitou, ale nesmírně zábavnou přednáškou o rybaření, takže mi bylo upřímně líto, když se nejistě zvedl a pravil, že už musí odejít.

„Musíte nám dovolit, oplatit vás vaše pohostinství,“ pronesl důstojně. „Stavte prosím okolo šest hodin na malou skleničku do našeho domu, ano?“

Už z dřívějšíka jsem věděl, co mezi sikhy znamená „malá sklenička“, jejíž popíjení zpravidla končí za kuropění, jenže starý pán se tvářil tak vlídně, že odmítnutí by bylo jasnou známkou nevychovanosti. Souhlasil jsem tedy a můj host se odkolébál, mávaje mi ještě přes rameno na pozdrav. Ale to už ke mně přišli Jacquie s Chrisem.

„Kdo to byl?“ zajímal se Chris. „Santa Claus?“

„Jeden úžasně milý sikh,“ opáčil jsem, „a pozval mě k nim v šest hodin na skleničku.“

„Doufám, žeš to odmítnul,“ pravila zděšeně Jacquie. „Víš přece, jak ty jejich tahy končívají.“

„No... to se dost dobře odmítnout nedalo,“ namítl jsem a rychle

dodal: „Ale neměj strach, řeknu Chrisovi, aby se pro mě v sedm zastavil.“

„Proč zrovna já?“ bránil se dotčeně Chris. „Já jsem režisér, abys věděl, a ne ošetřovatel na záchytce.“

Přesně v šest jsem se vykoupán, převlečen a oholen dostavil do sousední nocležny a byl vřele uvítán rybářskou partou. Sestávala z pětice mužů, z nichž čtyři byli vysocí a atletičtí, zatímco pátý byl drobný, velice seriózně vyhlížející pán s obrovskými kostěnými brýlemi na nose. Po vzájemném představování mi nalili takovou dávku kořalky, že jsem si v duchu blahořečil za nápad, pozvat na sedmou hodinu Chrise, aby mě odtud vytáhl. Pak se rozproudila všeobecná debata o rybaření a fotografování divoké zvěře. Když jsme probrali tato témata, nastala krátká pauza, během níž došlo na další sklenku. Pak jsme najednou (dodnes nechápu, jak jsme na tohle téma přešli) diskutovali o problému homosexuality. Jak známo, je to neobyčejně vděčné téma rozhovoru, a my jsme je také probrali opravdu důkladně: od Oscara Wilda k Petroniovi, od Shakespearových sonetů a Burtonova překladu *Tisíce a jedné noci* až ke *Kámasútře* a *Zahradě slasti*. V tom okamžiku dorazil Chris. Dostal do ruky sklenku a byl nelítostně usazen do křesla, aniž jeho příchod jakkoli narušil klidnou hladinu naší navýsost intelektuální debaty. Celou tu dobu mužíček v obrovských brýlích vážně sledoval debatu, ale nic nepodotkl, jen zpytavě pozoroval každého, kdo mluvil. Nakonec (to už jsme probrali i příčiny úpadku a pádu římského impéria) jsme se zcela vyčerpali a na okamžik zmlkli. A to byla chvíle vážného pána v brýlích. Naklonil se kupředu a důležitě si odkašlal. Plni očekávání jsme na něj pohlédli.

„Chcete-li znát můj názor, pane Durrelle,“ pravil a důstojně shrnul celou debatu do jediné kousavé věty, „pak tedy já tvrdím, že každý člověk by měl mít svého koníčka.“

kapitola 7.

PĚVCI VE VĚTVÍCH

Podivně odporná stvoření vylezla z brlohů,
zvědavým pohledem slídila po nich.

*Lewis Carroll - Hon na
Oblud'áka*

Taman Negara, jak se dříve říkalo Národnímu parku krále Jiřího V., byl založen roku 1937. Je to obrovská pralesní plocha o rozloze téměř čtyři a půl tisíce čtverečních kilometrů, která zasahuje do států Kelantan, Pahang a Terengganu. Pouze malá část tohoto parku je přístupná běžným návštěvníkům, zbytek lze prozkoumat jen po překonání nesmírných obtíží. Proto jsou dodnes některé části této přírodní rezervace zcela neprobádané. V obrovské chráněné oblasti můžete spatřit, bude-li vám přát štěstí, téměř všechny představitele malajské pralesní fauny. K jedné z nejdůležitějších funkcí tohoto parku patří, že poskytuje chráněné útočiště posledním několika stům představitelů nosorožce sumatránského. Podobně jako další asijsí nosorožci, bylo i toto zvíře vystaveno nelítostnému pronásledování kvůli rohům, jež se melou na prášek, který se za přemrštěné ceny vyváží do Číny, kde si ho přestárlí impotenti kupují jako údajné afrodisiakum. Nedovedu sice pochopit, proč právě země, již tak krutě sužuje problém přelidnění, musí za každou cenu dovážet afrodisiaka, ale faktem zůstává, že vinou této stupidní pověry se téměř všechny druhy asijských nosorožců ocitly na pokraji totálního vyhubení, a jelikož jsou dnes tak vzácní, začíná stejný osud ohrožovat i africké druhy nosorožců.

Skutečnost, že park je plný divoké zvěře, ještě sama o sobě mnoho neznamená. V tomto neobyčejně hustém a vysokém pralese je nesmírně obtížné přijít s těmito zvířaty do styku, a i když se vám to podaří, bývají podmínky pro filmování zvlášť svízelné. Přesto se nám krůček po krůčku dařilo natočit ucelený obraz obyvatel parku a jejich každodenních zvyklostí. Nacházeli jsme malá stáda gaurů, krásných a mohutných divokých turů s čokoládově hnědou nebo černou srstí, bílými „ponožkami“ a elegantně zatočenými bílými rohy. Za jiter, kdy slunce ještě nepálilo plnou silou, jsme je vídali, jak se pasou na lesních mýtinách; v poledním žáru se stahovali do lesního příšeří,

kde v chládku meditovali a podřimovali až do večera; po setmění se pak znovu rozbíhali po lese, aby si sháněli potravu. Tur gaur je mohutné a neobyčejně popudlivé zvíře, takže má jen málo přirozených nepřátel, kteří by si na něj troufli. Dva nejvýznamnější dravci jsou, pochopitelně, tygr a leopard. Tygrů v Malajsku ubývá, ale leopard je stále dost běžný. Zatímco tygr se čas od času odváží na gaura zaútočit, menší a slabší leopard si nanejvýš vybírá jeho mláďata, neboť jsou pro něj snazší kořistí než dospělé kusy.

Pro většinu pralesních obyvatel je noc obdobím aktivního života. Při západu slunce nastává velice krátká chvíle šera, kdy se nebesa i les halí do bledého, téměř zářivě nazelenalého světla.

V tu chvíli se z ničeho nic objeví na obloze temné skvrny, které se jako kouřová oblaka ženou nad vrcholky stromů. To jsou velcí kaloni s kožnatými křídly, letící do nitra pralesa hledat potravu. Celý den trávili zavěšení hlavou dolů na odumřelých stromech asi tři kilometry odtud po proudu řeky. Nikdy jsem nepochopil, proč si k dennímu spánku vybírají právě bezlisté stromy; visí tam v slunečním úpalu jako pocuchané deštníky a jen občas zatřepotají křídly, aby zchladili svá žárem zmučená těla. Jakmile však kaloni vzlétnou a za rychlého mávání křídly se jako neuspořádaný mrak řítí po obloze, dávají tím přírodě signál k nástupu noční směny.

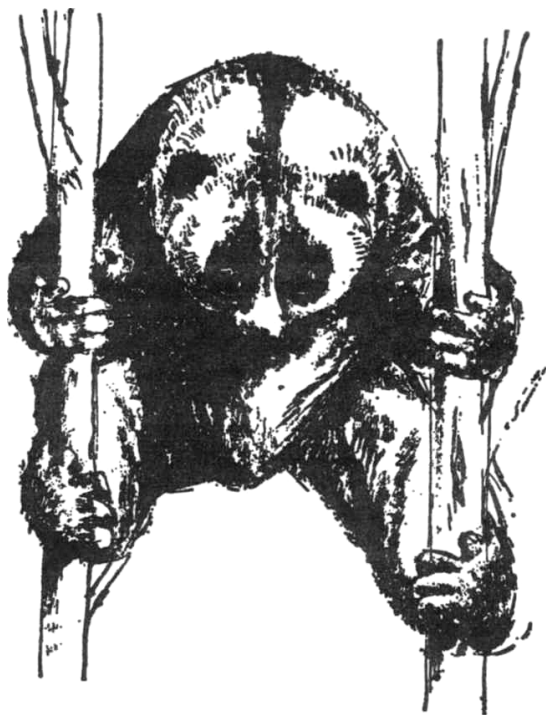
Tur gaur se dá do pohybu, tygři a leopardi zívnuou, protáhnou se a labužnický začeníchají, aby zachytili vůně a pachy večerní džungle. Teď se objeví i kančilové zakrslí v elegantním ochranném zbarvení s bílými pruhy a skvrnami na křehkých, jako tužka tenkých nohou. Jelikož dobře vědí, že jsou vítanou kořistí kteréhokoli dravce, setrvávají v průběžném, s hysterií hraničícím napětí a rychle se míhají lesním podrostem. Seběmenší zvuk je vyplaší a oni se rozutečou takovou rychlostí, že nedovedu pochopit, jak může být některý dravec tak obratný, že se mu podaří je ulovit. V horním podlaží lesního baldachýnu, kde večer denní sbor cikád vystřídá daleko hutnější hlas žabího chóru, probouzejí se další druhy lesních obyvatel a začínají pomýšlet na jídlo. Tany indické, jež se podobají veverkám, ale mají na rozdíl od nich protáhlé obličejí a malé růžové nosíky, v jednom kuse štěbetají jako Geigerovy počítáče, cupitají po větvích a za pomoci lián, které jako horská dráha propojují lesní velikány, přebíhají z jednoho stromu na druhý. Na první pohled by se vám mohlo zdát, že tana je jakýmsi trochu nepovedeným křížencem mezi krysou a veverkou, nikdy by vás však nenapadlo, že je to náš vzdálený příbuzný. Tana je totiž spřízněna se širokou skupinou primátů, do níž patří obrovská spousta živočichů od komby ušaté až po opice, od

australských domorodců až po velevážené členy Parlamentu, neboť právě z tohoto skromného stvoření se všichni primáti vyvinuli. Když ale sledujete povyk, který tany dokáží ztropicit v korunách stromů, když slyšíte, jak na sebe vrískají a jak s nafoukaným výrazem postpubertálních slečinek, konzumujících v nóbl společnosti vybrané lahůdky, chroustají ulovené broučky, pak o spřízněnosti lidského plemene s těmito stvořeními určitě přestanete pochybovat. Dalším nočním poutníkem je outloň váhavý, který vypadá jako miniaturní stříbrorůžový dětský medvídek. Velkýma sovíma očima poplašeně hledí zpoza větví, takže působí jako někdo, kdo je na samém pokraji nervového zhroucení. Tenhle dojem ještě podtrhují temné obloučky kolem očí, jež vypadají jako čerstvé „monokly“. Normálně se outloni pohybují rychlostí postaršího, značně korpulentního velebníčka, trpícího těžkou anginou pectoris a navíc bolestivě zarostlými nehty na obou nohou. Tenhle pomalý pohyb je pro ně při lovu výhodný, ale pokusíte-li se je chytit, brzy zjistíte, že dokáží vyvinout překvapivou rychlost. Po outloních se na scéně objeví binturongové, podivná stvoření, která vypadají jako pocuchané rohožky se střapatýma ušima a zvláštníma, poněkud orientálníma očima. Somnambulně se motají po větvích, a kdykoli se zastaví, přidržují se pomocí chápavého ocasu. Spokojí se s jakoukoli stravou od ovoce či nedozrálých oříšků až po rosníčky, ptačí mláďata nebo vajíčka. Binturong je dalším nešťastníkem, jemuž Číňané přisuzují kouzelné vlastnosti, a tak je po jeho krvi, vnitřních orgánech i kostech velká shánka. Proto je tohle mírné, neškodné a úplně nemagické zvíře rovněž skoro na vymření.

Jakmile celý prales ožije, objeví se i poslední, leč zdaleka ne zanedbatelní obyvatelé džungle, totiž sloni. Žár dne přecházejí v chladnějších lesních zákoutích, ale večer se jako velké stíny vydávají na své oblíbené pastviny. Pohybují se přitom tišeji než vánek ve větvích. Někdy kráčí tlupa slonů hustě propleteným podrostem tak nehlučně, že o jejich přítomnosti svědčí jediný zvuk, který nedokáží kontrolovat, totiž temné škrundání v mohutných útrokách. Sloni vášnivě milují vodu, takže i nejstarší a nejudlejší stařešinové tlupy se někdy při koupeli mění v rozmarně dovádívá slůňata.

Podařilo se nám natočit slonici, která navečer přivedla k lesní říčce své mláďe, aby se po horkém dni společně ochladily. Vstoupila do mělčiny a zadumala se, jako by zkoumala teplotu vody, pak ještě pokročila a zvolna se ve vodě položila. Mláďe, které předtím mělo co dělat, aby zdolalo příkrý svah na pokraji říčky, teď konečně dorazilo

na břeh, vlezlo do vody a tak zapištělo rozkoší, že to připomínalo malou fistulkovou trumpetku. Za šťastného cákání a čváchání se vydalo na cestu k mámě. Slonici pochopitelně hloubka říčky naprosto vyhovovala, ale mrně v ní nestačilo; to je však, jak se zdálo, nijak z míry nepřivedlo. Zmizelo pod hladinou a vystrčilo nad ni pouze chobot jako periskop. Když dorazilo k ležící mámě, s radostným

vřískotem se na ni vydrápalo. Pak začala zábava, kterou nelze pojmenovat jinak, než jako sloní ekvivalent hry „spadla lžička do kafička“. Mládě se vrhlo z ležící mámy a pod vodou ji obeplouvalo a pošťuchovalo. To mu vydrželo tak dlouho, dokud to maminu nepřestalo bavit a nevytáhla milého rošťáka za ucho nad hladinu. Pozorovali jsme tuhle šťastnou dvojici dobrou hodinu, až nastala taková tma, že jsme na ně už neviděli. Ale podle šplouchání a výkřiků mláděte jsme poznali, že hra pokračuje s neztenčenou vervou dál.

Když svítání vnese do džungle oslnivý jas šarlatových, zlatých a modrých paprsků, většina nočních živočichů se vrací do svých

úkrytů v jeskyních či dutinách stromů, zatímco denní tvorové se ujímají vlády nad pralesem. Jako ohlušující výbuch zazní lesem jásavý ptačí zpěv a za rozbřesku i cikády začínají - jakoby na zkoušku - rozehrávat svůj neúnavný orchestr, jenž se naplno rozezní až v plném žáru tropického dne. Pak se les rozezvučí svým snad nejcharakterističtější hlasem - divoce nevázaným křikem gibbonů. Tito opičí pěvci ve větvích jsou snad všude, takže po celý den můžete slyšet jejich radostně houkavý řev, jenž se zprvu vzedme v impozantním crescendo, aby posléze skončil v jakémsi polohysterickém zahihňání. Největší z gibbonů je siamang - mohutná černá opice, jejíž hrdlo se při zpěvu nadouvá do rozměru menšího grapefruitu, dodávajícího jejímu hlasu zvláštní, mohutně rezonující dynamiku.

Den, kdy jsme měli to štěstí spatřit siamanga, se už od rána vyvíjel nadmíru slibně. Nejprve si Chris umanul, že musí za každou cenu získat pár záběrů mne a Jacquie na vrcholu kopce, který ležel dál po proudu. Nic na světě ho nedokázalo přesvědčit, že stejné záběry by se daly pořídit na celé řadě daleko přístupnějších míst, proto nakonec nezbylo, než abychom se v mohutné kanoi s přívěsným motorem vydali na cestu po řece. Přistáli jsme u kamenitého břehu, vzali na záda těžkou filmařskou výbavu, vstoupili do lesa a vydali se na namáhavou pouť do kopce. Cesta byla každým okamžikem strmější a vedro čím dál tím nesnesitelnější. V nízkém podrostu malajské džungle se vyskytuje jeden zvlášť protivný keř, na který jsem měl

odjakživa děsivou smůlu. Vypadá nevinně jako jemňounké, bledě zelené kapradí. Jeho listy působí tak křehce, až má člověk pocit, že kdyby na ně třeba jen hrubě promluvil, polámaly by se či zvadly. Proto je nohou něžně a opatrně odhrnete, jen tolik, abyste pod nimi našli pevnou zem, a přitom jim neublížili. Ale přesně v tom okamžiku zjistíte, že tyhle nevinně vyhlížející listy jsou zespodu vybaveny zahnutými, jako jehly ostrými háčky, které vám rostlina jako udičky bleskurychle zatne do kůže i oděvu, a čím víc se bráníte, tím hlouběji se o ně zraňujete, až si nakonec připadáte - a taky tak krvácíte - jako zbičovaný prvokřesťanský mučedník. Jima si tyhle protivné rostliny oblíbily snad ještě víc než mě, takže náš výstup byl

o to pomalejší. Co chvíli jsme museli zastavit, abychom ho rozmotali, a zároveň dusit jeho bolestné výkřiky, schopné zahnat na míle daleko veškerou zvěř, kterou bychom snad jinak měli naději spatřit. Nakonec jsme zpoceni a zkrvaveni dorazili na malou planinku na vrcholu kopce, kde jsme usedli, abychom si konečně trochu odpočinuli.

Malajská džungle je skoro všude zamořena pijavicemi, ale z jakýchsi nepochopitelných příčin byla jejich hustota na tomhle plácku mnohonásobně vyšší než kdekoli jinde, a také se zdálo, že tamní pijavice jsou mnohem žravější a krvelačnější, než všechny ostatní. Když jsme usedali, žádnou z nich jsme ani nezahlédli. Jestli ty mrchy nějak registrují záchvěvy pudy, nebo jestli cítí na dálku teplou krev, to je otázka, kterou se mi nikdy nepodařilo vyřešit. Pravda však je, že ledva jsme dosedli a zapálili si cigarety, v tu ránu se podrost kolem nás změnil v pohyblivý koberec pijavic, ženoucích se k nám přes zelené listy jako nekonečné mračno píd'alek. Tu a tam se některá z nich kolmo napřímila a otáčela hlavičkou ze strany na stranu, jako by věřila. Při vstupu do lesa jednoduše nebylo možné se jim jakkoli vyhnout; jediné jste v takovém případě mohli doufat, že vám nezalezou do některého nepřístupného a přitom zvlášť citlivého místa. Dokáží využít sebemenší škvíry v oděvu a pohybují se tak jemně, že je nemáte šanci zaregistrovat, dokud vám nacucány krví nevisí po těle jako hrozny miniaturních přezrálých fíků. Jediný způsob, jak se jich zbavíte - ovšem za předpokladu, že jste už zaznamenali napadení - je žhavý konec cigarety nebo špetka soli. V obou případech se pijavice okamžitě pustí. Pokud byste ovšem byli tak nemoudří a pokoušeli se je násilím odtrhnout, zůstanou vám jejich tlamičky zahryznuté v kůži a vy si můžete přivodit ošklivou hnisavou ranku. Teď jsme tedy seděli na kopci, snažili se popadnout dech a s úzkostí sledovali blížící se nápor pijavic.

„No to je tedy nádhera,“ povzdychl si trpce Jim. „Podařilo se mi před tou hnusnou rostlinou zachránit pár kapek krve, a ty mě teď vycucá tohle odporný stádo pijavic.“

Náladu mu rozhodně nezlepšilo, když Chris musel poněkud sklíčeně připustit, že prostor na kopci není pro filmování zdaleka tak vyhovující, jak si to původně představoval. A tak jsme zase sebrali všechno nádobíčko a obtíženi nákladem pijavic jsme se vydali na klopotnou zpáteční cestu k řece. Když jsme dorazili na břeh, nezbylo nám, než se svléci a diskrétním způsobem se jich navzájem zbavit pomocí zapálené cigarety.

„No a teď,“ poznamenal Jim, natáhnuv si kalhoty, „by mě strašně zajímalo, jakou další lahůdku si na nás Chris vymyslel. Co bys,

Gerry, takhle říkal nápadu zaplavat si přes řeku? Při trošce štěstí bys tam mohl potkat krokodýla. To by přece byla nádherná sekvence, nemyslíš?“

„Vlastně... vlastně jsem myslel na to,“ uvažoval zadumaně Chris, „že když už tu máme kánoi, tak by se dalo pořídit pár docela efektních záběrů tamhle v těch peřejích...“

Pohlédl jsem směrem, kterým ukazoval, a spatřil jsem mohutné temně šedé balvany, jako vykotlaný chrup tu a tam vyčnívající ze zpěněných vln. Voda se tam vařila, stříkala a hnala rychlostí srovnatelnou se širokým proudem hasičské stříkačky.

„Nezbláznil ses náhodou?“ zeptal jsem se režiséra.

„Ne,“ ujistil mě Chris. „Vypadá to odtud daleko horší, než to ve skutečnosti doopravdy je.“

„No jasně!“ připojil se k němu krvelačně Jim. „A to si navíc představte tu nádheru, že až to s Jacquie nákrásně projedete, Chris vám oznámí, že ty záběry vůbec nehodlá použít.“

Po chvíli handrkování jsme se dohodli, že konečné slovo necháme na majiteli kanoe, který nás sem dovezl. Ten se však k mé značné nevoli tímhle nápadem nadchl a prohlásil, že to bude hotová hračka a že nás těmi peřejemi rád proveze. Jim s Chrisem tedy zaujali místa u kamer, zatímco Jacquie a já jsme nasedli do lodi a odrazili od břehu. Tahle kánoe nám připadala značně nejistá už když jsme ráno do ní nasedali, ale čím víc jsme se teď blížili k peřejím, tím se nám zdála nezpůsobilejší. Jejím majitele to však zjevně nesmírně bavilo, protože jak odpichoval člun do proudu, vydával v pravidelných intervalech divoce radostné výkřiky, ne nepodobné vřískání gibbona, čímž vyjadřoval *joie de vivre*, kterou jsme s Jacquie rozhodně nesdíleli. Jelikož ale odpichoval loď zezadu, zatímco my jsme seděli vpředu, zpěněné vlny peřejí nás oblévaly od hlavy až k patě, takže během třiceti vteřin jsme byli tak mokří, jako bychom peřejemi proplavali. K mému úžasu jsme však mezi rozeklanými balvany šťastně propluli a brzy jsme se ocitli na klidné vodě.

„Senzace!“ povykoval Chris a radostně poskakoval na břehu. „Teď ještě jednou, ať si můžeme udělat pár detailů.“

A tak jsme ještě znovu, tiše proklínající režiséra (nebylo by slušné zde opakovat výrazy, kterých jsme užívali), propluli peřejemi.

„Vážení, já končím,“ pravila rezolutně Jacquie, když jsme podruhé překonali zpěněný úsek. „Teď mě můžete hodit na ubytovnu, protože se chci převléknout.“

Chris rozpoznal okamžik hrozící vzpoury, a proto rychle souhlasil. „Necháme Jacquie v noclehárně a pak sjedeme kousek proti proudu.“

Mohlo by se nám podařit ještě pár doplňujících záběrů.“ Jim na mě významně pohlédl.

Když jsme tedy mou promáčenou a namíchnutou manželku zanechali v ubytovně, vydali jsme se dál proti proudu. Po zhruba půlhodinové plavbě se přívěsný motor zvláštním způsobem rozkuckal, pak několikrát odfrkl a definitivně zmlkl. Rozhostilo se napjaté ticho, do něhož Jim tiše zahvízdal pár taktů z *Plavců v ohrožení*.

„Co je s tím krámem?“ zajímal se Chris s uraženým výrazem ve tváři.

„Chcíplo to,“ odtušil jsem lakonicky.

Člunař s ustaraným obličejem mezitím zaútočil na motor francouzským klíčem, zjevně rozhodnut ho nelítostně vykuchat. Po chvíli s vítězným úsměvem z jeho útroh vylovil jakousi součástku, na níž bylo na první pohled znát, že je beznadějně polámaná. Oznámil nám, že máme-li pokračovat v plavbě, musí se neprodleně vrátit do noclehárny pro náhradní díl.

„Nemá smysl, abychom se s ním vraceli,“ rozhodl Chris. „Počkáme tady.“

„Jeden z nás s ním jít musí,“ namítl jsem důrazně. „Já tyhle frajery znám. Někde se zapovídá s manželkou nejlepšího přítele, a my ho dřív jak za tři dny neuvidíme. Navrhuju, abychom tu my dva počkali u zavazadel a Jim aby doprovodil člunaře.“

Vyložili jsme tedy filmařskou výbavu na břeh, Jim usedl s člunařem do kanoe a pádlovali dolů po proudu.

My dva s Chrisem jsme se zatím uvelebili zády k řece na hromadu zavazadel a diskutovali o dalších sekvencích, které natočíme, až se Jim s člunařem vrátí a lodní motor bude opět v pořádku. Svému okolí jsme nevěnovali pozornost, takže to, co následovalo, nás zastihlo úplně nepřípravené. Když jsem jen tak mírně pootočil hlavu, abych za sebe do řeky odhodil nedopalek, ke svému zděšení jsem ve vodě necelých pět metrů od břehu spatřil vražedně vyhlížející kobru královskou, blížící se k nám doslova závodním tempem. Mohla měřit dobrých dva a půl metru a krk s hlavou jí vyčníval nejmíň patnáct centimetrů nad hladinu; měla velké lesklé oči a z jejího celkového výrazu jsem soudil, že je momentálně v krajně nevlídném rozpoložení. Nezmění-li směr, přistane rovnou mezi mnou a Chrisem. I když jsem vskutku zaníceným milovníkem přírody, po takto intimní blízkosti kobry jsem rozhodně netoužil.

„Bacha!“ vykřikl jsem a okamžitě se vymrštil. Chris poté, co se ohlédl, učinil totéž a oba jsme zděšeně ustoupili.

Nuže, v tuto chvíli by se kobra, alespoň podle ustáleného klišé běžné dobrodružné literatury, měla vztekle vrhnout vpřed, několika smyčkami bleskurychle ovinout Chrise a přesně v okamžiku, kdy by se užž svými jedovými zuby chystala prokousnout své oběti naběhlou krční žílu, měl bych já tasit pistoli a ustřelit nebezpečnému plazu hlavu. Tak by to taky docela určitě dopadlo, nebýt tří maličkostí: zaprvé nemám pistoli, zadruhé tahle kobra zjevně nečetla žádný dobrodružný román ani cestopis a zatřetí se zdálo, že ji naše přítomnost vyděsila ještě daleko víc než nás ta její. Až dosud si klidně plavala k vlídně vyhlížejícímu břehu, na němž neviděla nic než dvě zcela neškodné polozetlelé klády. A tu se náhle k jejímu zděšení ty klády z ničeho nic proměnily ve dvojici živých lidských bytostí! Pokud by se o hadovi dalo říci, že se nějak tváří, pak bych musel jednoznačně prohlásit, že naše kobra „se tvářila“ značně užasle. V mžiku tak říkajíc „šlápla na brzdu“, napřímila se ve vodě a vteřinu na nás upřeně zírala. Utěšoval jsem se vědomím, že veškerá herpetologická literatura tvrdí, že smrt, způsobená kobřím ušktnutím, je vcelku bezbolestná, avšak naše kobra nejevila nejmenší ochotu plýtvat na nás svým vzácným jedem. Místo toho udělala čelem vzad a bleskurychle se rozjela proti proudu. Ve vzdálenosti necelých třiceti metrů se znovu otočila, vklouzla na břeh a rychle zmizela v hustém lesním podrostu.

„Tady to vidíš,“ řekl jsem Chrisovi, „jak je kobra královská strašlivě nebezpečná. To byl absolutně nevyprovokovaný útok.“

„Co mi to tu povídáš?“ namítal Chris. „Byla stejně vyděšená jako my dva.“

„Samosebou,“ přisvědčil jsem. „Jenomže nevyprovokovaný útok je přesně to, co se tomuto hadovi všeobecně přisuzuje.“

„To je fakt smůla, že tu s námi není Jim,“ posteskl si Chris. „Měl by aspoň až do večera důvod k naříkání.“

Když se nakonec Jim vrátil s kanoí, vypravili jsme se ještě asi pět kilometrů proti proudu a pak znovu přistáli, abychom prozkoumali, zda je tamní prales vhodný k pořízení přesně takových záběrů, jaké jsme měli v plánu. Ušli jsme sotva pár set metrů, když se ze hřebene přilehlého vrchu po naší pravici ozval zběsilý vrískot. Ač se tyhle výkřiky značně podobaly zpěvu gibbonů, byly daleko hlasitější, hlubší a všechny končily sytým rezonujícím duněním, jako by někdo konečky prstů bušil do velkého bubnu.

„Siamang!“ zvolal člunař a Chrisovy oči vzplanuly nadšením.

„Mrkneme se, jestli se nám podaří dostat se trochu blíž a získat pár záběrů,“ zašeptal.

Opatrně jsme vykročili směrem k vrcholu kopce, ale s neformálním nákladem filmařské výbavy na ramenou a ve spleti tropické vegetace, bohaté na nejrůznější zrádné trny a ostny, jsme pochopitelně nijak zvlášť tiše nepostupovali. Avšak siamangové byli tak zabráni do svého koncertování, že nám nevěnovali pozornost ani v okamžiku, kdy jsme se blížili ke stromům, v jejichž větvích se skrývali. Ale přesně ve chvíli, kdy jsme si mysleli, že je už už zahlédneme, najednou zmlkli a vzápětí se rozhostilo takové ticho, že naše kroky duněly v pralesním houští, jako by se tudy řítily několik splašených tanků. Náhle se však člunař zarazil a mačetou ukázal do korun stromů nad sebou.

„Siamang,“ pravil znovu s uspokojením.

Asi dvacet metrů nad námi seděla v koruně jednoho ztepilého stromu skupinka siamangů. Sestávala z dospělého samce a samice, dvou opičích výrostků a jednoho mimina. Uhlově černá srst se jim

leskla ve slunci, když s ledabyle prověšenýma štíhlýma rukama si s ležérní elegancí hověli na větvích. To, co mě však nejvíc zaujalo, bylo rozložení této skupiny. Samec trůnil čelem proti zbývajícím členům své rodiny, kteří seděli v řadě o něco níž na společné větvi asi tři a půl metru daleko. Vypadalo to, jako by právě hodlal přednést učenou přednášku na téma dějinného vývoje zpěvu siamangů. Pro případ, že bychom se snad chtěli vychloubat, že se nám podařilo dostat se do jejich blízkosti nepozorovaně, zpražil nás občas samec pohrdlivým pohledem, jímž s mírně pozvednutým obočím štítivě ohodnotil naše upoceně a zchváceně vzezření. Nakonec se zřejmě

jakž takž smířil s naší účastí v auditoriu a věnoval opět všechnu pozornost vlastní rodině. Pozoroval jsem ho kukátkem a všiml si, jak se pohodlněji usadil na větvi, otevřel papulu a dal se do zpěvu. Nejprve vydal tři nebo čtyři krátké stakatové výkřiky, jejichž účinek na samcovo hrdlo byl doslova fascinující. Každým jednotlivým zvoláním se mu krční vak víc a víc nadouval, až jeho světle růžová kůže zazářila v černé srsti. Jakmile rozměry vaku samci vyhovovaly, dal se do vlastního zpěvu. Pozoruhodné bylo, že koncem každé fráze se vak začal vyprazdňovat, zatímco při začátku další se znovu nafukoval. Pochopil jsem, že je to právě tento zvláštní dechový měch, kterému konce jednotlivých zpěvních frází vděčí za onen neobyčejný bubnově klokotavý zvuk, způsobovaný únikem rezervního vzduchu z tohoto rezonančního tělesa. Když samec dokončil svou árii a nastalo krátké ticho, členové rodiny, kteří produkci pozorně sledovali, dál nehnutě civěli na svého pána a vládce. Pak samice začala stakatově vykřikovat a mláďata - zprvu jen jedno větší, ale posléze všechna včetně mimina - se k ní vysokými hlásky přidávala, takže jejich povykování znělo jako nadšený aplaus a zdá se, že i samec to tak pochopil, protože se brzy rozhodl přidat další sloku. To se opakovalo asi čtvrt hodiny; rodinná klaka vybízela samce k další a další produkci a pěvec jevil při každém následném čísle rostoucí míru vzrušení. Chvillemi jsme si připadali jako na vystoupení nějakého slavného popzpěváka, který se dává svými fanoušky postupně pobízet k vyvrcholení svého recitálu. Samec teď začal dlouhýma rozpaženýma rukama rvát listí z okolních větví, a když nakonec během produkce začal zadkem hopsat po větvi, obdivné výkřiky unesených rodinných příslušníků se hystericky vystupňovaly. Podnícen touto odezvou pobíhal po větvi a s rukama elegantně zahnutýma poskakoval oním pro gibbony tak charakteristickým, změkčile vláčným způsobem. To ovšem jeho fandící rodinku přivedlo do stavu naprosté extáze. Při finále svého koncertu se samec skokem vrhl z větve a deset metrů se jako kámen bezvládně řítil k zemi, až to na okamžik vypadalo, že je s ním konec, ale v poslední chvíli jen tak ledabytě napřáhl dlouhou paži a v letu se zachytil větve, kterou míjel, a vzápětí už jako živé kyvadlo zplna hrdla vyřvával závěrečné takty svého zpěvu.

Pohled na tenhle mohutný, patetický, leč dokonale šťastný chór siamangů mě naplňoval nesmírným blahem. Opičí rodina brala svou hudební produkci nesmírně vážně a těšila se z každé minuty náruživého muzicírování. Bylo příjemné si uvědomit, že v tomto obrovském úseku chráněného pralesa se vždy bude v zelených

korunách stromů nějaká skupina siamangů s požitkem oddávat svému vášnivému zpěvu.

kapitola 8.

OBŘÍ LÍHEŇ

Hopsal a skákal, plácal se a zmítal,
až vyčerpán bez dechu upadl na zem.

*Lewis Carroll - Hon na
Oblud'áka*

Filmování je tajuplná činnost, a tak mě ani dvakrát nepřekvapilo, když jsem se tři dny po našem odjezdu z Národního parku ocitl na vrcholu štaflí, zatímco Chris s Jimem leželi pode mnou a kolem byli jako hráči na kriketovém hřišti rozptýleni Jacquie s řadou dalších individuí. Důvodem tohoto vskutku zvláštního počínání bylo jedno z nejpodivnějších zvířat, jaká jsem kdy v životě poznal.

Vypravili jsme se přes celé Malajsko do městečka Dungun na východním pobřeží, abychom se pokusili spatřit plazu, patřícího k největším na světě, ale cestou jsme narazili na daleko menšího, leč neméně zajímavého představitele plazí říše. Po nějaký čas jsme cestovali hornatým krajem, kde se lesní silnice vinula a kroutila v tak ostrých serpentínách, jaké jsem snad nikde jinde nezažil. Byla tu taková spousta prudkých zatáček, že nás Jim, hovící si na kupě zavazadel v zadní části landroveru, náhle požádal, abychom alespoň na chvíli zastavili. Seděl tam jako nějaký římský císař, kterýžto dojem podtrhovala skutečnost, že v náručí svíral obrovitý ananas, který jsme koupili cestou v jedné vesnici. Jimův obličej měl hráškově zelenou barvu.

„K čertu, co je s tebou?“ vyzvídal Chris.

„Je mi blbě,“ odvětil malomyslně kameraman.

„Bože na nebi,“ záupěl Chris, „moh bys mě laskavě upozornit, až ti jednou náhodou vůbec nic nebude?“

„Já za to nemůžu,“ kňoural dotčeně Jim. „To dělají ty děsný zatáčky. Ještě jedna a už to v sobě neudržím.“

„Tak na chvíli zastavíme,“ navrhla Jacquie. „Koneckonců se aspoň můžeme nasvačit.“

Jim se zatvářil ještě ztrápeněji.

„Ty si myslíš, že mám chuť na svačinu?“ zeptal se.

„Ale já jo,“ odsekla nelítostně Jacquie.

Zastavili jsme tedy na krajnici a vybalili jídlo, od něhož se Jim

s hrůzou odvracel. Nasycení lančmítem a čerstvým ananasem ulehli jsme do trávy, abychom si trochu odpočinuli, když tu jsem o kus dál na stromě u cesty zahlédl dva ptáky, kteří už z dálky vypadali dost zvláštně. Sálh jsem po dalekohledu a zjistil, že se jedná o párek drongů ostrovních, zabraných do obřadu námluv. Jsou velcí asi jako kos, mají zahnuté hřebínky a dvě krajní ocasní pera mají značně prodloužená a zakončená kulatým, raketu připomínajícím opeřením. Ptáci jsou zespodu kovově zelení a navrch leskle černí. Nejen že kolem sebe na větvích tančili, ale čas od času vzlétali a střemhlavým letem na sebe vzájemně nalétávali, takže ocasní peří, připomínající rakety, vytvářelo dojem, jako by každého z nich pronásledovala dvojice podivných kulatých brouků. Přitom na sebe v pravidelných intervalech švitořili hlubokými, spíše drsnými hlasy.

Zatímco jsem je sledoval, upoutala mou pozornost malá šedohnědá ještěrka, která pobíhala sem tam po kmenech stromů a pochutnávala si na stromových mravencích, spěchajících do svého vysoko umístěného mraveniště. Protože vypadala na celkem nudný exemplář drobného plaza, už jsem se chystal znovu zamířit kukátko na oba drongy ostrovní; stalo se však něco, co mě tak říkajíc doslova nadzvedlo. Malá ještěrka vysunula zpod brady jakousi bílou trojúhelníkovou chlopeň, která tak trochu připomínala plachtu. Párkrát jí v rychlém sledu zatáhla a znovu vysunula a pak se z ničeho nic odrazil od kmene a vrhla se do prázdna. Jenomže jak padala k zemi, náhle jí po obou stranách těla jakoby rozkvetla dvojice téměř motýlích křídel, s jejichž pomocí nonšalantně doplachtila na kmen pětáctýřicet metrů vzdáleného stromu. Okamžitě jsem si uvědomil, že ta na první pohled nenápadná ještěrka je jedním z nejzajímavějších plazů na světě, druh, který jsem si odjakživa přál uvidět na vlastní oči. Je to agama, těšící se jménu *Draco volans*, dráček létavý, a už od svého příjezdu do Malajska jsem se na tohle zvíře kdekoho vyptával, nikdo mi však o něm mnoho nepověděl. Občas je prý někdo zahlédne, ale jinak můžete v Malajsku strávit třeba padesát let, a přesto se s touhle ještěrkou nemusíte ani jednou setkat. Já však měl náhle před očima opravdového živého dráčka létavého, o němž jsem už nedoufal, že ho kdy spatřím. Zaječel jsem nadšením na své tři společníky, ale než ke mně doběhli, *Draco volans* se znovu odrazil a zmizel mi kdesi v lese.

„Co je? Co se děje?“ starala se Jacquie, která zjevně podlehla dojmu, že mě uštknul nějaký zvlášť nebezpečný had.

„*Draco volans*, *Draco volans*“ vykřikoval jsem nesouvisle.

Trochu udiveně se na mě zahleděli.

„Co to je, to - *Draco volans*?“ zeptala se Jacquie.

„Taková ta létající agama,“ vysvětloval jsem netrpělivě, „jedna tu byla, ale ulítla mi do lesa...“

„To bude úžeh,“ konstatoval účastně Jim. „Bál jsem se toho od první chvíle, co začal blábolit tyhle nesmysly.“

„Říkám vám, že tu byla! Přeletěla od tadyhletoho stromu k támhleтому, ale než jste sem doběhli, tak uletěla do lesa.“

„Hele, natáhni se a trochu si odpočiň,“ radil mi Jim, „myslím, že to moc potřebuješ. Nakapu ti na čelo ananasovou šťávu, to ti uleví.“

Ať jsem dělal co dělal, nikdo mi nevěřil, protože na historky o létavých ještěrkách se všichni tak trochu dívali jako na zoologickou latinu. Vsedli jsme tedy znovu do vozu a já jsem se jim pomstil tím, že jsem je celou cestu krmil vyprávěním o létající ještěrce.

Nakonec jsme dorazili do malého městečka, kde nám nesmírně milí lidé, manželé Allenovi, nabídli laskavé pohostinství. Po úvodních zdvořilostech sklouzla debata - jak jinak - opět k dráčkům létavým. Geoffrey Allen, sám nadšený fotograf zvířat, naslouchal našemu bouřlivému sporu trochu nechápavě.

„Můžete mi vysvětlit, co vás na těchhle létajících ještěrkách tak vzrušuje?“ zeptal se nakonec.

Nebýt mým hostitelem, byl bych ho za tuhle otázku srazil pěstí k zemi, ale jelikož se k nám choval nesmírně mile, a navíc mi právě naléval bohatou dávku whisky, ovládl jsem svůj násilnický impuls.

„Vždycky jsem si přál uvidět létající ještěrku,“ vysvětloval jsem trpělivě. „Od první chvíle, kdy jsme sem přijeli, jsem se na ni kdekoho vyptával, chvílemi jsem si však připadal, jako bych se snažil klást otázky v trapistickém klášteře. Dnes odpoledne jsem jednu takovou ještěrku viděl během zastávky u silnice, ale tihle trumberové mi to pořád nechtějí věřit.“

„Nechápu proč,“ dal se slyšet Geoffrey. „My jich máme plnou zahradu.“

„Cože?“ zvolal jsem nevěřícně. „Chcete tím říct, že vy je máte na vlastní zahradě?“

„Samosebou,“ přikývl Geoffrey. „Lítají tam prakticky od rána do večera.“

„To dělá to tropický slunce,“ oznámil vážně Jim Chrisovi. „Všichni to nakonec nějak odskáčou.“

„A myslíte, že bychom si je mohli i natočit?“

„Proč ne,“ opáčil náš hostitel, „i když někdy poletují až příliš hbitě. Koneckonců se na ně zítra ráno můžete mrknout a sami uvidíte, co a jak.“

Nazítří jsem hned za rozbřesku vytáhl Jacquie, Jima a Chrise do zahrady, kde jsme k mé nesmírné radosti zjistili, že Geoffrey mluvil čistočistou pravdu. Kam oko pohlédlo, tam byly samí dráčkové, kteří se míhali od stromu ke stromu jako papírové šipky. Jim poskakoval s kamerou z místa na místo ve snaze zachytit je v letu, zatímco my ostatní jsme holemi mlátili do stromů, abychom je vyplašili a donutili rozletět se na kameru. Po několika hodinách z nás lilo jako z konve, a Jimovi se přitom podařilo exponovat sotva půl metru filmu, o němž si byl předem jist, že na něm budou ty nejkrásnější záběry jasného tropického nebe, jaké se kdy podařilo natočit.

„Takhle to prostě nejde,“ konstatoval znechuceně. „Ty potvory vždycky přistanou dřív, než je najdu v hledáčku a jakž takž zaostřím. Myslím, že se nám to nepovede.“

„Můžeme udělat jen jedno,“ navrhl jsem. „Pokusíme se některého dráčka chytit.“

„A co si s ním počneme?“ nechápal Chris.

„Můžeme ho vzít do domu, a až Jim řekne, že je připraven, vyhodíme ho z okna ložnice.“

„Inu,“ zamyslel se Chris trochu skepticky, „zkusit by se to snad dalo...“

A tak jsme - vyzbrojeni bambusovými pruty se smyčkou na konci - strávili pár následujících hodin chytáním létajících ještěrek. Nakonec jsme objevili několik hloupějších a méně pohotových, z nichž dvě se nám podařilo šťastně polapit. Než jsme se pustili do natáčení, odebrali jsme se na verandu, abychom si dopřáli zasloužený dopolední drink. Využil jsem téhle příležitosti, a ty podivné tvorečky jsem si konečně pořádně zblízka prohlédl.

Vak pod jejich hrdlem měl tvar trochu protáhlé jahody; normálně ho má ještěrka sklopený vzad, takže je skoro neviditelný, ale když chce tenhle bílý ornament použít (což, pokud jsem si všiml, činí při ochraně svého teritoria), nafukuje jej a zase vyfukuje ve vteřinových intervalech. Křídla jsou ovšem daleko zajímavější. Plaz má prodloužená žebra, která podepírají jemnou kůži křídel stejným způsobem, jako dráty deštníku. Mimo provoz je má ještěrka složená (zase jako deštník) podél těla, takže jsou jen stěží patrná. Celý tenhle tvoreček vypadá neuvěřitelně prehistoricky a pozorujete-li ho, jak při doteku roztahuje a zase skládá křídla, dovedete si snadno představit, jak se z plazů vyvinuli dnešní ptáci.

Když jsme uhasili žízeň a trochu se zchladili, pustili jsme se do přípravy dalšího natáčení dráčků létavých. Abychom docílili co nej přesnějších záběrů letící ještěrky s roztaženými křídly, potřebovali

jsme ji snímat zesponu proti obloze. Jim s Chrisem si tedy museli s nachystanými kamerami lehnout na záda, zatímco Jacquie, Geoffrey a jeho žena Betty cíhali na přistávající ještěrky, aby je včas znovu polapili. Když byli všichni na svých místech, vyndal jsem jednoho dráčka ze sklenice, v níž jsme je věznili, a na znamení na zemi ležících kameramanů jsem ho vyhodil z okna ložnice. Ihned roztáhl křídla a po chvíli přistál na trávníku, kde ho Geoffrey pohotově chytil. Kameramany ale tenhle záběr neuspokojil, i nezbylo mi, než se znovu vydat vzhůru do ložnice a celou akci opakovat. Takhle jsme to zkoušeli ještě nejmíň pětadvacetkrát, až to nás i dráčky značně zmohlo, a tak jsme si dali pauzu na další drink, při němž jsme probrali příčiny dosavadních neúspěchů.

Největší potíž spočívala v tom, že vyhazování dráčků z okna ložnice umožňovalo kameramanům výhled jen na nepatrný úsek oblohy, proti níž chtěli letící dráčky zachytit, takže zvolené stanoviště se ukázalo jako nevyhovující. „A co takhle štafle?“ navrhl Geoffrey. „Ty si přece můžeme postavit, kam budeme potřebovat.“

Nadšení tímhle nápadem vylovili jsme z Geoffreyho kůlny příšerně rozviklané štafle - jediné, které byly k dispozici. Kdyby nás pozoroval někdo nezasvěcený, musel by nepochybně dojít k závěru, že v Geoffreyho rozlehlé zahradě řadí parta cvoků z místního blázince. Chris a já jsme se vláčeli z místa na místo se štaflema nemotornými jako dřevěná žirafa, Jim pravidelně uléhal na zem a Geoffrey s Betty za námi nosili sklenici od zavařeniny se dvěma dráčky. Když jsme třikrát přešli celou zahradu, Jim se konečně

rozhodl pro (dle jeho názoru) nejsprávnější stanoviště. Vztyčili jsme tedy štafle a nachystali se k filmování. Mezitím nastalo poledne a v celém Malajsku dosáhla teplota vzduchu bodu tání lidského organismu.

Svlečen do půl těla, s obrovským, od Geoffreyho vypůjčeným slamákem na hlavě a s dráčkem v hrsti jsem vyšplhal na štafle. Ty pode mnou úpěly a kývaly se tak, že jsem se o svou bezpečnost obával stejně jako námořnický začátečník, jenž prvně sám v plachetnici obeplouvá Hornův mys. Když jsem se ujistil, že štafle stojí jakž takž rovně a mí spolupracovníci jsou připraveni, vrhl jsem dráčka do vzduchu. Nebyl jsem s to sledovat jeho let, protože pohyb mé paže žebřík pode mnou příšerně rozkymácel, a já měl co dělat, abych se nerozletěl za ještěrkou. Než jsem alespoň trochu zvládl svého dřevěného oře, byl už Jim na nohou a radostně mi hleděl do tváře.

„Perfektní,“ konstatoval. „Ale budeme si to muset ještě párkrát posichrovat.“

Začal jsem trpce litovat okamžiku, kdy jsem se zmínil o létajících ještěrkách, protože zbytek odpoledne jsem strávil na sluneční výhni, kde jsem jako neschopný cirkusový artista v jednom kuse balancoval na vrcholu krajně nejistých štaflí, a přitom v pravidelných intervalech vrhal do vzduchu ještěrky. Nakonec však byl Jim se získanými záběry spokojen, a tak jsme mohli s úlevou propustit své dva utmáčené herce a sami se jít osprchovat a převléci. Oba dráčky filmování tak zmohlo, že když jsme je posadili na větev, tupě na nás zírali a ani se nesnažili utéci.

Jen tak pro zajímavost: celá sekvence s dráčky létavými zabrala v našem filmu všeho všudy patnáct vteřin a žádnému kritikovi nestála za to, aby se o ní alespoň letmo zmínil. Doufám, že všem pošetilcům, kteří by se rádi věnovali fotografování či filmování zvířat, poslouží tato zkušenost jako dostatečně odstrašující příklad.

Máte-li v úmyslu cestovat po Malajsku, nesmíte se dát otrávit přívozy. Ve většině tropických krajín se řeky a říčky rozlévají všemi směry stejně složitě jako žíly a cévy v lidském těle. Chcete-li se tedy dostat z jednoho místa na druhé, musíte překročit desítky nejrozmanitějších toků. Ty mělké přejedete tak, že s neobyčejným povyražením rozrážíte jejich hladinu předkem svého terénního vozidla, přes o něco hlubší se můžete - jsou-li vám bohové deště příznivě nakloněni - dát vléci na laně, ale ty nejhlubší a široké toky, barvou i hustotou připomínající staré sherry, překonáte jedině s přispěním převozníka. Přívozy a říční trajekty jsou - podobně jako

autobusová doprava - v různých zemích na různé úrovni, ale malajské jsou charakteristické tím, že když k nim dorazíte, příslušné plavidlo je pokaždé na opačné straně řeky, než na které byste je potřebovali, což vždycky znamená nejmíň půl ne-li tři čtvrtě hodiny čekání. Někdy si nudné postávání na břehu můžete zkrátit prohlídkou pozoruhodných kořenovníků, které rostou v bažině podél břehu. Každý z těchto stromů vyrůstá z podivuhodné spleti vzdušných kořenů, vzdáleně připomínajících jakýsi košík, zabořený do lepkavého a příšerně páchnoucího bahna. Tady máte možnost setkat se s celou řadou pozoruhodných živočichů. Jste-li blízko moře a voda je poloslaná, můžete spatřit lezce bahenní, prazvláštní ryby, které mají hlavy jako hrochové - a kupodivu se tak i chovají. Leží nehnutě těsně pod hladinou, nad níž jim vyčnívají jen vyboulené oči, takže jimi mohou nenápadně pozorovat okolí. Ale mají také schopnost, která dokáže přivést z míry každého, kdo se domnívá, že jediné pro rybu vhodné místo je pod vodou. Hladký, člověk by řekl až kluzištní povrch bažiny pod kořenovníky je pro ně ideálním terénem, po němž se dokáží bleskurychle klouzat a dokonce občas i vyšplhat na košatou spleť vzdušných kořenů.

Dalším obyvatelem této nevábně páchnoucí říše je krab houslista, budující si své doupě v blátě. Krabi houslisti jsou stejně pestrobarevní jako motýli. V tropech se často setkáte s tím, že na okraj smrdutých bažin podél řek usedají hejna přenádherných motýlů a sají jejich vláhu, občas zavírajíce a zase rozevírajíce křídla, takže tato jindy odporně fádňící oblast se na okamžik promění v ohňostroj nejzářivějších barev. Krabové houslisti jsou dalšími živočichy, kteří v přírodě plní tuto estetickou funkci. Vylézají ze svých jam, a lesknouce se ve slunečních paprscích, zvolna mávají jediným velkým klepetem, aby jím přilákali samičku a zároveň zastrašili soka, přičemž si čas od času nappou do papuly bohatou porci bahna, kterou pečlivě žmolají a dobývají z ní řasy, jimiž se živí. Připomínají prapodivného labužníka, který s nesmírným požitkem pomocí čínských tyčinek znalecky okouší zvlášť vybraná sousta, leč loví je rovnou z páchnoucí stoky. Můžete se stát svědky zvláštního jevu: kráčíte kolem bažiny, a tu se náhle v jejím hladkém povrchu zatřpytí pestrobarevná světélka, jež polekána vaším příchodem rychle zmizí v hlubokých děrách. Když si sednete na bobek a trpělivě čekáte, nakonec spatříte, jak se tu z jedné a hned nato ze druhé díry vynoří klepeto. Zvolna a s nesmírnou opatrností krabové vylézají a zjišťují, zda nebezpečí už pominulo. Září jako miniaturní barevné pancíře - šarlatové, purpurové, zelené a žluté, a i když se jinak nehýbají, jejich

klepýtko sebou tu a tam nervózně pošukávají. Budete-li dostatečně tiší, dodají si možná kuráže a vylezou celým tělem na povrch bažiny; zprvu ti odvážnější a posléze i ostatní, jakmile poznají, že jejich druhové se nerušeně pasou a nic zlého se jim neděje. A tak se stane, že ještě před chvílí šedá a odporně špinavá hladina bahna se zvolna promění v zářivě barevný perský koberec. Je to opravdu kouzelný kaleidoskop neustále se měnících a vzájemně prolínajících barev, ale vztáhnete-li neopatrně ruku, jako mávnutím kouzelného proutku celá ta nádhera bleskurychle zmizí, a vy opět hledíte na nudný povrch špinavého bláta. Úprk krabů je tak náhlý, že to připomíná onu dětskou magickou tabulku, na níž jediným mávnutím ruky mohou okamžitě zmizet sebefantastičtější barevné vzorce a struktury.

K mému upřímnému úžasu začal zájem mých společníků o lezce bahenní a kraby houslisty už u šestého či sedmého přívozu značně ochabovat. Netrpělivě podupávali na břehu a trpce nadávali na loudajícího se převozníka. Abych je ukonejšil, snažil jsem se jim vysvětlit, že převozníci jsou takhle pomalí z opatrnosti, protože před několika týdny došlo právě v těchto místech k hrůzné katastrofě, při níž se říční trajekt převrhl i s plně obsazeným autobusem, jehož většina pasažérů na místě zahynula. V důsledku toho se Jim okamžitě začal zajímat, neexistuje-li jiná možnost, jak bychom se - byť oklikou - dostali ke svému cíli po souši.

Teprve když jsme dospěli k patnáctému přívozu, objevili jsme první svědectví toho, že plaz, za nímž tak daleko a namáhavě cestujeme, skutečně existuje. Čekali jsme tu déle než obvykle, ale všiml jsem si, že u cesty stojí chatrč, odkud si lidé nosí láhve s nejrůznějšími nápoji. Navrhl jsem Jacquie, abychom to tam šli obhlédnout, protože jsme už beztak pociťovali naléhavou potřebu nějakého vhodného občerstvení. Říkal jsem si sice, že by bylo bláhové očekávat v téhle palmovými listy zastřešené boudě něco tak exotického jako třeba pivo, ale měl jsem takovou žízeň, že jsem byl ochoten spokojit se třeba i s kokakolou. Vstoupili jsme a k mému úžasu jsme se ocitli v perfektně zařízené prodejně, vybavené dokonce vliďně pobrukující chladničkou, plnou báječně studených plechovek s pivem. Zatímco jsme čekali, až na nás dojde řada, všiml jsem si na pultě podnosu, na kterém trůnilo cosi, co vypadalo jako obrovské pingpongové míčky.

„Koukni tamhle na to!“ vyzval jsem vzrušeně svou choť.

Podezřívavými zraky si prohlédla pumliče na tácu. „Co to je?“ zeptala se.

„Tohle,“ pravil jsem veledůležitě a pozvedl jednu z těch koulí, „jsou

vejce *Dermochelys coriacea*.“ „Co to znamená?“

„To je tvor, kvůli kterému ztrácíme tolik drahocenného času a věnujeme tolik námahy, abychom měli tu čest ho spatřit,“ odpověděl jsem. „Jsou to vejce kožatky velké.“

Kožatka velká je nejen jeden z největších, ale zároveň i jeden z daleko nejzajímavějších plazů této planety. Dorůstá délky téměř tří metrů a může vážit až deset metráků. Narozdíl od většiny ostatních želv není kryta tuhým rohovinovým krunýřem, ale jen kožnatým povlakem s několika kostěnými uzlinami uprostřed, jež svědčí o spřízněnosti s želvami. O těchto obrovských a smutných zvířatech toho moc nevíme; žije se rybami a ostatními plody moře, občas i rostlinnou stravou. Dá se předpokládat, že kožatka velká byla kdysi daleko rozšířenější. V době, kdy jsme byli v Malajsku, existovala jediná líhniště v Portoriku, na Cejlonu a v Malajsku, avšak nevybíravý sběr vajec je nakonec téměř všude zlikvidoval. A tak malajská pláž poblíž Dungunu zbyla nakonec jako jediné místo, kde lze tyto obrovské kožatky spatřit. Toužil jsem po nich ze dvou příčin: proto, že pokud nezastihnete tuto želvu na břehu ve chvíli, kdy přichází klást vejce, nemáte nejmenší naději ji vůbec kdy spatřit, ale i proto, že malajská vláda učinila některé kroky pro její záchranu, a mne neobvykle zajímalo, jak ta opatření v praxi fungují.

Líhništěm kožatek velkých je zhruba osm kilometrů dlouhá pláž. Někteří místní vesničané zde získali oprávnění ke sběru vajíček, která jsou pokládána za zvláštní specialitu, a tedy neobvykle ceněna. Ale jak už to v podobných případech chodí, oprávnění koncesionáři se především zajímali o okamžitý zisk a nedbali na to, že hromadným sběrem postupně rok za rokem hubí právě ty tvory, kteří jim - v tomto případě doslova - snášejí zlatá vejce. Proto zasáhla za podpory Přírodovědné společnosti malajská vláda. Navrhla sběračům, že od nich každoročně za tržní cenu odkoupí určitý počet hnízd, jejichž mláďata nechá vylíhnout a odejít na svobodu. Tím způsobem se postarala nejen o vzácné kožatky, ale i o živobytí rodin, které jsou na nich závislé. Na papíře vypadalo tohle opatření sice geniálně, z dlouholeté trpké zkušenosti jsem však věděl, že mnohé dobře míněné ochranné zákony se v praxi často míjejí jakýmkoli účinkem.

Povzbuzeni pohledem na vzácná vajíčka, vydali jsme se na poslední úsek našeho putování, až jsme konečně dorazili do sympaticky čistého městečka, které se jmenuje Dungun. Z nejrůznějších pramenů jsme už věděli, že chceme-li natáčet kožatky velké na pláži, budeme potřebovat umělé osvětlení, protože vylézají

z moře výhradně v noci. Problém, jak zajistit světlo na pláži vzdálené padesát až šedesát kilometrů od nejbližšího zdroje elektřiny, nám pomohlo vyřešit malajské ministerstvo zemědělství, které za námi poslalo mrňavého, ale zato skoro úplně kulatoučkého elektrikáře s přenosným generátorem. Pozdravil se s námi a oznámil nám, že máme zamluvené pokoje v nejlepším čínském hotelu ve městě. Ukázalo se, že je to opravdu čistý a milý, i když poněkud spartánsky zařízený podnik, a díky šťastné náhodě jsme s Jacquie vyfasovali pokoj hned vedle koupelny.

O šťastné náhodě hovořím záměrně, protože blízkost koupelny mi umožnila zajímavý vědecký výzkum čínských hygienických návyků. Stěna, dělící náš pokoj od koupelny, končila asi patnáct centimetrů pod stropem, takže jakékoli hnutí, každá kapka vody, prostě vše, co se v umývárce dělo, bylo v naší ložnici perfektně slyšet. První dva hosté křepce prosvištěli koupelnou a s veselým pohvizdováním ji zase opustili. Zato třetí návštěvník se projevoval úplně jinak.

Vrazil do koupelny takovým kvaltem, jako by měl v patách deset čertů, třísknul za sebou dveřmi a tak energicky zastrčil závoru, že mu snad jen zázrakem nezůstala v ruce. Už jeho samotný vstup natolik upoutal mou pozornost, že jsem seděl tiše jako pěna a poslouchal, co se bude dít dál. Následujících pět minut bylo slyšet jen těžké supění a oddychování, jako by ten ubožák čekal, že každým okamžikem za ním vtrhne pronásledovatel. Je mu snad v patách nějaká tajemná malajská mafie? Nalezne další návštěvník koupelny jeho zkrvavenou mrtvolu zavěšenou na sušáku ručníků? Avšak jak se zdálo, jeho obavy za nějaký čas pominuly, protože přestal funět a jal se - jak se dalo soudit dle charakteru zvuku - oplácávat vanu. Podivné, dunivě rezonující bušení se vytrvale linulo z koupelny, až jsem měl nakonec sto chutí zaklepat na stěnu a upozornit toho ubožáka, že tímhle způsobem dozajista pozornosti mafie neunikne, ale než jsem to zrealizoval, dunění umlklo. Vzápětí tajemný návštěvník koupelny, jak se zdálo, nejspíš drhnul rejžákem podlahu, kterážto činnost mu rovněž zabrala drahně času. Když tedy úspěšně opleskal vanu a vydrhnul podlahu, začal konečně napouštět vodu. Krom tohoto monotónního zvuku vládlo teď v koupelně naprosté ticho. V duchu jsem si ho představoval, jak s hrůzou rozšířenými zornicemi mlčky pozoruje plnící se vanu.

Ovšem po čtvrt hodině jsem poněkud zneklidněl. Došlo mi, že žádná vana na světě není dost velká, aby pobrala tak obrovské množství vody. Znepokojeně jsem pozoroval podlahu u stěny, zda tam uvidím prosakovat první loužičky, ale nic se zatím nedělo. Co

když se ten člověk utopil? Neměl bych zaklepat na dveře? Třeba v okamžiku, kdy roztočil kohoutky, uklouzl, udeřil se do hlavy a teď tam leží tváří dolů v přetékaající vaně. Má úzkost o jeho osud nepolevila ani tehdy, když konečně zavřel vodu a vzápětí (opět si tím nemohu být zcela jist, neboť na vlastní oči jsem to neviděl) skočil do napuštěné vany z nejméně šestimetrové výšky. Tu ránu a to šplouchnutí musí člověk slyšet na vlastní uši, aby si něco takového dokázal představit. Byli jsme s Jacquie doslova oněmělí hrůzou při představě, co se asi ve vedlejší místnosti děje, a tak jsme jen seděli na kraji postele, mlčky srkali pivo a čekali, co se z toho všeho vyklube. Brzy jsme se dočkali. Nejdřív se ozvala řada funivých zavrnutí, jež připomínala zvuky, jaké vydává indický buvol rochnající si v hlubokém bahništi, a hned nato se s mohutným šplíchetem vzedmul gejzír vody, aby vzápětí pleskavě dopadl zpět. Do dnešního dne jsem přesvědčen, že ten člověk měl ve vaně pánev či nějakou podobnou nádobu, neboť vymrštit pouhýma rukama taková kvanta vody pokládám za nadlidský výkon. Jen z čistě vědeckého zájmu jsem se podíval na hodinky ve chvíli, kdy záhadný člověk vstupoval do koupelny, takže opětnou časovou kontrolou jsem zjistil, že už v ní pobývá půl hodiny. Podle těchže hodiněk mohu s jistotou potvrdit, že i dalších pětadvaceti minut trávil vytrvalým frkáním, funěním, bubláním, žbruněním, šploucháním a žbluňkáním.

„Co tam, pro všechno na světě, celou tu dobu tropí?“ špitla zděšeně Jacquie.

„Musí to být neobyčejně rozložitý Číňan,“ usoudil jsem.

„Ale on se přece vůbec nemeje, jen se tam čváchá!“

Tyhle zvuky pokračovaly bez jakéhokoli přerušení další půl hodiny.

„To je přece absolutně vyloučené, aby se někdo takhle dlouho ráchal ve vaně,“ úpěla má žena.

„Vím já, co tam vyvádí?“ poznamenal jsem. „Když mi pomůžeš, tak můžem přišoupnout ten prádelník a já se škvírou pod stropem mrknu do koupelny.“

„To přece nejde!“ vyděsila se má choť.

„Proč ne? Jedná se o vědecký výzkum, tak co? Jen počkej, až vydělám majlant článkem, který zveřejním v odborném lékařském tisku!“

„Nic na světě tě neopravňuje šmírovat lidi ve vaně,“ trvala na svém Jacquie.

„Myslíš, že by pomohlo, kdybych zapěl pár slok písničky *Již v bouřné vody plujeme?*“ zeptal jsem se.

„Těžko,“ konstatovala Jacquie. „Ale stejně by mě zajímalo, co tam vlastně celou tu dobu dělá.“

Zcela bez ohledu na náš morbidní zájem pokračoval tajemný Číňan ještě náruživěji ve frkání, bublání, čvachtání a klokotání, až to na okamžik vypadalo, že si v té vaně rochní nějaká na mol ožralá mořská panna, ale pak náhle všechno nečekaně ztichlo.

„Konečně toho snad nechá,“ povzdychla si s nadějí v hlase Jacquie.

„Třeba jen vyšplouchal všechnu vodu a teď tam leží na sucho,“ poznamenal jsem.

Následovalo dlouhé, hrozivé ticho, rušené jen přerývaným funěním. Po něm se stejně nečekaně, jako druhdy onen první skok do vany, spustil příval vody ze sprchy a vzápětí následovala další klokotavá série chrčení, crčení, vrnění a žbrunění.

„To nevypadá dobře,“ pravil jsem. „Přece jen tam frknu ten prádelník a zjistím, co ten člověk provozuje. Pánbůh ví, že si taky rád pobudu ve vaně, ale uvědomuješ si, že je tam už skoro dvě hodiny?“

Navzdory protestům své ženy jsem se jal šoupat těžký prádelník přes půl místnosti, když tu k mému zklamání Číňan, který nejspíš vytušil, co mám v úmyslu, spěšně zavřel kohoutek od sprchy a střemhlav se vyřítil z koupelny. Skočil jsem ke dveřím, abych alespoň na zlomek vteřiny zahlédl tajemného orientálního rousňáka, ale chodba už byla beznadějně prázdná.

Tahle záležitost mi celou dobu nedala spát, proto jsem po zbytek našeho pobytu v čínském hotelu vybíhal mezi filmováním v pravidelných intervalech do našeho poschodí v marné naději, že zastihnu toho podivného fanatika hygieny. Dokonce i ten prádelník jsem nechal přisunutý ke koupelnové zdi, a navíc jsem si na něj přichystal štos knih, jenže jediná osoba, kterou se mi podařilo zahlédnout, byl sprchující se Chris, což mi natolik zkazilo náladu, že jsem od dalšího průzkumu upustil.

Ten den odpoledne jsme se v doprovodu našeho baculatého elektrikáře vypravili na želví pláž. Nacházela se několik kilometrů od Dungunu a poblíž ní se rozkládala malá rybářská víska, kde žili koncesionovaní sběrači želvích vajec. Dlouhou, oslnivě bílou písčnou pláž ohraničovala řada palem. Od sběračů vajec jsme se dozvěděli, že kožatky se před sedmou hodinou nikdy neobjevují, ale později je můžeme čekat prakticky kdykoli. Jakmile želva začne klást vajíčka, nic na světě ji od této činnosti nevyruší; dokonce se jí můžete i dotknout, aniž ji tím zaženete. Pokud byste ji však vyplašili cestou na pláž nebo v okamžiku, kdy hloubí svou hnízdní jámu, uteče do

moře a víckrát ji už neuvidíte. To znamenalo, že jakmile zahlédneme některou kožatku, musíme okamžitě nachystat generátor, světla a kamery, abychom všechno mohli spustit přesně v okamžiku, kdy vyhlídnutá filmová diva začne s kladením vajíček. Protože však pláž byla jaksepatří dlouhá a my jsme neměli ani ponětí, ve které části se některá želva objeví, dal se očekávat úprk pískem i s generátorem a celým technickým zařízením taky třeba kilometr daleko. Raději jsme si to vyzkoušeli předem, při čemž jsem zjistil, že pro generátor, který jsme měli k dispozici, je přízvisko „přenosný“ tím největším eufemismem, s jakým jsem se kdy setkal. Jen tak mimochodem: ten krám vážil snad deset metrů a byl vybaven dvěma stupidně úzkými držadly, jimiž jste při nejlepší vůli celou ruku neprostrčili. Vezmete-li v úvahu průměrnou teplotu v Malajsku i skutečnost, že se při každém kroku po kotníky boříte do sypkého písku, jistě pochopíte naše rozpoložení, hraničící s hysterií.

Milého tlouštíka jsme i s jeho čertovskou mašinou zanechali v rybářské vesnici a sami jsme se vrátili do Dungunu na večeri, abychom o půl sedmé naložili všechny saky paky do landroveru a vyrazili směrem k želví pláži. Byla nádherně teplá bezměsíčná noc, přesně taková, jakou kožatky milují, když vycházejí na břeh klást vajíčka. Hned jak jsme přijížděli k vesnici, zahlédli jsme u silnice místního starostu, pár rybářů a našeho kulatoučkého elektrikáře, kteří na nás ostošest mávali a cosi vykřikovali. Vyšlo najevo, že asi tři sta metrů odtud jedna velká samice právě vylezla na břeh a chystá se klást vajíčka. Byla to neuvěřitelně šťastná náhoda, a tak jsme obtíženi generátorem, kamerami a reflektory spěšně klopýtali za sběračem, který želvu objevil. Nakonec jsme zchvácení, bez dechu a obalení pískem (jelikož každý z nás se cestou aspoň jednou vyválel) dorazili na místo, které si kožatka pro svá vejce zvolila.

Věděl jsem, že jsou to obrovští plazi, ale na to, co jsem spatřil, jsem přece jen nebyl připraven. Želva, ležící na písku, vypadala jako mohutný, dnem vzhůru obrácený gumový člun; hlavu měla jako obrovský pes a velkýma očima s těžkými víčky jako filmová hvězda melancholicky hleděla na svět kolem sebe. Zadními ploutvemi, jež nápadně připomínaly ruce, vyhrabala v písku šedesát centimetrů hluboký kráter o průměru metr dvacet. S neuvěřitelnou obratností uhladila mokré písečné dno do tvaru pravidelné misky na uložení vajec. Námaha, s níž se vysoukala na břeh a vyhrabala tak dokonalé hnízdo, ji natolik vyčerpala, že hlasitě supěla a co chvíli si musela odpočinout, což pokaždé provázela táhlým a chvějivě srdceryvným vzdechem. Sliz, který za normálních okolností chrání její oči před

účinky mořské vody, jí nyní v dlouhých, lesklých a lepkavých praménkách stékal po tvářích, což ve spojení s bolestnými vzdechy budilo dojem, že obrovská mořská želva trpí nesnesitelnou depresí, kterou nic na světě není s to utišit. Měla neobyčejně zvláštní krunýř, barvou i strukturou připomínající oblýskané koňské sedlo, ovšem s oněmi dvěma zvláštními protáhlými pyramidálními zauzleninami, jež jí vystupovaly uprostřed hřbetu.

Asi půl hodiny pilně pracovala, potom se spokojeně posunula tak, že jí ocas i zadek vyčníval přímo nad čerstvě vybudovanou prohlubeň. A pak začala bez nějaké zvláštní námahy klást vajíčka. Když se prvé z nich skulilo do jámy, zalesklo se ve světle reflektorů jako obrovská perla. Nastala krátká pauza, po ní však následovala hotová kanonáda, při níž vejce padala jedno za druhým jako obří krupobití. Většinou byla velká asi jako kulečnickové koule, některá však jen jako pingpongové míčky a jiná dokonce jen o málo větší než dětské lodičky. Jestli se z těchto zakrnělých vajíček něco vylíhne, je po mém soudu dost sporné. Ze zhruba devadesáti vajec, která kožatka

nakladla, bylo takto deformovaných nejmíň deset či patnáct. Když skončila s kladením, začala převážně zadními ploutvemi hrnout písek zpět do hnízda, ale tuhle práci čas od času přerušovala, aby jednotlivé vrstvy pečlivě uhladila a udusala. Jakmile byla vejce zakryta, přišly na řadu přední ploutve, jimiž sekavými pohyby házela písek dozadu a zadními ploutvemi ho opět udusávala. Po dokonalém zaplnění jámy se obrovská želva posunula přímo nad hnízdo, aby celou svou nemalou vahou ještě těsněji upěchovala písek nad uloženými vejci. Nakonec se zase odsunula a předními ploutvemi jen tak nazdařbůh vrhala celé lopaty písku halabala na hnízdo a kolem něj. Nejdřív jsem

smysl jejího počínání dost dobře nechápal, ale pak jsem se dovtípil, že se jedná o rafinovaný způsob maskování, jelikož uhlažený povrch hnízda by byl zdaleka nápadný, zatímco takto se v okolním terénu úplně ztrácel. Když celé dílo dokončila, zahájila pozvolný přesun svého mohutného, skoro třímetrového těla dolů pláží. Tenhle nesmírně namáhavý pochod jí zabral celou půlhodinu a svou klopotnou pout' často přerušovala chvílemi odpočinku, táhlými vzdechy a funěním, při kterém se jí u tlamy tvořily bubliny, a dlouhé praménky ukapávajícího hustého slizu byly čím dál tím olepenější pískem. Teprve když dosáhla okraje moře, první velká vlna jí všechny tyto lepance smyla. Několik minut ležela želva bez hnutí, vychutnávajíc blahodárné účinky chladivých vln, ale pak se znovu posunula mokřým pískem směrem k útočícímu příboji. Několik vln se přes ni převalilo, až ji posléze jedna maličko přizvedla - a v tu chvíli se mohutný, těžký a na souši nemotorný kolos proměnil ve hbité a aktivní stvoření. Mrštne se otočila na bok, jednou ploutví nám frajersky zamávala na pozdrav a nakonec rychle a elegantně zmizela v mořských hlubinách.

Ještě několik dalších kožatek vystoupilo na břeh, aby zde kladly vejce, takže jsme postupně získali všechny záběry, které jsme potřebovali, a k smrti znavení, ale dokonale spokojení, jsme se po půlnoci vrátili do Dungunu.

Nazítří jsme se hned ráno vydali natáčet dokument o opatřeních malajské vlády, zaměřených na ochranu kožatek velkých. Šlo o úplně novou akci, jež byla tou dobou v proudu teprve první rok. Princip těchto opatření mi vyložil ministerský pracovník, zabývající se otázkami rybolovu. Vláda nejprve za tržní cenu vykoupí od koncesionářů některá hnízda. Vejce je pak třeba opatrně vykopat a přenést do speciální oplocené části pláže. Tam se do správné hloubky znovu zahrabou; při této činnosti je bezpodmínečně nutné co nejpečlivěji napodobit přirozené želví hnízdo. Každé jednotlivé hnízdo se nakonec označí malým prkenným křížem, na němž je uvedeno datum uložení, počet vajíček a později i počet vylíhlých mlád'at. V důsledku toho připomíná oplocená oblast řadou křížů jakýsi trpasličí vojenský hřbitov. Minulého roku sem tímhle způsobem uložili devadesát pět hnízd o celkovém počtu zhruba osmi tisíc vajíček, ze kterých se šťastně vylíhlo přes tři tisíce kožatek velkých. Za normálních okolností se čerstvě vylíhlá mlád'ata nejprve vyhrabou na povrch a pak co nejrychleji pádají do moře. Díky jakýmsi nevysvětlitelným telepatickým schopnostem však dokáže řada mořských dravců, jako například žraloci a barracudy, předem téměř

neomylně vytušit dobu líhnutí těchto pro ně lákavých soust, a včas se proto stahují do mělčin, takže nebohá mláďata jsou nucena na své cestě za svobodou prchat o život touto vražedně žravou bariérou. Uvážíme-li vysoké procento mláďat, která přitom zahynou, a připočteme-li k tomu hromadný sběr vajíček, pak je nám jasné, že vyhlídky kožatek na přežití jsou značně chatrné. Před mořskými dravci se daří chránit malé želvičky tím, že v době před očekávaným líhnutím se jednotlivá hnízda obeženou plůtkem z králíkářského pletiva, a ten mláďatům zabrání v cestě do moře. Malé kožatky se pak posbírají do sudů a na rybářském škuneru vyvezou dvě nebo tři míle od břehu, kde se rychle rozprchnou do oceánu. Šance na přežití jim tak značně vzroste.

Čerstvě vylíhlá mláďata se pramálo podobají svým mohutným rodičům; jsou to pohlední, asi deset centimetrů dlouzí tvorečkové, vesele zdobené jemnými světlezelenými a žlutými proužky. Nikdo neví, jak dlouho trvá, než z těchto pruhovaných mořských mimin vyrostou dospělé kožatky, ale dá se předpokládat, že mladá samice se vrátí na rodnou pláž, aby tu nakladla další generaci vajíček, za takových dvacet až třicet let.

Zatím se tedy zdá, že malajský pokus o záchranu těchto obrovských živočichů je neobyčejně úspěšný a doufám, že to bude stejné i v dalších letech. Velká bílá pláž poblíž Dungunu pak navždy zůstane líhništěm i dětskými jeslemi těchto mořských obrů.

REKAPITULACE

Pak náhle tiše zmizel v nenávratnu -
 neb Oblud'ák je vlastně Bužulák, jak známo.

Lewis Carroll - Hon na Oblud'áka

A tak se skončila naše přes sedmdesát tisíc kilometrů dlouhá pout', která nás provedla třemi zeměmi, a během níž jsme poznali desítky úchvatných zvířecích druhů. Obávám se však, že ve snaze soustředit své vyprávění především na zvířata, podal jsem někde trochu pokřivený a přespříliš optimistický obraz ochránářské a konzervátorské činnosti. Rád bych to nyní napravil.

Nejprve si řekněme, v čem vlastně konzervátorství v přírodě spočívá. Rozhodně ne v pouhé snaze o záchranu takových zvířat, jakými jsou například slípka takahe, vačice Leadbeaterova nebo kožatka velká; tahle nadmíru záslužná činnost je totiž jen částí daleko komplexnějšího úsilí. Žádný živočišný druh nelze zachránit, nepokusíme-li se současně zachovat i jeho životní prostředí. Zničíte-li je, pak dotyčná zvířata vyhubíte stejně spolehlivě, jako kdybyste je postříleli. Konzervační úsilí tedy spočívá ve snaze o záchranu lesů, luk, řek, jezer a dokonce i samotného moře. To je důležité nejen pro zachování fauny naší planety, ale pro existenci samotného člověka - což je skutečnost, která, jak se zdá, mnohým lidem uniká.

Zdědili jsme přenádhernou a skvěle uspořádanou zahradu; potíž je bohužel v tom, že jsme hrozně špatnými zahradníky. Vůbec jsme se neobtěžovali pochopit alespoň nejprimitivnější zásady zahradnického řemesla. Tím, že jsme svou zahradu trestuhodně zanedbali, připravujeme si v nepřítli vzdálené budoucnosti katastrofu stejně strašlivou, jakou by byla jaderná válka, a činíme tak s dobromyslně samolibým úsměvem přiblíblého děcka, které nůžkami bezstarostně stříhá vzácného Rembrandta. Rok po roce kráčíme světem a mýcením pralesů i nezodpovědným spásáním lučin za sebou necháváme erozi vyprahlé krajiny; vodu - nejdůležitější zdroj života - si otravujeme průmyslovým odpadem; množíme se jako potkani a hloupě se divíme, že nás země není s to uživit. Tak jsme se vyvýšili nad přírodu, že se pokládáme za bohy. To je však zatroleně nebezpečná představa.

Průměrný člověk dnes zastává naprosto sobecký postoj. Ukazují-li návštěvníkům svá zvířata, první otázka, kterou mi kladou, zní (nejedná-li se o zvlášť roztomilé a přitažlivé zvíře) k čemu je dobré,

čímž pochopitelně míní, jak může být užitečné jim osobně. Na to zpravidla odpovídám protiotázkou: „K čemu je nám Akropolis?“ Musí nějaký tvor přinášet lidstvu konkrétní užitek, aby měl právo na život? Otázkou k čemu je dobré, žádáte po zvířeti, aby zdůvodnilo svou existenci, aniž jste se sami pokusili zdůvodnit svou vlastní.

Konzervátorské snahy, s nimiž jsem se setkal na Novém Zélandě, v Austrálii a Malajsku, mi nabídly stejně trapný obrázek, jaký jsem už znal i odjinud. Malé skupinky oddaných, špatně placených a přepracovaných obětavců čelí všeobecné apatii, politické nepříteli a ústrkům ze strany obchodních i průmyslových kruhů. Většina běžných lidí projevuje trestuhodnou lhostejnost z prosté neinformovanosti, ale daleko nebezpečnější je apatie politiků, neboť jedině opatřeními shora se dá zajistit účinná náprava neutěšené situace. Většina politiků není ochotna kvůli ochraně přírody riskovat kariéru. Jednak nepokládají tyto problémy za důležité, a navíc se na ochranáře dívají tak trochu jako na starou pannu, blouznící o svém mopslíkovi. Nebyl to nikdo menší než ministr novozélandské vlády, kdo mi řekl, že je lhostejné, zda nějaký albatrosi opustí své hnízdiště na jednom ostrůvku. Toto překvapivé tvrzení zdůvodnil tím, že onen ostrov leží tak daleko na jihu, že se tam beztak nikdo, kdo by měl o albatrosy zájem, na ně dívat nepojede. Odpověděl jsem mu, že v Evropě existuje docela určitě spousta vzácných soch a obrazů, které nejspíš v životě neuvidím, ale to mi nedává právo navrhnout jejich zničení. Pokud se setkáváte s podobnými názory na vládní úrovni, jakou šanci asi může mít řadový ochranář? Často uslyšíte samolibé tvrzení, že existuje dostatek chráněných oblastí a rezervací, kde divoká zvířata mohou žít vcelku nerušeně. Jen málokdo si však uvědomí, že tyhle oblasti většinou nejsou nedotknutelné. Stačí, aby se na nich našlo kupříkladu zlato, cín či diamanty, a vláda bez váhání povolí těžbu, i kdyby na to měla padnout celá chráněná oblast. Tady se nejedná o nějaké pobuřující smyšlenky, protože přesně tohle se už mnohokrát přihodilo. Právě v době, kdy píši tyto řádky, probíhá na Novém Zélandě jednání o povolení těžby na jednom ostrově, který je rezervací a posledním útočištěm několika druhů vzácného ptactva. V řadě oblastí existuje ochrana zvířete jen na papíře, protože tam sice platí zákaz lovu a odchytu, ale vinou lhostejnosti či nedostatku peněz neexistuje žádný mechanismus, jenž by dodržování podobných zákazů účinným způsobem zajistil. Je to totéž, jako kdybyste vyhlásili, že je sice zakázáno vraždit lidi, ale nedá se tomu zabránit, poněvadž nemáme policii.

Za několik posledních let se mezi lidmi šíří vědomí, že je důležité

zachovat divoká zvířata i jejich přirozené prostředí. Pro obrovskou spoustu živočišných druhů - jejich seznam vyplňuje dva tlusté svazky - přichází tento zájem už příliš pozdě. V mnoha jiných případech zase počet živých jedinců klesl pod hranici, kdy mohou být zachráněni jen za cenu nadlidského úsilí.

Celý život se zabývám touto problematikou. Domnívám se, že mnohdy lze vhodnými opatřeními zabezpečit přežití volně žijících zvířat v jejich domovském prostředí, ale někdy je to - alespoň v současnosti - zcela nemožné. Za příklad nám může sloužit chřástal Rogersův (*Atlantisia rogersi*) z neobydleného ostrova Inaccessible ve skupině ostrovů kolem Tristan da Cunha v jižní části Atlantského oceánu. Tento drobný ptáček se vyskytuje výhradně na zmíněném ostrůvku o rozloze něco málo přes deset čtverečních kilometrů. Nikde jinde na světě ho nenajdete. Na papíře je sice přísně chráněn, ale jeden můj přítel, náruživý ornitolog, který slouží u vojenského námořnictva, mi vyprávěl, jak když jeho torpédoborec zakotvil u Tristan da Cunha, místní obyvatelé se dostavili na palubu, aby posádce nabízeli nejrůznější suvenýry, mezi kterými nechyběly ani amatérsky neumělé vy-cpaniny vzácných chřástalů Rogersových. Celková populace těchto ptáků nepřesahuje několik stovek, protože rozloha jejich sídliště větší rozšíření ani neumožňuje - takže jaký smysl má jejich bezuzdné vybíjení? Na Tristan da Cunha neexistuje žádná lovecká stráž, která by na zákaz odstřelu dohlížela, ale i kdyby byla - pomohlo by to vůbec? Na takovém flíčku země by stačilo náhodně vysazení krysy, prasat, koček či jiných průvodců lidské civilizace, a celé pokolení chřástalů Rogersových během několika týdnů či měsíců zmizí stejně rychle, jako kdysi holub dronte. Na tom vidíte, v čem je celý problém. Co se vlastně dá pro záchranu chřástala Rogersova udělat? Můžete ostrůvek vyhlásit za chráněnou přírodní rezervaci, jenže krysy, vepři a kočky jsou poslední, kdo se bude na podobná nařízení ohlížet, a pokud nebude dodržování takových zákonů někdo ostře sledovat (to by ovšem stálo peníze), pak samotná nařízení nejsou ničím jiným, než jen bezcennými cáry papíru. Má-li tedy být chřástal Rogersův zachráněn, je třeba zavést jeho chov na jiném, přísně střeženém místě, kde ho nebudou ohrožovat zvířecí ani lidsí dravci.

Případ chřástala Rogersova není zdaleka ojedinělý; na světě existují doslova tisíce druhů zvěře, které se ocitly ve stejně ošemetné situaci. Někdy je ohroženo jejich životní prostředí, někdy se stávají obětmi tak nevybíravého lovu, že jejich počet klesne pod reprodukčně únosnou mez, a jindy zase lidé jejich země nemají ani

poněť o nutnosti ochrany přírody, takže se jejich osudem vůbec nezabývají.

Navrhnete-li, že by se některý živočich dal zachránit odchovem v zajetí, sesype se na vás hejno dobromyslných hlupáků, kteří trpí utkvělou představou, že zvíře na svobodě vede bůhvíjak idylický život. Ale přesto zvolna přibývá těch, kteří si uvědomují, že v určitých případech je chov zajatých zvířat jediným způsobem zachování druhu. Za posledních sto let jsme byli svědky několika zářných příkladů, kdy se podařilo takový záměr uskutečnit. Tak například jelen milu kdysi žil výhradně v zahradách císařského paláce v Pekingu. Po překonání nemalých obtíží („bambusová opona“ byla tehdy snad ještě neprostupnější než dnes) se podařilo několik kusů této zvěře dopravit do Evropy. Právě včas, protože v průběhu boxerského povstání bylo celé císařské stádo pobito a zkonsumováno. Poté díky svému neutuchajícímu úsilí dokázal zesnulý vévoda z Bedfordu shromáždit několik kusů roztroušených po nejrozumnějších zoologických zahradách a založit malé stádečko, které umístil na pozemcích woburnského opatství. Tohle stádečko se po letech rozrostlo na čtyři sta kusů. Nejrozumnější zoologické zahrady pak obdržely chovné páry, a před nedávnem se dokonce několik jelenů milu mohlo vrátit do své rodné Číny.

O podobném úspěchu můžeme hovořit i v případě evropského zubra, bernešky havajské, severoamerického bizona a řady dalších. Jedním z nejpozoruhodnějších případů z poslední doby je osud arabských přímorožců. Arabové je pronásledovali rychlými auty a lovili strojnými puškami, a dokonce je jen tak pro potěšení stříleli z vrtulníků, takže počet těchto nádherných zvířat klesl pod reprodukční hranici a bylo jasné, že se už na svobodě vlastními silami znovu nerozšíří. Žádné zákony přímorožce nechránily a Arabům byl jejich osud naprosto lhostejný. Několik kusů se ale podařilo odeslat do Spojených států, kde se úspěšně množí. Snad někdy nastanou příhodnější časy, vztah lidí k ochraně přírody se změní i v přímorožcově domovině, takže bude možné vrátit několik chovných skupin do země, odkud tato zvířata pocházejí, ale kde byla totálně vyhubena.

Je-li řeč o jednotlivých druzích, dávají se lidé často mýlit některými čísly. „Těch jsou tam spousty,“ slyšíte často z nejedné úst, a to všechno proto, že lidé zahlédli v jednu chvíli třeba sto padesát jedinců pohromadě; snad jim přitom ani nepřišlo na mysl, že může jít o *jediných* sto padesát kusů na světě. Jak lze v neuvěřitelně krátkém čase vyhubit i velice plodný živočišný druh, můžeme nejlépe

demonstrovat na příběhu holuba stěhovavého. Ten se v Severní Americe vyskytoval tak hojně, že reprezentoval nejhustší známou ptačí koncentraci na zeměkouli. Některá hejna čítala dle střízlivých odhadů na dvě a čtvrt miliardy jedinců! Když takové hejno slétlo do korun stromů, větve se pod tíhou ptáků lámaly. Tvzení, že „je jich spousta“, se tedy zdálo plně oprávněné. A protože jich bylo tolik, lidé je nelítostně stříleli a ničili jejich vejce i mláďata. Vždyť jich bylo stále dost! Poslední ovdovělý holub stěhovavý zahynul v cincinatské zoo roku 1914... Kdyby tehdy někoho vůbec napadlo odchytit třeba jen několik jedinců a pokusit se je chovat v zajetí, holubi stěhovaví by záhube unikli. A dnes, kdy se postoj Američanů k ochranářství radikálně změnil, bylo by možné je znovu vrátit do přírody.

Není to tak dlouho, co konzervátoři a zoologické zahrady vzali uvedené skutečnosti na vědomí, takže většina zoo dnes spatřuje své hlavní poslání nikoli jen v zábavě a poučení, ale soustřeďuje se především na chov ohrožených druhů. Plní funkci jakéhosi rezerváru, jenž brání vymírání vzácných zvířat.

Roku 1959 jsem na Jersey v Normanském souostroví založil zoologickou zahradu, která si právě toto vytkla za hlavní cíl. Tuto zoo jsem posléze změnil na Jerseyskou ochránářskou nadaci. Její smysl je dvojitý. Zaprvé budujeme chovné skupiny takových zvířat, jimž se v jejich domovině nedostává buď vůbec žádné, nebo jen čistě papírové ochrany, a tím je bráníme před naprostým vyhubením. Současně se však kojíme nadějí, že jednou nastanou chvíle, kdy budeme moci chovné páry opět vrátit do zemí jejich původu. Zadruhé jsme si vytkli za cíl propagovat a uskutečňovat konzervátorské aktivity - ovšem rozumné a přiměřené, které vycházejí ze znalostí zákonů přírody a berou ohled i na potřeby lidstva. Ačkoliv jsme jen malí, jsme prvou zoologickou zahradou na světě, která věnuje veškeré úsilí konzervátorské praxi, ale právě proto, že jsme tak malí, jsme odkázáni na pomoc přátel a příznivců. Pomůžete-li nám i vy, je dost dobře možné, že nikdy v životě nespátíte na vlastní oči zvíře, vděčící vám za svou existenci. Ale záleží na tom? Cítíte se snad podvedeni, když v den památky válečných hrdinů věnujete do veřejné sbírky určitou částku, a přesto nikdy nepoznáte onoho konkrétního válečného invalidu, kterému jste pomohli?

Narozdíl od nás nemají zvířata na svůj budoucí osud žádný vliv. Nemohou žádat o politickou samosprávu, otravovat věčnými nářky své poslance, ba dokonce se ani nemohou odborově organizovat, aby si stávkou vymáhala lepší životní podmínky. Jejich osud i existence záleží jen na nás. Jerseyká ochránářská nadace vybuodovala rezervace

pro bezpočet zvířecích druhů, místa, kde mohou pokojně žít a množit se beze strachu z nepřátel - ať už lidských či zvířecích. Nakonec se, jak doufáme, podmínky v zemích původu těchto zvířat natolik zlepší, že jejich praprotomky budeme moci vrátit do volné přírody. Dá se říci, že jsme vybudovali cosi na způsob trvale zakotvené archy Noemovy. Tato činnost je naprosto nezbytná. V nejednom případě by prodlení pěti či deseti let mohlo znamenat definitivní zánik dalšího vzácného druhu. Aby mohl přežít, záleží i na vás. Stanete-li se členy naší nadace, pomůžete zachránit desítky ohrožených zvířecích druhů.

Nikdy bych nechtěl žít ve světě bez ptáků lesů a zvěře rozličných tvarů i podob.

Pokud se Vám tato má kniha (a snad i některá jiná, kterou jsem napsal) líbila, uvědomte si prosím, že všechny vděčí za svou zábavnost právě zvířatům. Ta tvoří bezprávnou, němou většinu naší planety, neschopnou přežít bez lidské podpory.

Každý z nás může pomoci zabránit strašlivému zneuctění světa, ve kterém žijeme. Dělán proto vše, co je v mých silách a prosím Vás o spoluúčast.

Durrellova nadace pro záchranu volně žijící zvěře pokračuje ve své činnosti, kterou rozšiřuje o snahu zachovat našim potomkům zvířecí druhy i jejich přirozené prostředí.

Máte-li zájem dozvědět se o naší činnosti více, napište nám prosím, na některou z uvedených adres:

Jersey Wildlife Preservation Trust

Les Augres Manor
Jersey, English Channel Islands JE3 5BP
Great Britain

Wildlife Preservation Trust International

3400 West Girard Avenue
Philadelphia 19104-1196
U.S.A.

Wildlife Preservation Trust Canada

56 The Esplanade
Toronto M5E 1A7
Canada